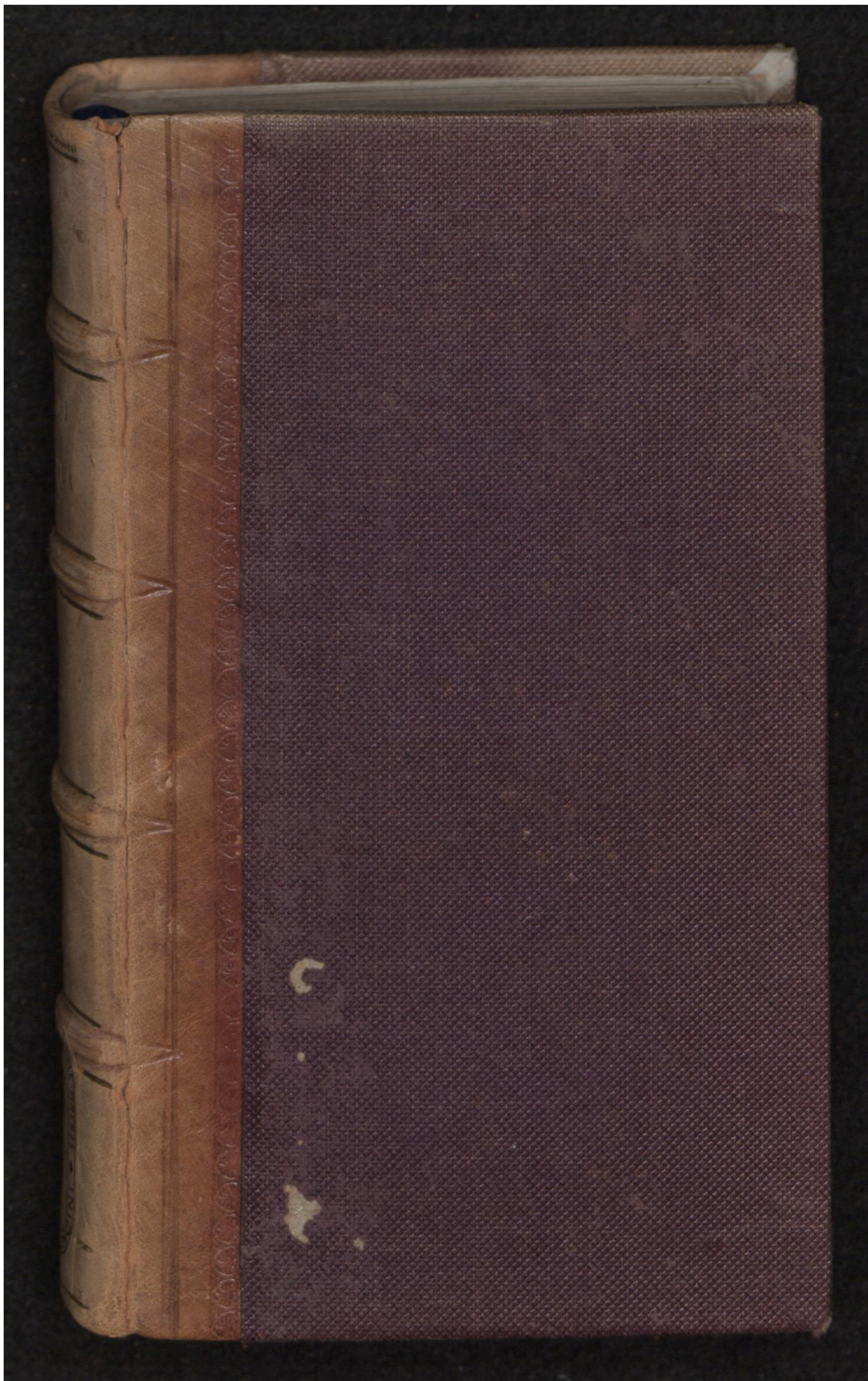
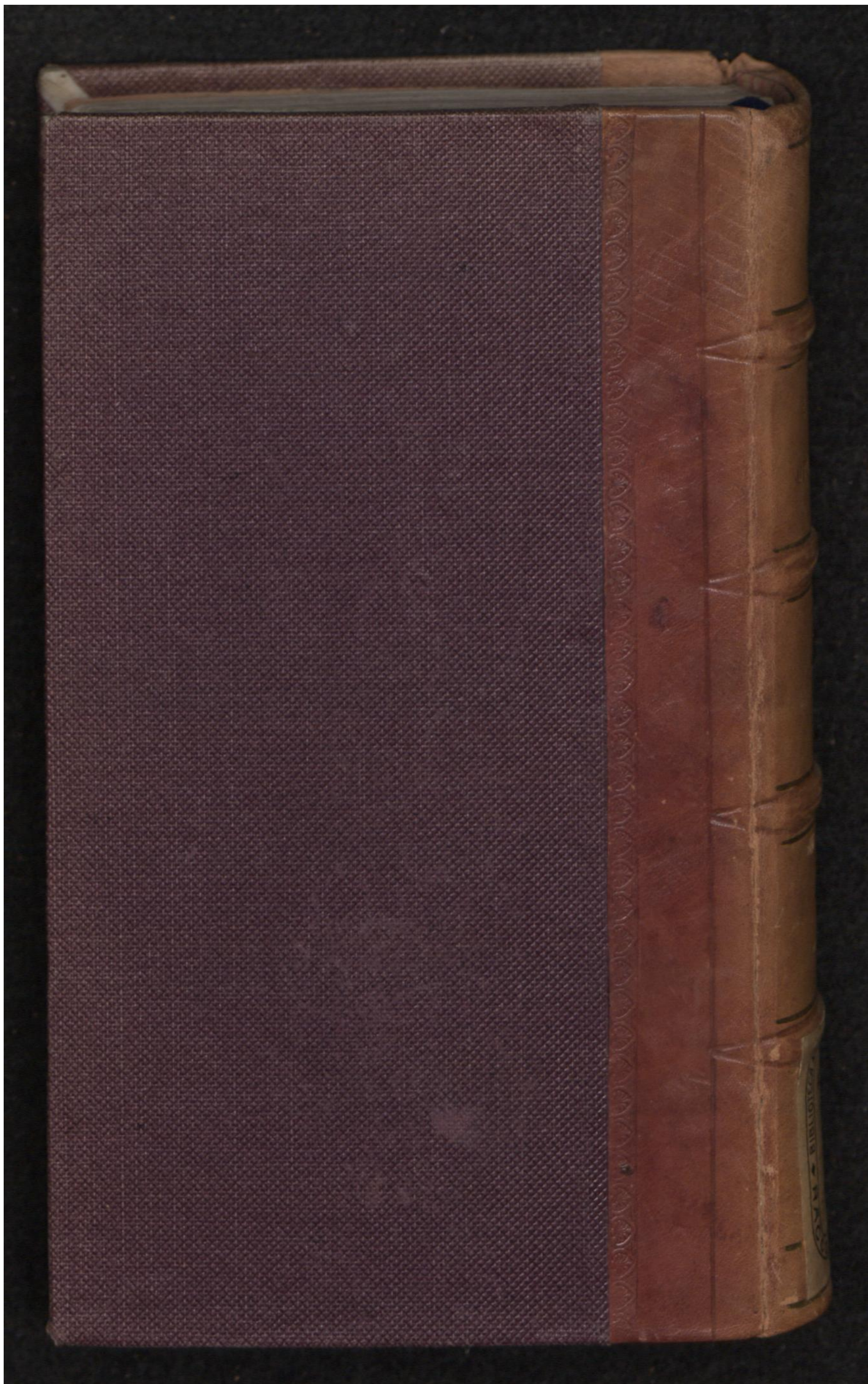

LUCIANI OPUSCULA
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE ◆ RACCOLTA NENCINI
ALDINI
III
3
20

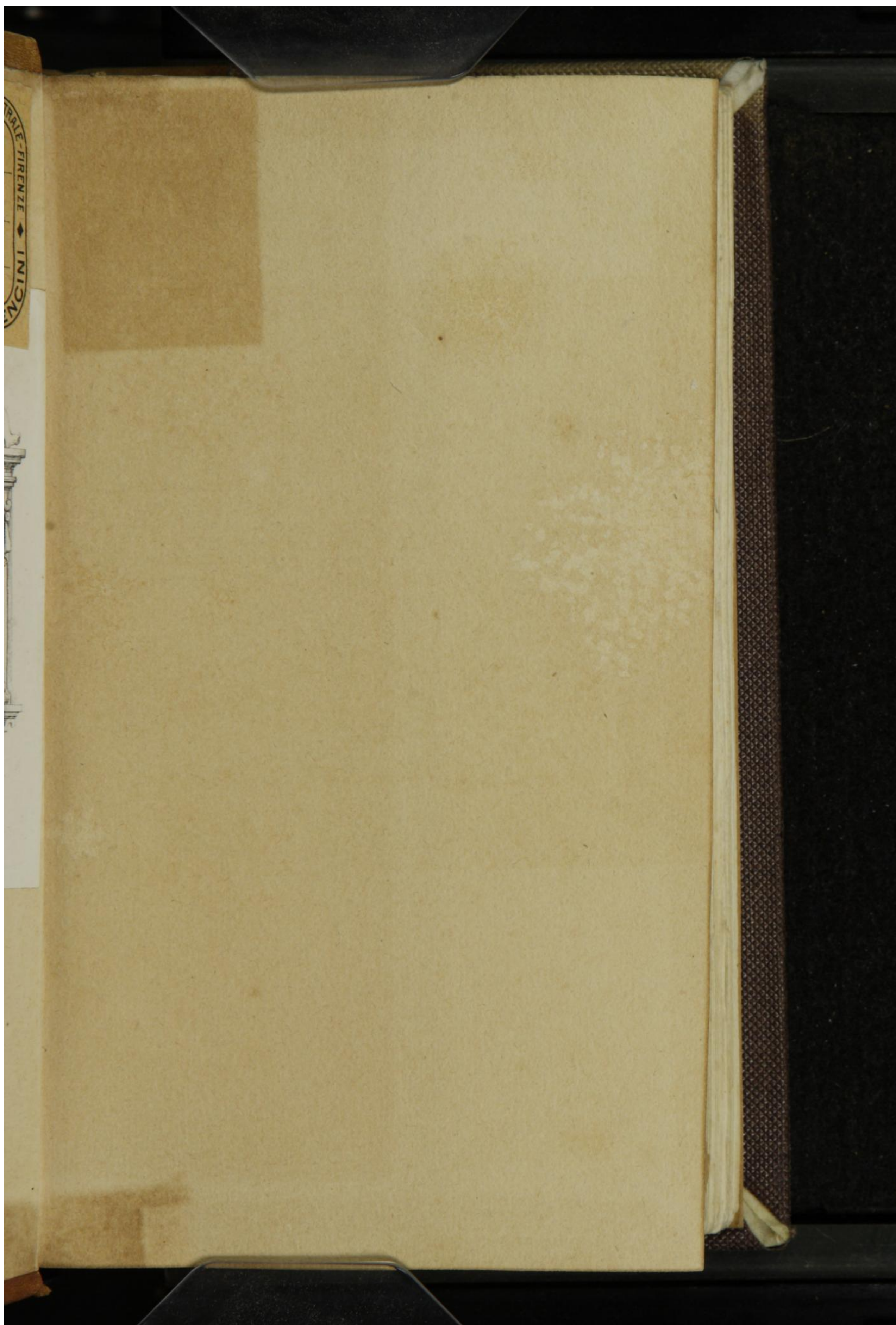

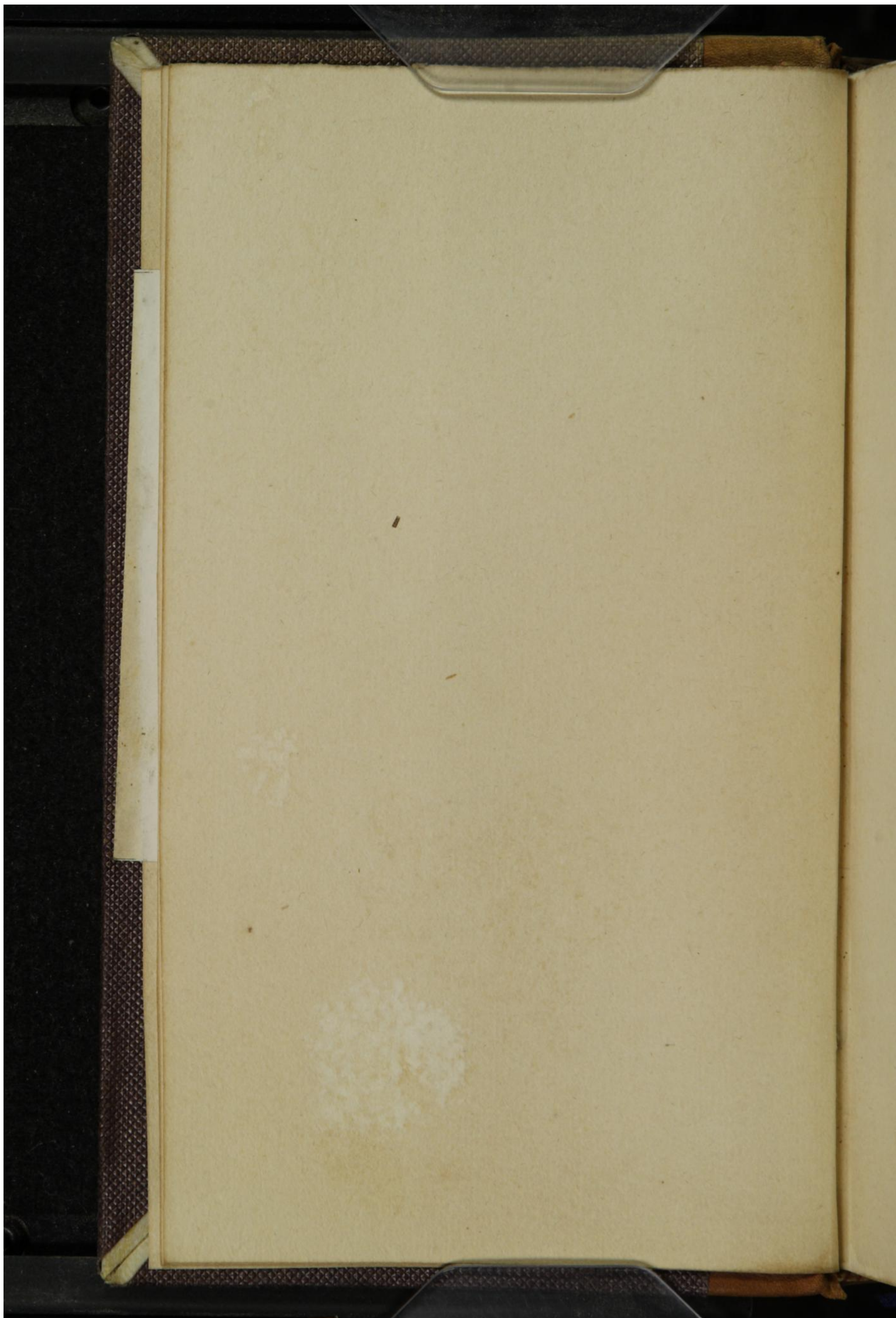

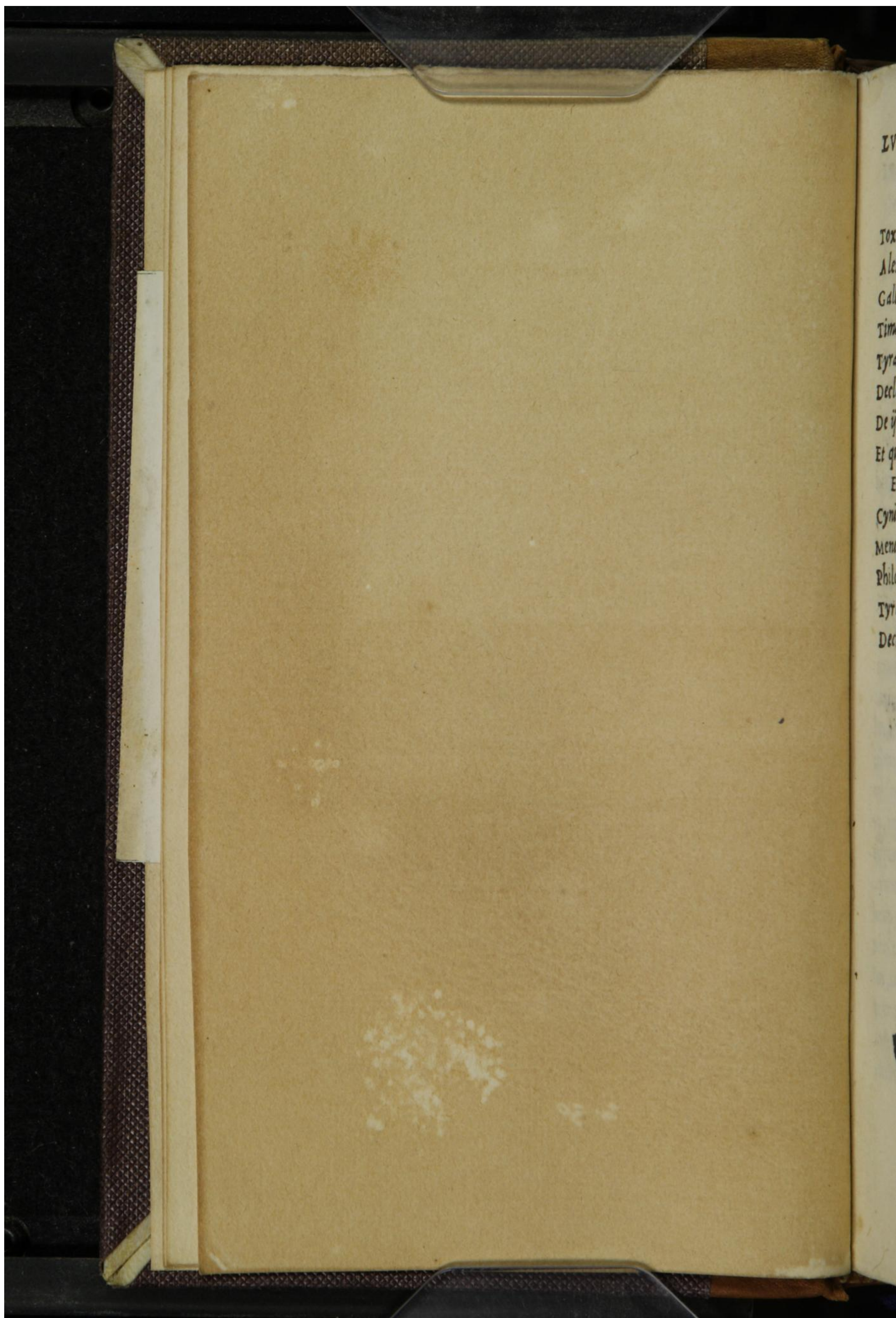

Ex Libris Ioannis Nencini
1874

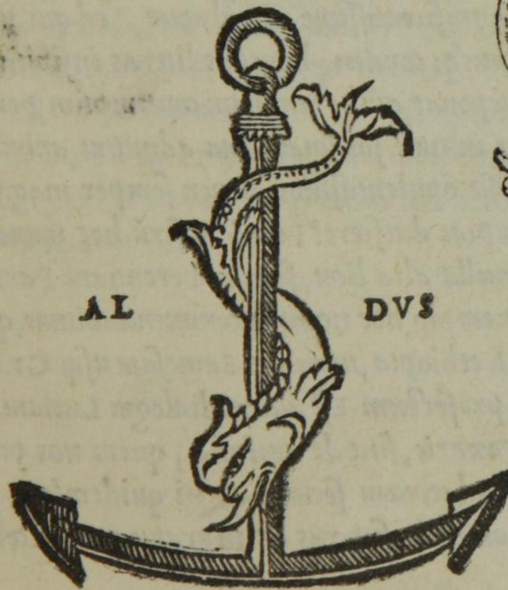

LVCIANI OPVSCVLA ERASMO RO TERODAMO INTERPRETE.

Toxaris, siue de Amicitia.
Alexander, qui & Pseudomantis
Gallus, siue Somnium
Timon, seu Misanthropus.
Tyranniada, seu pro tyrannicida.
Declamatio Erasmi contra tyrannicidam.
De iis, qui mercede conducti degunt.
Et quædam eiusdem alia
Eiusdem Luciani Thoma Moro Interprete,
Cynicus
Menippus, seu Necromantia
Philopseudes, seu incredulus.
Tyranniada
Declamatio Mori de eodem.

REVERENDO PATRI DOMINO RICARDO EPISCOPO VVINTOVIENSI ERASMVS ROTERODAMVS. S. P. D.

E Priscorum usq; seculis mos hic in hæc nostra tempora deductus est amplissime pater, ut Calen. Ianuarijs principe ineũtis anni die munuscula quæpiam missitentur, quæ nescio quid lætioris ominis afferre credũtur, tum ijs, ad quos abeunt, tum illis, ad quos redeunt. Itaq; cum ego dispicerem ecquid tandem muneris à nobis iret ad tantum Patronum, ad tam potentem amicum, neq; quicquam in mea reperirem supellectile præter meras chartulas, profecto chartaceam strenam mittere sum coactus, q̃q̃ qd aliud potius mitti conueniebat ab homine studioso, ad præsulem omnibus quidem fortunæ muneribus magnificentissime cumulatum, sed qui uirtutem, uirtutisq; comites, honestas literas infinitis calculis anteponat, quiq; tanquam contemptim, peneq; dixerim inuitus fortunæ dona admittat, animi bonis cum sit opulentissimus, tamen semper magis, ac magis cupiat ditescere? Porrò nostrũ hoc munusculum, si nulla alia licet, saltem Terentiani Parmenonis exemplo, hoc nomine commendabimus, quod non ex Aethiopia, uerum è Samosata usq; Græciæ urbe sit profectum. Est autem dialogus Luciani, cui titulus Toxaris, siue de amicitia, quem nos paucis his diebus latinum fecimus. Qui quidem (uti spero) non omnino futurus est ingratus tuæ excellen=

tiæ, uel ob id, quod amicitiam prædicat, rem adeo sanctam, ut barbarissimis etiam nationibus olim fuerit ueneranda, nunc Christianis usqueadeo in desuetudinem abijt, ut nō dicam uestigia, sed ne nomen quidem ipsum extet, cum nihil aliud sit christianismus, quàm uera, perfectaq; amicitia, quàm cōmori Christo, quàm uiuere in Christo, quàm unū corpus, una anima esse cum Christo, hominū inter ipsos talis quædam communio, qualis est membrorum inter se corporis. Neq; minus tamen iucundus quàm frugifer futurus est, si modo decorum obseruet, quod in personis situm est. Nam Mnesippi Græca sermo quàm totus græcanicum quiddam sapit, comis, facetus, festiuus, cōtra Toxaridis Scythæ oratio, quàm tota scythicum quiddam spirat, simplex, incondita, aspera, sedula, seria, fortis. Quin etiam dictionis discrimen, quasiq; diuersum filum à Luciano de industria affectatum pro nostra uirili referre curauimus. Hanc igitur qualemcunq; clientuli tui strenulam amplissime præsul felicibus auspicijs accipe. Et Erasmum, sicuti iampridem facis, amare, ornare, iuuare perge. Vale Londini Calendis Ianuarijs. M D VI.

TOXARIS, SIVE DE AMICITIA DIALOGVS LVCIANI ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE. INTERLOCVTORES. MNESIPPVS GRECVS. TOXARIS SCYTHA.

Mnesippus.

q Vid ais Toxaris? Sacrificatis Oresti, ac Pyladi uos Scythæ, deosq; esse illos creditis? Toxa. Sacrificamus Mnesippe, Sacrificamus inquam, haud tamen deos esse arbitrati, sed uiros bonos. Mnesip. An uero mos apud uos etiã bonis uiris, posteaquam uita defuncti, sint perinde ut dijs sacra facere? Toxaris. Non istuc modo, uerum eosdem festis diebus, ac celebribus conuentibus honoramus. Mnesippus. Quid captantes, aut sperantes ab illis? Neque enim quo beneuolentiam illorum conalietis, ob id rem diuinam illis facitis, cum iam sint mortui. Toxaris. Nihil officiat fortassis, si & eos, qui mortui sunt, propicios haberemus. Quãquam non ob id tantum hæc facimus, quin magis existimamus nos rem uehemẽter conducibilem & iis, qui in uita sunt, esse facturos, si præstantium uirorum memoriam celebremus, honoremq; habeamus ijs, qui uita defuncti sunt. Siquidem hac ratione futurum arbitra-

mur, ut multi apud nos illorum similes euadere cupiant. Mnesippus. ista quidem recte iudicatis, at Pyladem, atque Orestem quo nomine potissimum suspexistis, ut dijs eos æquaueritis, id'q; adeo cum hospites uobis essent, uel (quod grauius) hostes? Quippe posteaquam naufragio eiecti ab ijs, qui tum Scythiam incolebant, essent comprehensi, abducti'q; ut Dianæ immolarentur aborti carcerarios, neque non oppressis excubijs, & regem trucidarunt, & assumpta sacerdote, quin ipsa quoq; Diana sublata, nauigio sese proripuerunt, irrisa publica Scytharum lege. Quod si ob istiusmodi facta honorẽ habetis uiris, facile assecuti fueritis, ut multos illorum similes reddatis. Iam'q; ipsi ab hoc die usque ad prisca illa respicite, num uobis expediet multos in Scythiam Orestes, ac Pylades appellere. Nam mihi quidem isto pacto mox futurum uidetur, ut religionis, ac deorum expertes reddamini dijs, qui reliqui sunt, ad eundem modum è regione uestra in exilium ablegatis, postea opinor deorum omnium uice, uiros, qui illos eiectum uenerant, diuinitate donabitis, & qui sacrilegi in uos fuerunt, ijs tanquam dijs sacrificabitis. Quod si nequaquam horum gratia Orestem, ac Pyladem colitis, sed aliud quippiam Toxaris in uos beneficij contulerunt, qua gratia, cum olim non esse deos iudicaueritis, nunc eregione sacra illis facientes, deos esse decreuistis? Et qui tum parum aberant, ut uictimæ fierent, ijs nunc uictimas offertis. Enimuero ridicula uideantur ista, & cum his

quæ quondam statueratis pugnantia. Toxaris. Et ista quidem Mnesippe præclara sunt uirorum illorum facinora, quæ commemorasti, uidelicet duo cum essent, tam ingentem ausum audere, ut tam procul à sua patria profecti mare transmitterent, Græcis ad id usque temporis intactum (nisi solis ijs, qui Argo in Colchidem traiecerunt exercitum) nihil expauefacti, neque fabulas, quæ de illo ferun tur, neque appellationem ueriti, quod inhospitum uocaretur, uidelicet (opinor) quod ferè undiq; gen tes accolerent. Deinde, cum iam capti essent, usque adeo strenue sese gesserint, neque sat habuerint, si tantum incolumes euaderent, nisi & à Rege acceptam contumeliam ulti, & Diana sublata ab nauigassent. Quid? An non admiranda hæc? & quæ diuino quodam honore digna iudicent, quic quid est hominum, qui uirtutem suspiciunt? Quáquam non ista spectantes in Oreste, ac Pyla de pro heroibus illos habemus. Mnesippus. Atqui iam dices, quidnam præter ista suspiciendum patrarint, atque diuinum? Nam quantum ad nauigationem, & peregrinationem attinet, non paucos profecto diuiniores istis ostendero, negotiatores, atque inter hos præcipuos Phœnices, qui non in pô tum, neq; ad Mæotiden usque, aut Bosphorum tan tum enauigant, uerum quaquauersus Græcum, ac Barbarum mare permetiuntur. Hi siqdem omnem oram, & omne litus (ut ita dixerim) perscrutati in annos singulos, extremo demum autumno in su-

am patriam reuertuntur, quos scilicet ad eandem rationem pro dijs habeto, idq́ue, etiamsi complures il lorum caupones, ac salsamentarios esse reperies.

Toxaris. Audi nunc o uir admirande, consyde raq́ue quanto nos, qui Barbari uocamur, rectius uo bis de bonis uiris sentiamus. Siquidem in Argo, atque Mycenis ne sepulchrum quidem ullum insi gne uidere est Orestis, ac Pyladis, apud nos uero & templum ostenditur, ambobus illis communi ter sacrum (Ita ut par erat amicis) & hostiæ of feruntur, reliquusq́ue omnis honos. Porro quod ho spites erant non Scythæ, id uero nihil obstat, quo minus boni uiri iudicentur, neque enim perpendimus cuiates sint uiri honesti, ac probi, neque inuidemus, si, cum amici non fuerint, res egregias gesserunt. Quin magis admirantes ea, quæ patrarunt, ab ipsis factis domesticos, ac nostrates illos ducimus. Quod autem potissimum stupentes in illis uiris ef ferimus, illud est, quod nobis uisi sunt amici inter sese longe optimi extitisse, atque alijs exemplo fuisse, qua sique legem statuisse, quemadmodum oportet amicos omnem inter se communicare fortunam, curariq́ue a Scythis, qui quidem essent præstantissimi. Itaque quæcunque alter cum altero, uel alter pro altero tulit, ea maiores nostri descripta in columna ærea, repo suerunt in templo Orestis, ac leges statuerunt, ut ea columna prima esset institutio, disciplinaq́ue liberis su is, si meminissent, quæ in illa essent adscripta. Itaque penè patris quisque sui nomen citius obliuisceretur,

quàm res gestas Orestis, ac Pyladis ignoraret. Quin & in porticu templi, eadem quæcunq; in columna notantur, priscorum picturis adumbrata uisuntur, nempe Orestes unà cum amico nauigans, deinde fracta inter adruptas cautes ipsorum naue, comprehensus, & ad uictimam adornatus, iāq; Iphigenia initiat eos. Ex aduerso uero in altero pariete idem iam uinculis exutus depictus est, ac Thoantem occidens, multosq; ex Scythis alios. Postremo soluentes, abducta Iphigenia, ac dea. Porro Scythæ frustra scapham adoriuntur iam nantem hærentes gubernaculis, ac conscendere conantes. Deinde re frustra tentata, alij quidem ex eis saucij, alij uero eius rei metu compulsi, natatu semet in solum recipiunt, ubi uel maxime liceat perspicere, quantam alter in alterum beneuolentiam præstiterit, in conflictu cum Scythis. Fecit enim pictor utrunque de hominibus in semet ruentibus securum, propellentem autem eos, qui in alterum feruntur, ac præ illo iaculis occurrere conantem, pro nihiloq; ducentem, si intereat ipse, modo seruet amicum, uel suo ipsius corpore præueniens excipiensq; ictus in illum intentos. Iam uero tantam illorum beneuolentiam, atque in rebus tristibus communionem, fidem, humanitatem, ueritatem, deniq; constantiam alterius in alterum amoris. hæc haudquaquam humana putemus esse, uerum animi cuiusdam præstantioris, quàm pro more uulgarium istorum mortalium, qui donec secundis uentis nauigatur, amicis indignantur nisi ex æquo

participes fiant rerum lætarum, quod si uel paululum eis uenti reflare cœperint, aufugiunt, solos in periculis deserentes. Enimuero, ut & illud noueris, nihil amicitia melius arbitrãtur Scythæ, neq; est in quo Scytha magis honestetur, quàm in adiutandis amicis, communicandis'q; rebus acerbis, quemadmodum neq; probrum apud nos maius ullum, quàm amicitiæ desertorem uideri. Has ob res Orestem, ac Pyladem ueneramur, quod præstantes extiterint in Scytharum uirtutibus, atq; in amicitia præcellentes, id quod nos omnium maxime admiramur. Appellationem quoq; ex his illorum factis imposuimus, ut coraci uocentur, quod quidem nostra in lingua perinde sonat, ac siquis dicat, dij amicitiæ præsides. Mne. Hui Toxaris, profecto non arcum modo ualuerunt Scythæ, bellicis'q; in rebus cæteris antecellerunt, uerum uidentur et ad orandum, persuadendum'q; omnium aptissimi. Vnde mihi cum dudum secus uideretur, nunc eidem merito fecisse uidemini, qui sic Orestem, ac Pyladem in deorum numerum retuleritis. uerum illud me fugerat uir optime, quòd pictor quoq; bonus esses. Admodum enim euidenter ostendisti nobis, quæ sunt in Orestis templo, picturas, pugnam'q; uirorum, alteri'q; pro altero susceptæ uulnera. Tametsi non putaram, amicitiam usqueadeo cultam fuisse quondam apud Scythas, magis autem quod Barbari essent, atq; agrestes. Simultate quidem, ira, rabie'q; perpetuo committi, amicitiam autem ne in familiarissimos quidem exer

cere solitos, idq; conijciens, cum ex alijs, quæ de illis audimus, tum ex hoc, quod progenitores suos uita defunctos deuorat. TOXA. An nos Græcis, cum alijs in rebus, tum in ijs, quæ ad parentum attinent cultum, sanctiores, magisq; pij sumus, in præsentiarum haudquaquam contenderim. Quod autem nostrates amici longe fideliores sint amicis Græcis, quod'q; amicitiæ ratio maior apud nos, q̃ apud uos, haud difficile fuerit docere. Ac per deos Græcorum, ne tibi molestum sit audire, si quæ perspexi dixero, multum iam temporis apud uos uersatus, uos enim mihi uidemini præclarius cæteris de amicitia uerba posse facere, cum uero, factis'q; illius, adeo non solum pro sermonum dignitate non exercere, ut sat uobis sit prædicare eam, et quantum sit bonum ostendere. At ubi usu uenit, deficientes à sermonibus, nescio quomodo è medio negotio aufugitis. Cæterum cum tragœdi in scenã progressi, istiusmodi amicitias uobis repræsentant, pleriq; laudatis, atq; applauditis, ac pro se mutuo periclitantibus illis illachrymatis, ipsi uero nihil dignum laude pro amicis præstare audetis. Quin siquando forte accidat, ut egeat amicus, ibi protinus non secus, atq; insomnia, procul auolantes euanescunt uobis multæ illæ tragœdiæ, uos'q; similes relinquunt inanibus istis, ac mutis personis, quæ diducto rictu, atq; immane hiantes, ne minimum quidem loquuntur. At nos ediuerso, quo sumus in dicendo de amicitia posteriores, hoc in præstanda ea præcedimus. Quare, si uidetur, ita in præsentia

rum agamus, priſcos illos amicos ualere ſinamus, ſi quos uel nos, uel uos ex ijs, qui olim fuere, recenſere ualemus, quando iſta quidem parte uos nimirum ſuperaueritis, compluribus, ac grauibus adductis teſtibus, nempe poëtis, qui Achillis & Patrocli amicitiam, tum Theſei Perithoiq́;, neq; non aliorum neceſſitudinem, pulcherrimis uerſibus carminibusq́; contexuerunt. Quin paucos quoſdam in medium adferamus ex ijs, qui noſtra ipſorum memoria fuerint, atq; eorum res geſtas exponamus. Ego quidem ſcythicas, tu uero græcanicas. Et in his uter ſuperarit, melioraq́; produxerit amicorum exempla, is & uictor eſto, ac ſuam ipſius uictoriam promulgato, tanquam qui pulcherrimū, honeſtiſſimumq́; certamen decertarit, adeo ut ego quidem non paulo malim mihi in ſingulari uicto certamine dextram amputari, nam ea eſt apud Scythas uicto pœna, quàm in amicitia quopiam inferior iudicari, præſertim Græco, ipſe Scytha cū ſim. MNE. Quanquam eſt haud mediocris negotij cum uiro, ita ut tu es, bellatore, ſingulari certamine congredi, tum admodum inſtructo miſſilibus, ac penetralibus narrationibus, haud tamen uſqueadeo ignauiter tā cito uniuerſam deſerens Græciam, tibi ceſſero. Etenim uehementer abſurdum fuerit, cum duo illi tantum uicerint Scytharum, quantum fuiſſe declarant tum fabulæ, tum uetuſtæ ueſtræ picturæ, quas paulo ante ſcite admodū repræſentabas, Græcos omneis, tot natiões, tot ciuita

tes, nullo defendente uinci abs te. Nam istuc si fiat, non dextram, quemadmodum apud uos solet, sed linguam execari conueniat. Sed utrum spectare nos oportet, numerum'ne eorum, quæ amice quis gesserit, an magis quo plures alteruter amicos referre poterit, hoc uictoria dignior uidebitur? Toxa. Nequaquam, immo non multitudine uis horum spectetur, uerum si quæ tu narrabis facta, ijs, quæ narrabo, uideantur præstantiora, magisq; penetrantia, tum nimirum etiã si numero paria sint, opportuniora, magisq; letalia mihi facient uulnera. Ac penè memet ad ictus accommodabo. Mnesip. Probe loqueris. Statuamus igitur, quot erunt satis. Toxa. Mihi quidem satis fore uidetur, si uterq; quinq; narret exempla. Mne. Itidem mihi uidetur, ac prior dicito, uerum adiuratus nimirũ non nisi uera dicturum, alioqui fingere eiusmodi, non admodum fuerit difficile, palàm autem refelli non queant. Porrò si iuraris, nefas sit, non habere fidem. Toxa. Iurabimus, siquid etiam iureiurando opus esse censes. Mne. At quis tibi è dijs nostratibus, num satisfaciat Iupiter philius? Toxa. Et maxime. Ego quoq; tibi nostratem iurabo, meapte in lingua. Mne. Testis igitur esto Iupiter philius, quæcunq; dicturus sum apud te, ea nimirum, uel quæ uiderim ipse, uel quæ ab alijs quoad fieri potuit, diligentissime perceperim, narraturum, nihil ex meipso commiscentem, alienantem'q;. Ac primo quidem loco Agatho

elis, Diniæq; amicitiam referam, quæ apud Ionas est celebratissima. Nam Agathocles hic, qui Samius fuit, non ita pridem uixit, uir in amicitia quidē præcipuus, ita ut re declarauit. Cæterum reliquis in rebus uulgo Samiorum nihilo præstantior, neq; genere, neq; cæteris item opibus. Huic cum Dinia Ephesio Lysionis filio amicitia à puero intercesserat. Porrò Dinias supra modum ditatus est, & quemadmodum solent ij, qui nuper opes nacti sunt, complures & alios secum habebat, satis quidem idoneos illos & ad compotandum, & ad uoluptariam consuetudinem, ab amicitia uero longe alienissimos. Atq; inter hos interim habebatur & Agathocles, conuiuebatq;, & compotabat illis, non admodum approbans eam uiuendi rationem. Dinias autem nihilo hunc potiorem habebat, quàm cæteros adulatores. Tandem etiā offendere cœpit, crebrius obiurgans, molestusq; uidebatur, quippe qui admoneret eum maiorum, præciperetq; ut seruaret, quæ multo labore parta pater illi reliquisset, adeo ut ob hæc ne ad commessationes quidem illum deinceps adhiberet, sed solus cum illis commessaretur celare cupiēs Agathoclem. Demum ab assentatoribus illis misero persuasum est, quod adamaretur à Chariclea Demonactis uxore uiri illustris, atq; inter Ephesios in honoribus ciuilibus primarij. Iam et literulæ à muliere ad illum missitatæ, & certa semimarcida & mala quædam admorsa, deniq; quicquid ad hæc lenæ machinan

tur in adoleſcentes, quo paulatim illis amorem artibus quibuſdam inſerant, primumq́; hac incendant opinione, quod ſeſe credant amari. Nam plurimum illicit & hoc, præſertim eos, qui ſibi formoſi uidentur, donec imprudentes in caſſes inciderint. Erat autem Chariclæa urbana quidem, & elegans mulier cula, at ſupra modum meretricia, ſemperq́; illius, quicunq; forte adiſſet, etiam ſiquis admodum leuiter concupiuiſſet, quin ſi uel aſpexiſſes duntaxat, protinus adnuebat. nec ullo pacto metuendum erat, nequando recuſaret Chariclæa, admirabilis autem alioquin artifex, quauisq́; meretrice doctior, irretire amatorem, & ambiguus, cum adhuc eſſet totum ſubigere, at cum iam teneretur incitare, ac magis, magisq; accendere, nunc ira, nunc blandimentis, ac mox faſtidio, deinde iniecta ſuſpicione, quaſi ad alium ſeſe deflexura eſſet, poſtremo omni ex parte egregie docta erat mulier & abſoluta, artibusq́; omni ingenio in amantes instructa. Hanc igitur tum Diniæ adulatores accerſiuerant in adoleſcentulum, multaq́; adſimulabant quo eum in amorem Chariclææ impellerent, illa porrò quæ complureis iam adoleſcentes iugularat, & innumerabiles amores fuerat mentita, domosq; opulentas euerterat, uarium quoddam, atq; inexpugnabile malum, ubi nacta manibus eſt, ſimplicem, & huiuſmodi artium imperitum adoleſcentulum, haudquaquam amittebat ex unguibus, ſed undiq; oppugnans, tentansq́; ubi iam

omnium esset compos, tum ipsa dum captat, capta periit, tum infelici Diniæ innumerabilium malorum extitit causa. Nam primum quidem statim literulas illas ad illum dat, ac subinde missitat ancillulam, quæ renuntiaret, ut fleret, ut uigilaret, postremo ut misera præ amore suffocatura esset sese. Donec iam beatus ille persuasus, sibi formosus esse uideretur, atque Ephesiorum uxoribus præter cæteros adamabilis. Ac tandem in congressum adductus est multis precibus exoratus. Et ex eo quidem tempore facilis iam erat coniectura, fore ut caperetur à muliere formosa, ad uoluptatem congredi docta, & in loco flere, & inter loquendum miserabiliter suspirare, & iam abeuntem amplecti, & adeunti obuiam occurrere, & formam colere sic, ut maxime placitura esset, interdum uel uoce, uel cithara, quibus omnibus in Diniam usa est. At ubi sensit excruciari, iamq; amore illaqueatum, ac subiugum esse factum, aliud ad hæc excogitat, quo miserũ subuertat, grauidã se ex eo simulat, (nã hoc quoq; efficax, ad magis ac magis inflammandum stultum amantem.) Neque postea commeabat ad illum, affirmans à uiro obseruari sese, qui iam amorem persensisset. Hic uero rem iam non ultra ferre potis erat, neque durare quibat, cum illam non aspiceret, sed lachrymabatur, adulatoresq; ad eam mittebat, ac Chariclææ nomen inclamabat. imaginemq; illius amplexus (candido enim lapide fecerat) eiulabat. Demum in limine abijciens

sese iactabatur, planeq; res extremæ dementiæ spe ciem obtinebat. Siquidem munera reddita sunt mulieri, non pro malorum aut corollarum pretio, sed solidæ domus, agri, famulæ, uestes florulentæ, auri quantum optaret. Quid multa? Breui Lysionis domus antea inter Iones nobilissima exhausta est, atq; exinanita. Deinde ubi iam exuccus esset, eo relicto, alium quēpiam adolescentulum Cretensem, bene numatum uenata est, illiq; substituit. Iam uidelicet illum adamabat, atq; is quidem credebat. itaq; Dinias neglectus non à Chariclæa modo, uerum etiam ab assentatoribus (nam isti quoq; ad Cretensem amatorē iam desciuerant) abit ad Agathoclem, iampridem non inscium, quàm illi res misere haberent. At initio quidem ueritus, tamen exposuit omnia, amorem, egestatem, arrogantiam mulieris, riualem Cretensem, in summa non uicturum sese, nisi cum Chariclæa consuetudinem haberet. Ille uero intempestiuum esse ratus id temporis exprobrare Diniæ, quapropter ex amicis unum sese non adijsset, sed tum quidem assentatores suos sibi anteposuisset, diuendita, quam unam habebat in Samo, domo paterna, pretium illi attulit talenta tria. Quæ simulatque recepisset Dinias, haud clàm erat Chariclææ, rursus subito formosus factus, rursus ancilla & literulæ, & expostulatio, quod iam diu sese non adijsset, concurrerunt item adulatores applaudentes, ut uiderunt Diniæ adhuc esse quod daret. cum autem

pollicitus

pollicitus eſſet ſeſe uenturum ad illam, ueniſſet'q; pri
mo ferè ſomno, eſſet'q; intus Demonax Chariclææ
maritus, ſiue quod alioqui perſenſerat, ſiue de com
poſito, proditione'q; uxoris (nam utrunq; fertur)
exiliens uelut ex inſidijs, & atrium iubet occlude
re, & Diniam comprehendi, ignem, ac flagra mi
nitans, neq; non gladium tanquam in mœchum
educens. Ille porrò reputans quibus in malis eſſet,
uecte quopiam de proximo, ut iacebat, arrepto, tū
ipſum occidit Demonactem, in tempus adigens, tum
Chariclæam, atq; hanc quidem non ictu uno, ue
rum etiam & uecte ſæpius, & poſtea Demonactis
gladio feriens. At famuli interea muti ſtabant, rei
nouitate attoniti. Deinde comprehendere conati, cū
in hos quoq: ferro inſiliret, ipſi qdē aufugerunt. Di
nias autem clàm ſeſe ſubduxit, tanto patrato facino
re. Et ad aurorā uſq; apud Agathoclem diuerſa=
batur, pariter'q; et quæ facta eſſent reputabāt, &
qd in poſterū eſſet euenturum conſyderabant. ut au
tem diluxit, milites aderant (iam enim res erat di
uulgata) comprehenſum'q; Diniam, nec hunc iam
inficiantem homicidium, abducunt ad præfectum,
qui per id tempus Aſiam moderabatur. Hic eum
ad Perſarum regem remittit. nec ita multo poſt re
legatus eſt Dinias in Giaron inſulam ex Cycladi-
bus unam, damnatus à rege, ut in ea, quoad uiue
ret, exularet. Agathocles autem cum reliquis in
rebus nunquam defuerat, tum pariter ſoluit in Ita
liam, & amicorum ſolus unà eſt iudicium comi
tatus, nihilq; commeritus iuit in uincula. Porrò ubi

iam in exilium profectus est Dinias, ne tum quidem desertus est ab amico, Quin potius ipse suapte sponte dānatus, uersabatur in Giaro, simulq; cū illo exulem agebat. At cum iam rerū necessariarū omnium inopia laborarent, locans se ipsum purpurarijs unà cum alijs urinabat, quod'q; hinc partum est referēs, Diniam alebat. Quin et ægrotanti diutissime inseruiuit, & ubi uita defunctus est, noluit unquam in patriam reuerti, uerum inibi perseuerauit in insula, pudori sibi fore ratus, si uel mortuum amicum deseruisset. Hoc tibi græca factum amica retulerim, quod quidem non ita pridem accidit. haud enim scio an annu quinq; præterierint, quod Agathocles in Giaro uitam obijt. Toxaris.

At utinā iniuratus ista Mnesippe dixisses, uidelicet quo mihi fas esset, eis non habere fidem. Adeo Scythicum quendā amicum Agathoclem istum descripsisti, qn uereor nequē et aliū isti similē narres. Mnesippus. Audi iam et alium Toxari Euthidicum Chaladensem. retulit autem mihi de hoc Simylus nauclerus Megarensis, adiurans profecto se teste rem factam esse. Aiebat enim nauigauisse sese ex Italia Athenas, circiter Pleiadum occasum, collecticios quosdam homines uehentem, in his fuisse Euthydicum, una'q; cum hoc Damonem Chalcidēsem eiusdem amicum. At natu quidem eos æquales fuisse, uerum Euthydicum, ualētem, robustū'q;, Damonē contra suppallidū, ac ualetudinariū, quasi q nu p(ut apparebat) ex diuturno morbo reualuisset. Itaq; ad Siciliā usq; feliciter aiebat Simylus na

uigasse ipsos. Cæterum ubi transmisso freto, in ipso
iam Ionio mari nauigarent, tempestatem maxi-
mam eis incubuisse. Quid autem attinet multa re-
ferre? immaneis quasdam procellas ac simiosas tum
grandines, et siquæ alia tempestatis mala. ut uero
iam haud procul abessent à Zacyntho nuda naui
gantes antemna, præterea & funes quosdam tra-
hentes, quo nimirum uim, impetumq́; fluctus ex
ciperent, circiter noctis medium Damonem, qui in
tanta iactatione nauigasset, uomuisse, in mare
propendentem. Deinde, ut conijcio, naue uehe-
mentius in eam partem, in quam ille propende-
bat inclinata, simulq; propellente fluctu ex-
cidisse eum prono capite in pelagus, neq; nudum
tamen, uidelicet, ut misero uel natare commode lice
ret. Mox itaq; succlamasse, cum præfocaretur, uixq́;
sese ab undis sustolleret. Porrò Euthydicum simul
atq; audisset, nam forte fortuna nudus in strato tũ
erat, abiecisse semet in mare, areptoq́; Damone, qui
iam deficiebat (diutius enim ista uideri poterant lu
na scilicet relucente) unà cum illo fluitasse, pariterq́;
summo uertice extitisse. Ac uoluisse qdem illis opi
tulari sese miseratos uirorũ calamitatem, uerũ neqs-
se, qđ uento præualido raperentur. Illud tamen fe-
cisse, subera complura ad illos proiecisse, tum ex con
tis aliquot, ut ab ijs suspensi natarent, siquem for-
te ex eis nanciscerentur. Postremo catusoria quoq;
tabulata, quæ quidem erant neutiquam exigua.
cogita iam per deos, quod aliud grauius beneuo-
lentiæ documentum quisquam edere queat: ne ho-

minē amicum, qui noctu decidisset in mare, usque adeo sæuiens, quàm communicata morte, Iam'q; adeo mihi ante oculos pone`, imminentes procellas, fragorem undarum circumfrementium, spumam undiq; efferuescentem, noctem, ac desperationem. Ad hæc illum iam præfocari incipientem, uix'q; undis extantem, manusq; porrigentem amico, hūc autem incōctāter insiliētem, simulq; nantem, pror sus'q; solicitum, ne se prior Damon interiret. sic enim profecto cognosces, quod haud ingenerosum, hunc quoq; amicum, uidelicet Euthydicum retulerim. Toxaris. Vtrum perierunt uiri Mnesippe, an salus quæpiam ex insperato illis contigit? Adeo ego illis non mediocriter timui. Mnesippus. Bono animo es Toxaris, seruati sunt, quin hodie'q; Athenis agunt, ambo philosophiæ dantes operam. Nam Simylus ea demum narrare poterat, quæ noctu uidere licuit. hunc delapsum, illū desilientē, simulq; nantes, quatenus per noctem dabatur aspicere. Porrò quæ post hæc acciderint, ÿ, qui cum Euthydico uersantur, narrant. Primum quidem, subera quædam forte nactos, suspendisse de his sese, atq; ita hærentes fluitasse per q̄ incommode, Deinde Vbi tabulata conspexissent iam sub auroram annasse, conscensis'q; illis commode nantes appulisse Zacynhtum. post hos autem, qui neutiquā mali sunt, ut ego quidem autumo, accipe iam tertium nihilo istis inferiorē. Eudamidas Corinthius Aretæo Corinthio, & Charixeno Sicyonio amicis utebatur, & ÿs quidem opulentis, cum ipse pau=

perrimus esset. Hic uita decedens testamentum reliquit, alijs quidem fortasse deridiculum, tibi uero, haud scio, an tale sit appariturum, uiro probo, et apud quem amicitia in pretio sit, quiq; uel cum præcipuis in ea certare queas, sic enim in eo scriptum erat. Lego Aretæo quidem, matrem meam alendam, atq; in senecta fouendam,; Charixeno uero filiam meam elocandam cum dote, quanta ab illo maxima dari poterit. Erat autem illi mater anus, ac filiola iam matura nuptijs. Siquid autem interim acciderit, alterutri huius quoq; partem (ut aiunt) alter habeto. Huiusmodi lecto testamento, ij, qui tenuitatem quidẽ Eudamidæ nouerant, at amicitiam, quæ illi cum his uiris intercesserat, ignorabant, rem pro ludo, iocoq; ducebant. Nemo certe aderat, qui non cum risu discederet, quod eiusmodi hæreditatem Aretæus, et Charixenus essent accepturi, atq; ita aiebant. Siquidem persoluent Eudamidæ, superstites ipsi hæreditatem tradent mortuo. At hæredes, quibus ista erant legata: ut audierunt, uenerunt ilico agnoscentes, rataq; facientes ea, quæ erant testamento mandata. Itaq; Charixenus quinq; duntaxat dies superstes, diem obijt. Aretæus autem optimus successor factus, tum illius, tum suo ipsius suscepto onere, et matrem alit Eudamidæ, & filiam non ita pridem elocauit, ex quinq; talentis, quæ possidebat, duobus in propriæ filiæ dotem, duobus in amici filiam erogatis. Ac nuptias ambarum eodem die fieri uoluit. Quid tibi Toxaris Aretæus iste uidetur? num nam le-

ne amicitiæ argumentum exhibuisse, adita huius= modi hæreditate, neq; deserto amici sui testamento? an hunc quoq; in perfectis, idoneis'q; calculis po= nimus? ut sit unus è quinq;? Toxaris. Et iste quidem egregius, quanquam equidem Eudamidá multo magis ob fiduciam admiratus sum, qua fuit erga amicos. declarauit enim quod & ipse eadem fuisset facturus erga illos, tametsi nõ essent ea scri pta in testamento, uerũ ante alios uenisset non scri ptus talium hæres. Mnesippus. Probe dicis. Sed quartum iam tibi narrabo, Zenothemim Charmo leum Massilia oriũdum. commostrabatur mihi in Italia patriæ nomine legatum agenti, uir decorus, procerus, ac diues, ut apparebat. Assidebat illi uxor in rheda iter facienti, cum alioqui deformis, tum dimidia nempe dextra corporis parte manca, altero'q; capta oculo, teterrimum quoddam, & re fugiendum terriculum. Deinde cum demirarer, si, decorus ille cum esset, ac uenustus, sustineret eius= modi mulierem sibi adiunctam, is, qui mihi eum commonstrabat, causam exponit, quare in id matri monium incidisset. nouerat enim comperte omnia. nam ipse quoq; Massiliensis erat. Menecrati, inqt, huius fœdæ patri, amicus erat Zenothemis, uiro diuiti, ac honorato, ipse iisdem rebus par. Deinde aliquanto post facultatibus exutus est ex conde= mnatione Menecrates, quo tẽpore pariter infamis, & ad capessendos magistratus inidoneus est iudi catus à sexcentum uiris, tanquam qui sententiam iniquam pronuntiasset. Ad hunc autem modum

inquit, nos Massilienses multamus, si quis corrupte iudicet. Grauiter itaq; ferebat Menecrates. Primum quod esset condemnatus, deinde, quod e diuite pauper. Postremo, quod ex nobili repente factus esset infamis, ac reiectitius. At præter cætera eum ipsa discruciabat filia iam nubilis, utpote annos nata decem et octo, quam ne cum omni quidem patris substantia quam ante condemnationem possederat, dignatus fuisset quisquam ingenuus, ac pauper faciale accipere, quæ tam infelici fuerit fortuna. Quin et conadere dicebatur, id'q; circa lunam crescentem. Hæc ubi apud Zenothemim deploraret, bono inquit animo es Menecrates, Neq; enim ipse egebis necessarijs, & filia tua dignum aliquẽ suo genere sponsum inuenerit. Atq; hæc elocutus, statim apprehensa illius dextra, deduxit domum. Ibiq; opes, quæ illi multæ erant, partitus est cum illo, ac cœna apparari iussa, conuiuio accepit amicos, & in his Menecratem, ueluti iam e necessarijs cuipiam persuasisset, ut puellam in matrimonium acciperet. postea quam autem conuiuium peregerant, libassent'q; dijs, tum uero plenum illi calicem porrigens, accipe inquit Menecrates a genero symbolum affinitatis poculum, nam hodie ducturus sum ego filiam tuam Cydimachã, dotem autem iam olim accepi, talenta quinq; & uiginti. illo uero respondẽte, absit ne feceris o Zenothemis, neue ipse usqueadeo insaniam, ut te, qui & iuuenis es, et formosus, conspiciã cũ deformi puella, ac debilitata coniugatũ. Hæc inquã illo loquẽte, hic spõsam

adiunctam tollens abduxit in thalamum, ac paulo post prodijt, ea deuirginata. atq; ex eo tempore cum illa uiuit, supra modum diligens, &, quemadmodum uides, circunferens eam. Et non solum non pudet matrimonij, uerum etiam perinde, atq; cohonestatus eo, sic ostentat propterea quod negligit corporis formam, ac foeditatem, ad hæc opes, & famam, tantum amici rationem habet Menecratis, neq; arbitratur eum sexcentum uirûm sententia, deteriorem esse factum, quantum ad necessitudinem. Quanquam pro iis iam illi gratia retulit fortuna, ad hunc modum. Puellus enim ei formosissimus ex illa deformissima susceptus est. Neq; diu est, quod tollens hunc pater, intulit in curiam, frondibus oleagnis coronatum, ac pullis amictum, quo plus miserationis auo conciliaret. At infans arridebat iudicibus, manibus'q; complodebat. Itaq; curia commota super illo, remisit multam Menecrati, atq; ille iam rei, famæ'q; restitutus est eiusmodi patrono usus apud Iudices. Hæc affirmabat Massiliensis Zenothemim amici gratia fecisse, haud mediocria, sicuti uides. neq; qualia passim Scythæ factitant, qui concubinas formosissimas summa cura deligere dicuntur. Restat nobis quintus. Neq; uero mihi uideor alium quempiam debere dicere, Demetrio Suniensi præterito. Nauigarat in Aegyptũ Demetrius unà cum Antiphilo Alopecensi, qui cũ illi iam inde à teneris annis fuerat amicitia, atq; ephebus ephebo conuixerat, pariter'q; fuerat eruditus. ipse quidem Cynicam disciplinam secutus

ſub Rhodio illo ſophiſta, Antiphilus uero medendi ſciētiam exercuerat. At hoc temporis forte profectus fuerat in Aegyptum, ad ſpectaculum Pyramidum, Memnonisq́;. Nam audiuerat illas, cum eſſent ſublimes, umbram non iacere, Memnonem autem uocem edere, exoriente ſole. harum igitur rerum cupiditate aduentus Demetrius, uidelicet ut Pyramidas intueretur, ac Mēnonem audiret, Sextū iam menſem aduerſo Nilo nauigabat, relicto Antiphilo, qđ is itinere, atq; æſtu defeſſus eſſet. Huic autem interea calamitas incidit, quæ ſingularem quempiam amicum poſtularet. Nam puer eius, ut nomine ita & patria Syrus, inita ſocietate cum ſacrilegis aliquot, unà cum illis in Anubis templū irrupit, ſublatoq́; deo ad hoc phialis aureis duabus tum caduceo, aureo & hoc, neq; non cynocephalis argenteis. atq; id genus alijs, omnia apud Syrum depoſuerant. Deinde forte comprehenſi (capti enim fuerant diuēdentes neſcio quid) rem omnem protinus confeſſi ſunt deſtricti in rota, deportatiq́; uenerunt in ædes Antiphili, ibi res furto ſublatas depromebant, ſub lectica quadam in abdito conditas. Syrus itaq; ilico uinctus, unaq́; herus huius Antiphilus, atq; is quidem interea, dum præceptorem audit, auulſus. Hæc opitulabatur quiſpiam, quin magis ij, qui fuerant hactenus amici, auerſabantur hominem tanquam qui templum Anubis ſacrilegio compilaſſet, ſeſeq́; impiari credebant, ſi cum illo bibiſſent, aut ediſſent. Porrò duo, qui reliqui erant pueri, quicquid erat in domo conuaſan

tes, fuga discesserunt. In uinculis igitur erat miser Antiphilus multum iam temporis, habitus interim omnium, quantum in carcere erat, sontium scelestissimus. porrò praefectus carceris Aegyptius homo superstitiosus ratus sese gratum facere deo, atq; illius ulcisci uices, grauis Antiphilo imminebat. Quod siquando defenderet, affirmans se nihil eiusmodi patrasse, impudens habebatur, atq; hoc nomine multo etiam magis erat inuisus. Subaegrotabat itaq; iam, maleq; habebat. nec mirum, quippe qui humi cubaret, id'q; etiam noctu. neq; crura sineretur protendere, ligno inclusa. nam per diem Cyphone stringebatur, altera manu uincta ferro. at noctu cogebatur totus in uinculis esse. Ad haec insuper domicilij paedor, ac praefocatio, multis ibidem uinctis, locumq; angustum prementibus, adeo ut uix respirarent, tum ferri stridor, ac somnus exiguus. Haec omnia molesta erant, atq; intoleranda, nimirum homini eiusmodi rerum insueto, minime'q; ad tam durum uitae genus exercitato. Cum uero iam deficeret, ac ne cibum qdem capere posset, reuersus est tandem & Demetrius, nihil dum sciens eorum, quae acciderant. ut autem cognouerat, quo in loco res esset, statim'q; curriculo ad carcerem uenisset, tum quidem admissus nō est, propterea quod uespera iam esset, et carceris cu custos iandudum occlusis foribus dormiebat, ministris excubias agere iussis. At mane cum esset, ingressus, multis uidelicet precibus admissus, accedens multo tempore quaerebat Antiphilum, quip-

pe malorum multitudine sic immutatum, ut agno ſci non quiret. Circumiens igitur è uinctis unun= quenq; contemplabatur, eorum more, qui familia rium cadauera iam marcida facta requirunt in stragibus. Quod ni nomē fuiſſet elocutus, Antiphi lum Denomenis filium, ne longo quidem tempore potuiſſet agnoſci quiſnam eſſet, uſqueadeo præ ma lis erat transfiguratus. ut uero ad uocem agnitam reſpondiſſet, atq; adeunte illo comam diduxiſſet, eam à uultu abigens ſordidam, atq; impexam, oſtendit ſeſe quis eſſet. Hic ambo collapſi ſunt, æiu lantes, in tam inopinato ſpectaculo. uerum aliquã to poſt, poſteaquam & ipſe ſibi redditus, & Anti philum recipiens Demetrius, de ſingulis eſſet illum diligenter percontatus, bono animo eſſe iubet. Tũ diſſecto pallio, dimidiato quidē induitur ipſe, reli- quum autem illi donat, detractis illi putribus, atq; detritis, quibus erat opertus, panniculis. Atq; ex eo die modis oĩbus illi aderat, curã eius agens, inſer- uiens'q;. Locans. n. ſeſe, ĳs, qui uerſabãtur in portu, mercatoribus, à mane ad mediũ uſq; diē, oneribus geſtandis nõ parũ lucri faciebat. Deinde ab opere reuerſus, mercedis partē carcerario in manũ dabat, quo illi manſuetũ hunc, ac pacatum redderet. De reliquo autē in amici curã, affatim ſuppeditabat. Atq; interdiu qdē aderat Antiphilo, quo illũ con ſolaretur. ubi uero nox occupaſſet, pro carceris fo ribus, facto ex herbis torulo, ſubſtratis'q; frondi- bus, acqeſcebat. Et in hunc qdem modũ aliquãdiu degebant, ut Demetrius nullo uetãte ingrederetur,

atq; ob id mitius ferret calamitatem Antiphilus, donec extincto in carcere latrone quopiam, id'q;, ut putabatur, ueneno, & custodiæ exactissime obseruatæ, neq; deinde quisquam admissus in domicilium, in quo uincti seruabantur. Quas ob res dubius, atq; anxius, cum alia uia non pateret, qua liceret amico adesse, adito præfecti collega, seipsum defert tanquam in irruptione templi Anubis cõmunem operam addidisset, id simulatq; confessus est, abductus est ilico in carcerem, uinctus'q; iuxta Antiphilum. Nam hoc magnis precibus uix obtinuerat à carcerario, ut proxime Antiphilo, atq; eadem in trabe uinciretur. Hic igitur uel maxime declarauit, quanto in illum fuerit amore, cum sua ipsius incommoda negligeret (nanq; hoc inuenerat ipse) illud autem curæ haberet, quo pacto fieri posset, ut ille & quamplurimum dormiret, & minimum angeretur. Atq; ita commode tolerabant, communicatis inter ipsos malis. donec aliquanto post, tale quiddam accidit, quod finem fermè eorũ imponeret calamitati. Siquidem è uinctis quispiã, haud scio unde nactus limam, adiunctis coniuratis captiuorum plerisq; cathenam insecuit, qua seriatim erant astricti, cyphonibus in hanc insertis, soluit'q; omnes. Qui quidem facile, trucidatis quippe paucis custodibus, conglobati prosiliere. Atq; ij q=dem ilico quo quisq; poterat dissipati, postea plerirq; sunt comprehensi. Porrò Demetrius, & Antiphilus inibi remanserunt, Syto quoq; retento, qui iã aufugere parabat. Ut autem diluxisset, Aegypti

præses, cognito quod acciderat, emisit quidem qui illos insequerētur, accersitis autem ijs, qui erant cū Demetrio, soluit à uinculis collaudatos, quod soli non aufugissent. At illis haudquaquam sat erat, ut hoc titulo dimitterentur. Clamabat autem Demetrius, sibiq; non mediocribus in rebus iniuriam fieri prætendebat, si pro maleficis habiti uiderentur, uel commiseratione, uel ob id auldis, quod non aufugissent, dimitti. In summa compulere iudicem, ut causam exactius excuteret. At hic ubi reperit, nihil eos commeritos, collaudatos illos, Demetrium autem seorsum quoq; admiratus, liberos esse iussit, consolans super pœna, quam tulerant, præter ius in uincula coniecti. Quin etiam ambos munere prosecutus est, id'q; de suo, Antiphilum drachmarum decem millibus, bis tanto Demetrium. Ac Antiphilus etiam nunc quidem in Aegypto est. Demetrius autem sua quoq; uiginti millia relinquens amico, concessit in Indiam, profectus ad Brachmanas, tantum hoc locutus Antiphilo, merito sibi iā ignoscendum uideri, quod tum ab eo discederet. Neque enim sibi opus fore pecunia, quoad is perseueraret, esse, qui erat, uidelicet qui possit paucis esse contentus, neq; illum amplius egere amico, quippe cui res iam feliciter haberent. Huiusmodi sunt Toxaris amici græci. Quid ni initio notasses nos, tanquā q̄ uerbis nos iactaremus, idem profecto relaturus erā tibi cōplures orationes, atq; eas egregias, quas Demetrius habuerit in iudicio, cum interim pro seipso nihil defenderet, pro Antiphilo uero, lachrymas

funderet, atq; etiam supplex esset, totamq; causam in sese reciperet, donec Syrus flagris cæsus ambos eos liberos fecit. Hos igitur paucos è plurimis, quos mihi primum memoria suggessit, tibi narrauerim præclaros, ac firmos amicos. Quod reliquum est, iam decedens à narratione, tibi dicendi partes trado. Tu porrò uti Scythas his non inferiores referas, sed longe præstantiores, tibi ipsi curæ fuerit, si quid de dextra solicitus es, ne ea tibi præcidatur. Verum oportet strenuum præstare uirum. Etenim res quædam uehementer ridicula tibi contigerit, si cum Orestem, ac Pyladem admodũ sophisticæ laudaris, pro Scythia dicens orator ignauus appareas. Toxa. Recte tu quidem Mnesippe, qui q-dem ad dicendum etiam adhortaris, perinde quasi nihil solicitus sis, ne tibi lingua execetur, uicto in narrationibus. Sed iam exordiar, nihil quidem, quemadmodum tu, uerbis phalerans, atq; adornãs (neq; enim is Scytharum mos) præsertim cum res ipsæ longe magis loquantur, quàm uerba. Nihil autem eiusmodi expectaueris à nobis, cuiusmodi tu commemorando laudibus extulisti, puta siquis sine dote duxerit deformem mulierem, aut siquis amici filiæ nubenti, pecuniolam donauerit, duo talenta, ac per Iouem siquis sponte eat in uincula cum certo sciat se paulopost esse soluendum. Admodum enim leuia ista, neq; quicquam inest in his uel magni negotij, uel uirile quod sit. Cæterum ego tibi referam multas cædes, belláq;, & mortes amicorũ causa susceptas, ut intelligas uestra ista lusum esse,

ſi cum Scythicas conferantur. Neq; tamen iſtuc ſine cauſa facitis. Sed merito parua iſta miramini, propterea, quod non ſunt uobis admodum graues occaſiones declarandæ amicitiæ, quippe in alta pace uiuentibus. Quemadmodum nec in tranquillitate queas ſcire, bonus ſit gubernator necne. Tempeſtate enim tibi opus fuerit, ad hoc ut dignoſcas. At apud nos bella perpetua, & aut inuadimus alios, ut cedimus inuandentibus, aut ubi forte concurrimus, pro paſcuis, prædaq́; pugnamus. Hic potiſſimum opus eſt bonis amicis, eoq; q̃ firmiſſime conſtituimus amicitias, Sola hæc arma inuicta, atq; inexpugnabilia eſſe iudicantes. Prius autem uolo tibi commemorare quo ritu faciamus amicos, non ex poculis, quemadmodũ uos, neq; ſiquis æqualis ſit, aut uicinus, uerũ ubi ſtrenuum quẽpiam uirũ conſpexerimus, quiq́; præclara facinora patrare poſſit, in hunc omnes ſtudio incumbimus, & qđ uos in ambiendis coniugijs, id nos in amicis facere nõ grauamur, diu quaſi procos agentes, nihilq; nõ facientes, ne uidelicet fruſtremur amicitia, neúe reiecti eſſe uideamur. At ubi iam in amicitias cæteris repulſis, delectus eſt qſpiam, protinus fœdus initur, ac iuſiurandũ, qđ ſit maximũ nimirũ, et uicturos eos pariter, et mortẽ oppetiturũ, ſi ſit opus, alterũ pro altero. Atq; ita facimus. Etenim ſimulatq; inciſis digitis, ſanguinem in calicem deſtillauerimus, ſumnusq́; intinctis gladijs, ambo pariter admouentes biberimus, non eſt quicquã, quod deinde nos queat dirimere. Admittuntur autem ad hu

iusmodi fœdera ad summum tres. Nam qui multis sit amicus, is eo loco habetur apud nos, quo cõmunes istæ, atq; adulteræ uxores, arbitramurq́; iã non perinde firmam illius amicitiam fore, postea quam est in plures partes dissecta. Exordiar autem ab ijs, quæ nuper Dandamis fecit. Dãdamis enim hic in conflictu cum Sauromatis, cum esset captiuus abductus eius amicus Amizocas, Quin potius ante tibi iurabo nostrum iusiurandum, quandoquidem istuc initio sum pollicitus. Non enim per Ventum & Acinacem, quicquã mentiturus sum apud te de Scythicis amicis. Mnesippus. Equidem tuum iusiurandum haud magnopere desyderabã, proinde recte facis, qui nullum deorum iures.
Toxaris. Quid tu narras? An non tibi uidentur esse dij Ventus & Acinaces? Adeóne te fugit quod nihil sit maius mortalibus uita ac morte? Per hæc utiq; iuramus, quoties per Ventum, & Acinacem iuramus, uidelicet per Ventum, tanquam q uiuendi sit causa, per Acinacem uero, ut qui mortis sit author. Mnesippus. Atqui si ista idonea causa est, profecto multos alios quoq; deos estis habituri, tales qualis est Acinaces, puta iaculum, lanceam, uenenum, funem, atq; his consimilia. Quando quidem uarius est iste deus interitus, atq; innumerabiles aperit uias, quibus ad illum sit aditus.
Toxaris. Vide quàm contentiose nunc, quamq́; subdole facis, dum medio sermone interpellas me, excutisq́;, ac disturbas orationem meam. At ipse loquente te silentium agebam. Mne. Age, non sum
istuc

istuc posthac facturus Toxaris. Et optimo iure obiurgas. quare perge confidenter, quod restat dicere, perinde quasi nec adsim, dum loqueris. adeo tibi silebo. Toxaris. Quartus igitur agebatur dies Dandamidi, & Amizocæ, mutuum sanguinem pariter biberant, uenerant interea in regionem nostram Sauromatæ, cum equitum decem millibus, peditum autem bis tantum aduenisse ferebatur, ij nimirum, cum in nos irruissent imparatos, neq; expectantes illorum insultum, omnes quidem cedere cogunt, complureis autem repugnantes occidunt, nonnullos & uiuos abducunt, nisi siquis effugerat tranans in ulteriorem fluminis ripam, ubi nobis dimidium copiarum, et pars curruum erat. Sic enim id temporis castra fueramus metati, haud scio quo consilio Archiplanorum, idest ducum nostrorũ, ad utranq; Tanaidis ripam. Protinus itaq; & prædas abigere, & captiua abducere, & tentoria diripere, & curribus potiri, atq; ijs plerisq; cum uiris captis, & sub oculis nostris concubinas, uxoresq; nostras constuprare. Nos porro rem indigne tulimus. At Amizoca, cum duceretur (erat enim captus) nominatim inclamauit amicum misere uinctus, simulq; calices, & sanguinis commonefecit. Quod simulatq; exaudierat Dandamis, nihil etiam conctatus, spectantibus omnibus, tranauit ad hostes, ibi Sauromatæ densatis telis irruerũt in illum, iam confixuri, nisi succlamasset Zirim. Hoc uerbi siquis sonuerit, postea non interimunt, sed recipiunt, tanquam dedentem sese pretio redi

mendum. Moxq; ad illorum ducem adductus reposcebat amicum, ille redemptionis pretium postulabat. Neq; enim prius dimissurum sese, nisi maximum pro illo recepisset. Tum Dandamis, quæ possidebam inqt, ea omnia à uobis direpta sunt. quod siquid est, quod nudus præstare queam, id sum paratus polliceri uobis, & imperato quicquid uoles. Et si ita uis, meipsum huius in locum recipe, & abutere ad quodcunq; tibi lubitum erit. Ad hæc Sauromata, Nihil inqt opus retinere te, præsertim cum temet dederis. Quin tu parte eorum, quæ possides, tradita, amicum abducito. Rogat ilico Dãdamis, quidnam uellet accipere, ille oculos postulat. Atque hic protinus exhibuit eruendos. Deinde ubi essent execti, iamq; pretium persolutum esset Sauromatis, recepto Amizoca reuersus est innitens illi, unaq; tranantes incolumes ad nos rediērũt. Id factum animũ reddebat Scythis omnibus, neq; iam uictos esse rebantur sese, cum uiderent, quod apud nos esset bonorum maximum, id non dum esse abductum ab hostibus, uerum superesse egregiam mentem, & in amicos fidem. At idem Sauromatis formidinem non mediocrē incutiebat, reputantibus cum cuiusmodi uiris, si se præparassent, essent pugnaturi, tametsi tum quidem ex improuiso superassent. proinde sub noctem relictis maxima ex parte pecoribus, incensisq; curribus fuga sese subduxerunt. Porrò Amizoca non tulit diutius, ut uideret ipse, amico cæco Dandamide, sed ipsus se-

met exoculauit. Atq; ita sedent ambo, omniq; cum honore à populo Scytharum publicatus aluntur. Quid tale Mnesippe uos referre possetis? Etiam si quis tibi donet, ut possis uel decem alios ad istos quinq; adiungere, etiam citra iusiurandum, si ita uis, ut & multa liceat affingere? At ego tibi rem nudam exposui, Tu uero siquem talem narrasses, non sum nescius, quantas adornandæ rei gratia phaleras narrationi fueris admisturus, quemadmodum supplicarit Dandamis, & quomodo sit excæcatus, & quæ dixerit, & quo pacto redierit, et quemadmodum exceperint eum Scythæ, adgratulantes, beneq; ominantes, atq; id genus alia, cuiusmodi uos ad demulcendas aures soletis artificio quodam addere. Audi igitur & alium huic parem, Belittam huius Amizocæ consobrinum. Is, ut detractum ex equo à leone Basthem amicum conspexisset, nam forte simul erant in uenatu, iam'q; leo circumplexus illum iugulo admotus esset, atq; unguibus laniaret, desiliens & ipse inuolauit in tergum belluæ, reflexit'q;, in sese prouocans, auertés'q;, atq; inter dentes digitos inferens, conatus quoad licuit Bastham è rictu leonis eximere, donec leo omisso illo iam semimortuo, ad Belittam sese conuertit. atq; ipsum quoque circumplexus occidit. At ille moriens (nam tanto anteuertit) Acinacem in leonis pectus defixit. Itaque pariter exanimati sunt omnes. nos autem sepeliuimus eos, duobus aggestis tumulis inter se uicinis, altero amicorum, altero è regione leonis. Iam tertio ti-

bi referam Mnesippe Macentæ Lonchatæ, & Arsacomæ amicitiam. Hic enim Arsacomas deperibat Mazæam Leucanoris filiam, qui regnabat in Bosporo, tum cum legatione fungeretur super tributo, quod Bosporini semper nobis pendere soliti, id temporis tertium iam mensem ultra diem legitimum distulerant. In conuiuio igitur cũ Mazæam uidisset proceram, atq; decoram uirginem, amore captus est, grauiterq́; discrutiabatur. iam itaq; quæ de tributis agebantur, erant trãsacta, Responderatq́; illi Rex, conuiuioq́; accipiebat, mox illum dimissurus. Est autem mos in Bosporo, uti proci in conuiuio petant puellas, narrantes quinam sint, quibusq́; rebus freti, decreuerint eas in matrimonium accipere. Atq; id temporis forte fortuna multi aderant in conuiuio proci, reges, ac regum filij, in his erat & Tigrapates Lazorum princeps, & Adyrmachus Machlynæ dux, alijq́; cum his permulti. oportet autem unumquenq; procum, posteaquam exposuit quis sit, & qua fiducia ad ambiendas nuptias accesserit, conuiuari cum reliquis, tacitumq́; accumbere. Deinde peracto conuiuio, postulata phiala, uinum in mensam effundere, atq; ita sponsam ambire, multum interea collaudantem sese, quo genere, quibus opibus, qua sit potentia. Ad hunc igitur modum cum multi iam libassent, postulassentq́;, regna, & opes commemorantes, tandem Arsacomas, postulata phiala, non libauit (neq; enim mos apud nos uinum effundere, quin magis contumelia ista esse iudicatur in deum)

sed haustim bibens, Da mihi Rex inquit filiam tuam Mazæam uxorem, qui multo sum potior istis quantum ad opes, ac possessiones attinet. Leucanore uero admirante, neq; enim credebat rex pauperem Arsacomam, ac de plebe Scytharum esse, percunctanteq; quantum pecorum, aut quantum habes plaustrorum Arsacoma, nam ijs rebus uos diuites estis. immo nec plaustra inquit, possideo, nec armenta, uerum sunt mihi duo amici, honesti, probiq;, quales alij Scytharum nemini. At tum quidem ista dicens risus est, contemptuiq; habitus, uisusq; temulentus. Mane uero reliquis prælatus est Adyrmachus, iamq; sponsam abducturus erat in Mæotidem ad Machlyenses. Porrò Arsacomas domum reuersus amicis indicat, quemadmodum reiectus esset à rege, risuiq; habitus in conuiuio, cum pauper esse putaretur. Equidem illis dixeram inqt, opes meas esse uos ó Lonchata, atq; Macenta, uestramq; beneuolentiam longe præstare, multoq; firmiorem esse Bosporanorum opibus. uerum hæc dicentem me subsannauit, contempsitq;, & Adyrmacho scilicet Machlyensi tradidit asportandam sponsam, quod aureas phialas se diceret habere decem, præterea currus quaternis sedilibus octoginta, ad hæc ouium, boumq; multam copiam. Sic uidelicet ante tulit fortibus uiris pecorum multitudinem, operosa pocula, et currus graueis, proinde ó amici dupliciter excrucior, nam & Mazæam amo, & iniuria mihi inter tantum hominum illata, non mediocriter mordet animum meum. Arbitror autem &

nos ex æquo iniuria affectos esse. Etenim ad unum quenq; è nobis tertia contumeliæ pars pertinebat, si modo ita uiuimus, quemadmodum cœpimus, cum coniungeremur, nimirum ut unus homo simus, iisdem dolentes, iisdemq; gaudentes. immo inquit Lonchates, unus quilibet è nobis totus iniuria afficiebatur, tum cum in te ista fierent. Quomodo igitur, inquit Macentes, his in rebus agemus? per partes inquit Lonchates negotium suscipiamus. Atque ego quidem recipio Arsacomæ me caput apportaturum Leucanoris. Tu uero sponsam ereptam huic adducas oportet, ita fiat, inquit. At tu Arsacoma, inter hæc, nam his peractis, uerisimile est exercitu, ac bello fore opus, hic mane, quo contra has & appares arma, equos, atq; aliarum rerum uim, quantam potes maximam. Facillime autem plurimos adiunxeris, partim quod ipse strenuus, partim quod nobis non pauci sunt familiares. Maxime uero si desederis in tergore bouis. Hæc ubi placuissent, hic quidem quantum potuit, recta profectus est in Bosporum, puta Lonchates, alter, idest Macentes ad Machlyenses, eques uterq;. At Arsacomas domi manens, & cum æqualibus contulit, et ex familiaribus uim hominum armauit. Demum & in tergore bouis desedit. Consuetudo autem de sedendo in tergore bubalo huiusmodi est apud nos, ubi quis ab alio læsus est, cupitq; ulcisci, neq; par se pugnæ uidetur, tum boue immolato, carnes frustillatim concisas igni torret. Dehinc ipse porrecto humi corio, sedet in eo, in tergum reductis manibus

more eorum, qui à cubitis uincti sunt. Et hoc quidem apud nos maximum est supplicandi genus. Appositis autem bouis carnibus, adeuntibus domesticis, præterea siquis alius uelit, quisq; partem sibi sumit, ac dextro pede tergum bouis calcans, pro facultate pollicetur, hic quidem equites præbiturum se quinq; suopte cibo, suoq; stipendio, ille decem, alius plures, alius armatos pedites quot possit, atque qui pauperrimus, seipsum duntaxat. Colligitur itaque in tergo bouis ingens nonnunquam multitudo. Et huiusmodi quidem exercitus & certissima fide cohæret, & hostibus expugnatu difficillimus est, non aliter quàm si iureiurãdo esset adactus. Nam in tergum ascendisse, instar iurisiurandi est. Arsacomas igitur his in rebus procurandis satagebat. Coieruntq; illi equites quidem circiter quinquies mille, tum armati, ac pedites promiscue, uicies mille. At Lonchates, ubi ignotus peruenit in Bosporum, regem adit, tractanti quiddam de regni negotijs, aitq; uenire quidem sese publico Scytharum nomine, sed priuatim res maximas apportare. Ille ubi dicere iussisset, De publicis inquit, negotijs hæc in præsentiarum denuntiant Scythæ, ne uestri pastores in planiciem usque transgrediantur, sed intra Trachonem pascant. Cæterum latrones, de quibus expostulatis, regionem uestram incursent, negant eos publico consilio emitti, sed priuatim sui quenq; lucri causa prædari. Quod siquis illorum deprehendatur, te dominum esse, ut punias. Hæc qui=

dem illi denuntiant, at ego tibi indico, grauem in uos insultum futurum ab Arsacoma Mariantæ filio, qui nuper legatum egit apud te, idq́; (opinor) cum filiam tuam postularit, non assecutus sit abs te, ob id indignatur, sedetq́; in tergore taurino, septimum iam diem, contractusq́; illi est exercitus haud exiguus. Audiui, inquit Leucanor, & ipse, cogi uim copiarum in tergum bouis. Quod autem aduersum nos cogerentur, quodq́; Arsacomas huius rei esset impulsor, id uero me fugerat. Atq; in te inquit Lonchates, hic apparatus constituitur. Mihi autem inimicus est Arsacomas, grauiterq́; fert, quod sibi præferar à natu maioribus, et quod in oibus illo uidear esse præstantior. Quod si mihi spoponderis alteram filiam tuam Barcetim, alioqui nec indigno uestra affinitate, breui tibi reuersus caput eius apportauero. Spondeo Rex inquit, uidelicet supra modum formidine correptus, propterea quod non ignoraret iratum sibi Arsacomam, tum et aliâs quoq; metuerit semper Scythas. At Lonchates, iurato inquit, te præstiturum pacta, neq; inficiaturum. Id cum fieret, iamq́; resupinatus in cœlum intrare uellet, Absit inquit, ut hic, ne quis spectantium coniiciat, qua gratia iuremus. Quin potius hoc templum Martis ingressi, occlusis foribus iusiurandum edamus, ubi nullus exaudiat. Nam siquid horum inaudierit Arsacomas, uereor, ne me ante bellum immolet, manu iam nunc non parua cinctus. Introëamus inquit Rex, Vos autem absistite quamlongissime. Neq; quisquam ad templum

adeat, quem ego non accersiuero. Posteaquam igitur ipsi quidem introgressi sunt, satellites autē procul abstiterunt, uibrato gladio, simulq; altera manu obturato ore, ne uociferaretur, ictum in pectus adegit. Deinde caput desectum sub chlamyde tenens prodibat, quasi confabulans interim cum illo, breuiq; sese dicens adfuturum, tanquam ad negotij quippiam emitteretur ab illo. Atq; ita reuersus eo', ubi equum uinctum reliquerat, conscenso illo redequitauit in Scythiam. Porro` nemo est eum insecutus, quippe diu ignorantibus Bosporinis, qđ acciderat, tum ubi resciissent, factiose de regno de certantibus. Hæc itaq; gessit Lonchates, præstitit'q; promissum, allato Leucanoris capite. Porro` Macentes in uia factus certior super ijs, quæ in Bosporo acciderant, peruenit ad Machlyenses, Primus'q; illis nuntium attulit de Rege trucidato. At populus inqt, te Adyrmache, generum sis, ad regnum uocat. Proinde fac, ut ipse prior occupans imperium arripias, in rebus perturbatis obortus, puella uero te sequatur a` tergo in curribus. Facile.n.isthoc pacto tibi conciliaueris multitudinem Bosporanorum, ubi Leucanoris filiam cognouerint. Ego porro` non solum abauus sum, uerum etiam sponsæ tuæ cognatus maternus, siqdem nostra e` gente Masteram Leucanor asciuit uxorem. Et nunc tibi adsum, missus a` Masteræ fratribus, qui sunt in Alania denuntiantibus, ut quàm potes ocyssime, te recipias in Bosporum, neque circunspectes, donec imperium ad Eubiotum deueniat, qui tametsi frater

notus est Leucanoris, tamen Scytharum partibus semper fauit, cum Alanis simultates gerit. Haec quidem dicebat Macentes. Erat autem eodem cultu, eademq; lingua cum Alanis. Commune enim horum utrunq; Alanis cum Scythis, nisi quod non magnopere comati sunt Alani, quemadmodum Scythae. At Macentes in hoc quoq; illis erat assimilis, uidelicet detonsa coma, quatinus conueniebat Alanum minus esse comatum quàm Scytham. Itaq; his rebus factum est, ut illi fides haberetur, putareturq; Masterae, ac Mazeae cognatus esse. Et nunc inquit ó Adyrmache, ad utrumuis paratus sum, uel proficisci tecum in Bosporum, si uelis, uel manere, si sit opus, ac sponsam adducere. Istuc equidem inquit Adyrmachus, longe malim, quandoquidem cognatus es, te puellam adducere, Nam si nobiscum unà proficiscaris in Bosporum, unum dũtaxat equitem numero addideris. Quod si mihi uxorem aduexeris, multorum instar fueris. Atq; ita factum est, & hic quidem iter ingressus est, Macentae tradens ducendam Mazeam, quae uirgo etiam dum erat. At ille per diem quidem illam curru uehebat, uerum ubi nox incubuisset, impositam equo (nam id curarat ut alius quidam eques sese consequeretur) tum insiliens & ipse nequaquam deinceps ad Maeotim iter faciebat, sed deflectens ad mediterraneam, relictis ad dextram Mitreorum montibus, cum uirginem interim aliquoties interquiescere iussam refocillasset, intra triduum à Machlyensibus in Scythiam usq; permen-

sus est uiam, statimq; equus eius ubi destitisset à cursu, paulisper astans exanimatus est. Porrò Macentes Arsacomæ Mazæam in manum dans, Accipe inquit, à me quoq; id, quod sum pollicitus. At illo ad insperatum spectaculum stupefacto, gratiasq; agente, Desine inquit Macentes, ac noli me alium à teipso putare, nam mihi profecto gratias agere, ob hæc, quæ feci, perinde est, ac si sinistra mea gratias agat dextræ, quod uulneratæ sibi subministrauit, atq; officiose curã egit ægrotantis. Ridicula nimirum & nos fecerimus, si iandudum commissi, & quatenus licet, in unum conflati, magnum adhuc esse credamus, siqua pars nostri officiose quid egerit pro toto corpore. Etenim pro seipso facit, cum pars sit totius beneficio adiuti. Atq; ad hunc quidem modum Arsacomæ gratias agenti Macentes respondit. Cæterum Adyrmachus, ubi sensit insidias, non prexit ire in Bosporum, iam enim Eubiotus rerum potiebatur, accersitus à Sauromatis, apud quos fuerat diuersatus, uerum in patriam reuersus cum ingentibus copijs, irrupit in Scythiam, pauloq; post irruit, & Eubiotus, cum Græcos undecunq; poterat secum ducens, tum Alanos, & Sauromatas accersitos, utrinque uicies millenos. Coniunctis autem copijs, Eubiotus, atque Adyrmachus nonaginta millia confecerunt. Atq; ex his tertia pars equites sagittarij, nos autem (nam & ipse ad hanc expeditionem contuleram, addens ijs, qui tergum taurinum conuenerant, equites meopte sumptu in-

structos centum) contractis haud multo minus triginta millibus, unà cum equitibus, operiebamur insultum, ductore Arsacoma. ut autem admouentes illos conspeximus, contra duximus agmen, praemissis in hostem equitibus. Atq; ubi iam diu acriter esset pugnatum, tandem cessere nostri, interrupta phalange. Postremo in duo desertum est uniuersum agmen Scythicum, pars subduxit sese, non omnino palàm uicta, uerum ita fugiebat, ut locum dare uideretur, Adeo ut Alani ad multum tempus insequi non auderent, partem alteram, quae eadem erat imbecillior cingentes Alani, ac Machlyenses, undequaq; caedebant, confertim emissis iaculis, atq; sagittis, sic ut uehementer laboraretur à nostris, qui tenebantur obsessi. Et iam pleriq; arma proiecerant, quorum in numero forte erat Lonchates, et Macentes, iamq; ambo uulnus acceperant, dum uterq; pro altero periclitaretur. Hic quidem adusto femore, puta Lonchates. Porrò Macentes securi sauciato capite, tum conto in humerum impacto. Quod simulatq; sensit Arsacomas, cum in altero agmine esset nobiscum, turpe ratus, si desertis amicis non adesset, subditis equo calcaribus, cum clamore in hostes tendere coepit, sublato gladio, adeo ut Machlyenses uim animi non sustinuerint, sed uiam illi fecerint, ut transiret. At ille receptis amicis, tum aduocatis & alijs impetum fecit in Adyrmachum, impactoq; in ceruicem gladio, ad Zonam usque dissecuit. Quo fuso, dissipata est omnis acies Machlyensium, paulopost & Alanorum.

Deniq; cum ijs Græci quoq;. Atq; ita redintegrato prælio nos superiores extitimus, diuq; sumus insecuti, trucidantes, donec nox finem imposuit. Postero die ab hostibus uenerunt legati, qui supplices pacem, atq; amicitiam orarent. Bosporani duplicatum tributum pensuros sese pollicebãtur. Machlyenses obsides daturos se confirmabant. Alani ita eã inuasionem compensaturos sese spondebant. Ut Sindianos nostro nomine uellent aggredi, quibus cũ multo iam tempore nobis fuerat simultas. His de rebus auditis suffragijs, In primis autem Arsacomæ, & Lonchatæ pax inita, duobus illis cuncta pro arbitratu suo moderantibus. Huiusmodi Mnesippe audent Scythæ amicorum causa facere.

Mnesip. Tragica prorsus ó Toxari, fabulisq; similia. Et propicius sit Acinaces et Vẽtus, per quos iurasti, siquis ista non credat, non admodum reprehendendus esse uideatur. Toxaris. At uide uir egregie, ne incredulitas ista ab inuidia uestra proficiscatur. Quanquam non me deterrebis non habendo fidem, quo minus & alia his consimilia referam, quæ nouerim à Scythis esse gesta.

Mnesip. Tantum ne longum facias uir optime, neq; usqueadeo admissis, uagisq; utare sermonibus, ut nunc sursum, ac deorsum Scythiam Machlyanamq; percurrens, deinde in Bosporum discendens, postremo rediens, prorsus abutare silẽtio meo. Toxaris. Parendum tibi, & hanc præscribenti legem, dicendũq; paucis, ne fatigeris unà nobiscum, audiendo circuncursitans. Quin magis

ausculta quæ in meipsum amicus Sisinnes nominè præstiterit. Cum enim Athenas relicta patria proficiscerer, Id'q; cupiditate græcanicarum literarũ, appuleram Amastrim ponticam. Ea est urbs haud procul à Caranibe dissita in promontorio obuia, ijs, qui à Scythia nauigant. Comitabatur autem Sisinnes mihi à puero amicus. nos igitur, ubi res quasdã importatas in portu spectassemus, in eumq; è naui subduxissemus e minus, nihil suspicantes mali, interea fures quidã effracta sera sustulerunt uniuersa, adeo ut non reliquerint, quod uel in eum diem sufficere posset. Ergo cum domum essemus reuersi, cognito quod acciderat, non uisum est incusare uel uicinos, qui plures erant, uel hospitem, ueriti ne plerisq; sycophantæ uideremur, si dixissemus nobis ab aliquo sublatos esse Daricos quadringẽtos, tum uestium permultum, ad hæc tapetia quædam, deniq; quicquid habueramus. Consultabamus igitur hisce de rebus, quid esset faciundum, omnium rerum egeni, id'q; in urbe peregrina. Ac mihi quidem ita uisum est, statim demerso in ilia Acinace, uitam fugere, prius quàm ignauum quippiã, aut indignum esset ferendum, uel fame uel siti enecto. contra Sisinnes consolabatur, obsecrans nequid tale facerem. Aiebat enim excogitasse sese, unde nobis uictus suppeteret. Et eo quidem die baiulãdis è portu lignis nobis allata mercede, uictum suppeditauit, mane autem obambulans in foro, põpam quandam aspexit iuuenum (quemadmodum aiebat) elegantium, ac strenuorum, Hi nimirum uiri

tim lecti, uti mercede proposita certamen inirent, in tertium diē erant decertaturi, Ergo cum omnes huius negotij conditiones audisset, accedens ad me caue posthac inquit, Toxari, ne teipsum pauperem dixeris, siquidem tertio ab hinc die, diuitem te red didero. Hæc ait, atq; interea ægre parato uictu, cum iam spectaculum esset institutum, spectabamus & ipsi. etenim assumptum me duxit in Theatrum, tanquam ad iucundum aliquod, nouumq; specta culum Græcorum. Ergo ubi consedissemus, spectabamur. Ac primo quidem loco feræ partim iaculis confixæ, atq; à canibus agitatæ, partim in homines quosdam uinctos emissæ, nocētes quospiam, ita ut coniiciebamus. ut autem prodierunt q erant ad singulare certamen conducti, ac producto iuuene quodam prægrandi, dixisset præco. Si quisquā uelit cum hoc singulari certamine congredi, prode at in medium, præmium pugnæ accepturus, drachmarum decem millia: ibi protinus assurrexit Sisinnes desiliens, pollicetur'q; se dimicaturum, simulq; poscit arma. Tum acceptam mercedem decem millia, mihi deferens in manum dat. Si uicero inquit Toxaris, unà proficiscemur, suppetet'q; commeatus, sin cecidero, sepulto me, redi rursus in Scythiam. Ego quidem his auditis singultiebam. at ille sumptis armis, reliquum quidem corpus muniuit, at galeam nequaquam imposuit, sed nudo consistens capite pugnabat. Et initio quidem ipse uulnus accepit, retorto gladio succiso poplite, ita ut multum sanguinis deflueret. Ego interim iam

metu præmortuus eram. At ille confidentius inuadentem aduersarium obseruans, ferit in pectore, transfigitq́;, ita ut protinus ad pedes illius procumberet. ille fessus, & ipse uulnere mortuo incumbebat, parumq; aberat, quin ipse quoq; efflaret animam. At ego accurens erexi, animumq́; reddidi. Porrò ubi dimissus est, iam uictor declaratus, sublatum illum, domum deportaui, multūq́; temporis curatus à medicis, superuixit quidem, hodieq́; agit apud Scythas, ducta in matrimonium sorore mea, claudus tamen adhuc est ex uulnere. Hæc res Mnesippe non apud Machlyenses, neq; in Alania gesta est, ut testibus careat, & ficta credi queat, uerum complures extant Amastriani, qui de pugna Sisinnæ memorant. Finem iam faciam, si tibi quinto loco factum Abauchæ retulero. Appulit aliquando Abauchas hic in Boristenensium ciuitatem, secum adducens & uxorem, quā unicè diligebat. liberos duos, alterum quidem masculū lactentem, altera uero erat puella septem annos nata. Erat autem peregrinationis comes, & huius amicus Gyndanes, atq; is quidem è uulnere laborans, quod in uia acceperat à latronibus, qui eos fuerant adorti, cum quibus dum pugnaret, ictus est in femore, ita ut ne stare quidem posset præ cruciatu. Itaq; noctu dormientibus illis, nam forte in cœnaculo quodam diuersabātur, ingens ortum est incendium, omniáq; circunclusit, iamq; flāma undique domum circundedit. Ibi experrectus Abauchas, relictis liberis plorantibus, repulsa uxore, quæ inhærebat,

re, quæ inhærebat, iussáq; ut ipsa sese seruaret, amico in humeris sublato, descendit, perrumpēsq; euasit, ita ut nequaquam incendio dederetur. Vxor infantem baiulans consecuta est, monens puellulā, ut sese consequeretur. Ea uero semiusta abiecto ex ulnis infante, uix exiliјt è flamma. Deinde puella una cum illa ueniens, penè et ipsa extincta est. post hæc cum probro obiectaret quispiam Abauchæ, quod desertis liberis, atq; uxore, Gyndanem extulisset, immo liberos inquit denuo parare, haudquaquam difficile, tum incertum an ij boni sint futuri. porrò amicum, diu fuerit prius, quàm inueniam talem, qualis est Gyndanes, cuius amor mihi multis argumentis est exploratus. Dixi Mnesippe è pluribus his quinq; propositis, iam tempus est pronuntiari utri nostrum aut linguam, aut dexterā oporteat amputari. Quis igitur futurus est iudex?

Mnesip. Nemo. Neq; enim constitueramus narrationis arbitrum. Sed scin quid agemus? Quin in præsentiarum nullo proposito scopo sumus iaculati, de integro deiecto arbitro alia amicorū paria apud illum referamus, deinde uter succubuerit, ei tum quidem amputetur, uel mihi lingua, uel tibi dextra, aut si hoc crudele, quando tu amicitiā admirari uisus es, ego nihilo secius puto, nullam esse mortalibus possessionem hac præstantiorem, neque pulchriorem, quin ipsi quoq; in unum copulati, illud approbamus, ut ex hoc die in totam usq; uitam simus amici, utriq; uictores, utriq; maximis potiti præmijs, uidelicet pro unica lingua, unáq; dextra

binas uterq; habituri, atq; insuper oculos quoq; quaternos, pedesq; quaternos, in summa duplicia omnia. Eiusmodi nanq; quiddã est cum duo, tres'q; copulantur amici, qualem Geryonem scriptores depingunt senis manibus, ternis'q; capitibus hominem. siquidem (ut mea fert opinio) tres illi fuerunt, qui communiter omnia gererent, ut dignum est ijs, qui amicitia coniuncti sunt. Toxaris. Probe dicis, atq; ita faciamus. Mnesip. Verum neq; sanguine opus est Toxaris, neq; Acinace, qui nobis amicitiã confirmet, Hæc enim confabulatio, & quod eadem amamus, id multo certius est callice illo, quẽ bibitis, propterea quod huiusmodi non obligationẽ sed animum postulare mihi uidentur. Toxaris. Placent ista, iam'q; amici, atq; hospites simus, tu mihi hic in Græcia, ego tibi, siquando in Scythiã perueneris. Mnesippus. Nimirum ut sis sciens nequaquam me pigeat uel longius etiam proficisci, si tales amicos nancisci liceat, qualem esse te Toxari ex tua oratione conijcio.

Ornatissimo in Christo patri D. Renato Episcopo Carnuten. Erasmus Roterodamus Canonicus ordinis diui Aurelij Augustini. S. P. D.

CVm multis modis compertum haberē ornatissime pater q̄ candide de meo ingenio lo, meis'q; nugis sentias, uir alioqui naris emunctissimæ, profecturus in Italiã, ut esset interim qđ te tui Erasmi commonefaceret, Luciani Pseudomantem misi, scelestissimum qdem illum, sed quo nemo sit utilior ad deprehendēdas, coarguendas'q; quorundã istorum imposturas, qui nunc quoq; uel magicis miraculis, uel ficta religione, uel adsimulatis condonationibus, alijs'q; id genus præstigijs uulgo fucum facere solent. Eũ igitur leges (uti spero) non modo cum fructu aliquo, uerum etiam summa cum uoluptate, propterea qđ excellentia tua, q̄q̄ præter generis claritatem, fortunæ splendorē, muneris authoritatem, serijs illis, ac tetricis in studijs est absoluta, tamen propter summam ingenij festiuitatem, miram'q; morũ iucunditatem, non solet admodum ab his etiam elegantioribus musis abhorrere, ac frugiferas has nugas arduis illis negotijs libenter intermiscere. Porrò quicquid est uel nigri salis, quem Momo tribuunt, uel candidi, quem Mercurio ascribunt, id omne in uno Luciano copiosissime reperias licebit. Carnutensis oppidi tam splendidum profecto, tam'q; celebre fanum fulmine conflagrasse, dici non potest quàm feram acerbe. Vale.

LVCIANI ALEXANDER, SEV PSEVDOMANTIS, ERASMO INTERPRETE.

t V quidem charissime Celse, leuem forte quandam, ac facilem prouinciam tibi uideris, cum iniungis, ut Alexandri Abonotichitæ impostoris uitam, commenta, neq; non audaciam, præstigiasq́; libro complexus, uolumen ad te transmittam, uerum siquis ea conetur omnia ad plenum enarrare, id profecto nō minoris sit negotij, q̃ Alexandri eius, cui Philippus fuit pater, res gestas literis prodere, tantus hic scelere, quantus ille uirtute, attamen si candide, ignoscenterq́; legere uoles, & quod narrationi deerit id ex te imputare, atq; addere, conatum hūc te authore capessam, & Augei bubile si non omne, at certe pro mea uirili repugnare nitar, paucas aliquot elatis cophinis, nimirum ut ex his coniecturam facias, quantus, quamq́; immensus fuerit fimus uniuersus, quem ter mille boues multis annis reddere potuerint. Sed amborum interim nomine calumniam uereor tuo pariter, ac meo, tuo, qui iubeas memoriæ, literarumq́; monimentis tradi, uerū longe sceleratissimum, meo, qui summam operam in huiusmodi, narratione, rebusq́; gestis hominis, quē nequaquam oportebat ab eruditis legi, sed in frequentissimo quopiam & amplissimo theatro spe-

ctari à simijs, aut uulpibus discerptum, quanquam siquis hoc crimen nobis impegerit, poterimus & ipsi nos exemplo quodam simili tueri, etenim Arrianus ille discipulus Epicteti uir inter Romanos cumprimis laudatus, ac per omnem uitam in literarum studio uersatus, cum simile quiddam fecerit pro nobis quoq; respõsurus est. Nam is quidem Tilibori latronis uitam descripsit, nos uero multo crudeliorem latronem memoriæ prodemus, quippe q non in syluis, ac montibus, sed ipsis in urbibus sit latrocinatus, neq; qui Miniam tantum, aut Idam sit pergrassatus, neq; paucas quasdam Asiæ partes, uidelicet desertiores depopulatus, sed qui uniuersam (ut ita dixerim) Romanorum ditionem suo complerit latrocinio. Ac primum tibi depingam hominem, effigiem eius quoad potero proxime uerbis adumbrans, tametsi non sum admodum pingendi peritus. Corpore igitur, ut interim & hoc tibi repræsentem, procerus erat, & aspectu decorus, planéq; specie diuina quadam, ac maiestatis plena, colore candido, barba non admodum hirsuta, coma partim natiua tectus, partim appositітia. sed hoc adeo scienter efficta, ut uulgus ferè non sentisceret imitatam, ascititiamq; esse. Oculi uehementer acres, ac uersatiles, tum diuinum quiddam relucentes, uox dulcissima, pariterq; clarissima. In summa quoad has res, nulla ex parte poterat improbari, ac figura quidem hominis erat huiusmodi. Cæterum mens, atq; animus. O malorum depulsor Hercules & auersor tristium Iupiter, serua-

toresq; dioscuri in hostes potius contingat incidere, quàm cum eiusmodi quopiam habere commerciũ. Siquidem ingenio, solertia, acumine longe praestabat caeteris mortalibus, tum curiositas, docilitas, memoria, & ad disciplinas ingenij felicitas, horum unumquodq; supra quàm credi possit illi suppetebat, quibus tamen pessimam in partem est usus. Et cum haberet arma tam egregia sibi suppeditata, ilico nimirum omnium, qui essent sceleribus nobilitati, facile summus euasit, uel superior Cecropibus, Euribato, Phrynonda, Aristodemo, Sostrato. Nam ipse cum aliquando Rutiliano scriberet genero, modestissiméq; de sese loqueretur, Pythagorae semet adsimulabat. Atqui ueniam mihi dabit Pythagoras, uir ille quidem sapiens, ac mente diuina, caeterum si huius aetate uixisset, puer (sat scio) prae hoc uisus fuisset. Sed heus tu per gratias, caue putes, haec in Pythagorae contumeliam me dicere, quas uelim eos similitudine rerum gestarum committere. Verum siquis deterrima quaeq;, & probrosissima, quae de Pythagora per calumniam feruntur (quibus equidem haudquaquam fidem perinde ut ueris habuerim) siquis tamen conferat in unum, ea nimirum omnia uix etiam minimam particulam adaequent Alexandrinae uersutiae, prorsum enim imaginare mihi, & cogitatione finge, quammaxime uariam ingenij temperaturam, indolemq; ex mendacio, dolis, periurijs, maleficijsq; confusam, promptam, audacem, uersa

tilem, & ad efficiendum, quæ cogitasset, nullum refugientem laborem, appositam ad persuadendum, cui'q; facile fides habēda uideretur, tum quæ mire simularet optima, quæ'q; ea, quæ à mente essent diuersissima præ se ferret. Primum igitur nemo cum illo congressus est, qui non hac cum opinione discesserit, ut eum mortalium omnium optimum, æquissimum'q;, præterea simplicissimum, minime'q; fallacem iudicaret. Accedebat ad hæc omnia grandium rerum conatus, cum nihil pusillum cogitaret, sed ad maxima semper appelleret animum. Ita, cum esset adolescentulus adhuc formosus admodum, ætate uidelicet tenera, ac uelut herbescente, id quod licebat partim è stipula conijcere, partim audire ex ijs, qui ita prædicabant, passim sese prostituebat, ac mercede sui copiam faciebat ijs, quibus lubitum fuisset. Inter multos autem incidit in hunc amans quidam præstigiator ex eorum numero, qui magiam, & diuinas incantationes profitentur, tum illectamenta ad conciliandam in amoribus gratiam malorum immissiones in hostes rationem eruendi, reperiēdi'q; thesauros, hæreditatem, successiones. Hic ubi conspiceret bene ingeniatum puerum, atq; ad subministrandum arti, negotio'que suo propensissimum, utpote qui non minus illius adamaret maleficium, quàm ipse huius formam, erudijt eum, semper'q; deinceps pro ministro est usus. At is publicitus, quidem & apud uulgus medicum scilicet agebat, didicerat autem apud Thoonis

aegyptij coniugem

Pharmaca mista salubria multa, at noxie multa.
Quorum omnium successor hic, atq; haeres factus est. Porrò doctor ille & idem amator natione Tyanaeus erat, uidelicet ex eorũ numero, qui cum Apollonio Tyanaeo diligenter erant uersati, totam'q; illius tragoediam pernouerant. Vides quanam è schola tibi hominem refero. Verum ubi iam barba plenus esset Alexander, Tyanaeo illo uita defuncto, in egestatem redactus, deflorescente simul & forma, unde uictum parare licuisset, nihil postea paruum agitabat animo. Sed inito commercio cum Byzantino quopiam annalium scriptore uiro, qui in certamina descendunt omnium, ingenij longe sceleratissimi, Cocconas, opinor, erat nomen, circumibant, imposturis ludificantes, ac pingues homines (sic enim illi peculiari magorum lingua, uulgus appellant) detondentes. In his Macetim mulierem opulentam nacti sunt, natu quidem grauiorẽ illam, quàm ut amoribus esset idonea, sed quae studeret etiam dum amabilis haberi. Ab hac uictus copia suppeditabatur, atque hanc ex Bithynia in Macedoniam usq; sunt consecuti. Nam illi patria erat Pelle, qui locus olim floruit sub Macedonicis regibus, nunc a paucis, ijs'q; obscuris, & humilibus incolitur. ibi cum conspicerent, immani magnitudine dracones placidos admodũ, ac mansuetos adeo ut à muliercul is aderentur, & cum pueris unà cubarent, & calcantes ferrent, neq; commouerentur, siquis stringeret, premeret'q;, deniq; perinde, atq;

infantes lac è papilla sugerent (nam sunt id genus apud illos permulti, unde uerisimile est, olim illam de Olympiade fabulā increbuisse, cum Alexandrum conciperet, huiusmodi dracone quopiā opinor, cum ea concūbente) mercati sunt ex his serpentibus unum, qui esset pulcherrimus, obolis sanè paucis. Atq; (ut Thucydidis utar uerbis) hinc iam bellum oritur, nimirum cum duo facinorosissimi, & immani audacia præditi, neq; non ad maleficia promptissimi, societatem iniissent, facile perpenderunt, hæc duo potissimum in hominum uita tyrannidem obtinere, spem, ac metum, quorum utroq; siquis ad commoditatem uteretur, fore ut is ilico ditesceret. Siquidem utriq; iuxta, uel ei, qui metu laboraret, uel huic, qui spe teneretur, uidebant præscientiam quammaxime necessariam esse, summeq; desyderari, atq; hac uia Delphos olim fuisse ditatos, factosq; celebres. Præterea Delum, Clarum, & Branchydes, nimirum hominibus per hos, quos modo dixi, tyrannos ad sacra confluentibus, ac futura prædiscere cupiētibus, atq; huius rei gratia Hecatombas immolantibus, aureosq; dedicantibus lateres. Hæc ubi inter sese uersassent, ultroq; ac citro agitassent, uisum est uaticinium, oraculūq; constituere. etenim si res ea processisset, sperabant se protinus diuites, atq; felices fore. Quod quidē negotium magnificentius etiam illis successit, quàm expectauerant initio, et uel spe melius euenit. Hic iam spectare cœperunt, primum quidem de loco, deinde quonam exordio, quáue ratione negotium

oporteret auſpicari. Coconas igitur Chalcedonem opportunam eſſe cenſuit, utpote regionem à negotiatoribus frequentatam, tum Thraciæ, Bithyniæq; confinem, neq; longe diſſitam ab Aſia, Galatiáq;, cunctis item imminentibus populis. At ediuerſo patriam ſuam prætulit Alexander, nam aiebat, id quod erat res, ad huiuſmodi negotiorum auſpicationem, aggreſſionemq; hominibus opus eſſe craſſis, & ſtolidis, et qui uiderentur admiſſuri. Cuiuſmodi Paphlagones affirmabat eſſe hos, qui ſupra Aboni murum incolunt, nempe ſuperſtitioſos pleroſq;, ac ſtolidos, qui, ſiquis tantum apparuiſſet, tibicinem aut tympaniſtam, aut qui cymbala pulſaret, ſecum adducens, cribro (quod aiunt) uaticinans, ilico uehementer omnes in illum inhient, & perinde ut cœlitum quempiam intueantur. Hac de re cum controuerſiæ non nihil inter illos fuiſſet, tandem uicit Alexander. Itaq; profecti Chalcedonem (nam id oppidum uiſum eſt hac parte habere non nihil ipſis conducibile) in Apollinis templo, quod eſt apud Chalcedonios uetuſtiſſimum, æreas defodiunt tabellulas, quæ dicerent, breui admodum Aeſculapium unà cum patre Apolline in Pontum aduenturum, atq; Aboni murum inhabitaturum. Eæ tabellæ, cum eſſent de induſtria repertæ, facile effecerunt, ut hic rumor in omnem uſque Bithyniam, ac Pontum dimanaret, multo autem ante alios in Aboni murum. Nam hi protinus ſtatuerant etiã templũ erigere, iamq; fundamentis locum effoderant. Hic igitur in Chal

cedone relictus Coconas ancipitia quædam, atq; ambigua, obliquáq; conscripsit responsa. Deinde paulopost diem obit à uipera (sicut opinor) ictus. in huius demortui locum accersitur Alexander, ac succedit iam comatus, cæsarieq; promissa, tunicam indutus purpuream albo intermistam, supra eã ueste amictus candida, falcem tenens exemplo Persei, à quo se maternum genus ducere prædicabat. At perditissimi illi Paphlagones, cum ambos illius noscent parentes obscuros, atque humiles, tamen oraculo crediderunt ita canenti.

Persides genere gratus Phœbo iste uidetur,
Dius Alexander Podaliri sanguine cretus.

Hic nimirum Podalirius libidinosus erat, ac natura mulierosus, adeo ut à Tricca ad Paphlagoniam usq; in Alexandri matrem sit incitatus, illectusq;. Repertum est aliud oraculum, quasi Sibyllæ prædiuinantis.

Ad maris euxini littus, iuxtaq; sinopam
Tirside erit quidam ausonia de gente sacerdos,
Qui prima ex monade, tribus ac decadis reserabit
Quinq; alias monades, uicenáq; ter repetita
Quadrorbem numerum, referentem nomina diui,
Qui ueniet laturus opem mortalibus ægris.

Alexander itaque sæpius inuectus in patriam, cum eiusmodi Tragœdia, conspicuus erat, ac splendidus, cum interim furore afflatum sese nonnunquam adsimulabat, ore spuma completo, id quod ille facile efficiebat, radiculæ (ea est herba lauandis

lanis idonea) radice commanducata. Cæterum illis diuinum quiddam, ac formidandum spuma uidebatur. At multo ante sibi finxerant, parauerantq; è linteis confectum draconis caput, quod speciem quandam humanam præ se ferret, colorũ fucis mire adsimulatum, quod'q; pilis equinis os et aperiret, & clauderet. Tum lingua (sicut est draconum) bisulca atra prominebat, quæ et pilis agebatur. Porrò Pellæus ille draco iam pridem erat in promptu, domiq; alebatur, cum res postularet, tum ab illis proferendus, una'q; in partem Tragœdiam acturus, uel princeps potius huius futurus fabulæ. iam uero ut erat maturum aggredi, tale quiddã machinatur noctu ueniens ad templi fundamenta nuper effossa. Constiterat autem in eis aqua, siue quod ea indidem alicunde destillauerat, siue quod ex æthere decíderat, illic ouum antea excauatum deponit, quod qdem intus occultabat fœtum recens editum serpentis. Id cum alte demersisset, in abditas luti cauernas rursum illinc discessit. At mane cum in forum prosiliÿsset nudus, nisi qđ subligari circum pudenda tectus erat, eoq; inaurato, tum falcem illam gestans, simulq; solutam uẽtilans, iactans'q; comam, eorum more, qui à Cybele deorum matre afflati conueniunt, ac numine rapiuntur, conscensa sublimi quapiã ara concionabatur, ciuitatem eam beatam esse prædicans, quæ mox deum propalàm esset ostensura mortalibus. Porrò qui aderant (nam concurrerat uniuersa propè ciuitas) unà cum mulieribus, senibus, pueris, admi-

rabãtur; ac uota facientes adorabant. At ille uoces quasdam incognitas, nihilq; significantes, cuiusmodi sint Hebræorum aut Phœnicum, attonitos eos reddebat, ut qui nihil intelligerent eorum, quæ dicebat, nisi solum hoc, quod Apollinem, Aesculapiumq; passim admiscebat, sub hæc ad institutum templum curriculo fugiebat, accedensq; ad fossam, ac fontem illum, quem iam ante conditum oraculum præstruxerant, ingressus aquam, magna uoce canebat laudes Apollinis, & Aesculapij, mutabatq; deum, uti dexter, ac felix in ciuitatem adueniret. Deinde phialam postulat. Eam porrectam à quopiam facile immergens, unà cum aqua haurit, et ouum illud, in quo nimirum ille deum concluserat, candida cera, cærussáq; commissuram operculi ferruminans. Id cum manu cepisset, affirmabat iam Aesculapium tenere sese. Interim illi stupidis, defixisq; intuebantur oculis expectantes, q̃dnam esset futurum postea, iandudum admirantes ouum in aqua repertum. Porrò posteaq̃ fregisset idem, caua uola compressum, ac serpentis illius fœtum exclusum excepisset, simulatq; mouẽtem hunc sese conspicerent, ij, qui aderant, ac digitis circunuoluentem, protinus uocem tollebant, deumq; consultabant, ac ciuitatem eam fortunatam esse dictitabant. Singuliq; affatim uotis implebantur, thesauros, opes, prosperam ualetudinem, aliáq; id genus ab illo flagitantes bona. Hic ille rursus cursim sese domum abripuit, unà secum asportans, modo editum in lucem Aesculapium, bis natum scilicet cum

semel duntaxat nascantur homines, atq; eum nō ex coronide per Iouem, neq; coruo, uerum ex ansere progenitum. Populus autem uniuersus consequebatur, omnes afflati deo atq; ob spes animo conceptas furore correpti. Interdiu igitur se domi continebat, sperans fore, id quod et euenit, ut fama permoti Paphlagonum pars maxima concurreret. Ergo posteaquam urbs ita esset hominibus referta, ut iam redundaret, sed quibus omnibus iam antea tum cerebrum, tum cor esset exemptum, nec ulla parte similes uiderentur uiris pane uictitantibus (ut loquuntur poëtæ) uerum qui præter solam figurā nihil à pecudibus distarent in ediculis quibusdam, in lecto residens, eo uidelicet ornatu, qui uatem mire deceret, imponit in sinum Pellæum illum Aesculapium, qui q̄dem erat, ut dictum est, maximus, pulcherrimusq́;. hunc totum ubi collo circundedisset, caudam foras prominere sinens, erat autem ingens adeo, ut cum per pectus illius effunderetur, pars tamē humi traheretur. Solum autem caput sub alis abditum teneret, illo nimirum omnia ferente, linteaceum illud draconis caput, altera in amictus parte contextum ostendebat, quod prorsum illius sese draconis uideretur, qui à pectore prominebatur scilicet. Iam uero mihi cogita, ediculas non admodum illustres, nec ad satietatem usq; luminis capaces, tum turbam hominum conuenarum, quiq; alijs ex locis alij concurrissent, tumultuantes, ac prius etiam quàm ista uiderent mente attoniti stupefactiq;, denuq; spebus illis sublati.

Quibus ingressis non mirum, si res uisa est portentosa, uidelicet ex modo pusillo serpente, intra paucúlos dies tam immanem extitisse draconē humana specie, atq; eum insuper mansuetum tractabilemq;. Protinus autem ad exitum properabant, et prius, quàm exactius essent contemplati, protrudebantur ab ijs, qui noui semper ingrediebantur. Porrò è regione ianuæ, per quam intrabatur patefactum erat, & aliud ostium, per quod exiretur. Cuiusmodi quiddam & Macedonas in Babylone fecisse ferunt in Alexandri morbo, cum ille grauiter iam ægrotaret, illi obsessa regia desyderarent eum intueri, ac supremum alloqui. Atque hoc spectaculi scelestus hic non semel, uerum crebrius exhibuisse dicitur, maxime siqui diuites aduenissent recentiores, ac nouicij. Hoc loco mi charissime Celce, si uera fateri uolumus, æquum est ueniam dare Paphlagonibus, ac Ponticis illis hominibus nimirum crassis, & ineruditis, si delusi sunt, cum draconem manu contingerent, nam hoc quoq; largiebatur Alexander ijs, qui uoluissent, cumq; conspicerent in dubia, malignaq; luce imitatum illud illius caput os scilicet nunc aperiens, nunc claudēs, tanto artificio, ut res planè Democritum aliquem requireret aut certe Epicurum Methrodorumue, aut alium huiusmodi quempiam, qui prorsus adamantinam aduersus hæc, atq; id genus alia mentē obtineret, qui nullo pacto recederet, quiq; uel quid esset rei coniecturis colligeret, uel si uiam etiā modumq; peruestigare non quiret, illud tamen antea

sibi persuasum haberet, fugere quidem sese, modum, rationemq́; præstigiaturæ: cæterum quicquid esset negotij, prorsus simulatum, fucatumq́; esse ac ne fieri quidem ulla ratione potuisse. Paucis ergo diebus confluxit tum Bithynia tum Galatia, Thraciaq́;, eorum, qui renuntiabant, unoquoq; ut fit, affirmante sese primum nascentem uidisse deum, deinde paulo post eundem contrectasse iam grandem admodum factum, uultu etiam homini assimilem. Accedebant ad hæc picturæ, imagines, signa deum referẽtia, partim ex ære, partim argento efficta, Postremo nomen etiam inditum, Nam Glycon appellatus est, idq́; iussu diuino carmine prodito. Ad hunc enim modum elocutus est Alexander.

" Sum ille Glycon hoīum lux, ex Ioue tertia proles.

Ast ubi iam maturum esset, ut cuius rei gratia hactenus omnia fuerant excogitata, responsa quoq; redderet ijs, qui requisiuissent, diuinaretq́; accepta uidelicet ansa ab Antilocho qui apud Cilices uatem egerat. Nam is quoq; post patris Amphiarei interitum, posteaq́; quàm ille inter Thebanos extare desiisset, paria pulsus, atq; in Ciliciam profectus, haud incommode rẽ gessit, cum Cilicibus euẽtura prædiceret, binos obolos pro singulis accipiens responsis, ab hoc inquam arrepta ansa, prædicat Alexander omnibus, qui aduenerant, fore, ut deus ipse responsa daret, eiusq́; rei diem quendam certum prælocutus est. Iussit autem ut quisq; quod uideretur, quodq́; maxime discere uellet, id in libello conscriberet,

lo conſcriberet, eumq; funiculis obuinctum cera, argillá ue, aut ſimili re quapiam obſignaret. Se uero receptis libellis, ſubitisq; adytis (iam enim oraculum erat extructum, & apparatæ cortinæ) ordine per præconem, ac theologum euocaturum, eos, qui tradidiſſent, debinc ubi de ſingulis eſſet edoctus à deo, libellos redditurum ita ut traditi fuerant obſignatos, ſubſcripto illis reſponſo pro cuiuſq; argumento, deo nimirum reſpondente, quacunq; de re quis eſſet ſciſcitatus. Erat autem hic dolus, homini cuiuſmodi tu es, aut etiam (ſi modo dictum non eſt inuidioſum) cuiuſmodi ſum ego, maniſeſtarius neque difficilis animaduerſu, uerum idiotis quibuſq; nares eſſent muco obſitæ, minimé q; emunctæ prodigioſum, planéq; incredibile quiddam eſſe uidebatur. Etenim cum uarias teneret artes, quibus ſigna tollerentur, quæ quiſq; ſciſcitabatur, ea legebat, atq; ita quæ uiderentur ad interrogata reſpondebat. Deinde rurſum obuincta, obſignatáq; reddebat, non ſine ſumma admiratione eorum, qui recipiebant. Plurimus enim hic inter illos erat ſermo, qui tandem ſcire potuiſſet iſte, quæ ego illi tradidi, ſané quam diligenter obſignata, ſignis imitatu neutiquam facilibus, niſi re uera deus eſſet quiſpiam, cui cuncta ſint perſpicua. ſed iam quibus artibus id effecerit forſitan à me requires. Accipe quo uidelicet impoſturas eiuſmodi deprehendere queas, & coarguere. Prima ratio ſic habebat. eã ceræ partem, quæ poſt ſignum hærebat, acu candefacta liquefactam diducebat. Tum

ubi legisset rursum calefactam acu ceram, eã, quæ à tergo funiculi fuerat, signo eodem manente, facile coagmentabat. Porrò secundus modus constat per id, quod Collyriũ uocant. Id conficitur ex pice Berytia, bitumine, ac lapide perspicuo, trito, tum cera, & masticha confectum. Igitur ex his omnibus Collyrium igni calfactum inuncto prius suillo pingui, signo applicabat, ac symboli figuram excipiebat. Id simulatq; siccum esset factum (siccabatur autem protinus) commode resignabat libellos. Quibus perlectis, impositæ ceræ denuo perinde, atq; è lapide signum idem imprimebat, ad archetypi similitudinem mire effictum. Post hæc iam tertiam accipe rationem. Calce in gluten iniecta, quo uulgo codicillos adglutinant, atq; ex his confecta ceu cera, mollẽ adhuc eam admouebat signo, statim'q; detrahebat. Nam ilico siccescit, adeo ut cornu, uel ferro potius reddatur solidius. Hac ad imprimendum signum uti consueuerat. Sunt præter has & aliæ complures uiæ, quas omnes referre nihil necesse est, ne parum uidear modestus, maxime cum tu in ijs, quos de magorum artibus conscripsisti, commentarijs tum pulcherrimis, tum utilissimis, quiq; modestos reddere queant, siquis in eis euoluendis uersetur, abunde multa retuleris, longe'q; his nostris copiosiora. Reddebat igitur oracula, diuinabat'q;, non mediocri ad eam rem utens ingenio, arte'q; negotium reddens probabilius, dũ alijs obliqua quædam, & ambigua respondet ad ea, quæ proponebãtur, alijs penitus obscura. Quá

doquidem et hoc oraculis ille conuenire iudicabat. Alios item deterrebat, alios adhortabatur, prout sibi magis conducere coniectasset. Nonnullis dietas, remediaq; praescribebat, cum sciret (ut initio diximus) complura, atq; efficacia pharmaca. Maiorem autem in modum Cytmides ab illo probabantur, id est nomen confictũ emplastri, ursino ex adipe confecti. Porrò spes, rerumq; successus, & incrementa, neq; non hæreditatum obuentus, semp in aliud tempus reijciebat, Illud interim addẽs, cuncta hæc tum obtingent, cum ipse uolam, cumq; uates meus Alexander me rogabit, proq; uobis uota faciet. Deniq; merces erat unicuiq; responso præstituta, nempe drachma cum obolis duobus, ne uero pusillum, aut exiguum fuisse putes amice hũc quæstum, cum in annos singulos ad septuaginta, aut octoginta millia redierit, usqueadeo auidis & insatiabilibus hominibus, ut singuli supra decem aut quindecim rogationes traderent. Cæterum ea, quæ capiebat, nõ ipse solitus est insumere, nec rursum ad congerendas opes in thesaurum reponere, uerum compluteis et alios habebat secum adiutores, ac ministros, tum q scitarentur, qui uersibus oracula conderent, qui respõsa seruarent, qui subscriberent, q obsignarent, qui interpretarentur, quorum unicuiq; pro dignitate, meritoq; lucrum impertiebat. Ad hæc nonnullos foras & in longinquas regiones emandarat, qui famam eius oraculi inter gentes dissiparent, affirmantes ipsum etiam prædicere, reuocareq; fugitiuos, fures, ac prædones iudicare, atq; re

uincere, thesauros effodiendos ostendere, morbo laborantibus mederi, quosdam etiam uita defunctos in uitam reuocare. Cõcurrebatur igitur undequaq; magnoq; tumultu concitati adproperabant, sacrificabatur, dicabantur munera, eaq; duplicata, prophetæ, discipuloq; dei, iam enim & tale quoddã oraculum exierat.

" Muneribus decorare meum uatem, atq; ministrum
" Præcipio, nec opum mihi cura, at maxima uatis.

Verum ubi iam pleriq;, quibus mentis plusculum inerat, non secus, atq; ex alta ebrietate resipiscentes, conspirassent in illum, præsertim ex ijs, qui studebant Epicuro, iamq; paulatim in oppidis deprehenderentur uniuersa præstigiatura, fictusq; fabulæ apparatus, horrendum quiddam in eos edidit, dicens impijs & Christianis impleri pontum, qui non uerentur in sese turpissime maledicere, Eos iussit lapidibus pellerent, si modo uellent propicium habere deũ. Porro sup Epicuro, huiusmodi quoddam oraculum prodidit. Sciscitanti cuipiam, quid ageret apud inferos Epicurus, plumbeis inquit, cõpedibus uinctus in cœno desidet. Et adhuc miraris, si magnopere creuit eius celebritas oraculi, cum uideas interrogationes adeuntium, quàm sint prudentes, quamq; eruditæ? Modis autem omnibus bellum erat illi cum Epicuro sæuum, & irreconciliabile, idq; iure optimo. Nam cum quo tandem iustius bellum gerat, homo præstigiator, et monstris, ac portentis amicus, ueris inimicissimus, quàm cum Epicuro uiro uidelicet, qui rerum naturam perspe

etiam haberet, qui'q; unus, quid in his esset uerum, uideret? Nam qui Platonem Chrysippum aut Pythagoram sequerentur, ijs erat amicus, atq; alta cũ illis pax intercedebat. At intractabilis ille Epicurus, sic enim appellabat eum, erat illi plurimum inuisus, atq; id merito, quippe qui hæc omnia ridicula, ac ludicra duceret. Quam ob causam inter urbes Ponticas Amastrim in primis habebat exosam, eo quod acceperat eos, qui cum Lepido erant, alios item horum consimiles quamplurimos ea in ciuitate uersari, Neq; unquam Amastrino cuiquam oraculum reddidit, quin ubi conaretur etiam fratri proconsulis respondere, deridicule profecto discessit, cum nec ipse, quemadmodum idoneum oraculum fingeret, inueniret, nec haberet, qui sibi in tempore posset componere. Nam cum ille de stomachi dolore conquerenti, uellet præscribere, uti suillum pedem cum malua præparatum ederet, hunc in modum ait.

Maluacat porcorum sacra cunimato sipydno.

Crebrius autem (uti iam diximus) Draconem ostendebat ijs, qui uellent, haud totum tamen, sed caudam potissimum, ac reliquum corpus oculis exponens, caput uero ne uideri posset, abditu seruabat. Verum quo magis etiam redderet attonitam multitudinem, pollicitus est, sese exhibiturum ipsum deũ loquentem, citra'q; interpretem edentem oracula. Deinde non magno negotio, gruum arterijs contextis, ac per lineum illud draconis caput, quod erat arte adsimulatum, insertis, alio quopiam per

has foris insonante responsitabat ad ea, quæ proponebantur, uoce nimirum per linteaceum illũ Aesculapium ad aures promanante. Huiusmodi responsa αὐτόφωνα dicebantur. id est ipsius uoce reddita, neq; quibuslibet, neq; passim dabantur, uerum splendidis modo, atq; opulentis, et qui grandia largirentur. itaq; quod Seueriano redditum est, super expeditione in Armeniam suscipienda, ex autophonis erat. Adhortans enim illum ad incursum eius regionis, sic ait.

» Parthis, Armenijsq́; citato marte subactis
» Romam urbem repetes et claras Tybridis undas,
» Vertice certa gerens radijs distincta serenis.

Deinde posteaquã uecors ille Gallus persuasus, incursionem fecisset, euenissetq́;, ut unà cum exercitu cæderetur ab Othryade, hoc oraculum è monumentis sustulit, atq; aliud in eius locum substituit huiusmodi.

» Agmen in Armenios, ne duc, neq; enim expedit
» istuc,
» Ne tibi fœmineis uir amictus uestibus, arcu
» Exitium immittat, uitaq́; ac lumine priuet.

Siquidem & hoc interim callidissime fuerat commentus, ut posterioribus, substituticijsq́; responsis ea, quæ perperam, maleq; euenissent, sarciret, ac mederetur. Sæpius enim ægrotis prius, quàm morerẽtur prædixerat fore, ut reualescerent. Quibus morientibus, alterum oraculum ilico paratum erat, qđ superiori diuersa contineret.

" Posthac desine opem morbo petere exitiali,
" Mors etenim manifesta, nec euitare licebit.

Porrò cum non ignoraret, qui in Claro, ac Didymis, Malloq; responsa ferebant, ipsos quoq; huiusmodi quadam arte diuinandi celebres haberi, eos sibi reddebat amicos, plerosq; consultorum ad illos remittens, his uerbis.

" Nunc Claron ito, mei uocem patris auditurus.

Et rursus

" Branchydicas accedas adyta, atq; oracula quæras.

Et iterum.

" Mallon abi, Amphilochi quærens oracula uatis.

Et hactenus quidem de ijs, quæ intra patriæ fines, usq; ad Ioniam, Ciliciam, Paphlagoniam, Galatiamq; designauit. Vt uero & in Italiam oraculi fama permanauit, inq; ipsam Romanorum urbem, Iam nemo omnium erat, qui non alius alium ante uertere studeret, dũ ij quidem eò proficiscuntur ipsi, illi uero mittunt, potissimum ij, qui potentia, atque authoritate plurimum in Republica pollebant. Quibus princeps, quasiq; signifer extitit Rutilianus, uir aliâs qdem honestus ac probus, tum compluribus in prælijs Romanorũ, spectatæ uirtutis. Sed q in ijs, quæ ad deos pertinent, parum sanè saperet, ut cui prodigiosa quædam de illis essent persuasa, adeo ut sicubi lapidem uel inunctum, uel coronatum conspexisset, continuo procideret, atq; adoraret, ac diutius aduolutus uota faceret, bonaq; ac læta ab illo postularet. Hic igitur, simulatq; de oraculo inaudisset, parum aberat, quin omisso, quem

tenebat exercitu, in Aboni murum auolarit, alios autem post alios eo legebat. Porrò qui mittebantur, seruili nimirum idiotæ quidam, facile decepti domum redibant, referentes, partim quæ uiderant, partim tanquam uidissent, audissent'q;, permulta insuper accumulantes illis, quo domino fierent commendatiores. Inflammarunt itaq; senem infelicem & in uehementem insaniam impulerunt. At ille passim ad omnes amicos accedens, quos habebat, cum plurimos, tum potentissimos enarrabat, partim ea, quæ ab ijs, quos miserat, accepisset, partim quæ ex sese affinxerat. Et ad eum modũ iste compleuit urbem, concitauit'q;, quamplurimis item aulicis expauefactis, atque attonitis. Qui protinus & ipsi cupiditate flagrare cœperunt, ut aliquid suis de rebus audirent. Porrò Alexander aduenientes comiter excipiebat, ac xenijs, alijs'q; magnificis donatos muneribus, ad eum remittebat. hoc agens, uti non solum se nuntiarent oracula, uerũ etiam dei laudes canerent, ac portentosa quædam de oraculo, de'q; ipso mentirentur. Excogitarat autem ter scelestus ille quiddam neutiquam inscitum, & ingeniosius, quàm ut in uulgarem competat latronem. Etenim resignatis libellis, ac perlectis, siquid offendisset in ijs, quæ proponebantur, ita scriptum, ut cum periculo, ac discrimine eius, qui scripsisset, si proferretur, coniunctum uideretur apud se detinebat, neq; remittebat, quo uidelicet obnoxios, ac propemodum seruos ob metum, sibi redderet eos, qui miserant, cum in mentem illis ueniret, cu-

iusmodi de rebus consuluissent. Intelligebat autem esse consentaneum, ut qui opibus, ac potentia præcellerent, eiusmodi rogationes essent propposituri. Ab his munera quamplurima ferebat, quippe q. non ignorarent, sese intra casses eius teneri. Libet autem aliquot ex his responsis commemorare, quæ Rutiliano reddidit. Huic sciscitanti de filio, ex uxore priore suscepto, qui iam per ætatem maturus esset, ut disciplinis erudiretur, quem instituendo in literis illi præceptorem deberet adhibere, ita respondit.

Pythagoram, egregieq; canentem prælia uatem.

Deinde paucis post diebus extincto puero, ipse quidem hærebat, nec habebat, quod incusantibus responderet, oraculo uidelicet ita re præsenti confutato. At Rutilianus optimus ultro occupans, defendebat oraculum, affirmans hoc ipsum portendisse deum, qui iussisset neminem quidem è uiuis adolescentulo deligi præceptorem, sed Pythagoram potius, atq; Homerum, iam olim defunctos, quibus cum credibile esset eum iam uersari. Quid igitur Alexandro uitio uertere conuenit, si istiusmodi homunculos dignos habuit, quibus fucum faceret? Rursum eidem percontanti, cuius tandē animam esset sortitus, ait.

Principio fueras Pelides, deinde Menander,
Deinde is, qui nunc es, post fax phœbea futurus
Octoginta æuum, ac centum produxeris annos.

At hic septuagenarius interijt, in insaniam uersus, haud expectato dei promisso, quanquam hoc

quoq; oraculum ex autophonis erat. Eidem item de uxore ducenda perconctati aliquando inconctanter, ac palàm respondit.

Ducito Alexandro natam, Lunáq; puellam.

Siquidem iam olim rumorem dissipat, filiam, quã habebat, è Luna sibi susceptam fuisse. Lunã enim ipsius amore captam fuisse. cum dormientem aliquando conspexisset, nam id illi familiare est, formosos somno sopitos adamare. Porrò Rutilianus uir prudentissimus, nihil conctatus, protinus accersit uirginem, nuptias conficit, sponsus iam sexagenarius, concumbitq; socrum suam Lunam solidis hecatombis placans, iamq; sibi unus è cœlitum numero uidebatur. At hic, ubi semel in Italia rem esset aggressus, maiora in dies ad hæc excogitabat, & in omnes Romanæ ditionis partes, qui perferrent oracula, dimittebat prædicens, cauendam esse pestilentiam, incendia, terremotus, se certa remedia traditurum, nequid horum accideret, pollicebatur. Iamq; cum pestilentia incubuisset, unum quoddã tale oraculum, autophonon & hoc, quoquo uersum gentium prodiderat, unico carmine comprehensum.

Intonsus nubem pestis depellit Apollo.

Atq; hunc uersiculum uidere erat passim pro foribus descriptum, tanquam aduersus pestilentiam remedio futurum. Verum ea res plurimis diuersam in partem euenit, propterea quod fortuna quadam sic accidit, ut eæ domus, quibus hic uersus esset inscriptus, potissimum desolarentur, neq; uero

me putes illud dicere carmen in causa fuisse, ut interierint, uerum casu quodam ad hunc modum accidit. Et haud scio, an pleriq; freti carmine, negligentius, ac securius dietam obseruarint, nihil aduersum pestem præter oraculum adhibentes, perinde quasi syllabas pro sese pugnantes haberent, et intonsum Apollinem telis pestem propellentem. Exploratores item ex sua coniuratione quamplurimos Romæ constituerat, qui sibi qua quisq; mente esset indicarent, ac prius, quàm oraculum adijssent illi, significarent quidnam essent perconctaturi, quid'q; potissimum cupere uiderentur, ut etiam prius, quàm aduenissent ij, qui mittebantur, ille iam ad respondendum instructus, ac paratus esset. Atq; hæc quidem & id genus alia machinamenta aduersus Italicas urbes præstruxerat. Nam præter hæc & initiationes quasdam instituerat, tedarum per manus tradendarum gestationes, & sacrorum cærimonias, quæ quidem tribus ex ordine diebus continenter peragerentur. Ac primo quidem die Atheniensium ritu denuntiatio fiebat huiusmodi. Siquis impius, aut Christianus, aut Epicureus mysteriorum explorator accessit, discedat. Cæterum qui Deo credunt, & parent, sacris feliciter initientur. Sub hæc protinus exigebantur, illo præeunte, dicentéque, Foras pellantur Christiani. Tum multitudo acclamabat uniuersa, Foras pellantur Epicurei. Dehinc Latonæ puerperium agebatur, & Apollinis natiuitas, tum Coronidis nuptiæ, Demum

nascebatur Aesculapius. Altero die Glycon in lucem emergens, deiq; exortus. Porrò tertio die Podalirij cum Alexandri matre coniugium agebatur. Dadis autem is appellabatur, id'q; ex re, propterea quod faces quædam incenderentur. Postremo loco, Lunæ, atq; Alexandri amores, ac nascẽs Rutiliani coniux. At uero facẽ gestabat, mysteria'q; agebat Endymion Alexander, quin hic dormiẽs scilicet, in medio iaceret, descenderet autem in eum è tecti fastigio, tanquam è cœlo, lunæ uicem agens. Rutilia quædam formosissima cuiusdam è Cæsareæ domus præfectis uxor, quæ nimirum ut amabat Alexãdrum, ita uicissim ab illo amabatur, ac sub oculis perditissimi illius mariti, tum complexus agebantur, tum oscula, id'q; in propatulo. Quod nisi complures fuissent tedæ, forsan non nihil & eorum, quæ fieri solent infra sinum, patratum fuisset. Paulopost rursum introibat ornatu sacerdotali, multo cum silentio. Deinde ipse primus clara uoce sonabat. Io Glycon. assonabant autem bene canori scilicet homines, nempe præcones aliquot Paphlagones, carbatinis calceati, plurimum alij nidorem ructantes, Io Alexander. Porrò subinde inter gestandas tedas, atq; inter mysticas saltationes, femur illius de industria renudatum, aureum apparebat, pelle, sicuti conijcio, inaurata circundata, atq; hac ad tedarum fulgorem relucente. Itaq; cũ duobus quibusdam, ex eorum numero, qui desipienter sapientes sunt, super hac re uerteretur altercatio, utrum Pythagoræ animam possideret, uideli-

cet ob femur aureum, an alium Pythagorico illi consimilē, atq; eā controuersiam ad ipsum Alexā drū retulissent, rex Glycon oraculo litē dissoluit.

" Pythagoræ mens emoriturq;, oriturq; uicissim,
" Vatis at est animus diuina è mente profectus.
" Hunc pater auxilio misit iustisq;, pijsq;.

Et rursum.

" Tecta Iouis repetet, iouiali fulmine tactus.

Porrò cum cunctis alijs denuntiaret, ut à puerili concubitu temperarent, ceu re nefaria, uir ille egregius tale quiddam ipse machinatus est. Ponticas ac Paphlagonicas urbibus imperabat, ut tertio quoq; anno mitterent, qui deo dicarentur, eiusq; laudes apud se canerent. Verum mitti oportere spectatos, ac selectos, nempe nobilissimos, & ætate florentissimos, formaq; eximios. Quibus inclusis perinde ut emptitijs ad libidinem abutebatur, modis omnibus in eos debacchari solitus, præterea legem quoq; condiderat, nequis maior annis octodecim sese admoto ore complecteretur, ne'ue cum basio salutaret, sed reliquis manum duntaxat osculandam porrigens, solis ætate, formaq; floridis osculum dabat, atq; his quidem inde cognomen inditum, ut intra osculum constituti dicerentur. Atq; in hunc modū uecordibus, ac stupidis mortalibus illudens, perpetuo deinceps suas nequitias exercebat, passim constuprans uxores, passim liberis abutens. Quin magnum quiddam, cunctisq; optandum uidebatur, si cuius uxorem uel aspexisset modo. Porrò siquam etiam osculo dignatus fuisset, nemo non ita puta-

bat, quicquid esset bonarum felicitatum, id omne
semel in eam domum influxurum esse. Erant insu
per, atq; eæ non paucæ, quæ sese etiam peperisse
ex illo iactarent, quod ita esse mariti suo testimo-
nio confirmabant. Lubet etiam dialogum tibi refer
re Glyconis, & sacerdotis, uiri cuiusdã Tyanei, cu
ius sapientiam ex ijs, quæ sciscitatus est, conijcias
licebit. Hunc equidem legi pridem aureis descri-
ptum literis. Tii, in ipsis sacerdotis ædibus, Dic, in-
quit, mihi rex Glycon, quis nam es? Sum inquit il
le minor Aesculapius. Num alius ab illo priore?
Quid ais? Haud fas est, ut istuc audias. Sed quot
annos apud nos permansurus, atq; oracula reddi
turus? Ad millesimum tertium. Deinde quò demi-
graturus? Ad Bactra, atq; in eas regiones. Siqui-
dem oportet & barbaros meos uictu, meaq; præ-
sentia frui. At reliquæ sortes, puta quæ Dyndine
is, Clari, Delphisq; redduntur, utrum ab authore
proficiscuntur Apolline, an uana sunt, quæ illic
eduntur oracula? Ne istuc quidem scire quæ-
sieris, nefas enim. Cæterum ego quis tandem
post hanc uitam futurus sum? Camelus, deinde
equus, posthæc uir sapiens, ac uates non inferior
Alexandro. Atq; hæc Glyconis cum sacerdote cõ
fabulatio. Postremo & oraculum carmine compre
hensum edidit, cum non ignoraret illum ami-
cum esse Lepido.

Ne pare Lepido, nanq; huic fatum instat acerbũ.

Mirum etenim in modum metuebat Epicurum, si-
cuti superius dictum est, nimirum ut artificem, ac

ſapientem, ſuis artibus hoſtem, atq; infenſum. Itaq; ex Epicureis quempiam, auſum ſe multis praeſentibus coarguere, propemodum in uitae diſcrimen adduxerat. Siquidem adiens ille clara uoce dicebat. Tu nimirum Alexander Paphlagoni cuidam perſuaſiſti, ut ſeruos ſuos apud Galatiae praefectum capitis accerſeret, hoc nomine, quaſi filium ipſius, qui tum Alexandriae erudiebatur, occidiſſent. Atq; uiuit adoleſcens incolumisq; reuerſus eſt, famulis iã ſupplicio affectis, qui tua opera beſtijs traditi perierunt. Porrò huiuſmodi quiddam acciderat, Quum adoleſcentulus amne aduerſo in Aegyptum nauigaſſet, ad inundationem uſq; ſubducto nauigio, perſuaſus eſt, uti pariter in Indiam nauigaret. Itaq; dum diutius abeſſet, infelices illi eius miniſtri rati uidelicet, uel in Nilo nauigantem interijſſe puerum, uel à latronibus (nam id temporis per multi graſſabantur) eſſe peremptum, reuerſi ſunt domum, renuntiantes, quẽadmodum è medio ſublatus eſſet. Deinde proditum oraculum, dãnati ſerui. ſub haec adeſt adoleſcentulus, peregrinationem ſuam enarrans. Atq; haec quidem ille. At Alexãder indignatione percitus, quod coargueretur, neq; ferens opprobratam ſibi ueritatem, iuſſit ut qui adeſſent lapidibus illum impeterent, alioqui & ipſos impios futuros, atq; Epicureos appellandos. Dũq; illi iã lapidare coepiſſent. Demonſtratus quidã, q diuerſabatur in ponto, primus hominem ſui corporis obtegens obiectu, morti ſubduxit, alioq lapidibus obruendum, idq; iure optimo. Quid enim

oportebat unum inter tam multos insanientes, sanum esse, atq; à Paphlagonum stultitia malum sibi accersere, Et illi quidem hæc euenerunt. Cæterum aduocatis iuxta oraculorum ordinem ijs, qui proposuerant (nam id fiebat pridie quàm responsa redderet) præcone rogante an uaticinari uellet, si cuipiam illorũ ex adyto respondisset, in malam rẽ, huiusmodi hominem neq; tecto quisquam excipiebat, neq; igni aquáue impertiebat, uerum erat illi solum aliud pro alio uertẽdum, tanquam impio, deorumq; contemptori, atq; Epicureo, quod quidem probrum omnium erat grauissimũ. Quapropter unum etiam Alexander quiddam designauit deridiculũ. Nactus peculiares Epicuri sententias, librũ (uti scis) longe pulcherrimum, summatim Epicureæ disciplinæ decreta complectentem, medium in forũ deportauit, ac lignis ficulnis exussit. tanquam authorem ipsum exureret scilicet, ac cinerem abiecit in mare, oraculo insuper eam in rem edito.

» Edico decreta senis comburrere cæci.

Haud perpendit scelestus ille, quantum adferret is liber commoditatum ijs, qui in eo legendo uersarentur, quantamq; illis quietem, traquillitatem, libertatemq; pareret, propterea quod à pauoribus, spectris, ac prodigijs liberaret, tum spes inanes, atq; immodicas adimeret cupiditates, mentem saná ac ueritatem insereret, planeq; lustraret animum, non teda quidem, aut squilla, aut alijs id genus nugamentis, immo recta ratiõe, uero, ac libertate. Accipe iam facinus quoddam hominis sceleratissimi

unum

unum inter omnia multo impudentissimum. Cum iam non mediocrem in Regiam aditum sibi patefecisset, inq; aulam Cæsaream, præsertim Rutiliano rem adiuuãte, atq; approbante, cum bellum, quod in Germania gerebatur maxime flagraret, Marco deo cum Marcomannis, & Quadis conferente, oraculum diuulgauit, quo iubebat, uti duos leones uiuos in Danubium immitterent, uarijs cum odoribus, ac sacris quibusdam magnificis, sed præstat ipsum oraculum referre.

Gurgitibus fluuij turgentis ab imbribus Istri,
Immisisse duos Cybeles edico ministros,
Monte feras alitas, tum quantum alit indicus aër
Florũ, atq; herbarũ bene olentum, moxq; futura est
Et uictoria, pax & amabilis, & decus ingens.

Ea cum essent facta, quemadmodum ille præscripserat, leones quidem simul atq; in hostium regionem enatassent, barbari canes quospiam, aut lupos esse rati, fustibus arcebant. At nostrorum protinus maxima strages est cõsecuta, uiginti fermè millibus simul extinctis. His successerunt ea, quæ in Aquileia contigerunt, cum parum abfuerat, ut urbs ea caperetur. At is ad iã, quod euenerat Delphicum illud responsum, Crœsóq; redditum oraculum, frigide sanè detorsit, dicens deum quidem prædixisse uictoriam, haud tamen explicuisse, utrum Romanorum esset futura, an hostium tandem, cum plurimi iam eam in urbem confluerent, premereturq; Abonotichitarum ciuitas multitudine eorum, qui ad oraculum uentitabant, neq; sufficeret suppedi-

tandis ijs, quæ ad uictum erant necessaria, commi nîscitur oraculorum genus quoddam, id quod no cturnum appellabatur. siquidem libellis indormi re solet, ut aiebat ipse, deinde tanquam in somnio diuinitus edoctus respondebat, nihil certi tamen, Sed ambigue plerũq;, ac confusim, maxime siquos libellos conspexisset, accuratius, atq; obseruantius obsignatos. Ad hunc enim modum citra ullum re signandi periculum, quicquid temere in mentem uenisset subscribebat, ratus & hoc ipsum oraculis conuenire. Erant autem ad id nonnulli constituti interpretes, qui mercedem non exiguam colligebant ab ijs, qui eiusmodi capiebant oracula, ut enarrarent ea, explicarent'q;, atq; hoc illorum munus cõducticium erat. Nam interpretum quisq; talentum atticum pendebat Alexandro nonnunquam, cum neq; consuleret quisquam, neq; missus esset aliquis, immo cum ne esset quidem huiusmodi quippiam, tamen oraculum edebat, uti stultos mortales redderet attonitos. Quod genus illud erat.

» Hunc age quære tuam qui tectus in ædibus, ac te
» Clàm prorsum, uxorem, uultu'q;, oculis'q; decorã,
» Stuprat adulterio, seruorum ex agmine primus.
» Ipse cui solus suasisti hæc omnia demens,
» Eius enim florem libasti hoc dedecus, ille
» Nunc tibi compensans, cum coniuge dormit herili,
» Quin ijdem tibi iam pridem letale uenenum
» (Vt neq; quæ faciant, possis audire, nec unquam
» Cernere luminibus) tecte, furtim'q; pararunt.
» Inuenies'q; tuo sub lecto pharmaca, iuxta,

» Parietem, sub ceruicali condita, porrò
» Istis conscia criminibus tua serua Calypso est.

Quis Democritus principio nõ commoueretur, ubi nominatim & authores, & loca palàm audisset designari? Verum ilico despuisset simul, atq; cognouisset, quo haec artificio gererentur. Insuper et Barbaris non raro respondit, siquis patria lingua sciscitaretur, puta syrice, aut gallice, uerum haud facile reperiebat hospites, communi gente, cum ijs qui rogationem proposuissent, proinde receptis libellis multũ intercedere solet interualli prius quàm oraculum redderet, quo uidelicet interim per otium posset & soluere tutò libellos, & nancisci qui cuncta possent interpretari. Quod genus erat & illud Scythae cuiusdam redditum oraculum.

» Morphi ebargulis in umbra chuenchicranc relinquet lucem.

Aliàs rursum, cum nec adesset item quispiam, neq; tale quicquam omnino contigisset, citra carmen elocutus est. Redito, unde uenisti. siquidem is, qui te misit, hodie perijt, interemptus à Diocle uicano accedentibus latronibus, Magno, Celere, ac Bubalo, qui nunc etiam comprehensi tenentur in uinculis. Caeterum pauca nunc accipe ex ijs, quae mihi ipsi respondit. Sciscitato an caluus esset Alexander, cum libellos palàm, atque accurate obsignassem, responsum nocturnum subscribitur, Sabar dalachi Malath Attis alter erat. Rursum cum diuersis libellis eandem rogationem proposuissem, puta cuiatis esset uates Homerus. Idq; alio, atque

alio nomine, alteri subscripsit, uidelicet deceptus à puero, qui rogatus, qua gratia uenisset, ut remediũ inquit, peterem aduersus laterum dolorem.

» Tytmide te iubeo, ac lunari rore perungi.

Alteri uero ubi sciscitanti ei dictum esset, utrum mihi satius esset in Italiam nauigio, an pedestri itinere proficisci, respondit, nihil quidem, quod ad Homerum attineret.

» Carpe uiam pedibus, rate ne sulcaueris undas.

Multa id genus aduersus illum sum machinatus, quorum de numero fuit & illud unica rogatione proposita libello pro more inscripti, talis cuiusdam rogationes octo, nomen aliquod ementitus missis drachmis item octo, præterea quod fieri solitum esset adiungens. at ille persuasus partim missa mercede, partim inscriptione libelli, ad unicam rogationem, ea erat huiusmodi, quando deprehendendus esset impostor Alexander, octo misit oracula. Sed quæ neq; cœlum (quod aiunt) neque terram attingerent. Verum absurda, & intellectu difficilia omnia. Quod ille ubi in posterum persensisset, præterea quod Rutilianum à matrimonio conatus essem auertere, suasissem'q; ne prorsus in diuinatione spes reponeret suas, oderat me uidelicet ita uti par erat, sibiq; acerrimum hostem iudicabat. Quodam itaque tempore perconctanti de me Rutiliano ita respondit.

» Noctiuagis gaudet scortis, spurco'q; cubili.

In summa, iure optimo me inuisissimum habebat. Proinde cum me in oppidum aduenisse sensisset,

meq; Lucianum esse illum cognouisset, adduxerā autem milites duos, alterum lancea alterum conto armatum, quos quidem à Cappadociæ præside mihi, tum amico acceperam, quo me ad mare usq; deducerent, accersit ilico sane quam comiter, multaq; cum humanitate. Ego cum aduenissem, complures apud illum reperio, porrò bona quadam fortuna, & milites unà mecum adduxeram. Tum ille manum mihi porrigit osculandam, quemadmodum uulgo facere consueuerat, ego admotus pinde atq; osculum daturus acri morsu corripio, ita ut parū abfuerit, quo minus illi manum mancam reddiderim. Itaq; qui præsentes erant præfocare me accedere conati sunt, tanquam hominem sacrilegum. quippe qui iam inde ab initio grauiter tulerant, quod Alexandrum non autem prophetam compellassem. At ille oppido quàm generose obnitens, compescuit illos, pollicitusq; est, se facile me placidum redditurum, declaraturumq; quantum posset Glycon, qui nimirum & hos, qui maxime sæuīrent, ferocirentq; sibi redderet amicos. Moxq; ablegatis omnibus, mecū expostulauit negans se clàm esse, quæ suasissem Rutiliano, Ecquid me læsisset, ut ista in sese facerē, cum possem illius opera apud illum magnas ad res promoueri. Equidem hanc hominis humanitatem, commoditatemq; libenter accipio, perpendens nimirum quo forem in periculo constitutus, pauloq; post prodibam iam illi factus amicus. Ea res profecto ijs, qui uidebant, uehementer erat stupenda, quod tam facile fuissem commuta

tus. Post hæc cum iam nauigare statuissem, missis xenijs, ac muneribus (eram autem forte solus, cum Xenophonte patre cum reliquis meis in Amastrim præmisso) pollicetur & nauem præbiturum sese, et remiges, qui nos aueherent. Etenim arbitrabar hæc animo simplici, atq; officiose fieri. Verum ubi iam in medio essemus mari, uiderem'q; gubernatorem lachrymantem, & nescio quid reliquis nautis contradicentem, non optimæ de euentu spes me cœperunt. Erat autem illis ab Alexandro mandatum, ut tollentes nos in mare præcipites darent. Quod si contigisset, facile quod mecum gerebat bellum illi debellatum fuisset. Sed is, qui lachrymabatur, effecit nequid in nos grauius patrarent. Ac mihi quidem ita locutus est. Annos natus, uti uides, sexaginta, cum antehac pie, atq; inculpate uixerim, haudquaquam uelim in hac tam grandi ætate præsertim, cum uxorem, & liberos habeam homicidio manus impiare, i[n]dicans uidelicet cuius rei gratia nos suscepisset, quæ'q; sibi mandasset Alexander. Expositis autem nobis in Aegialos, quorum etiã egregius meminit Homerus retro legit cursum. Ibi forte nactus præter nauigantes legatos quosdã Bosporanos Eupatoris regis nomine in Bithyniam proficiscentes, deportandi uectigalis gratia, quod in singulos pendebatur annos, cum exposuissem illis, quod me periculum circumuallaret, atque illi se mihi commodos, faciles'q; præberent, receptus in nauigium incolumis in Amastrim perueni, tantillum abfuerat, ut perierim. Ex hoc nimirum tem

pore & ipse aduersus illum arma capiebam, omnem'q; (quod aiunt) mouebam funem, quo hominem ulciscerer, quem iam tum ante mihi structas insidias oderam, pro'q; summo ducebam hoste, propter morum impietatem. Iam'q; ad accusationem intenderam animum, non paucis mecum facientibus, maxime'q; qui erant ex Timocratis Heracleotæ schola philosophi. Verum, qui tum Bithyniæ, ponto'q; præsidebat, nos cohibuit pene supplicans, & obsecrans uti desisteremus. Etenim ob necessitudinem, quæ sibi cum Rutiliano intercederet, nequaquam posse supplicio afficere, nec si manifesto in crimine deprehendisset. Atque ita quidem ab iracundia destiti, me'q; repressi non in tempore rem aggressurus, cũ iudicem haberem ad eum modum affectum. Sed quid? An non & hoc inter alia facinus audax Alexandri? à principe Romano postulare, ut A boni murus, commutato uocabulo, Ionopolis appellaretur, ut'q; nomisma nouum signaret, altera quidem parte Glyconis obtinens imaginem, altera uero Alexandri, qui insignia aui Aesculapij, ac falcem illam Persei, unde maternum ducebat genus, teneret. Porro cum esset de sese uaticinatus, oraculo prodito, fatis decretum esse, ut annos uiueret centum & quinquaginta, dehinc fulmine ictum interitu maxime miserando periturum, nondum septuaginta natus annos uidelicet (uti conueniebat Podalirii filio) pede ad inguem usque putrefacto, & uermibus scatens. Quo tempore simul & illud deprehensum est,

quod caluus esset, cum medicas caput humectandũ praeberet, ad mitigandum cruciatum, id quod haud quaquam facere potuissent, nisi detracto galericulo. hunc habuit exitum Alexandri tragoedia, atq; haec fuit totius fabulae catastrophe, ut res uideri possit prouidentia quadam esse gesta, cum casu nimirum ad hunc modum euenerit. Restabat illud, ut & epitaphium uita acta dignum ei constitueretur, neque non certamina quaedam agerentur ab ijs, qui in uaticinium coniurauerant, uidelicet impostoribus insignibus, ac praecipuis ad Rutilianum arbitrum sese conferentibus, ut is pronunciaret, quem ex ipsis oporteret in oraculi successionem capessendam eligi, atq; sacerdotali, propheticaq; corona redimiri. Erat autem in hoc numero simul & Paetus, qui artis professione medicus, tum canis cum esset, ista faciebat, neque medico, neq; homine cano decora. At Rutilianus certaminis arbiter incoronatos eos remittebat, ipsi sibi diuinandi authoritatem seruans, posteaquam inde iam demigrauerat. Haec amice ex plurimis pauca, quo degustamentum hominis praeberem, scribenda putaui, cum uti tibi gratificarer, homini familiari, atque amico, quemq; ego unum omnium maxime suspicio, idq; plurimis nominibus, uel propter sapientiam singularem, uel ob amorem uiri, uel ob morum mansuetudinem, ac moderationem, uel ob uitae tranquillitatem, postremo comitatem, atque humanitatem erga hos, quibus cum uiuis. Tum uero, quod quidem tibi fuerit etiam iucun-

dius, ut Epicurum ulascerer uirum uere sacrum, ingenio'q; diuino, qui'q; solus quæ uere sunt honesta & nouerit, & tradiderit, qui'q; solus extiterit, qui liberos reddere solitus sit eos, qui secum haberent consuetudinem. Deniq; arbitror fore, ut ijs, qui in hanc lectionem inciderint, liber hic non nihil utilitatis afferre uideatur, dum quædam redarguit, quædam in opinionibus horum, qui & recte sentiunt, confirmat, ac stabilit.

ORNATISSIMO VIRO D. CHRISTOPHORO VRSEVVICO [illegible] S. P. D.

e Quidem hac mente semper fui ornatissime, idem'q; humanissime Christophore, ut à nullo prorsum uitio perinde abhorruerim, atq; ab ingratitudine, nec unquam istos hominis uocabulo dignos iudicarim, qui alieni in se meriti tempore ullo possent obliuisci. Rursus eos existimaui beatos, qbus tantum facultatis Fortunæ commoditas suppeditauit, ut bene meritis possint parem remetiri gratiam, beatissimos autem, quibus licuisset acceptum beneficium aliquo cum fœnore rependere. Proinde cum antehac sæpenumero mecum repeterem: quantum in me nihil promeritum tua benignitas contulisset (Nam collatum arbitror quicquid ita delatū est, ut haud scio utrum per fortunam an per me ipsum, certe per te nō steterit quo minus acceperim) circunspectarem'q; quonam argumento possem aliquam saltem erga te memoris, grati'q; animi significationem dare, neq; in tanta fortunæ meæ tenuitate quicquam occurreret, quod ulla ex parte, non dicam tuis meritis responderet, sed quod uel animo satisfaceret meo. Illud deniq; mihi uenit in mentē, ut saltem istos quosdā non inurbanos homines imitarer, qui isflosculo quopiam insignii, aut alio simili symbolo misso, uolūtatis propensionem, prompti'q; animi studium testificari solent, præsertim ipsi te-

nues ergo eos, quibus neque res, neque animus sit aliorum egens munerum. Ergo Græcanicam ingredienti μουσεῖα (Nam musarum horti uel medijs uernant brumis) statim inter multos uaria adblandientes gratia, hic Luciani flosculus præter cæteros arrisit. Eum non ungue, sed calamo decerptum ad te mitto, non solum nouitate gratum, colore uarium, specie uenustum, nec odore modo fragrantem, uerum etiam succo præsentaneo salubrem, & efficacem. Omne tulit punctum (ut scripsit Flaccus) qui miscuit utile dulci. Quod quidem aut nemo mea sententia, aut noster hic Lucianus est assecutus, qui priscæ comœdiæ dicacitatem, sed citra petulantiam referens, deum immortalem qua uafricie, quo lepore perstringit omnia, quo naso cuncta suspendit, quàm omnia miro sale perfricat, nihil uel obiter attingens, qđ non aliquo feriat scommate. præcipue Philosophis infestus, atq; inter hos Pythagoricos potissimum, ac Platonicos ob præstigias, Stoicos item propter intolerandum supaliū, hos punctim, ac cæsim, hos omni telorum genere petit, idq; iure optimo. Quid enim odiosius, qđ minus ferendum, quàm improbitas uirtutis professione personata? Hinc illi blasphemi, hoc est maledici uocabulum addidere, sed hi nimirum, quorū ulcera tetigerat, pari libertate deos quoq; passim & ridet, & lacerat, unde cognomen inditum ἀθέου speciosum profecto uel hoc nomine, qđ ab impijs, ac superstitiosis attributum. Floruit (uti putant) Traiani fermè temporibus indignus (ita me deus

amet) qui inter sophistas annumeretur. Tantum obtinet in dicendo gratiæ, tantum in inueniendo felicitatis, tantum in iocando leporis, in mordẽdo aceti, sic titillat allusionibus, sic seria nugis, nugas serijs miscet, sic ridens uera dicit, uera dicendo ridet, sic hominum mores, affectus, studia, quasi penicillo depingit, neq; legenda, sed plane spectanda oculis exponit, ut nulla Comœdia, nulla Satyra cum huius dialogis conferri debeat, seu uoluptatem spectes, seu spectes utilitatem. Cæterũ si noiatim quæras huius argumentum dialogi, facit id qđ semꝑ facit, Pythagorã uelut impostorem, ac præstigiatorem taxat. Stoicorum fastum et sapientem barbã ridet, diuitũ ac regũ uita. quantis sit erũnis obnoxia docet, contra q̃ expedita res paupertas hilaris, suaq; contenta sorte. Quem uti legas attentius, te maiorem in modum rogo, siquando tibi per tua licebit negotia frontem exporrigere. Audies enim Gallum cum Hero sutore confabulantem, magis ridicule quàm ullus possit γελωτοποιὸς, sed rursum sapientius, quàm Theologorum, ac Philosophorum uulgus nonnunquam in scholis magno supercilio magnis de nugis disputat. Vale optime, atq; humanissime Christophore, et Erasmum inter tuos ascribito clientulos, amore, studio, officio, cessurum nemini.

VCIANI SOMNIVM, SIVE GALLVS ERASMO INTERPRETE.

INTERLOCVTORES.

GALLVS, MICYLLVS.

T te scelestissime Galle cum ista tanta inuidentia, uocéq; tam acuta, ipse perdat Iupiter, qui quidem opibus affluētem me, ac dulcissimo in somnio uersantem, & admirabili felicitate fruentem, penetrabile quiddam, & clamosum resonans expergefeceris, adeo ut ne noctu quidem effugere liceat paupertatem, uel te ipso longe nocentiorem. Atqui si coniectandum est, tum è silentio, quod etiamdū ingens est, tum è rigore, frigoréq;, quod non dum me antelucanice quemadmodum assolet, morsicat, titillatq;(Nam hic mihi certissimus gnomon aduentantis diei) ne medium quidem adhuc noctis est. Sed iste peruigil perinde quasi uellus illud aureū seruet, ab ipsa protinus uespera uociferari cœpit. Verum haudquaquam impune, siquidem mox pœnas de te sumam, fustéq; comminuam, si diluxerit modo. Nam nunc negotium mihi facesseres subsiliens in tenebris. Gallus. Here Micylle, equidem arbitrabar me tibi gratum esse facturum, si quoad possem alta nocte lucem anteuertissem, quo posses antelucano surgens quamplurimum operis conficere. Etenim si prius, quàm sol exoriatur uel

unicam feceris crepidam, istuc laboris lucro tibi accesserit, ad parandum uictum. Quod si tibi magis libet dormire, equidem tuo arbitratu quietem egero, lõgéq; magis mutus fuero piscibus. Cæterum tu te uideto, ne per somnium dives, esurias experrectus. Micyl. O prodigiorum auersor Iupiter, O malorum depulsor Hercules, Quid hoc mali est? uocem humanã sonuit Gallus. Gal. Hoccine tandem tibi prodigium uidetur, si eadẽ, qua uos lingua loquor? Micyl. Quid? an non hoc portentum? Sed auertite dij malum à nobis. Gal. At tu mihi uideris admodum illiteratus esse, nec euoluisse Homeri poëmata, in quibus equus Achillis, cui nomen Xanthus, posteaquam hinnitus longum ualere uidisset, medio in prælio constitit, disserens, totósq; uersus ordine recitans, non quemadmodum nunc ego prosa oratione loquens, quin etiam uaticinabatur ille, déq; futuris edebat oracula, neq; quicquam prodigiosum facere uidebatur, neq; is, qui tum audiebat malorum auersorem, ita uti tu facis, implorabat, quasi rem abhominandam, et auertendam audisse sese iudicaret. At quid tandem facturus eras, si tibi Argi nauis carina fuisset elocuta, ita ut olim in Dodonæa sylua fagus per se loquens oraculum edidit? Aut si tergora direpta serpere uidisses, si carnes boum mugire, semiassas, solidasq; uerubus transfixas? Ego uero, cum Mercurij sim assessor loquacissimi, deorumq; omnium facundissimi, præterea contubernalis uobis, & conuictor, haud mirum uideri debet, si sermonem hu

manum edidici. Quod si mihi recipias taciturum te, haudquaquam grauabor ueriorem tibi causam aperire, unde factum sit, ut eadem, qua uos lingua loquar, & unde mihi suppetat huius orationis facultas. Micyl. Modo ne istuc ipsum sit somnium Galle, quod ita mecum loqueris. Sed dicito per Mercurium. O præclare, quid etiam aliud rei tibi sit in causa, ut istam linguam sones. Nam ut taceam, neq; cuiquam proferam, quid attinet te solicitum esse? Quis enim fidem mihi sit habiturus, si cui narrem, me Gallum hæc loquentem audisse?

Gal. Ausculta igitur, nam orationem ex me audies, omnium (sat scio) maxime nouam, atque incredibilem. Siquidem hic, quem nunc gallum esse uides, non ita pridem homo fui. Micyl. Profecto & olim istiusmodi quiddam de uobis inaudieram, Adolescentulum quempiam fuisse Gallum, Marti adamatum, atq; hunc deo compotasse, collusitasséq;, & in uoluptatibus gessisse morem. Itaq; cum Venerem adiret Mars, cum ea cubiturus hûc quoq; Gallum unà secum adduxisse. Quoniã autẽ Solem potissimum metueret, ne si è sublimi conspexisset, Vulcano se proderet, foris ad hostium adolescentulum semper relinquere solitum, cuius indicio certior fieret, quando sol emergeret. Deinde Gallum aliquando somno correptum, excubias deseruisse inscientem, Soleḿq; nullo præsentiente immi nuisse Veneri, ac Marti secure dormienti, propterea quod confideret Gallũ indicaturum fuisse, siqs interuenisset. Itaq; Vulcanum à sole edoctum eos

deprehendere implicatos, atq; irretitos ijs uinculis, quæ iã olim in illos fuerat fabricatus. Porrò Martem, simulatq; dimissus est, indignatum aduersus Gallũ fuisse, atq; eum in auem transmutasse, ijsdẽ armis, ut in capite pro galea cristã obtineret. Hác ob causam quo uos Marti purgetis, cum iã nihil opus simulatq; solem exorientem sensistis, multo ante uociferari, atq; illius exortum prænũtiare. Gal. Feruntur qdem & illa Micylle, At quod ego sum narraturus, multo aliud quiddam fuit, atq; adeo nuꝑ admodum in Gallũ transformatus sum. Micyl. Quonam modo? Nã istuc maximo ꝑe cupio cognoscere. Gal. Audistin de Pythagora quodam Mnesarchia Samio? Micyl. Nũ sophistam illũ dicis, & præstigiatorem qui instituit, neq; uel carnes gustaret, uel fabas ederet, suauissimum mihi eduliũ, salubre et parabile à mensa submouens? Præterea autem, q mortalibus suasit ne intra qnquennium loquerentur? Gal. Scis nimirũ et illud, quẽadmodũ prius, q̃ Pythagoras esset, Euphorbus fuerit. Micyl. Præstigiatorẽ et prodigiorũ artificem hoĩem aiunt fuisse ó Galle. Gal. Ille ipse ego tibi sum Pythagoras. Quare parce quæso mihi conuitiari, præsertim cum ignores quibus sim moribus. Micyl. At hoc rursum multo etiã quàm illud portentosius, Gallus philosophus? Attamẽ expone Mnesarchi gnate, qui factum sit, ut ex homine auis, ex Samio Tanagræus repente nobis prodieris. Neq; enim ista uerisimilia, neq; omnino facilia creditu. Quandoquidem duas quasdam res iam mihi uideor in

deor in

deor in te animaduertisse nimium alienas à Pythagora. Gal. Quas? Micyl. Alterum quidem, quod garrulus es, & obstreperus, cum ille silere in solidos quinq; annos (si memini) praecepit. Alterum uero planè cum illius legibus pugnat. Etenim cum non haberem, quod tibi obijcerem, fabas heri (sicuti nosti) ad te attuli. At tu nihil cunctatus, protinus eas sublegebas, unde fit, ut necesse sit, aut ementitum esse te Pythagoram esse, cũ aliud quiddam sis, aut si Pythagoras es, legem prae tergressum esse te, ius'q; uiolasse, cum fabas ederis, perinde ac si caput patris comederis. Gal. Nõ cognosti Micylle quae sit harum rerum causa, neq; quae ad ununquodq; uitae genus conducant. Ego tũ q̃dẽ non esitabam fabas, propterea ꝙ philosophus essem. Nunc contra comesurus sim quippe à uitio congruas, neq; nobis repudiandum pabulum. Verum si molestum non est, audi quẽadmodum è Pythagora ceperim esse id, quod sum in praesentia, q̃'q; in multis uitae generibus antehac uixerim. Et q̃d ex unaquaq; transformatione sim consecutus. Micyl. Narra quaeso, Nã mihi quidẽ auditu iucundissimũ fuerit. Adeo ut siq̃s mihi deferat opinionem, utrũ te ista narranter audire malim, an rursum feliciss simum illud somnium, quod paulo ante uidi uidere, haud sciam utrum electurus sim, usqueadeo cognata, germana'q; uidentur esse ista tua cum suauissimis illis uisis, ex aequo uos aestimo, te pariter, ac praeclarum illud insomnium. Gal. Etiamnum tu somnium illud, quod dudum tibi uisum est

in animum reuocas, & inania quædam obſeruãs ſimulachra? atq;(uti loquuntur poëtæ) euanidam quandam felicitatem memoria conſectaris? Micyl. Immo illud ſcias Galle, ne ullo quidem tempore unquam uiſi illius mihi uenturam obliuionem. Tantum mellis ſomnium aufugiens in oculis mihi reliquit, ut præ illo uix queam palpebras attollere rurſus in ſomnum cöeuntes. Itaq; p̃inde quaſi alæ in auribus catentur, talem quendam ſtrepitum mihi commouent ea, quæ uidi. Gal. Nouum quendam hercule mihi narras amorem inſomnij, ſiquidem alatum cum ſit (ſicut aiunt) metasq; uolandi præſcriptas habeat ſomnum, iamq́; ſepta tranſilit, in auribus etiam uigilantis obuerſans, adeóq; mellitum, et euidens apparet. Quare peruelim audire, cuiuſmodi nam ſit iſtud, quod te ſupra modũ delectat. Micyl. Geſtio narrare. Nam dulce eſt hoc ipſum meminiſſe, & commemorare de illo quippiam. Verum heus Pythagora, quando tu narrabis de tuis transformationibus? Gal. Vbi tu Micylle deſieris ſomniare, melq́; illud ab oculis abſterſeris. Interim prior dicito, uti intelligã, utrum ne per portas eburneas, an per corneas tibi ſomnium aduolarit. Micyl. Neq; per has, neque per illas o' Pythagora. Gallus. Atqui duas has tantum commemorat Homerus. Micyllus. Valere ſinas delirum illum poëtam, qui nihil de ſomnijs intellexit. Paupertina fortaſſis ſomnia per iſtas commeant portas, qualia uidebat ille, neque id admodum perſpicue, quippe captus oculis. Mi-

hi uero per aureas quasdā portas dulcissimum hoc aduenit somnium, & ipsum aureum, & aureis undiq; circumamictum, & auri plurimum secum adducens. Gallus. Desine optime Mida de auro fabulari, nam dubio procul ex illius uoto, istud tibi accidit insomnium, & solidas auri uenas mihi duxisse uideris. Micyllus. Multam auri uim uidi Pythagora multam, quàm putas pulchri? quo fulgore coruscantis? Quid tandem Pindarus in illius laudem dicat, nam in memoriam redige, siquidem meministi, cum aquam præstantissimam dicens, postea aurum admiratur, id'q; iure, statim in initio carminis unius omnium bellissimi. Gallus. Num illud quæris?

» A qua est illa quidem optima,
» Cæterum aurum, uti candens
» Ignis, ita enitens, no-
» ctibus eminet eximie unum
» Cæteras supra opes, quæ
» Gloriam, ac decus addunt.

Micyllus. Per Iouem, istuc ipsum, perinde enim ac si insomnium meum uideat Pindarus, ita prædicat aurum, sed ut tandem cognoscas quale fuerit, ausculta iam sapientissime Galle. Meministi ut heri nullum domi cibum acceperis, siquidem Eucrates diues ille forte mihi in foro factus obuiam, lotum me in tēpore ad cœnā uenire iusserat. Gal. Istuc eqdem planè memini. Nā totū esuriebam diē, donec mihi profunda tādem uespera domum reuersus, subuuidus, uino'q; madens, quinque illas fabas

proferres non admodum opiparam cœnam Gallo, qui quondam fuerit athleta, qui'q; olympia non segniter olym decertarit. Micyl. Ast ubi reuersus à cœna fabas tibi obiecissem, obdormii protinus. Tum mihi iuxta Homerum, ambrosia sub nocte diuinum quoddam haud dubie somnium assistens. Gal. Sed prius quæ tibi apud Eucratem acciderint Micylle, narra, & cuiusmodi fuerit cœna. Nihil enim prohibet te denuo cœnare, si ueluti somnium quoddam eius cœnæ reducas, & quæ tum ederis rursum commemoratione, quasi ru mines. Micyl. Credebam molestum futurum me, si hæc quoq; retulissem, uerum posteaquam tu desyderas, en id quoq; narrabo. Cum nũquam ante hac in uita cœnassem apud ullum diuitem, ó Pythagora, heri bona quapiam fortuna in Eucratem inca di, atq; ego quidem simulatq; dominum illum salutassem, ita uti consueueram, subducebã me, ne pudori illi essem si lacera in ueste fuissem assectatus. At ille, Micylle inquit, hodie natalicia filiæ celebro, plurimos'q; ad conuiuiũ amicos inuitaui, uerum qm̃ aiunt, quẽdam ex his incõmoda esse ualetudine, neq; posse pariter ad conuiuiũ nostrum accedere, tu eius loco uenito, lotus, nisi ipse forte, q uocatus est, semet adfuturum renuntiarit. Nam nunc quidem ambigit. Hoc ubi audissem adorato diuite discedebam, omnes obsecrans deos, ut algidam febrem aliquam, aut laterum dolorem, aut podagram morbi auctarium immitterent ualetudinario illi, cuius ego sellæ occupator, cœnæ'q; uicarius, & hæres erã

uocatus. Interim hoc spatij, quod usq; ad balnei tempus intercessit longissimum seculum esse iudicabã, dum subinde respicio, quot pedes in gnomone index haberet litera, & quando illos iam lauisse cõsentaneum esset, Hic ubi tempus tandem aduenisset, ocyus me corripio, atque abeo, nitide admodum cultus, sic obuerso palliolo, ut qua esset parte purissimum, ea uideretur. Offendo autem ad fores & alios complures, in quibus etiam illum (gestabatur autem à uiris quatuor sarcanæ in morem) cuius eram subconuiua uocatus, qui male habere dictus erat, atque id etiam præ se ferebat, quod afflicta esset ualetudine. Nam ex alto gemebat, tussiebat'q;, ac screabat, uelut ex abdito, quod'q; ægre redderetur totus pallidus, ac tumens, annos natus circiter sexaginta. Ferebatur autem philosophus quispiam esse, ex ijs, qui apud adolescentulos nugas deblaterant. At barba mire erat tragica, supra quam credi posset, tonsoris egens. Porrò increpante Archibio medico, quamobrem cum ista esset affectus, aduenisset, non oportet inquit, promissa deserere præsertim hominem philosophum, etiam si mille urgeant, & instent morbi. Putabit enim Eucrates sese à nobis haberi ludibrio. Haud quaquam inquam ego, immo collaudabit te, si domi potius apud te uelis emori, quàm in conuiuio, animam unà cum phlegmate excreans. Atq; ille quidem præ arrogantia dissimulabat sese dicterium audisse. Haud multo post accessit & Eucrates iam lotus, Conspecto'q; Thesmopolide (nam id erat phi

losopho nomen) præceptor inquit, probe quidem factum abs te, qui ipse ad nos ueneris, Tametsi nihilo deterius tibi fuerat futurum. Siquidem etiam absenti omnia ordine missa fuissent. Hæc simulatque dixerat, introgreditur manus illi porrigens pariter, & famulus innitenti. Ego igitur iam abire parabam, uerum ille conuersus ubi diu secum hæsitasset, posteaquam me tristem admodum uideret, ades inquit, tu quoq; Micylle, ac nobiscum cœna. Nam filium in mulierum cóclaui unà cum matre conuiuium agere iubebo, quo tibi sit locus, ingrediebar itaq;, cum parum abfuerit, ut lupus hians discederem, uerum ingrediebar pudefactus, quod Eucratis filiolum è conuiuio uiderer expulisse, ast ubi iam tempus esset, ut discumberemus, primum tollentes Thesmopolim composuerunt, haud sine negotio per Iouem, quinque (si dijs placet) proceri iuuenes, ceruices illi supponentes undequaq;, quo nimirum in eodem habitu permanere, ac longum etiam tempus durare posset. Deinde ubi nemo iam tollerare posset, ut iuxta illum accumberet, me adductum reclinant, ut eadem in mensa essemus. Deinceps cœnabamus o Pythagora, opiparam quandam, & uariam cœnam, multoq; in auro, multo item argento. Pocula erant aurea, ministri formosi, tum cantores, & concitandi risus artifices. In summa, iucundissima quæpiam erat uita, nisi quod unum quiddam me uehementer male habebat, Thesmopolis obstrepens, atq; abturbans, uirtutem nescio quam mihi commemorãs, docensq;, quod

duæ negationes unicam efficerent affirmationem, quod'q; si dies sit, nox non sit. Nonnunquam & cornua mihi dictabat esse, atq; id genus multa philosophabatur erga me, quibus eiusmodi nihil opus, plæ ne'q; uoluptatem interpellatione minuebat, cum nõ sineret exaudiri eos, qui cithara, uoce'q; canebant. Habes galle de cœna. Gal. Non admodum suaui Micylle, maxime posteaquam cum illo deliro sene sortitus eras accubitum. Micyllus. Audi nunc & insomnium. Visus enim mihi Eucrates ipse, cum orbus esset liberis, nescio quomodo, è uita decedere. Dehinc ubi me accersisset, ac testamentum condidisset, quo me insolidum hæredẽ omniũ scripserat, paululo tempore superstes emori. Porrò ipse uidebar adire facultates, & tum aurũ, argentum'q; ingentibus quibusdam scaphis exhaurire, perpetuo subscaturiens, & affatim affluens, tum autem uestes, mensas, pocula, ministros, Omnia mea, ut par erat esse. Postea candido uehiculo uectabar resupinus, cunctis, qui intuebantur conspiciendus, & admirandus. Accurrebant permulti, ac circum equitabant, complures sequebantur. Ego interim illius indutus uestitum, & annulos gerens, circiter septuaginta digitis insertos, epulum quoddam splendidum uidebam adornari, quo amicos acciperẽ. Iã'q; illi, ita ut in somnio fieri consentaneum est, aderãt, iam epulæ erant comportatæ. Iam potus ex animi sententia ministratus. In his cum uersarer, & aureis phialis præbiberẽ omnibus, q̃ aderant amicis, cũ iam inferrentur bellaria, intempestiuo tuo clamore

ꝑturbaſti nobis cõuiuium, num tibi uideor iniuria ſtomachatus in te? Nã uel treis noctes perpetuas libenter adhuc ſomnium illud, quod mihi accidit, uidere cupiam. Gal. Adeó ne es auri cupidus, & opum auidus Micylle, idq́; ex omnibus unum admiraris, ac felicitatem unicam eſſe iudicas, ſi plurimum poſſideas auri? Micyllus. Equidem haud ſolus ita cogito Pythagora, cum ipſe quoq;, tum cum Euphorbus eſſes, auro, atque argento comis intexto, prodibas pugnaturus cum Achiuis, idq́; in bello ubi ferrum, quàm aurum geſtare ſatius fuerat. At tu etiam tum uoluiſti calamiſtris auro internexis in periculum deſcendere. Atque ob eam (opinor) cauſam, Homerus comas tuas gratijs ſimiles dixit, quod auro, argentóq; reuincirentur. Etenim longe nimirum meliores, atq; amabiliores uidebantur, quod eſſent auro religatæ, unáq; cum eo relucerent. Neq; iſtuc nouum eſt auricome, ſi tu Pantho patre prognatus aurum in pretio habuiſti, Quin et ipſe deorum omnium, hominumq́; pater ille Saturno, Rheáq; progenitus, cum argolicam illam puellã adamaret, ubi nihil inueniret amabilius, in quod ſeſe trãsformaret, neq; quo Acriſij cuſtodias poſſet corrumpere, audiſti uidelicet, ut aurum ſit factus, atq; ita per tegulas illapſus, potitus eſt ea, quam deperibat. Iam uero quid tibi commemorem, quàm multos uſus præbeat aurum? Et ut eos, quibus adfuerit, bonosq;, & ſapientes, & potentes reddat, decus, & gloriam illis concilians, utq́; non nunquam ex obſcuris, & infamibus, claros, ac ce

lebres repente efficiat, nam nosti uicinum mihi & eiusdem artificij Simonem, qui paucis ante diebus apud me cœnauit, cum legumen coqueret saturnalibus, duasq; extorum cæsuras immitteret. Gallus. Nouissimum illum breuem, qui fictilem ollulam, quæ nobis erat unica, suffuratus, peracta cœna abstulit, sub ala gestans. Nam ipse uidi Micylle. Micyl. Atqui cum eam sustulerit, tã multos ille deos postea iurabat. Sed cur non prodebas, ac uociferabare tum o' Galle, cum nos furto spoliari conspiceres? Gallus. Coccyzabam, q̃d mihi solum licebat id temporis. uerum q̄d Simon ille? Nam uidebare de illo dicturus nescio quid.

Micyllus. Ei consobrinus erat uir supra modũ diues nomine Drymilus, is quoad uiuebat, ne obolum quidem donauerat Simoni, nam qui daret, cum ne ipse quidem pecunias attingeret? At simulatq; mortuus est nuꝑ, uniuersis illius opibus iuxta leges. Simon ille, qui pannos putres, qui patellam circunlingebat, gaudens potitur, purpura, ostro'q; circumtectus, famulos'q;, & currus, & aurea pocula, & mensas eburnis innixas pedibus possidet, ab omnibus adoratur, Iam'q; nos ne aspiciat quidem. Etenim nuper cum illum procedentem conspexissem, Salue inquam Simon. At ille indigne ferens, Edicite inquit, pauperi isti, ne uocabulum meum diminuat, neq; enim Simon, sed Simonides appellor. Porrò (quod est omnium maximum) mulieres etiam illius amore capiuntur. Atq; is quidem eludit eas, ac fastidit, et alias q̄dem adit, comem'q;

sese præbet, aliæ porrò quæ negliguntur, necem illis minitantur. Vides quantas commoditates pariat aurum, quandoquidem eos, qui sunt deformissimi transfigurat, et amabiles reddit, non cæcus atq; cestus ille poëticus. Audis insuper & à poëtis dictum, O' aurum auspicata res, & ostentum optimum. Et rursum. Aurum est, quod opibus imperat mortalium, Sed quid interim risisti galle? Gal. Quoniam tu quoq; per inscitiam Micylle simili modo falleris opinione de diuitibus, quẽadmodũ uulgus, uerum (crede mihi) longe etiam erumnosiorem uitam uiuunt quàm uos. Hæc autem loquor, q ipse et pauper, & diues aliquando fuerim, atq; omne uitæ genus sim expertus. Porrò paulo post ipse quoq; hæc omnia cognosces. Micyl. Per Iouem tempestiuum iam est, ut & tu referas, quemadmodũ sis transfiguratus, & quod in unoquoq; uitæ genere perspexeris. Gallus. Ausculta hoc tantum præmonitus, me neminem feliciorem uita quàm tu sis, unquam uidisse. Micyllus. Quam ego sim ó galle? Hanc felicitatem tibi ipsi imprecor. Nam uidere me tibi ridendum proponere, Verum age, narra, exordiens ab Euphorbo quo pacto fueris in Pythagoram transformatus. Deinceps ordine ad gallum usq;, consentaneum enim est te uarias res tum uidisse, tum tulisse, nimirum, tam diuersis uitæ formis. Gallus. Quemadmodum initio ab Apolline profecta anima, in terram deuolarit, & corpus humanum subierit, ut illic poenam quandam dependeret, id longum dictu futu-

rum sit. Præterea neq; mihi referre fas est, neq; tibi eiusmodi audire, uerum ubi Euphorbus factus essem. Micyllus. Sed ego prius, quàm essem is, qui nunc sum, o' præclare, quisnam erã? hoc mihi prius dicito, nunquid & ego uersus fuerim itidem ut tu. Gallus. Maxime. Micyllus. Quis igitur eram, siquo modo potes dicere, peruelim enim istuc cognoscere. Gallus. Tu formica fueras indica, ex earum genere, quæ aurum effodiunt. Micyllus. Et postea neglexi infelix, uel paucula frusta in uitam importare, cum illo essem alitus? Sed age, q̃d post hæc futurus sim dicito, quandoquidem consentaneũ est scire te. Etenĩ siq̃d bonæ sit rei, iam nunc suspendero me ab ista pertica, in qua tu nunc stas. Gallus. Istuc profecto nulla ratione possis cognoscere. Cæterum cũ Euphorbus essem (Nam ad illa redeo) in Troia pugnabam, atq; à Menelao necatus, aliquanto post tempore, in Pythagoram perueni. Porrò eo usque absq; tecto p̃durabam, donec Mnesarchus aliquando mihi domum ædificaret. Micyllus. Obsecro te num absq; cibo, potu'q;? Gallus. Maxime, Nihil enim istis rebus opus, nisi corpori dũtaxat. Micyllus. Illud igitur prius dicito, ea, quæ ad Troiam gesta sunt, nũ ita se habẽt, qualia fuisse dixit Homerus? Gal. Quinã ille scire potuisset Micylle, qui q̃dẽ dũ ista gerebãtur, ipse Camelus erat in Bactris? Cæterũ ego tibi tm̃ effabor diuinitus, nihil id t p̃s eximium fuisse, neq; Aiacẽ usq; adeo magnũ, neq; Helenam adeo formosam, quẽadmodum

arbitrantur, siquidem uidi, candida quandam, & procera ceruice, ut hinc cygno prognatam sese ad simularent. Cæterum uehementer anum, æqualem propemodum Hecubæ. Hanc Theseus primum raptam in Aphidnis possedit. Is uixit Herculis ferme ætate. Porro Hercules prius Troiam ceperat, patrum nostrorum memoria, qui per id temporis maxime florebant. Nam hæc mihi Panthus narrauit, admodũ adolescens, affirmans se uidisse Herculem. Micyllus. Quid autem Achilles? Nũ talis erat. Nẽpe quauis in re præstantissimus? An & isthæc fabulamenta sunt? Gallus. Cum illo quidem congressus non sum, neq; queam adeo comperte de rebus Græcorum dicere, Etenim qui scire potui, cum hostis essem? Certe Patroclum illius amicum, haud ita magno negotio peremi lancea dissectum. Micyllus. Deinde te Menelaus, multo minore negotio, uerum istis de rebus satis. Nunc Pythagorica fata refer. Gallus. Illud in summa Micylle, sophista quispiam eram (oportet enim uidelicet fateri uerum) alioq; non imperitus, neq; inexercitatus in honestissimis disciplinis. Profectus sum autem in Aegyptum, quo cum prophetis congrederer, de sapientia communicaturus. Hic adyta subiui, atq; ibi Ori, & Isidis libros perdidici. Post rursum in Italiam renauigabã, ac Græcos iuxta ea, quæ in Aegypto didiceram, ita instutui, ut me perinde ac deum suspicerent. Micyllus. Equidem inaudieram isthæc, præterea quemadmodum creditus fueris defunctus in uitam rediisse, utq;

aureum femur illis subinde ostenderis, uerum illud mihi dicito, quid tibi uenit in mentem, ut legẽ statueres, uti neq; carnibus, neq; fabis uescerentur homines. Gal. Ne percontteris ista Micylle.

Micyl. Quam ob rem ó galle? Gallus. Nam pudet hisce de rebus uerum fateri. Micyl. Atqui non conuenit, uti id facere graueris apud hominem contubernalem, & amicum, nam herum posthac absit ut dixerim. Gal. Nihil sani, neque praeclari quicquam erat. uerum animaduertebam, si consueta modo, atq; id etiam uulgo, praecepissem, non fore, ut mortales in admirationem adducerem, sed quo peregriniora, magisq; aliena proposuissem, futurum ut hoc magis nouus, magisq; uiderer admirandus, Proinde instituerαm in animo, nouae quiddam rei designare, eiusmodi proposito decreto, cuius causa esset inexplicabilis, quo uidelicet aliis aliud coniectantibus, oẽs redderentur attoniti, quẽadmodum in obscuris oraculis solet usu uenire. Micyl. Illud uide, ut rides me, tu quoq; non minus, atq; Crotoniatas, ac Metapõticos, & Tarentinos, cum'q; his alios, q̃ muti sequuntur, tuaq; adorant uestigia, quae tu calcata reliquisti, uerum ubi Pythagoram exueras, quẽ post eum induisti. Gal. Aspasiam Melitensem illam meretricem. Micyllus. Pape quid ego audio. Siquidem inter alia mulier quoq; fuit Pythagoras. Ita'ne fuit aliquando tempus, quo tu Galle generosissime oua pariebas, cum'q; Pericle rem habebas, iam Aspasia uidelicet, atq; ex illa grauida fa

cta es, Præterea lanam tondebas, tramam'q; dedu cebas. Postremo meretricium in morem gestiebas, Vultum'q; componebas. Gallus. Ista quidem omnia feci, tametsi non ego solus, uerum & ante me tum Tiresias, tum Elati proles Cæneus. Proinde quicquid in me conuitij dixeris, tantundem & in illos dixeris. Micyllus. Age igitur, utra tibi uita erat suauior, cum uir esses, an cum Pericles te cum haberet consuetudinem. Gal. Vide cuiusmodi istuc est, quod percontaris, nempe cui ne Tiresiæ quidem expedierit respondere. Micyllus. Atqui si minus fateare tu, tamen istuc Euripides satis explicuit, cum ait se malle ter sub clypeo consistere, quàm parere semel. Gallus. Immo præmoneo te paulopost puerperam fore, siquidem & tu mulier es olim futurus. Id'q; sæpius longo nimirum seculorum orbe, atq; recursu. Micyllus. Non tu pendebis o' galle, qui quidē omneis mortales Milesios, aut Samios esse ducas? Nam aiūt te etiam tum cum Pythagoras esses, uenusta forma decorum, Sæpius Aspasiam fuisse Tyranno, uerū age secundum Aspasiam, in quem uirûm, aut mulierum denuo renatus es? Gallus. In Cratem Cynicum. Micyllus. O' Castor, quàm dissimile. Ex scorto philosophus? Gallus. Deinde rex, deinde pauper, paulopost satrapes, dehinc equus, graculus, rana, alia'q; innumerabilia, per longum enim fuerit singula recensere, postremo gallus, atq; id sæpius, nam hoc uitæ genere sum delectatus, interea & alijs diuersis mortalibus seruiui,

regibus, pauperibus, diuitibus. postremò nunc tibi, uideoq; quotidie, cum uideo te paupertatis tædio cōplorantem, eiulantemq;, ac diuitum admirantem fortunas, propterea qđ ignores quantum illis adsit malorum, alioqui si curas noris, quibus illi distringuntur, teipsum profecto riseris, qui antea credideris eum, qui sit opulentus, statim felicissimum esse omnium. Micyllus. Ergo Pythagora, aut quid maxime gaudeas appellari, ne confundam orationem, si te nunc hoc, nunc illo nomine compellem. Gallus. Nihil aberraueris, siue Euphorbum, siue Pythagoram, siue uocaris Aspasiam, siue Cratem, quandoquidem ista omnia sum unus, nisi quod rectius feceris, si (id quod in præsentiarum esse uideor) gallum me uoces, ne auem hanc parui ducere, contemnereq; uideare, præsertim cum tam multas contineat animas. Micyllus. Ergo galle, quandoquidem omnia penè uiuendi genera iam expertus es, atq; oīa cognita habes, age dilucide mihi narrato, quæ sint peculiaria diuitum ad uitæ rationē, quæ pauperum proprie, quo uidelicet cognoscam, ueréne istuc affirmes, me diuitibus esse feliciorem. Gallus. En hunc ad modum interim perpende Micylle. Te quidem nō magnopere tangit cura belli, siquando rumor sit aduentare hostes, neq; solicitus es, ne in agros incursantes populētur, ne'ue hortū proculcent, proterantq;, aut uineas uastent, sed simulatque tubam audieris, si tamen audieris, de te ipso uno circunspectas, quos deflexus seruari queas, ac discrimen effugere. Contra illi tum de

sese soliciti sunt, tum animo discrutiantur, cum de mœnibus quicquid opum possidebant in agris, id omne tolli, deportariq; conspiciunt. Ac siue inferendum est aliquid in ærarium, soli acceṙsuntur, siue in prælium exeundum, periclitantur, aut peditum turmis, aut equitum alis præfecti. Tu interim uimineum gerens clypeum, expeditus, ac leuis, ad saluti consulendum, paratus uictoriale conuiuiū agere, siquando uictor exercitus sacra fecerit. Rursum pacis tempore, tu quidem cum de plebe sis ingressus in concionem, tyrannidem in diuites obtines, illi uero trepidant, pauitantq;, ac largitionibus, choragijsq; te placant, siquidem quo tibi balnea, ludi, spectacula, reliquaq; id genus abūde suppeditent, ea omnia curant illi. At tu censor, & acerbus expensor, perinde quasi dominus, ne alloquio quidem interdum dignaris illos, quod si tibi collubitum sit, ingentibus saxis in illos degrandinas, uel facultates eorum publicas facis, ipse neq; calumniatorē metuis, neq; latronem, ne tollat aurum, uel ædium conscenso fastigio, uel pariete perfosso. neq; necesse habes rationibus occupari, neq; exactionibus, neq; tibi cum sceleratis dispēsatoribus conflictandum est, neq; tantas in solicitudines distraheris, uerum simulatq; crepidam unam perfeceris, mercedemq; retuleris septem obolos, serò rursum surgis crepusculo, & si libuerit, lauatis tum empto saperda quopiam, aut mœnide pisciculo, aut paucis cœparum capitulis temetipse oblectas, canens plerunq;, optimaq; cum paupertate philo-

sophans

sophans, adeo ut eas ob res salubri sis, ualentiq́; corpore, obdurueris'q; aduersus gelu, siquidem labores, qui te exacuunt, muniunt'q;, certatorem haud quaquam contemnendum reddunt, aduersum eas res, quæ compluribus inexpugnabiles esse uidētur. Atque hinc nullus ex morbis illis grauioribus impetit te. Quod siquando leuis cœperit febricula, paulo negotio eam medicatus, protinus exilio, inedia temet inde excutiens. Illa porrò fugit ilico, quippe metuens te, quem uideat etiam frigore ali, saturum'q; fieri, ac medicorum certis illis recursibus longum plorare renuntiantem. At illi exaduerso, propter intemperantiam uitæ, quid tandem mali non habent infelices? podagras, phthises, pulmonum exulcerationes, aquas intercutes, nam hæc omnia à sumptuosis illis conuiuijs nascuntur. proinde quicunque & his Icari in morem, ut ferè faciunt, sese attollunt, propius'q; se Soli admouent, haud cogitantes, quod illas habeant cera adglutinatas, ingentem nōnunquam ruinæ strepitum mouent. Cæterum qui Dædali exemplo non admodum sublimia, neq; excelsa appetunt, uerum humilia, terræ'q; uicina, adeo ut cera nonnunquam salis aspergine madesceret, ij tutò plerunq;, ac citra discrimen transuolarunt. Micyllus. Moderatos istos, & cordatos narras. Gallus. Verum aliorum Micylle naufragia fœdissima conspicias, nempe, ubi Crœsus, reuulsis alijs risum exhiberet Persis conscenso rogo, Aut Dionysius, cum abdicatus tyrannide Corinthiorum in urbe ludi literarij ma

gistrum ageret, post gestum tantum imperium, puellos compellens, ut syllabas connecterent. Micyllus. Dic mihi Galle, Tu, cum rex esses (nam ais te regem quoq; fuisse) cuiusmodi tandem id uitæ genus experiebaris? Mirum tu tum felix eras, quandoqdem, id, quod est bonorum omnium caput, possidebas. Gallus. Ne mihi in memoriam regeras ò Micylle, usqueadeo supra modum infelix tum eram, Nam quo ad res externas, quemadmodum dixisti, planè fortunatus esse uidebar, at intus innumerabilibus curis distringebar. Micyllus. Quibus tandem curis? Nam rem prorsus absurdam, neq; credibilem narras. Gallus. Equidem imperabam regioni neutiquam exiguæ Micylle, omnigenarum rerum feraci, tum incolarum frequentia, neq; non urbium pulchritudine, cum primis admirandæ. Præterea fluminibus nauigabilibus irriguæ, ac mari portuoso commodæ. Ad hæc equa spectatissima, atq; excellens, satellitium haud exiguum, triremes, pecuniarum uis maior, quàm ut posset numerari, uasorum argenteorum plurima copia, reliquaq; omnis illa principatus Tragœdia, strepitusq;, & apparatus supraquam credi queat, extructa, atq; accumulata. Itaq; cum prodirem, pleriq; adorabant deum quempiam intueri sese rati, aliiq; trudentes alios concurrebant, quo me conspicerent, nonnulli conscensis tectis, magni æstimabãt, si plene contemplari licuisset quadrigam, stragulam, diadema, tum eos, qui à tergo comitabantur, ego inter hæc mihi conscius, quantæ me res discru

tiarent, uersarentq́; illos quidem propter inscitiam uenia dignos iudicabam, at me meiipsius miserescebat, qui prægrandibus illis Colossis uiderer persimilis, quales uel Phydias, uel Myron, uel Praxyteles fabricatus est. Etenim illorum quilibet quo ad ea, quæ foris apparent, Neptunus ipse est, aut Iupiter mirifice decorus auro, eboreq́; compactus, & aut fulmen, aut fulgur, aut tridentem fuscinam dextra sustinet. Cæterum si immisso capite, quæ sunt intus inspicias, uidebis uectes quosdam paxillos, & clauos introrsum prominentes, neque non uimina, cuneosq́;, & picem sublitam, & aliam item id genus deformitatem, intrinsecus inhabitantem. Omitto recensere muscarum, mustellarumq́; uim, quæ nonnunquam in eis mansitant. Huiusmodi quædam res nimirum rex quoq; uidetur. Micyllus. Non dum explicuisti, lutum, & clauos, & uectes, qui nam fuerint in imperio, neque fœditatem illam plurimam, quæ nam sit, nam istum ad modum uectari, tam multis imperare mortalibus, ac numinis instar adorari, hactenus quidem cum Colossi exemplo quadrat. siquidem hoc quoque diuinum quiddam, & admirandum, nunc autem quæ sint intra Colossum exposito. Gallus. Quid primo loco tibi referam Micylle, utrum metus, curas mordaces, suspiciones, odium, quo regem prosequuntur ij, qui cum illo uiuunt, insidias, atque eas ob res somnum rarum, & hunc ipsum pertenuem, ac plena tumultus insomnia, cogitationes perplexas, spes semper im-

probas, an otij penuriam, & occupationes, iudicia, expeditiones, edicta, fœdera, consultationes. quibus rebus fit, ut ne somnio quidem aliquo suam frui liceat. uerum ut omnibus de rebus solus dispiciat necesse est, milleq; negotia sustineat.
» Quippe nec Atridē Agamemnona dulcis habebat
» Somnus, multigenas uersantem pectore curas.
Idq; cum reliq oēs Achiui sterterēt. Adde qđ lydū illum discruciat, filius mutus, Persam uero Clearchus ad Cyrum desciscens, atque alium quempiam, Dion cum Syracusanis nonnullis ad aurem cōmunicans, Rursum alium quendam urit Parmenion collaudatus, Item Perdiccam Ptolemæus, Ptolemæum Seleucus. quin illa quoque molestiam adferunt, amasius per uim non sponte conuiuens, concubina alio gaudens. tum si qui defectionem parare dicantur, aut duo, quatuorue satellites inter sese consusurrantes. Porrò (quod est omnium grauissimū) amicissimi quique uel maxime sunt formidandi, semperq; metuendum, nequid magni mali ab illis exoriatur. Nam alius à filio ueneno necatus est, alius item ab amasio. Alium simile quoddam fortassis mortis genus eripuit. Micyllus. Apage-sis atrocia, miraq; sunt ista, quæ narras ò Galle. Mihi igitur multo sit tutius operæ cerdonicæ pronum incumbere, quàm ex aurea bibere phiala, comiter delatum haustum, cæterum cicuta, aconitoq; temperatum. Nam mihi quidem hoc unum est periculi, ut si paulum aberret Smilion, deflectatq; à recta incisione, summum secantis digitum exiguo

ſanguine tingit. At iſti, quemadmodum narras, letifera agunt conuiuia, atque id innumerabilibus in malis conſtituti. Deinde ubi conciderint, perſimiles eſſe uidentur Tragœdiarum hiſtrionibus. Nam multi, ſicut uidere licet, quoad Cecropes ſunt ſcilicet, aut Siſyphi, aut Telephi, diademata geſtant, argenteisq; capulis gladios, comamq; uentilantem, & auro intertextam chlamydē, quod ſiquis (qualia nimirum permulta ſolent accidere) impulſos illos inedia in ſcena præcipites det, riſum profecto moueant ſpectatoribus, uidelicet perſona unà cum ipſo diademate contrita: uero autem actoris capite luxato, cruribusq; maxima ex parte renudatis, ut iam interioris amictus, quàm miſeri ſint panni, fiat perſpicuum, ac cothurnorum, quos pedibus induxerunt, appareat deformitas, haud quaquam ad pedis modum reſpondentium. Vide ut me iam ſimilitudines conferre docueris optime Galle. Cæterum tyrannis talis quædam res tibi uiſa eſt eſſe, uerum ubi equus eſſes, aut canis, aut piſcis, aut rana, quomodo eam uitæ rationem ferebas? Gallus. Iſtum, quem nunc ſuſcitas, ſermonem & longior ſit, neque huius temporis. illud autem unum in genere dixerim, nullam ex omnibus uitam, mihi non uiſam tranquilliorem uita humana, naturalibus duntaxat cupiditatibus, & uſibus circunſcriptam. Siquidem publicanum equum, aut ſycophantam ranam, aut ſophiſtam graculum, aut popinatorem culicem, aut cinædum gallum, atque id genus alia, quæ uos ſtudio comminiſcimini, haud=

quaquam inter illos uidebis. Micyllus Quæ dicis ò Galle, fortassis uera sunt, uerum non me pudebit apud te fateri, quod mihi accidit. Haud unquam quiui dediscere cupiditatem illam à puero mihi insitam, uidelicet ut diues euadã. Quin nũc quoq; somniũ illud ob oculos uersatur, aurum ostentans, potissimum autem scelestus ille Simon excruciat, qui quidem tantas inter opes delicietur. Gallus. At ego te isto leuabo morbo Micylle, tametsi nox etiamdum est. Surge modo, ac sequere me. Siquidem ad ipsum te Simonem adducam, atque in aliorum diuitum ædes, quo nimirum uideas, quomodo res habeant apud illos. Micyl. Istuc quo pacto? clausis foribus? Num me parietes transfodere compelles? Gallus. Nequaquam. uerum Mercurius, cui sum sacer, hoc optanti mihi largitus est, ut siquis longissimam caudæ plumam, quæ ob molliciem inflectitur. Micyllus. Atqui duas habes eiusmodi. Gallus. At dextram ex his auulsam, cuicunq; ego gestandam dedero, is, quoad uoluero, fores omnes poterit aperire, cũctaq; uidere, ipse inuisibilis. Micyllus. Equidem ignorabã ó Galle te præstigiarum quoq; peritum esse. Porrò si mihi istuc semel præstiteris, uidebis ilico Simonis uniuersas opes, huc deportatas, nam eas huc rediens transferam. At ille rursum circumrodet, ebibetq; putria coria, quibus consueuit soleas compingere. Gallus. Atqui nefas sit istuc facere. Siquidem Mercurius illud mihi mandauit, ut siquis pennam tenens istiusmodi quippiam patrarit, uoci

ferans furem proderem. Micyl. Rem neutiquã uerisimilẽ narras, nempe Mercurium, cum ipse sit fur, non sinere alios, ut idem faciant. Sed tamen abeamus. Nam aurum auferam, si modo possim. Gallus. Pennam prius reuellito Micylle. Quid hoc rei? ambas reuulsisti. Micyllus. Tutius hoc quidem ô Galle, tum tibi minus fœdum sit futurũ, ne altera caudæ parte mutilatus claudices. Gallus. Age sane. sed utrum Simonẽ prius adimus, an alium quẽpiam? Micyllus. Haud aliò, immo ad Simonem, qui uidelicet pro dissyllabo, tetrasyllabas esse affectet, posteaquam diues euasit. Sed iam ad fores accessimus. Quid igitur hac in re facio? Gal. Pennam seræ admoue. Micyl. Ecce autem, dij boni, ostium perinde, atq; claui resilijt. Gal. Perge porrò præcedens uides illum uigilantem, ac supputantem? Micyl. Video per Iouem, & quidem ad obscuram, siticulosam'q; lucernulam. Præterea pallet, haud scio unde Galle, totus'q; exaruit, atq; extenuatus est mirum in curis. Neq; enim auditum est, illum alioq male habere. Gal. Ausculta quid dicat, siquidem intelliges, quibus de causis ad eum modum sit affectus. Simon. Nimirũ septuaginta illa talenta, tutò admodum sub lectica defossa sunt. Neq; quisquã alius omnino uidit. At uero, sedecim illa Sosylus equiso uidit me sub præsepi occultantem, itaq; de curando stabulo non est admodum solicitus, quanquã nec aliâs admodum laboris appetens, uerisimile est autem illum multo etiam his plura sustulisse. Nam unde alioqui Tibius heri tam ingens sal-

ſamentum illi obſonio propoſuiſſet, tum autem aiunt illum monile emiſſe uxori drachmis qnq;. Hei mi ſero mihi. Hic omnia mea diſſipabit bona. Quid, quod ne pocula quidem ſat in tuto recondita ſunt, cum ſint multa. Vereor enim, nequis ea ſuffoſſo pariete, tollat. complures mihi inuident, atq; inſidias parant. Præter cæteros autẽ Micyllus iſte uicinus. Micyllus. Ita per Iouem. Nam tibi ſum ſimilis, ac patellas ſub ala geſto. Gal. Tace Micylle, ne protinus ipſo in furto nos prodas. Simon. Optimũ igitur fuerit, ut ipſe inſomnis ſeruem. Oẽm obibo domum in orbem obambulans. Quis iſte? uideo te per Iouem, O parietum perfoſſor, poſteaquam es columna, bene res habet. Pernumerabo denuo refoſſum argentum, nequid forte dudum me fugerit. En rurſum obſtrepuit mihi neſcio qs. Nimirum obſeruor, atq; inſidijs appetor ab omnibus, ubi mihi gladius? Si quenquam deprehendero, rurſum aurũ defodiamus. Gal. Sic tibi habent ò Micylle res Simonis. Sed abeamus ad alium quempiam, donec noctis adhuc aliquantulum ſupereſt. Micyllus. O miſer, cuiuſmodi uiuit uitam, hoſtibus eueniat, ad hunc modum diuitem eſſe. Itaq; pugno illi in maxillam illiſo, uolo diſcedere. Simon. Quis me pulſauit? Latrocinio deſpolior miſer. Micyllus. Plora, ac uigila, auriq; ſimilis corpore reddaris, quandoquidem illi affixus, deditusq́; es. Nos autem, ſi uidetur, Gniphonem fœneratorem uiſamus. Nam nec is procul hinc habitat, ipſæ nobis ſuapte ſponte fores patuerunt. Gallus. Vides hunc

quoq; curis inuigilantem, & usurarum rationes iterantem digitis contortis, cui propemodum relictis his omnibus, sit in silpham, aut culicem, aut muscam abeundũ. Micyl. Eqdem uideo miserũ, ac uecordem hominẽ, ne nunc qdem multo meliorem uiuere uitam, q̃ silphæ, aut culicas. Adeo totus & hic à curis, & rationibus est extenuatus. Nunc ad alium eamus. Gal. Ad tuum, si ui detur, Eucratem. En tibi fores per se patuere. Quin introimus? Micyl. Paulo ante hæc omnia mea erant. Gal. At etiam nunc tu diuitias somnias? uides igitur Eucratem ipsum quidem à famulo, uirum natu grandem. Micyl. Video profecto quiddam haudquaquam uirile. Porrò altera ex parte ipsam item uxorem à coco constuprari. Gal. Quid ergo? Num optaris et horum hæres existere Micylle, cunctáq; possidere, quæ sunt Eucratis? Micyl. Haudquaquam Galle. Immo fame citius interierim, quàm id genus quippiã patrare ualeat aurum, et conuiuia. Duo oboli mihi potiores diuitiæ sunt, quàm si à domesticis perfoderer. Gal. Sed iam nunc, quandoquidem dies fermè diluxit, domum ad nos redeamus. Reliqua rursus aliâs uidebis Micylle.

ORNATISSIMO IVRIS VTRIVSQVE DOCTORI RVTHALLO SECRETARIO REGIO ERASMVS S. P. D.

Ide quantum audaciae mihi suppeditet singularis quaedam ingenij tui, morumq; facilitas, humanissime Ruthalle, qui, cum neutiquam ignorem te inter Aulicos primores uel authoritate, uel gratia, uel splendore, uel eruditione praecipuum esse, tamē non uerear meas nugas rudes adhuc, uixq; è prima scheda repurgatas ad tuam excellentiam mittere. Sed quid facerem? Iam urgebat nauita, uentos & aestum nulli seruire clamitans. Itaq; ne nihil mei apud hominem tam nostri studiosum relinquerem, id, quod tum forte erat in manibus, Misanthropum misi nimirum ad uirum unum omnium φιλανθρωπότατον. Is est Luciani dialogus, quo uix alius lectu uel utilior, uel iucundior, uersus quidem ille iam pridem ab alio nescio quo, sed ita uersus, ut interpres hoc modo demonstrare uoluisse uideatur, sese neq; graece scire, neq; latine, neq; temere adeo quis suspicetur eum interpretem subornatum esse ab ijs, qui Luciano male uolunt. Tu nostram hanc audaciam boni consules, & Erasmum in eorum numero pones, qui tui sunt amantissimi.

Vale.

LVCIANI TIMON, SIVE MISANTHROPVS ERASMO INTERPRETE.

IVPITER Philie, hospitalis, sodaliciae, domesticae, fulgurator, iusiurandiae, nubicoge, grandistrepe. Et siquod aliud tibi cognomen intonantes poëtae tribunt, maxime cũ haerent in uersu. Nam tum illis tu multinominis factus, carminis ruinam fulcis, metri'q; exples hiatum. Vbi tibi nunc magnicrepum fulgur, grauisferum tonitru, ubi ardens, candens, ac terrificum fulmen? Nam haec omnia iam palàm apparet nugas esse, fumum'q; poëticum, nec omnino quicquam, praeter nominum strepitum. Sed decantata illa tua arma eminus ferientia, ex promptaq;, nescio quomodo penitus extincta sunt, frigent'q; adeo, ut ne minimam quidem sintillulã iracundiae aduersus nocentes reliquã obtineant. Itaq; citius quiuis ex ijs, qui peieraturi sunt, extinctum ellychnium metuerit quàm flammam fulminis cuncta necantis, usqueadeo titionem quempiam in sese uibrare te putant, ut incendium, aut fumum ab illo proficiscens, nihil quicquam formident, uerum hoc solum uulneris inferri posse iudicent, ut fuligine compleantur. Quibus rebus factum est, ut iã Salmoneus tibi sit ausus etiam obtonare, neq; id admodum ab re, quippe aduersus Iouem usqueadeo ira frigidum, uir ad facinora feruidus, au-

daciáq; tumidus. Quid ni enim faciat, ubi tu sub mandragora stertis, qui neq; peierantes exaudias, neq; eorũ, qui flagitia committunt, respectum agis? Cæcutis autem lippitudine, & hallucinaris ad ea, quæ fiunt, auresq; iam tibi obsurderunt, instar horum, qui ætate defecti sunt. Quandoquidem cum iuuenis adhuc esses, acriq; animo, uehemensq; ad iracundiam permulta in homines maleficos, ac uiolentos faciebas. Neq; tum unq̃ tibi cum illis erant induciæ. Sed perpetuo fulmen erat in negotio, perpetuo obuibrabatur, Egis obstridebat tonitru, fulgur continenter iaculorum in morem, densissime expedito loco deuolantium torquebatur. Terræ quassationes, cribi instar frequentes, ad hæc nix cumulatim, neq; non grando saxorum in morem, atq;, ut tecum grandius loquar, imbresq; rapidi, & uiolenti, ac flumen quotidie exundans. Hinc tantum repẽte Deucalionis ætate naufragium ortum est, ut omnibus sub aqua demersis, uix unica scapula seruaretur, quæ in montem Lycorem appulit, humani generis quasi sintillulas quasdam seruans, unde sceleratius etiam genus in posterum propagaretur. Nimirum igitur dignum secordia præmium ab illis reportas, cum iam nec sacra faciat tibi q̃squam, nec coronas offerat, nisi siquis obiter in olympias, ac ita, ut ne is quidem rem admodum frugiferam facere uideatur, sed priscum quendam ritum magis referre, ac pene Saturnum. O' deorum generosissime, te reddunt magistratu abdicantes. Omitto loqui, quoties iam templum tuum sacrilegio com

pilarint, cum tibi etiam ipsi in olympiacis manus admoliti sunt. Atq; interea tu alifreme pigritabaris, uel excitare canes, uel uicinos aduocare, ut auxilio accurentes illos comprehenderent, cum etiam dum ad fugam adornarentur. Sed egregius ille, gigantumq́; extinctor, & Titanum uictor sedebas, cum tibi cæsaries ab illis circuntonderetur decemcubitale fulmen dextra tenens. horum igitur ó praeclare quis tandem erit finis, quæ tu adeo secure despicis? aut quomodo de tantis maleficijs pœnas sumes? Quot Phaëthontes, aut Deucaliones, satis idonei sint ad expiandum tam inexhaustam morum iniquitatem? Etenim, ut de communibus sileam, de ijs, quæ mihi acciderunt, dicam, cum tam multos Athenienses in sublime euexerim, ex pauperrimis diuites reddiderim, cunctisq́; quotquot opus haberent, suppeditarim, immo semel uniuersas opes in amicos iuuãdos effuderim, simulatq; his rebus ad inopiam deueni, iam ne agnoscor quidem ab illis, nec aspicere dignantur me, qui dudum reuerebantur, adorabant, meoq; de nutu pendebant. Quod siquando per uiam ingrediens forte fortuna in eorum quempiam incidero, perinde ut euersam hominis iam olim defuncti statuam, ac temporis longitudine collapsam prætereunt, quasi ne norint q̃dem. Porrò alij procul conspecto me, aliò sese detorquent, existimantes sese inauspicatum, abominandumq́; uisuros spectaculum, quem non ita pridẽ seruatorem, et adiutorem suum esse prædicabant. Itaq; prementibus malis ad extrema redactus cõ

filia, sago arrepto, terram exerceo, quaternis condu ctus obolis, atq; hic cum solitudine, cum'q; ligone philosophor, hoc interim lucri mihi uideor factu rus, quod post hac non intuebor plerosq; præter me ritum secundis fortunæ successibus utentes. Nam il lud uel maxime urit. Iam igitur tandem aliquan do Saturni, Rheæ'q; proles excusso profundo isto, grauiq; somno (nam Epimenidem quoq; dormien do uicisti) uibrato fulmine, aut ex Oeta relucens, in genti reddita flamma iram aliquam strenui illius, ac iuuenilis Iouis ostende, nisi uera sint, quæ à Cre tensibus de te, tuaq; sepultura feruntur. Iupiter. Quis hic est Mercuri, quem audio sic uociferan tem ex Attica, ad crepidinem montis Hymeti, hor ridus totus, ac squalidus, pelle'q; hircina amictus, fodit autem, ut arbitror, nam pronus incumbit, ho mo loquax, et confidens, numnam philosophus est? Neq; enim alioquin adeo impia, nefaria'q; in nos fuerat dicturus. Mercurius. Quid ais pater, an non nosti Timonem Echecratidis filium Coly tensem? Hic nimirum est, qui nos sæpenumero in sacris legitimis conuiuio accepit, is repente diues fa ctus, is, qui totas hecatombas, apud quem splendi de Iouialia festa consueuimus agitare. Iuppi ter. Hem quæ nam ista rerum commutatio? hicci ne honestus ille diues, quem tam frequentes cinge bant amici? Quid igitur accidit, ut hoc sit habitu? squalidus, erumnosus, fossor conducticius, uti conij cio, cum tam grauem ligonem gerat? Mer. Ad hunc modum illum quodãmodo probitas euer

tit, atq; humanitas & in omnes, quicunq; egerent, misericordia. At re uera uecordia potius, facilitasq;, nullusq; in suscipiendis amicis delectus, quippe qui neutiquam intellexerit, sese coruis, lupisq; largiri. Quin magis cum a uulturibus tam multis misero iecur roderetur, ob id amicos eos, necessariosq; iudicabat quasi beneuolentia erga sese afficerentur, cum illos epulæ magis caperent. Ergo posteaquã ossa penitus nudassent, circunrosissentq;, deinde siqua medulla suberat, hanc quoq; admodum diligenter exussissent, aufugerunt, exuccum & radiatus desectum destituentes, adeo ut postea ne agnoscant quidem, aut aspiciant, tantum abest ut sint, qui suppeditent, impartiantq;, has ob res fossor, & sago opertus pelliceo, urbem præ pudore fugiens mercede terram exercet, aduersus ingratos atra bile stomachatur, qui quidem sua benignitate ditati, admodum fastuose nunc prætereãt, ac ne nomen quidem an Timon uocetur nouerint.
Iup. Atq; profecto uir neutiq̃ fastidiendus, neq; negligendus, et iure optimo indignatur, qui his tantis in malis agat. Quare sceleratos istos adulatores ipsi quoq; fuerimus imitati, si eum uirum neglexerimus, qui tantum taurorum, & ouium pinguissimas quasq; nobis in aris adoleuerit. Quarum nidor etiamdum mihi in naribus residet. Tametsi propter negotia, maximamq; turbam peierãtium, tum ui non iure agentium, neq; non aliena rapientium, præterea ob formidinem, quam mihi pariunt sacrilegi, qui quidem tum multi sunt, tum obseruatu dif

ficiales, adeo ut ne minimum quidem nos conuiuere sinant. Iampridem profecto ad Atticam regionem oculos detorsissem, maxime posteaquam philosophia & de uerbis digladiationes, apud istos increbuerunt, ita ut pugnantibus inter se istis, uociferantibus'q; ne exaudire quidem mortalium uota liceat, unde mihi necessum est, aut auribus obturatis sedere, aut dirumpi ab eis, conficiq;, qui uirtutem quandam & incorporea quædam, meras'q; nugas ingenti uociferatione connectunt, hæc in causa fuerunt, ut hunc quoq; neglexerim, cum haud mediocriter de nobis sit meritus. Quod reliquum est Mercuri tu Plutum adducens quantum potes ad istũ abeas. Porrò Plutus unà secum ducat & thesaurum, & utriq; apud Timonem perseuerent. Neq; usqueadeo facile demigrent, etiam si quam maxime rursum illos per benignitatem ex ædibus exegerit. Cæterum de palponibus illis, atq; ingratitudine, qua in hunc sunt usi, in posterum consultabo, pœnas'q; daturi sunt, simulatq; fulmen instaurauero. Nam fracti sunt in eo retusa cuspide duo è radijs maximi, cum nuper auidius in sophistam Anaxagoram iacularer, qui suis familiaribus suadebat, nullo pacto esse ullos nos, qui dij uocaremur. At illum quidem errore non feriebam, propterea quod Pericles obtenta manu eum protexerit, in lacunar retortum, illud excussit, neq; multum abfuit, quin ipse quoq; in saxum impactum fuerit elisus. Quanquam interim uel id supplicij satis magnum in istos fuerit, si Timonem conspexerint egregie locupletem

gie locupletem factum. Mercu. Quantum habet momenti altum uociferari, & obstreperum, audacemq́; esse. Idq́; non iis modo, qui causas agunt, uerum etiam qui uota faciunt, conducibile. En mox è pauperrimo diues euaserit Timon, qui se in precando clamosum, & improbum præstiterit, Iouemq́; reddiderit attentum. Quod si silentio fodisset incuruus, etiam nunc foderet neglectus. Plutus. At ego Iupiter haud quaquã rediturus sum. Iup. Quid ita non rediturus optime Plute, præsertim à me iussus? Plu. Quoniam per Iouem iniuria me afficit eiiciens, & in multa fragmenta dissecãs, idq́; cum illi paternus essem amicus, ac me pene dixerim fuscinis ex ædibus extrusit, nec aliter quàm ii, qui è manibus ignem abiiciunt. Num rursus ad istum ibo? parasitis, adulatoribus, & scortis donãdus. Ad eos me mittito Iupiter, qui munus intellecturi sint, qui amplexuri, quibus equidem in pretio sim, & maiorem in modum exoptatus. At hi stupidi, cum inopia commercium habeãt, quam nobis anteponunt, atq; ab ea accepto sago pelliceo, ligoneq́; sat habeant, cum duos lucrantur obolos, decem talenta contemptim dono dare soliti. Iup. Nihil istiusmodi posthac in te facturus est Timon, q̃ppe quem ligo abunde satis corripuerit, nisi prorsus nullum dolorem sentiunt illius ilia te uidelicet potius, q̃ inopiam esse præoptandam. At tu mihi calumniosus admodum, semperq́; tuæ pœnitens sortis uideris esse, q̃ nunc Timonem incuses, quod tibi patefactis foribus libere permiserit uagari, neq; inclu

dens, neque Zelotypus in te. Porrò aliâs diuersa de causa in diuites stomachabare, cum diceres te ab illis repagulis, clauibus, ac signorum obiectaculis impressis, ita fuisse conclusum, ut ne prospicere quidem in lucem tibi liceret. Id igitur apud me deplorabas, affirmans præfocari te nimiis tenebris, eoq; pallidus nobis occurrebas, & curis confectus, digitis etiamnum ex assiduo colligendi, coacervandiq; usu contractis, contortisq;, quod siquando daretur opportunitas, aufugiturum quoque ab illis te minitabare. In summa, rem supra modum acerbam iudicabas in æreo, ferreóue thalamo Danaës exemplo, uirginem asseruari, idq; ab obseruantissimis, molestissimisq; pædagogis ali ad usuram, & rationē. Proinde absurde facere aiebas hos, quod te præter modum adamarent, neque (cum liceret) frui auderent, neque, cum ipsis esset in manu, amore suo secure uterentur. Sed uigiles obseruarent ad signum, ac seram oculis nunquam conniuentibus, neque usquam dimotis semper intuentes, abūde magnum fructum arbitrantes, non quod ipsis fruendi facultas adesset, sed quod nemini fruendi copiam facerent, non aliter, quàm in præsepi canis nec ipsa uescens ordeis, nec equum famelicum id facere sinens. Quinetiam ridebas istos, qui parcerent, asseruarentq;, et (quod esset absurdissimum) ipsi quidem sibi subtraherent, uererenturq; contingere, non intelligerent autem fore, ut aut sceleratissimus famulus, aut dispensator, aut liberorum pædagogus furtim subiret ludibrio habiturus infelicem, & ina-

mabilem herum, quem postea sinat ad fuliginosam, & oris angusti lucernulã, ac siticulosum scirpulum usuris inuigilare. Quid itaq;, an non iniquum, cum hæc quondam incusaueris, nunc in Timone diuersa his criminari? Plutus. Atqui, si rem uere perpenderis, utrunq; me iure facere iudicabis. Nam & Timonis ista nimia leuitas, negligẽtia'q; potius, haud beneuolẽtia, studium'q; in me merito uidebatur. At è diuerso, qui me ostijs, ac tenebris inclusum seruabãt id agentes, quo scilicet crassior, saginatior'q;, ac uehementer corpulentia onustus euaderem, cum interim neq; ipsi contingerent, neq; in lucem producerent, ne uel aspicerer à quopiam, hos dementes, & contumeliosos in me iudicabam, quippe qui me nihil commeritum tot in uinculis me cogerent situ, carie'q; putrescere, haud intelligentes, quod mox demigrent, me alij cuipiam, cui Fortuna fauerit, relicturi. Nec hos igitur probo, sed ne illos quidem, qui nimirũ facile mihi manus admouent. Sed qui (quod est optimum) mediocritate utantur, uti nec prorsus abstineant, neq; penitus profundant. Etenim illud per Iouem consydera Iupiter, Siquis, ubi puellulam, & formosam lege duxisset uxorem, postea neque obseruet, nec ulla omnino Zelotypia prosequatur, uidelicet sinens illam noctu, atque interdiu, quocunq; libitum sit, congredi cum his quicunq; cuperent, uel producat potius, ut adulteretur, fores aperiens, ostentans'q;, & quoslibet ad illam inuitans, num hic amare uidebitur? profecto hoc tu nequaquam dices Iu

piter, qui sæpenumero amorem senseris. Rursum si ingenuam lege domum deducat, uti liberos legitimos progeneret. cæterum nec ipse contingat florentem ætate, decoram'q; uirginem, nec alium sinat aspicere, sed inclusam, orbam, sterilem'q; in perpetua uirginitate contineat, id'q; præ amore se facere prædicet, & hunc quidem præferat pallore corpore exhausto, oculis refugis, num fieri potis est, ut huiusmodi non desipere uideatur? quippe qui cum liberis oportuerit operam dare, fruiq; coniugio, puellam adeo formosam, atque amabilem sinat emarcescere, per omnem uitam tanquam cerei sacerdotem alens? huiusmodi & ipse indigne fero, cum à nonnullis ignominiose cedor calcibus, lanior'q;, atq; exhaurior, à nonnullis contra perinde, ut stigmaticus fugitiuus compedibus uincior. Iup. Quid est autem, quod aduersus illos indigneris? quandoquidem utriq; pœnas egregias luunt. Alteri quidem, dum tantilli in morem, neq; bibere sinuntur, neq; edere, sed ore sicco dũtaxat inhiant auro. Alteri uero, dum his exemplo Phinei cibos harpyæ ipsis è faucibus eripiunt. sed abi iam Timone multo posthac usurus cordatiore. Plu. Ille igitur iureiurando coërcebitur, ne me uelut è perforato cophino, uel prius, quàm influxerint, properet effutire, quasi conetur occupare, ne possim influere, ne si copiosius infundar, undis illum inuoluam. Alioquin in danaidum dolum aquam illaturus uideor, frustrá'q; infusurus, uase non continente. uerũ penè prius, quàm infusum sit, effuso eo, quod infun-

datur, tanto latior hiatus dolij, per quē effundit, neq; sisti potest effluxus. Iup. Proinde tu hiatum istum obturauerit, perpetuamq; per stillationē sistere studuerit, te propediem effuso, facile rursum sagum, & ligonem in dolij fece reperiet, sed interim abite, atq; illum diuitem reddite. At tu Mercuri fac memineris, ut rediens Cyclopas ex Aetna tecum adducas, quo fulmen cuspide restituta resarciant. Nam eo nobis acuminato opus fiunt. Mer. Eamus Plute, quid hoc? Num claudicas? Equidem ignorabam O' præclare, quod non cæcus modo, uerum etiam claudus esses. Plu. Atqui non hoc mihi perpetuum Mercuri, uerū siquando proficiscor, a' Ioue missus ad quempiam, tum nescio quo pacto, tardus sum, & utroq; claudus pede. ita ut ægre ad metam pertingere queam, sene nonnunquam interim facto, q me operiebatur. Porrò cum discedendum est, alatum uidebis, multo auibus celeriorem. unde fit, ut uix iam amoto repagulo, ego iam præconis uoce uictor pronuntier saltu stadium transmensus ne uidentibus quidem aliquoties spectatoribus. Mercurius. At ista quidem haud uera narras. immo ego tibi permultos commemorare queam, quibus heri ne obolus quidem erat, quo restim emerent, qui hodie repente diuites facti splēdide uiuant, albis quadrigis uehantur, quibus antene asellus quidem suppeditarit. Ii tamen purpurati, aurumq; manibus gestantes obambulant. Qui ne ipsi quidem, opinor, credere possunt, quin per somnium diuites sint. Plutus. Istæc alia res

est Mercuri, neque enim tum meis ipsius ingredior pedibus, nec à Ioue, sed à Dite ad istos transmittor, qui & ipse nimirum opum largitor est, ac magna donans, id quod ipso etiam nomine declarat. Itaq; quoties est mihi ab alio ad alium demigrandum, in tabellas inijciunt me, ac diligenter obsignātes sarcinæ in morem sublatum transportant. Interea defunctus ille alicubi in ædibus iacet in tenebris uetere linteo in genua iniecto tectus, de quo feles digladiantur. Porrò qui me sperauerunt obtinere, in foro opperiuntur hiantes, non aliter, quàm hirundinem aduolantem stridentes pulli. deinde ubi signum detractum est, & lineus ille funiculus incisus, apertæq; tabellæ, iamq; nouus dominus pronuntiatus est, siue cognatus quispiam, siue adulator, siue seruulus draucus, qui puerili obsequio fauorem emeruerit, etiam tum mento subraso, pro uarijs, & opiparis uoluptatibus, quas illi iam exoletus suppeditauerat ingens scilicet præmium ferens generosus quisquis ille tandem fuerit, nonnunquam me ipsis cum tabellis arreptum. fugiens adportat commutato nomine, ut qui modo Pyrrhius, aut Dromo, aut Tibius, iam Megacles, aut Megabizus, aut Protarchus appelletur. Cæterum illos nequicquam hiantes relinquit, uerumq; luctum agentes, quod eiusmodi Thynnus ex intimo sagenæ sinu sit elapsus, quin non parum magnam escam deuorarit? At hic repente totus in me irruens, homo uitæ mundioris, atque elegantioris rudis pingui, illotaq; cute, qui compe-

des etiamdum horrescit, & siquis præteriens loro increpet, arrectis stet auribus, quiq; pistrinum, perinde uti templum adoret, non est deinceps tolerandus ijs, quibuscum uiuit, uerum & ingenuos afficit contumelia, & conseruos flagris cædit, licet ipse quoq; eadem, quandoq; expertus in sese, donec aut scortulo cuipiam irretitus, aut equorum alendorum studio captus, aut adulatoribus sese permittens deierantibus, Nireo formosiorem esse, Cecrope, Codróue generosiorem, callidiorem Vlysse, unum autem uel sedecim pariter Crœsis opulentiorem momento temporis semel profundat infelix, quæ minutatim, multis ex periurijs, rapinis, flagitijs fuerant collecta. Mercurius. Ista fermè sic habent, uti narras, uerum ubi tu is ipsius ingrederis pedibus, qui tandem, cæcus cum sis, uiam inuenire soles? Aut qui dignoscis ad quosnam Iupiter te miserit, dignos illi uisos, qui diuitijs abundent? Plutus. Enim uero credis me reperire istos, ad quos mittor?
Mercurius. Per Iouem haudquaquam. Neq; enim alioquin Aristide præterito ad Hipponicum, & Galliam accederes, ad hæc complures ex Atheniensibus alios, qui ne obolo quidem digni sint. Cæterum quid facis, quandoquidem es emissus? Plutus. Sursum, ac deorsum circumcursans oberro, donec imprudens in quempiam incurrero, hic autem, quisquis ille sit, qui forte primus me nactus sit, abducit, ac possidet, te Mercuri pro lucro præter spem obiecto,

uenerans, atque adorans. Mercurius. Num ergo fallitur Iupiter, qui quidem credat ex ipsius animi sententia, ditari abs te hos, quos ille dignos existimarit, qui ditescerent? Plutus. Et iure quidem optimo fallitur o' bone, quippe qui cum me cæcum esse non ignoret, emittat uestigatum, rem usqueadeo repertu difficilem, & iam olim è uita sublatam, quam ne lynceus quidem facile inueniret, quæ nimirum adeo obscura sit, ac minuta. Itaq; cum rari sint boni, improbi porrò in ciuitatibus omnia obtineant, oberrans facile in huiusmodi mortales incurro, ac retibus illorum illigor. Mercurius. Atqui fit, ut quoties eos deseris, celeriter aufugias, cum uiæ sis ignarus. Plutus. Tum demum acutum cerno, pedibusq; ualeo, ubi ad fugam tempus inuitat. Mercurius. Iam illud quoque mihi responde, qui fit, ut cum sis oculis captus (dicendum enim est) præterea pallidus, postremo claudus, tam multos habeas amantes, adeo ut omnes in te defigant oculos? & si potiantur, felices uideantur, sin frustrentur, non sustineant uiuere. Ex his equidem non paucos noui, qui sic perdite te amarint, ut sese in profundum, immensumq; pelagus præcipites dederint, ac scopulis abruptis illiserint rati fastidiri sese abs te, propterea quod illos initio non respexisses. Quanquam sat scio, tu quoque fateberis, si quomodo tibi ipsi notus es furere istos, qui eiusmodi amore sunt dementati. Plutus. At enim credis me, qualis sum, talem istis uideri, nempe claudum,

aut cæcum, aut siquid aliud adest mihi uitij? Mercu. Quid tu o' Plute, nisi forte et ipsi omnes cæci sunt. Plutus. Haud cæci quidem, ó optime, uerum inscitia, errorq́; quæ nunc occupant omnia, illis offundunt tenebras, ad hæc ipse quoq; ne per omnia deformis sim, persona uehementer amabili tectus, inaurato, gemmisq́; picturato eis occurro, at illi rati sese natiui uultus uenustatem aspicere, amore capiuntur, dispereuntq́; nisi potiantur. Quod siquis me toto corpore renudatum illis ostenderit, dubio procul futurum sit, ut se ipsi dānent, qui tantopere cæcutierint adamantes res neutiquā amandas, ac fœdas. Mercu. Quid ergo posteaquam eo' peruentum est, ut iam diuites euaserint, iamq́; personam ipsam sibi circumposuerint rursum falluntur. adeo, ut siquis illis detrahere conetur, pene' caput potius, quàm personam abijciant. Neq; enim uerisimile est etiam tum illos ignorare, auro bracteatam esse formam, cum intus cuncta inspexerint. Plu. Ad id non parū multæ res, o' Mercuri mihi sunt adiumento. Mercurius. Quænam? Plutus. Simulatq;, qui me primum nactus est apertis foribus exceperit, clanculum una' mecum introit elatio, uecordia, iactantia, mollicies, uiolentia, dolus, atq; alia item innumerabilia, a' quibus omnibus posteaquam est animus occupatus, iam admiratur, quæ neutiquā sunt admiranda, & appetit ea, quæ sunt fugiēda, meq́; cunctorum illorum, quæ introierant, malorum patrem stupet, cum illorum satellitio uallatum ui-

det, quiduis potius passurus quàm uti me compellatur reijcere. Mercu. Vt leuis, ac lubricus es Plute, retentu difficilis, ac fugax, neq; ullam praebens ansam certam, quo prensus teneare, sed nescio quomodo anguillarum, ac serpentum in morem inter digitos elaberis, at ediuerso paupertas uiscosa, prensu facilis, totóq; corpore mille uncos gerit hamos, ut q attigerint ilico haereant, neq; facile queant auelli. Verum interea, dum nugamur, rē haud paruam omisimus. Plutus. Quam? Mercu. Nempe quia thesaurum non adduxerimus, quo uel in primis erat opus. Plutus. Istac quidē ex parte bono sis animo. Nam non nisi in terra relicto illo ad uos ascendere soleo, iussóq; intus manere foribus occlusis, neq; cuiquam aperire, nisi me uociferantem audierit. Mercu. Iam igitur Atticam superamus. Tu me consequitor chlamydi adhaerens donec extremam uiam attigerimus. Plutus. Recte facis Mercuri, cum me per uiam ducis. Etenim, si me deseres, forsan oberrans, in Hyperbolum, aut Cleonem inciderem, sed quis hic stridor ceu ferri saxo impacti? Mercurius. Timon hic est, qui proxime montanum, & petricosum fodit solum. Pape, adest & Paupertas, & labor ille. tum robur, sapiētia, fortitudo, atq; id genus aliorum turba, quorum omnium agmen fames iungit, longe praestantius, q̄ tui sint satellites. Plutus. Quin igitur q̄ ocyssime discedimus? neq; enim ullum operae pretium fecerimus, cum homine eiusmodi uallato exercitu. Mercu. Secus uisum est

Ioui, quare ne metu deterreamur. Paupertas. Quò nunc Mercuri? manu abducis? Mercurius. Ad hunc Timonem, ad quē à Ioue sumus ire iussi. Paupertas. Itáne rursum Plutus ad Timonem, posteaquam ego hunc in delitijs turpiter gerentem sese suscepi, commendansq; sapientiæ, et labori strenuum, multiq; pretij uirũ reddidi? Adeó ne despicienda, iniuriæq; idonea uobis iudicor, ut hunc, quæ mihi unica erat possessio, eripiatis, iam exactissima cura ad uirtutem excultum, ut Plutus hic, ubi denuo susceperit, per contumeliam, & arrogantiam illi manu iniecta, talem reddiderit, qualis erat dudum, mollem, & ignauum rursum mihi restituat, ubi iam nihili factus erit, & reijculus.

Mercu. Sic ó Paupertas Ioui placitum est.

Paupertas. Equidem abeo. At uos labor, et sapientia, reliquiq; consequimini me. Porrò hic breui cognoscet, qualis in se fuerim, quam nunc relinquet, nempe adiutrix bona, & rerum optimarum doctrix. Quicum donec habuit commercium, sano corpore, ualentiq; animo perseuerauit, uirilē exigens uitam, & ad sese respiciens, superuacua autem, & uulgaria ista aliena, ita ut sunt, existimãs.

Mercu. Discedunt illi, nos ad eum adeamus.

Timon. Quinam estis ó scelesti? aut qua gratia huc aduenistis homini operario, mercenarioq; negotium exhibituri? uerum haudquaquam læti abibitis scelesti, ut estis omnes, nam ego uos ilico glebis, & saxis petitos comminuam. Mercu. Nequaquam ó Timon, ne ferito, neq; enim ferieris

mortales. uerum ego sum Mercurius, hic Plutus. Misit nos Iupiter uotis tuis exauditis. Quare, quod bene uertat, opes accipe desistens à laboribus. Timon. Atqui uos iam ploraueritis etiam si dij sitis, ut dicatis. Siquidẽ odi pariter omnes, tum deos tum homines. Sed huic cæco, quisquis is fuerit, mihi certum est ligonem impingere. Plutus. Abeamus per Iouem Mercuri, quandoquidem hic homo mihi uidetur non mediocriter insanire, ne malo quopiam accepto discedam. Mercu. Nequid fero ater Timon, quin exue potius penitus istam ferocitatem, asperitatemq́;, ac manibus obuijs excipe bonam fortunam, rursum diues esto, rursum Atheniensium princeps, & ingratos illos despicato, cum solus florebis. Timon. Nihil mihi uobis est opus, ne obturbate. Sat opum mihi ligo, præterea fortunatissimus sum, si nemo propius ad me accesserit. Mercurius. Adeo'ne quæso inhumaniter huncane sermonem Ioui renuntio sæuum, & ferocem? Atqui par erat forsitan homines tibi haberi inuisos, ut qui tam multa indigna in te commisissent, deos odio te prosequi nequaquam erat consentaneum, cum illi tantopere tui curam agant. Timon. At tibi Mercuri, Iouiq;, quod me respicatis, plurimam equidem habeo gratiam. cæterum hunc Plutum nequaquam recepero. Mercurius. Quid ita? Timon. Quoniam pridem innumerabilium malorum mihi fuit author, cum me assentatoribus proderat, immittens, qui insidijs appeterent, simultatem excitarent, mollicie perderet, inuidiæ ob

noxium redderet, deniq; cum repente me adeo per fide, ac proditorie destituerit. Contra, Paupertas optima me laboribus uiro dignissimis exercens, me cumq; uere, ac libere conuiuens, et qbus opus erat suppeditauit, laborauit, & uulgaria ista docuit contemnere, effecitq;, ut mihi uitæ spes omnis ex me ipso penderet, demonstrans quænam essent opes ueræ meæ, nempe quas neq; adulator assentans, neq; sycophanta minitans, neq; plebes irritata, neq; concionator suffragiorum author, neq; tyrannus intentis insidijs queat eripere, itaque iam ualidus effectus ob laborem, dum hunc agellum grauiter exerceo, neq; quicquam eorum, quæ sunt in ciuitate, malorum aspicio, abunde magnum, et sufficientem uictum mihi ligo suppeditat. Quare tu Mercuri qua uenisti uiam remetiens recurre, unà tecum Plutum adducens ad Iouem, illud mihi sat fuerit, si effecerit, ut omnes mortales, per omnem ætatem eiulent. Mercurius. Nequaquam o' bone, neq; enim oẽs ad eiulandum sunt accommodi. Quin tu iracunda, puerilia'q; ista missa face, ac Plutum excipe. non sunt reijcienda munera, quæ à Ioue proficiscuntur. Plutus. Vis Timon, ut contra te partes defendam meas? an grauiter feres, si quid dixero? Timon. Dicito, nec multis tamen, neq; cum procemijs quemadmodum perditissimi isti solent oratores. Nam huius Mercurij gratia te feram paucas dicentem. Plutus. Atqui multis mihi potius erat dicendum, tot nominibus abs te accusato. Attamen uide, num qua in re tu, quemadmodum

cis, læserim, qui quidem dulcissimarum quarũq; rerum tibi extiterim author, opifex'q; authoritatis, præsidẽtiæ coronarum, aliarum item uoluptatum, mea opera conspicuus eras, celebris, & obseruandus. Cæterum, siquid molesti ab adulatoribus acci dit, non mihi potes imputare, quin ipse magis abs te sum affectus contumelia, propterea quod me tam ignominiose, uiris illis execratis suppeditans, qui te mirabantur, ac præstigiis dementabant, mihiq; mo dis omnibus insidias struebant. Illud postremo lo co dicebas, quod te prodiderim, ast istuc contra cri minis in te possum retorquere, cum ipse sim modis omnibus à te reiectus, præceps'q; exactus ex ædi bus. Vnde pro molli chlamyde, sagum istud cha= rissima tibi Paupertas circumposuit. Itaq; testis est mihi hic Mercurius, quantopere Iouem orauerim, ne ad te uenirem, qui tam hostiliter esses in me de bacchatus. Mercurius. At nunc uides Plute in cuius hominem sit cõmutatus. Proinde audacter cum illo consuetudinem age. Tu uero fode quantum potes. Tu interim thesaurum sub ligonem adducito. Audiet enim, si tu accersiueris. Timon. Pa rendum est Mercuri, rursus'q; ditescendum. Quid enim facias, cũ dij compellant? tamen uide, in quas turbas me miserum coniicies, qui quidem cum ad hunc usq; diem felicissime uixerim, tantum auri re pente sum accepturus nihil commeritus mali, tantum'q; curarum suscepturus. Mercurius. Susti ne Timon mea gratia, tametsi graue est istuc, atq; intolerandum, quo uidelicet palpones illi præ in=

edia rumpãtur. Ego porrò superata Aetna in cœlum reuolauero. Plutus. Abijt ille quidem sicut apparet. Nam ex alarum remigio facio coniecturam, tu uero hic opperire, siquidem digressus thesaurum ad te transmittam, sed feri fortius. Tibi loquor auri thesaure, Timoni huic audiens esto, offerq́; temet eruendum. Fodi Timon altius impingens. Cæterum ego à uobis digredior. Timon. Age iam ó Ligo, nunc mihi tuas uires explica, neq; defatigere, dum ex abdito thesaurũ in apertum euocaris. Hem prodigiorum author Iupiter, amici Chorybantes, ac lucifer Mercuri, unde nam auri tantum? Num somnium hoc est? Metuo ne carbones reperturus sim experrectus. Atqui aurum profecto est insigne, fuluum, graue, et aspectu mul to iucundissimum.

" Pulcherrima Aurum faustitas Mortalibus.

Quippe quod ignis in morem ardens, noctesq́;, & dies renides. Ades ò mihi charissimum, desyderatissimumq́;, nunc demum credo uel Iouem ipsum olim aurum esse factum. Etenim quæ tandem uirgo, non exporrecto sinu usqueadeo formosum amatorem excipiat per tegulas illapsum? ó Myda, Crœseq́;, ac munera delpico in tẽplo dicata, ut nihil eratis, si cum Timone, cumq́; Timonis opibus conferamini, cui ne Persarum quidem rex par est. O' Ligo, sagum charissimum uos huic pani suspendi commodum est. At ego quammaxime semotum mercatus agrũ, turriculaq́; seruandi auri gratia constructa, uni mihi affatim uixero, sepulchrum item inibi mi

hi defuncto parare est sententia. hæc igitur decreta sunto, placitaq́; in reliquum uitæ, seiunctio, ignorantia, fastidium erga mortales omnes. Porrò amicus, hospes, sodalis, aut ara misericordiæ meræ nugæ. Tum commiserari lachrymantem, suppeditare egentibus, iniquitas, ac morum subuersio, at uita solitaria, qualis est lupis unusq́; sibi amicus Timon, cæteri omnes hostes, & insidiarum machinatores. Cum horum quopiam congredi, piaculum, adeo ut siquem aspexero duntaxat, inauspicatus sit ille dies. In summa, non alio nobis habeantur loco, q̃ signa saxea, æreá ue, neq; fecialem ab illis missum recipiamus, neq; fœdera feriamus. Mons hic solitudinem meam aduersus illos tueatur. Cæterum tribules, cognati, populares. postremo patria ipsa frigida quædam, & sterilia nomina, stultorũq; mortalium gloriæ, solus Timon diues esto, despiciat omnes, solus ipse secum oblectet, liber ab assentationibus, & onerosis laudibus dijs sacra faciat, epuletur solus sibiipsi uicinus, sibi particeps excutiens sese ab alijs. At tantum semet unum accipere certum esto, quod si moriendum est, sibi ipsi coronam accipere. Nullumq́; nomen sit dulcius quàm Misantropi, idest hominum osoris, morum autem notæ difficultas, asperitas, feritas, iracundia, inhumanitas. Quod siquem conspexero incendio conflagrãtem, obtestantemq́; quo restinguam, pice, oleoq́; restinguere, rursum, siquem flumen undis abstulerit, isq́; manus porrigens, imploret, ut retineatur, hũc quoq; demerso capite propellem, ne possit emicare,

hunc ad

hyæ ad modum par pari relaturus est. hanc legem Timon tulit Echecratides Colytensis. idem in comitiis suffragia tulit. Age hæc decreta sunto, hæc fortiter tueamur. Cæterum magno emerim, ut id omnibus innotescat, quod opibus abundo, nam illa res illos præfocauerit, sed quid illud? Hem quæ trepidatio? undiq; concurrunt, pulueruleni, atque anheli, haud scio unde aurum odorati, utrum igitur hoc conscenso colle saxis eos abigo, è sublimi deiaculans, an hoc tantum in re legem uiolabimus, ut semel cum illis congrediamur, ut magis angantur, fastiditi, repulsiq;. Ita satius esse duco. Itaq; restemus, quo illos iam excipiamus. Age prospiciam, primus eorũ iste quis est? Nempe Gnathonides adulator, q mihi nuper symbolum petenti funem porrexit, cum apud me sæpenumero solida dolia uomuerit. Sed bene est, quod ad me uenit, nam primus omnium uapulabit. Gnathonides. dixin Timonem uirum bonum non neglecturos esse deos? Salue Timon formosissime, iucundissime, conuiuator bellissime. Timon. Scilicet et tu Gnathonides uulturum omnium edacissime, atq; hominum perditissime. Gnathonides. Semper tibi grata dicacitas. Sed ubi compotamus? Nam nouam tibi adfero cantilenam ex ijs, quos nuper didici, dithyrambis. Timon. Atqui elegos canes admodũ miserabiles ab hoc doctus ligone. Gnathonides. Quid istuc? Feris ó Timon? Attestor ó Hercules, hei hei in ius te uoco apud Areopagitas, qui uulnus dederis. Timon. Atqui si contere paulisper,

mox cædis me reum ages. Gnathonides. Nequaquam, quin tu planè uulneri medere, paululo auri inuncto, Mirum enim in modum præsentaneū id est remedium. Timon. Etiam manes? Gnathonides. Abeo. At tibi male sit, q quidem ex uiro commodo tam sæuus factus sis auri gratia. Timon. Quis hic est, qui accedit? recaluaster ille Philiades assentatorū omnium execratissimus? hic, cum à me solidum acceperit fundum, tum filiæ in dotem talenta duo, laudationis præmium, cum me canentem reliquis silentibus omnibus solus maiorē in modum extulisset, deierans me uel oloribus magis esse canorum, ubi me pridem ægrotum conspexisset (nam adierā oraturus, ut mei curam ageret) plagas etiam egregius ille uir impegit. Philiades. O Impudentiam. Nunc demum Timonem agnoscitis. nūc Gnathonides amicus, & conuiua, enimuero habet ille digna se, quandoquidem immemor est, atq; ingratus. At nos, qui iam olim conuictores sumus æquales, ac populares, tamen modeste agimus ne insilire uideamur. Salue here. fac ut istos adulatores obserues, qui nusquam adsunt, nisi in mensa, præterea à coruis nihil differunt. Neq; posthac huius ætatis, mortalium ulli fidendum est. Omnes ingrati, & scelesti. At ego, cum tibi talentum adducerem, quo posses ad ea, quæ uelles, uti, in uia interim accepi te summas quasdam opes esse nactum. Proinde accessi his de rebus admoniturus te, quāquā tibi forsitan me monitore nihil erat opus, uiro nimirum adeo prudenti, ut uel Nestori ipsi, si necesse

est, consilium dare queas. Timon. Ita fiet Philiades, sed age accede, quo te ligone comiter accipiā. Philiades. Viri caput mihi comminutum est ab hoc ingrato, propterea quod eum ea, quæ in rem illius erant, admonui. Timon. Ecce tertius huc orator Demeas se recipit, tabulas dextra gestans, aitq; se mihi cognatum esse. hic una die de meo sedecim talenta ciuitati depēdit, nam damnatus erat, ac uinctus. At cum soluendo non esset, ego misertus illum redemi. Porrò cum illi sorte obuenisset, ut Erechteidi tribui distribueret ærarium, atq; ego adiens, id quod ad me redibat reposcerem, negabat se ciuem nosse me. Demeas. Salue Timon præcipuū generis tui præsidium, fulamentum Atheniensiū, defensaculum Græciæ. Profecto iandudum te populus frequens, et utraq; curia opperitur. Sed prius decretum audi, quod de te conscripsi, quandoquidem Timon Echecratidæ filius Colytensis uir non modo probus, & integer, uerū etiam sapiens, quantum alius in Græcia nemo, cum nunquam per omnem uitam destitit optime de Rep. mereri. Tum autem in olypicis uicit pugil, & lucta, cursu'q; die eodem, ad hæc solenni quadriga, equestri'q; certamine. Timon. At ego ne spectator quidem unquam in olympicis sedi. Demeas. Quid tum spectabis posthac, sed ista communia addi satius est. Tum anno superiore aduersus Acharnenses pro Rep. fortissime se gessit, & Pelopōnensium duas acies fudit. Timon. Qua ratione? Quippe qui nec unquam arma gesserim, neq; unquam

militiæ dederim nomen. Demeas. Modeste tu quidem de teipso loqueris, nos tamen ingrati futuri sumus, nisi meminerimus. Præterea scribendis plebiscitis, & in consultationibus, & in administrandis bellis non mediocrem utilitatem attulit Reip. his de causis omnibus uisum est curiæ plebi magistratibus tributim plebeiis singillatim communiter uniuersis, aureum statuere Timonem iuxta Palladẽ in arce, fulmen dextra tenẽtem, radijs tempora ambientibus, utiq; septem aureis coronis coronetur, hæq; coronæ hodie in dionysiis per tragœdos nouos promulgentur. Siquidẽ hodie illi dionysia sunt agenda. dixit hoc suffragium Demeas orator, propterea quod cognatus illius propinquus, ac discipulus eius sit. Nam & orator optimus Timon, præterea quicquid uoluerit, hoc igitur tibi suffragium, sed utinam & filium meum ad te pariter adduxissem, quem tuo nomine Timonem appellam. Timon. Qui potest Demea, cum ne uxorem quidem duxeris unquam, quantum nobis scire licuit? Demeas. At ducam nouo ineunte anno, si deus permiserit, liberisq; operam dabo. Tum quod erit natum (erit autem masculus) Timonem nuncupabo. Timon. An uxorem tu sis ducturus, equidem haud scio, tanta à me plaga accepta. Demeas. Hei mihi. Quid hoc est rei? Tyrannidẽ Timon occeptas? pulsasq; eos, q̃ sunt ingenui, ipse nec ĩgenuus planè, nec ciuis, uerum propediem pœnas daturus, cum alijs nominibus, tum quod arcem incenderis. Timon. Atqui non conflagrauit arx, sce

leste. Proinde palàm est, te calumniatorem agere. Demeas. Verum effosso ærario dines effectus es. Timon. Atqui non effossum istuc. unde me hæc quidem probabiliter abs te dicuntur. Demeas. Verum effodietur posthac, sed tu interim omnia, quæ in eo condita, possides. Timon. Alteram itaq; plagam accipe. Demeas. Hei scapulis me is. Timon. Ne uociferare, alioquin & tertiam tibi illidam. Etenim res planè ridicula mihi acciderit, si cum inermis duas Lacedæmoniorum acies fuderim, unum scelestum hominem non protriuero. Tum frustra uicerim in olympijs & pugil, et palæstrites, sed quid hoc? An non philosophus Thrasycles hic est? profecto ipsus est, promissa barba, subductis'q; superciliis, & magnum quiddam secum murmurans accedit Titanicum obtuens, cæsariem per scapulas fluentem uentilans, alter quidam Boreas, aut Triton, quales eos Zeusis depinxit. Hic habitu frugalis, incessu moderatus, amictu modestus, mane mirum quammulta de uirtute disserit damnans eos, qui uoluptate capiuntur, frugalitatem laudans, at ubi lotus ad cœnam uenit, puerq; ingentem illi calicem porrexit meraciore autem maxime, perinde ut Lethes aquam ebibens, à diluculanis illis disputationibus diuersissima quæ sint exhibet, dum milui instar præripit obsonia, & proximum cubito opposito arcens, mento interim condimentis oppleto, dum canum ritu ingurgitat, prono incumbens corpore, perinde atq; in patinis uirtutem inuenturum sese speret. dum'q; usqueadeo

diligenter catinos extergit indice digito, ut ne paululum quidem reliquiarum sinat adhærere. nunquam non querulus, tanquam deteriorem partem acceperit, uel si totam placentam, aut suem solus omnium accipiat, qui quidem edacitatis, & insatiabilitatis est fructus temulentus, atque ebrius, non ad cantum modo, saltationem'q; , uerum ad conuitium usque, & iracundiam. Ad hæc multus inter pocula sermo (tum enim uel maxime) de temperantia, sobrietate'q; , atque id quidem (ut aiunt) cum iam à mero male affectus ridicule balbutit. Accedit his deinde uomitus, Postremo sublatum eum de conuiuio efferunt aliqui ambabus manibus Tibicinæ inhærentem. Quanquam alioqui ne sobrius quidem ulli primariorum cesserit uel mendacio, uel confidentia, uel auaritia. Quin & inter assentatores primas tenet, peierat promptissime, anteit impostura, comitatur impudentia. In summa prorsus admirandum quoddam spectaculum est omni ex parte exactum, uarie'q; absolutum. proinde non eiulabit clarius uidelicet, cum sit modestus. Quid hoc tandem nobis Thrasycles? Thrasycles. Non hoc animo ad te uenio Timon, quo plerique isti, qui nimirum opes admirati tuas, argenti, auri, opiparorum conuiuiorum adducti spe concurrunt, multa'q; assentatione desinunt te, hominem uidelicet simplicem, facile'q; impartientem id, quod adest. Siquidem haud ignores offam mihi in cœnam sat esse, tum obsonium suauissimum cepe, aut nasturcium, aut siquando lubeat lautius epu-

lari, pusillum salis. Porrò potum fons Athenis nouem saliens uenis suppeditat. Tum pallium hoc quauis purpura potior. Nam aurum nihilo magis apud me in pretio est, quàm calculi, qui sunt in litoribus. Sed tua ipsius gratia huc me contuli, uti ne te subuerterit pessima ista, atque insidiosissima res opulentia, quippe quæ multis sæpenumero immedicabilium malorum extiterit causa. Etenim si me audies potissimum opes uniuersas in mare præcipitabis, utpote quibus nihil sit opus bono uiro, quiq; philosophiæ possit opes perspicere. Ne tamen in altum o' bone, sed fermè ad pubem usque ingressus paulo ultra solum fluctibus opertum me quidem uno spectante. Quod si hoc non uis, tute igitur eas potiore uia ex ædibus eijcato, ac ne obolum quidem tibi facias reliquum, uidelicet largiens ijs, quicũq; opus habent, huic quinq; drachmas, illi minam, alij talentum. Porrò si qui erit philosophus, hunc æquum est duplam, aut triplam ferre portionem. Quàquam hoc quidem mihi non mea ipsius gratia postulo, sed quo amicis, si qui egebũt, donem, sat est, si modo peram hanc largitione tua expleueris, ne duos quidem modios æginiticos capientem. Nam paucis contentum, modestumq; conuenit esse eum, qui philosophatur, neque quicquam ultra peram cogitare. Timon. Equidem ista, quæ dicis, probo Thrasycles. Ergo, si uidetur prius, quàm peram expleam, age tibi caput opplebo tuberibus, posteaquam ligone sum mensus. Thrasycles. O' libertas o' leges. Pulsamur ab

impurissimo, libera in ciuitate? Timon. Quid stomacharis ó bone Thrasycles? num te defraudaui? Atqui adijciam ultra mensuram choenices quatuor. Sed quid hoc negotij? Complures simul adueniunt. Blepsias ille, & Laches, & Gniphon, breuiter agmen eorum, qui uapulabunt. Itaq; quin ego in rupem hanc conscendo, ac ligonem quidem iandudum fatigatum paulisper interquiescere sino? At ipse plurimis congestis saxis, procul eos lapidum grandine peto. Blepsias. Ne iace Timon, Abimus enim. Timon. At uos quidem nec citra sanguinem, nec absq; uulneribus.

LVCIANI TYRANNICIDA ERASMO INTERPRETE.

Argumentum declamationis.

q VIdam in arcem ascendit, uti tyrannum occideret, atq; ipsum quidem non reperit, uerum filium eius interemit, gladiumq́; in uulnere reliquit. Adueniens tyrannus, ubi filiũ extinctum conspexit, eodẽ ense necem sibi consciscit. Is, qui ascenderat, tyrãnúq; filium peremerat, præmium tanquan Tyrannicida petit.

Declamatio.

c VM duos eodem die tyrannos occiderim Iudices, Alterum quidẽ ætate iam affecta, Alterum æuo florentem, & ad scelerum successionem capessendam magis idoneum, unicum tamen pro ambobus præmium petitum uenio, qui quidem unus omnium, quotquot unquam tyrannicidæ fuerunt, unico uulnere duos maleficos fuerim amolitus, neciq; dederim, filium uidelicet ense, patrẽ indulgenti charitate, qua filium adamabat. Itaq; tyrannus pro iis, quæ commisit, abunde magnas pœnas nobis dependit, quippe qui & uiuus aspexerit filium prius morte sublatum, &, quod est omnium maxime

nouum, compulsus sit deniq; ipse sui tyrannicida fieri. At filius illius mea quidem manu peremptus est, cæterum occisus, alteram ad cædem operam mihi suam commodauit, dum qui uiuo patri scelerum socius fuerat, eiusdē post mortem (quatenus licuit) extitit parricida. Ego itaq; sum is, qui tyrannidem sustuli, pariterq; mecum gladius, quo cuncta confecta sunt, meus, tametsi cædis ordinem commutarim, ac morem, modumq; nouarim conficiendi sceleratos, nempe hūc, qui ualentior erat, quiq; ulcisci poterat, ipse perimens. Porrò senem soli gladio reseruans. His igitur de causis, & amplius quiddam à uobis me consecuturum arbitrabar, præmiaq; laturum, quæ numero æquarent eos, qui essent interempti, ut pote qui non præsentibus modo malis uos leuarim, uerum etiam futurorum formidine, quiq; stabilem pepererim libertatem nullo relicto, qui scelerum capessat successionem, uerum interim tantis rebus strenue pactis, in discrimen adducor, ne præmio fraudatus à uobis discedam, ac ne solus non feram recompensam, quam leges à me seruatæ præstituunt. At qui contradicit, is mihi uidetur, non Reip. studio (quemadmodum ait) hoc facere, sed quod extinctos esse illos grauiter ferat, atq; eum, qui illis mortis author extitit, ulcisci conetur. Vos igitur Iudices mihi paulisper attendite, dum tyrannidis mala, tametsi ipsi optime nostis, cōmemoro. Siquidem hoc pacto futurum est, ut & beneficij mei magnitudinem intelligatis, & ipsi plus capiatis uoluptatis, reputantes nimirum quibus si-

tis leuati malis. Neq; enim quemadmodum alijs quibusdam sæpenumero accidit, itidem et nos simplicem, atq; unicam seruitutem expectabamus, nec unius domini uiolentiam tolerabamus, uerum soli omnium, quos similis habuit calamitas, duos pro uno tyrannos habebamus, & in geminas contumelias distrahebamur & infelices. Porrò senex multo erat moderatior, quippe ad iras lentior, ad supplicia segnior, & ad cupiditates tardior, utpote cui iam ætas uehementiam impetus cohiberet, uoluptatumq; cupiditates refrenaret. Quin ad suscipienda maleficia filij instinctu impelli ferebatur, ipse alioqui non admodum tyrannicus, nisi quod illi morem gerebat. Siquidem indulgens in filium supra quàm credi queat, erat, id quod re declarauit, ita ut filius illi esset, omnia illi parebat, per uim faciebat, quicquid ille iusserat, supplicio afficiebat quoscunq; præceperat, ac prorsus in omnibus illi obsequium dabat. In summa, filius in patrem tyrannum quendam agebat, pater filij cupiditatum satelles erat. Tametsi huic propter ætetem honorem cedebat adolescens, soloq; imperij nomine temperabat, tamen res, et caput tyrannidis erat ipse. Et q̄q̄ tutamentum, præsidiumq; principatui, ab illo mutuaretur, scelerum tamen emolumentis solus fruebatur. Ille erat, qui satellites continebat, q custodias obtinebat, qui tyrannidem affectantes è medio tollebat, qui insidias formidabat, ille, q castrabat ephebos, qui coniugia uiolabat, illi uirgines producebantur. Tū siquæ cædes, siqua exilia, siquæ pecuniarū

expilationes, delationes, contumeliæ, ea omnia iu-
uenis temeritate gerebantur. Porro senex ille obse-
quebatur, comitemq; scelerum sese præbebat, ac com
probabat duntaxat filij sui flagitia. Itaq; cum ea
res nobis erat intoleranda, propterea quod cum
animi cupiditatibus ex imperio potestas accedit,
nullum flagitijs modum imponunt, tum illud in
primis discruciabat, quod prospiceremus diutur-
nam uel æternam potius seruitutem eam futuram,
& per successionem alij post alium domino traden
dam remp. populumq; homini scelesto hæreditatis
instar obuenturum. Nam id alijs spem non exiguã
fiat, quod apud sese reputant, quod inter se di-
cunt, at mox coërcebitur, at mox demorietur. Pau
lo post liberi sumus futuri, uerum de his nihil eius-
modi sperabatur, quin potius iã intuebamur para-
tum tyrannidis hæredem. Vnde factum est, ut ne
aggredi quidem quisquam fortium ciuium, et qui
eadem, quæ ego animo statuisset, auderet. Sed despe-
rabatur ab uniuersis libertas, atq; inexpugnabilis
tyrannis uidebatur, quippe cum esset cum tam mul
tis confligendum, ac dimicandum. At me nihil ista
deterruerunt, neq; perpensa negotij difficultate re-
fugi, neq; ad suscipiendum discrimen trepidaui, ue
rum solus, solus inquam aduersus adeo ualidam,
uariamq; tyrannidem, uel non solus potius, sed gla
dio comite conscendi, quippe qui mihi sit auxiliatus,
mecumq; ex parte tyrãnum interemerit, cum mors
mihi interim ob oculos obuersabatur. At edi-
uerso perpendenti, quod publicam libertatem, mea

cæde redempturus essem. Ergo ubi in primam irruissem custodiam, neq; mediocri negotio satellites submouissem, occidens interim, in quē incurrissem, et quicquid obsisteret amoliens, ad ipsum negotij caput ferebar, ad unicum tyrannidis robur, ad nostrarum calamitatum fontem, atq; irrupto arcis propugnaculo, cum uiderem illum fortiter luentem sese: multisq; uulneribus resistentem, iam occidi. Et tamen tum erat sublata tyrannis, iam tum mihi confectum facinus. Ex eo tempore liberi omnes, nisi qđ reliquus adhuc erat, senex solus, inermis, nudatus custodijs, iamq; amisso magno illo suo satellite, desertus. Neq; deinde dignus forti dextera, ibi nimirum mecum ipse Iudices hæc animo reputabã. Cuncta mihi pulchre habent, cuncta confecta sunt, cuncta eò, quò destinaram, perducta. At eum, qui reliquus est, quo tandem modo pœnas dare conuenit? Me quidem, meaq; dextera nequaquam est dignus, præsertim si post splendidum facinus, iuuenile, atq; magnificum interimatur, priorem illam cædem dedecoraturus. Carnifex aliquis quærendus est illo dignus, uerum post calamitatem, ne uel hanc ipsam lucrifaciat, uideat, discrutietur, appositum habeat ensem, huic reliqua mando, hæc ubi mecum statuissem, ipse quidem illinc discedo. At ille peregit, id quod ego prædiuinauerã, tyrannum occidit, summamq; meæ imposuit fabulæ. Adsum igitur popularem administrationem uobis adportans, cunctisq; bono iam ut animo sint, edicens, ac libertatem annunciantis. Iam meis fruimini factis.

Vacua, sicut uidetis, sceleratis hominibus arx. Imperat nemo, quin & magistratus creare liberum est, et causas agere, et ex legibus contradicere. Atq; hæc omnia uobis mea contigerunt opera, meaq; fortitudine, uidelicet ex una illa cæde, post quam pater iam uiuere non quibat. Aequum itaq; censeo, ut his pro meritis debitum mihi à uobis præmium donetur, non quod lucri auidus, aut sordidus quispiam sim, nec is, qui mercerdis gratia de patria benemereri statuerim, uerum quod præmio cupiam officia mea comprobari, neq; repudiari, aut inglorios fieri conatus meos, si uelut irriti, præmióq; indigni iudicentur. At hic contradicit, negatq; æquũ facere me, qui decorari munere, præmiumq; ferre cupiam. Neq; enim tyrannicidam esse me, neq; quicquam à me, pro legis sententia confectum esse, uerũ facinori meo deesse quiddam, ad hoc, ut præmium postulẽ. Percontctor igitur illum, quid præterea requiris à me? Non'ne libertatem peperi? Num qs imperat? Num quis iubet? Num quis minitatur dominus? Num quis nocentium manus effugit meas? haudquaquam dixeris. Sed omnia plena pacis, omnes restitutæ leges, libertas manifesta, democratia stabilis, inuiolata connubia, pueri tuti uirgines absq; periculo, publicamq; felicitatem solẽnibus ferijs celebrat ciuitas. Quis igitur horum omnium author? Quis est, qui illa sustulit? hæc peperit? Etenim, si quisquam præ me dignus honore sit, cedam præmium, desistam à petendo munere. Quod si solus omnia peregi audẽs, periclitans,

ascendens, interimens, excrucians, alterum ultus
in altero, quid mea calumniaris officia? Cur facis,
ut populus parũ erga me grauis existat? At enim
non occidisti tyrannum. Porrò lex tyrannicidæ
præmium decernit, uerum dic mihi, nunquid in-
terest, utrum ipsum interimas, an mortis causam
ministres? Mea profectò sententia nihil. Verum hoc
solum spectauit legis conditor, libertatem democra
tiam, sceleratorum sublationem, huic honorem de
creuit. Hoc præmio dignum iudicauit, quod qui-
dem inficiari non potes, quin mea contigerit opera.
Etenim si occidi eum, quo occiso ille non poterat ui
uere, nimirum ipse cædem peregi. Ego occidi, sed il
lius manu. Itaq; ne discepta de cædis modo, neq; il
lud expende, quemadmodum interierit, uerum an
iam perierit, et an quod perijt, id illi à me sit pro
fectum. Quandoquidem & illud excussurus mi
hi uideris, atq; his aduersus bene de rep. meritos
calũnijs usurus. Siquis non gladio, uerum lapide,
lignó ue, aut alio quouis pacto peremerit. Quid
porrò si fame tyrannum obsedissem, ad mortis neces
sitatem compellens? num ibi quoq; requisiturus eras
à me cædem mea ipsius manu peractam? aut de
syderari adhuc quiddam diceres, ad id, ut legi fa-
ctum à me satis uideatur, atque id cum scelestum,
acerbius etiam, atq; atrociore mortis genere truci-
dassem? Vnum hoc duntaxat specta, hoc require,
hoc excute, quis nocentium reliquus? aut quæ me-
tus expectatio? aut quod calamitatum uestigium?
Quod si purgata omnia, si pacata, profectò Syco-

phanticum est, modum rei gestæ calũniantem præmio frustrari uelle, quod ijs, quæ uirtute confecta sunt, debeatur. Equidem & illud memini disertum in legibus, nisi forte propter diutinam seruitutem oblitus sum eorũ, quæ ab illis dicuntur. Causam mortis esse duplicem, puta, siquis ipse occidat, aut si nõ ipse quidem occidit, neq; manu facinus peregit, uerum compulit, præbuit'q; mortis occasionem. Ex æquo et hunc quoq; lex censet supplicio affici oportere. Id'q; iure optimo. Neq; enim statuit minus ualere oportere audaciam, quàm facinus, ac postea superuacaneum est cædis rationem, uiamq; spectare, deinde hunc, qui sic occiderit, tanquam homicidam pœnas oportere dare censebis, ac nequaquã absoluendum esse. at me, qui per omnia consimili modo Remp. iuui, non censes ea capere oportere, quæ ijs debentur, qui beneficio iuuerunt. Neq; eni illud dicere possis, me quidem imprudentem fecisse, sed exitum quendam commodum, fortuito fuisse consecutum præter animi sententiam. Nam qd præterea iam formidassem, eo, qui ualidior erat, interempto? Cur autem gladiũ in uulnere reliquissem, nisi planè quod erat euenturum id ipsum prædiuinassem? Nisi forsan illud dices, hunc, qui extinctus est, tyrannum non esse, neq; hanc appellationem in illum competere, neq; uos multum præmij hoc nomine, si ille fuisset occisus, decreturos fuisse. Atqui istud dicere non queas. An tyranno interempto, ei, qui cædis causam ministrauit, præmium negabis? O' curiositatem, de illo laboras, quo pacto interierit? cum

rierit? cum interim libertate fruaris? aut ab eo, qui Democratiam restituit, nescio quid superuacaneum præterea requiris? Atqui lex (uti fateris) caput rei gestæ spectat. Quæ uero ad id conducunt, ea oĩa missa facit, neque iam ultra curiosius excutit. Quid enim, an si tyrannum exegerit quispiam, non is iam tyrannicidæ præmium cepisset? cepisset opinor, idq; iure optimo, siquidem & hic pro seruitute libertatẽ peperisset. At id, quod à me patratum est, non exilium habet, non in posterum instaurandæ tyrannidis metum, uerum absolutam sublationem, totiusq; generis internitionem, omneq; malum radicitus excisum, & mihi per deos, iam ab initio ad finem usque (si uidetur) rem totam perpendite. num quid eorum, quæ ad leges pertinent, sit prætermissum, & num quid in me desyderetur ex ijs, quæ tyrannicidæ oportebat adesse. Principio mentem prius oportet suppetere fortem, & amantem Reip. quæq; pro communibus commodis periculum adire non recuset, quæq; priuato suo interitu multitudinis incolumitatem ausit redimere. Num hac parte quicquam mihi defuit? Num frangebat animo? Num cum præscirem per quæ pericula mihi perrumpendum esset, per ignauiam refugi? profecto non potes dicere. In hac interim parte tantum commorare, atque æstima, an non uel uolu isse tantum ista, ac statuisse, præclarum facinus futurum fuisse uideatur. Ac putato me solius animi, uoluntatisq; argumento præmium postulare tanquam qui beneficio iuuerit. Tum si uoluntati meæ

facultas defuisset, uerum alius post me tyrannum occidisset, dic mihi, num absurdum, aut ingratum fuerat dare præmium? Maxime, si dicerem ciues uolui, statui, aggressus sum, uoluntatis experimentum dedi, solus dignus sum, qui præmium feram. Quid tum responsurus fueras? Nunc porrò non hoc dico, sed insuper ascendi, periclitatus sum, atq; innumerabilia prius, quàm iuuenem occiderem, patraui. Neque enim usqueadeo facilem, factu'q; procliuem esse rem existimetis, custodias perrumpere, satellites opprimere, unum'q; hominem tam multos amoliri. Cum istuc penè maximum est omnium, quæ sunt in tyrannicidio, totius'q; negotij caput. Nam ipse iam tyrannus non magna res est, neq; expugnatu, neq; confectu difficilis, uerum ea, quæ tuentur, continent'q; tyrãnidem, quæ quidem siquis superarit, is nimirum cuncta, quæ destinauit, pere gerit, & perpusillum est id, quod superest. Sed ad tyrannos peruenire nunquam mihi contigisset, ni prius, qui illum cingunt, custodes oppressissem, omnes'q; satellites ante debellassem. Nihil adhuc addo, uerum in his rursum immoror. Custodiam oppressi, satellites superaui, tyrannum incustoditum, inermem, nudum reddidi. Vtrum his rebus confectis non tibi uideor honore dignus? an adhuc cædem ipsam à me requires? Quin etiam si cædem quæris, ne ea quidem desyderabitur. Non sum incruentus, uerum cædem peregi, magnam, ac strenuam, nempe iuuenis ætate, ac uiribus florentis, atque omnibus formidandi, per quem ille ab insi=

diis erat tutus, cui uni fidebat, qui complurium satellitum instar erat. An non igitur quæso te præmio dignus iubear, sed tantis rebus gestis honore fraudabor? Quid enim si satellitem unum, atque adeo quid si tyranni ministrum quēpiam interimissem? Quid si seruum aliquem charum? an non hoc quoq; magnum uisum fuisset, conscendisse, mediaq; in arce, mediis in armis, aliquem è tyranni familiaribus iugulare? Nunc & hunc ipsum, q occisus est, cuiusmodi sit, considera. Filius erat tyranni, uel tyrannus potius, crudelior, dominus intolerabilior, ad supplicia dirior, ad contumelias uiolentior, quodq; est maximum, hæres, ac successor omnium, quiq; in longum nostras calamitates posset prorogare, uin' hoc solum mihi confectum esse, ipsum uero tyrannum uiuere adhuc, fuga ereptum? Iam horum nomine præmium postulo. Quid dicitis? Non dabitis? An non & illum uerebamini? An nō dominus, an non grauis, an non intolerandus erat? Porrò nunc negotii caput, deniq; ipsum perpendite. Etenim quod hic à me requirit hoc quàm fieri potuit pulcherrime confeci. Tyrannumq; aliena cæde occidi, non simpliciter, nec uulnere uno, id quod fuerat optatissimum illi, uidelicet tantorum facinorum sibi conscio, sed posteaquam illum prius multo dolore excarnificassem, tum quo nihil habebat charius, miserabiliter prostratum coràm oculis ostendens puta filium in ipso æui flore, tametsi scelestum quidem illum, attamen & ætate uigentem, et patri similem, sanguine, taboq; oppletum. hæc nimi

rum sunt parentum uulnera, hi gladij uerorum tyrannicidarum, hæc mors digna crudelibus tyrannis, hæc ultio tantis sceleribus congruit. Cæterum protinus interire, protinus excidere sibi, neq; huiusmodi ullum spectare spectaculum, profecto nihil habet tyrannico supplicio dignum. Neq; enim ignorabam uir egregie, non ignorabam inquã, neq; quenquam alium latuit, quanta ille charitate filium sit prosecutus, adeo ut illo extincto, ne paululum quidem temporis sibi in uita morandum esse fuerit ducturus. Atqui haud scio, an omnes patres, hunc ad modum affecti sint erga liberos, uerum hic etiam ultra reliquos habebat quiddam, id'q; merito, quippe qui conspiceret, illum unicum esse, qui curaret, seruaret'q; tyrannidem, qui'q; solus pro patre pericula susciperet, & tutamen imperio adderet. Itaq; si non ob charitatem, certe ob rerum desperationem sciebam illum protinus exiturum è uita, perpensurum enim, iam nihil esse, cur uelit uiuere, adempto tutamine, quod illi filius ministrauerat. Nimirum effeci, ut hæc omnia illum agminatim circunsisterent, forma, dolor, desperatio, formido, qui'q; in posterum imminebant, metus. his aduersus illum auxilijs sum usus, atque ad extremum illud consilium adegi. Interijt itaq; uobis orbus, excruciatus, plorans, lachrymans. Luxit luctum, non illum quidem diuturnum, uerum qui satis magnus esset patri. Postremo, quod est omniũ acerbissimum, ipse sibi necem consciuit, quod quidem mortis genus, præ cæteris miserrimum, mul-

toq; atrocius, quàm si per alium inferatur, ubi mihi gladius? Num quis alius eum agnoscit? Num cuius alterius hoc gestamen erat? Quis eum in arcem induxit? Ante tyrannum quis eo est usus? Quis eum ad illum misit? O ensis particeps, successorq; meorum egregie factorum, post tanta pericula, post tantas cædes, contemnimur, & indigni præmio iudicamur. Nam si huius tantum nomine præmium à uobis postularem, si sic dicerem Iudices, tyranno, cum mori uellet, cum id temporis inermem se deprehendisset, meus hic illi gladius inseruiuit, & ad consequendam libertatem auxilio fuit uniuersis. hunc quoq; laude, præmioq; dignum iudicassetis. Porrò dominum tam popularis rei non gratiam retulissetis? Non'ne inter eos, qui de Rep. benemeriti sunt, scripsissetis? Non'ne gladium inter sacra monimenta consecrassetis? Non illum secundum deos ueneraremini? Nunc mihi considerate, quæ uerisimile est fecisse tyrannum, quæ dixisse, prius quã sibi mortem conscisceret. Cum iuuenis à me trucidaretur, ac multis etiam uulneribus confoderetur, id'q; in his corporis partibus, quæ conspicuæ magis, magisq; sint oculis obuiæ, uidelicet ut quammaxime discruciaret eum, qui genuerat, quo'q; primo statim conspectu perturbaret, miserabiliter inclamabat, parentem implorans non adiutorem, nec opitulatorem, quippe qui senex iam esset, atq; inualidus, uerum domesticarum cladium spectatorem. Nam ego interim discesseram, author qui fueram totius tragœdiæ, relinquens actori cadauer, scenã,

gladium, reliqua, quæ ad actum fabulæ pertinebant. At ille astans, ubi filium conspexit, quem habebat unicum, semiuiuum, sanguinolentum, cæde conspersum, tum uulnera perpetua, plurima, ac letalia, hunc ad modum exclamauit. O' nate extincti sumus, interempti sumus, tanquam tyranni iugulati sumus, ubi mactator? Cui me seruat? Cui me relinquit? qui quidem iandudum propter occisum te fili sum extinctus, nisi forte me tanquam senem contemnit. Ac lēto supplicio me conficit, producitq; mihi mortem, redditq; mihi cædem longiorem. Atq; hæc locutus ensem quærebat. Nam ipse inermis erat, propterea quod per omnia filio fideret, uerum ne is quidem deerat, ut qui iandudum fuerit à me paratus, atq; ad facinus futurum relictus. Euulso igitur è cæde gladio, atque è uulnere exempto, ait. dudum me occidisti. Nunc finem malis impone gladio. Ades patri lugenti solamen, senilemq; manum, & infelicem adiuua, iugula, tyrannum occide, luctu libera, utinam prior in te incidissem, utinam in cæde priorem occupassem locum. Occidissem quidem, sed tanquam tyrannus duntaxat, sed qui crederem mihi superesse ultorem, nūc autem tanquam orbus occumbo, nunc tanquam cui desit mactator. Atque hæc ubi diceret, gladium adegit, tremens, neq; sat potens. Cupiebat quidem, uerum non suppetebant uires ad facinus exigendum. Quot hic supplicia? Quot uulnera? Quot mortes? Quot tyrannicidia? Quot præmia? Postremo spectastis omnes iuuenem dudum prostratum,

nec exiguum profecto, neque mediocrium uirium opus, ac senem huic circumfusum, atque amborum sanguinem commistum, libertatis illam, & uictorialem uictimam, meiq; gladij facinora. At gladius ipse in medio amborum, declarans quàm non indignum se domino præstitit, testans'q;, quod mihi fidam nauasset operam. Id si à me ipso fuisset patratum, minus fuerat futurum. Nunc autem illustrius est ipsa nouitate. Atque ego quidem sum is, qui tyrannidem sustuli. Cæterum actio in multos est distributa, quemadmodum in fabulis fieri consueuit. Ac primas quidem partes egi ipse. Secundas autem filius. Porrò tertias tyrannus ipse. Nam gladius omnibus inseruiuit.

[illegible] RICARDO VVITFORDO BRITANO DOCTO, IVCVNDO'QVE AMICO. S. P. D.

c

Vm annis iam aliquot totus græcanicus in literis fuerim Ricarde charissime, nuper quo cum literis latinis redirem in gratiam, latine declamare cœpi, id'q; impulsore Thoma Moro, cuius (uti scis) tanta est facundia, ut nihil nõ possit ꝑsuadere uel hosti, tanta autem hominem charitate complector, ut etiam si saltare me, restim'q; ductare iubeat, sim nõ grauatim obtemperaturus. Tractat ille idem argumentum, & ita tractat, ut nullus sit omnino locus, quẽ non excutiat, eruat'q;. Neq; enim arbitror (nisi me uehemens in illum fallit amor) unquam naturam finxisse ingenium hoc uno præsentius, promptius, oculatius, argutius, breuiter'q; dotibus omnigenis absolutius. Accedat lingua ingenio par, tum morum mira festiuitas, salis plurimum, sed candidi duntaxat, ut nihil in eo desyderes, quod ad absolutum pertineat patronum. Quare non hoc animo laborem hunc suscœpi, ut tantum artificem uel æquarem, uel uincerem, sed uti cum amico omnium dulcissimo, qui cum libenter soleo seria, ludicra'q; miscere, in hac ingeniorum palæstra quasi colluctarer, id'q; feci eo libẽtius, quod magnopere cupiã hoc exercitii genus, quo nullum aliud æque frugiferum, in ludis nostris ali-

quando instaurari. Neq; enim aliud esse in causa puto, q̄d hac nostra tempestate cum tam multi sint, qui scriptores eloquentissimos euoluant, tam pauci tamen existant, qui non infantissimi uideantur, siquando res oratorem poposcerit. Quod si tum Ciceronis, Fabijq; authoritatem, tum ueterum exemplū secuti, in huiusmodi μελεταῖς diligenter à pueris exerceremur, non esset opinor tanta dicendi inopia, tam miseranda infantia, tam pudenda balbuties, etiam in ijs, qui literas oratorias publice profitentur. Nostram declamationem ita leges, ut eā me pauculis diebus lusisse cogites, non scripsisse. Hortor autem, ut et Moricam conferas, itaq; iudices nunquid in stylo sit discriminis inter hos, quos tu ingenio, moribus, affectibus, studijs usqueadeo similes esse dicere solebas, ut negares ullos gemellos magis inter se similes repiri posse. Vtrūq; certe ex æquo amas. Vtriq; uicissim ex æquo charus. Vale meū delitium Ricarde festiuissime. Ruri. Ad Calendas Maias. M.D VI.

DECLAMATIO DESYDERII [illegible], NON ILLA QVIdem uersa, sed quæ superiori declamationi è Luciano uersæ respondeat.

s I mihi causa hæc Iudices, apud cõcionem popularem, quæ studijs potius, quàm exacto rerum iudicio, duci consueuit, esset agenda, ac non magis apud Iudices ex honestissimis ordinibus delectos, nimirum grauissimos, sapiẽtissimosq;, non nihil profecto uererer, ne omnium animis noua hac, & insperata lætitia gestientibus, atq; (ut ita dixerim) exultantibus, nec satis attentos, nec dociles essem auditores habiturus. Porrò fauentes, beneuolosq;, multo minus. quippe qui frontem modo, quasiq; personam huius negotij intuentibus, non faciem ipsam, propius contemplantibus uideri fortasse possim, in communi totius ciuitatis gaudio, tum autem in causa tam populari, uelut importunius obstrepere, atque obturbare. Enimuero cum omnis affectus inutilis est ad recte iudicandum, tum ingens, intemperans, atq; exundãs lætitia, non solum iudicium omne fundĩtus tollere solet, uerumetiam nostri sensum nõ raro nobis eripere, præsertim (si quẽadmodum hæc nostra) post graues, diuturnasq; calamitates, ac ueluti tempestatem sæuissimã, repẽte, præterq; spem, quasi portus quidam, fuerit obiecta. Quid autem

tam acerbum liberæ multitudini, quàm seruitus? Quid tam dulce, quid tam exoptatum, quàm libertas? Itaq; non rebus modo ipsis, sed uel inanibus harum rerum uocabulis, plebis animam queant ad qdlibet impelli, maxime primis his aliquot diebus, dum gaudiorum adhuc uelut æstus quidam impotens, omnia sursum, ac deorsum miscet, dum lætitiæ temulentia, dum gratulandi dulcis quædam ebrietas pectus occupans, animum ad cogitandum insti tuere non sinit. Verum uestra Iudices singularis sapientia, perspicacitas'q;, non hoc tantum scrupulo me leuat, uerum & hanc mihi fiduciam suppeditat, uti sperem futurum, ut hoc contradicendi munus, quod equidem nec inuidentia, nec fauore in tyrannidem (sicut iste calumniabatur) sed solita mea &, ut opinor, nota Reip. charitate suscepi, uobis non modo non inuidiosum, sed fauorabile, plausibile'q; uideatur. Etenim postquam uiderem manifesta quadam deorum beneuolentia, post diuturnã, ac miserrimam illam seruitutem, toties Reip. uotis expetitam libertatem, aliquando contigisse, nihil prius curandum nobis esse iudicaui, quàm ut gratos nos exhiberemus in eos, à qbus nobis tam egregia felicitas esset profecta, quo uidelicet munus suum huic urbi proprium, perpetuum'q; facere uellent, & constabilire, tueri'q;, quod largiri non essent grauati. Meminissem'q; iisdem in manu esse, ut eriperent ingratis, quod optantibus dedissent. Sũt autem uel primæ gratitudinis partes, intelligere uidelicet, cui beneficium acceptum ferre debeas. Et

hac una ratione mortales diuinæ beneficentiæ gratiam referre possumus, si beneficiũ acceptum agnoscamus, si celebremus, si ad illos authores referamus. Neq; mihi committendum putaui, ut dum nimium candidi in ciuem esse uolumus, in deos ingrati, impíj'q; reperiamur. Neque enim istoc nomine nunc perinde laboratur, ne hoc præmij pereat ærario, et huius lucris accrescat (quanquam id quoq; longa iam tyrannide exhaustius est, quàm ut inde temere dari præmia conueniat immerentibus) illud agitur, ne dij immortales, qui huius male consulta, nobis uerterunt bene, hoc tantum munus à nobis tanquam ingratis reposcant. Si quod ipsis solis debetur honoris, laudis, gratiæ, id illis fraudatis in hominem contulerimus. At quem hominem obsecro? Nempe, qui cum priuatus contra leges iuuenem occiderit, atque hac temeritate sua restitutæ libertatis periculosam occasionem modo præbuerit, id'q; adeo imprudens (uti mox docebimus) non ueretur pulcherrimum tyrannicidæ titulum dijs eripere, sibi arrogare, Reip. diem dicere, ac leges ipsas in ius uocare, ciuitatem ingratitudinis ream agere, nisi sibi totam hanc felicitatem ferat acceptam. Nullum quidem Iudices, facinus speciosius tyrannicidio, nullum dijs dignius, uerum hoc impudentior, qui sibi laudem tam eximiam usurpat immeritus. Nullum præmiũ honestius, illustrius'q;, quàm qđ tyrannicidæ debetur, sed hoc impensius, accuratius'q; spectandum, ne temere decernatur indigno. Permulta siquidem, permulta ad id requiruntur, ut

hoc tam egregio titulo, ut hoc tam diuino præmio dignus quis esse uideatur, quorum nihil in hunc competere, paulopost euincemus. Proinde cum non tolerandæ improbitatis mihi uideatur, qui legibus tum homicidij, tum temeritatis pœnas debeat, eum à legibus præmiũ omnium maximum petere, petere dixi, immo flagitare, et ita flagitare, ut etiam si unum, ex huius arbitrio dependerint, tamen multa insuper isti creditori sunt debituræ, quæ cuncta cum postulare iure potuisset, maluit tamen homo uerecundus, unico persoluto reliqua sibi deberi, ut haberet nimirum quod obnoxiæ Reip. quoties libido sit, possit improperare. Tum illud utrum risu potius, an odio dignũ existimẽ, ꝙ in tribunalibus, quod apud ornatissimum seuerissimorum Iudicum consessum. Thrasonem quẽdam nobis è comœdia retulit? Sensistis Iudices, ut è corona pleriq; risum tenere nequierint, dum personatus iste Hercules tragœdiam illam suam nobis recitabat, de sese, terq; quaterque tyrannicida, de sapiente illo gladio commilitone suo, qui per se prudens senem interemit, digno, uidelicet, qui inter sydera collocetur, domino in deorum numerum relato. Dij boni quibus phaleris, quibus fucis, quibus ampullis facinus illud nobis suum ornauit, iactauit, exaggerauit, quàm militari iactantia, quàm stentorea uoce, quàm fastuoso uultu, quàm arrogantibus superciliJs, quàm stupidis oculis, suum ipse uobis encomium detonabat? Quæso Iudices ut etiam nunc hominis uultum diligenter attendatis,

nońne uobis minitari uidetur? nońne dicere, ni mihi præmium decreueritis, haud feretis impune, incolumi diuino illo meo, ac fortiſſimo gladio, qui uel ſine me meas uices, ubi lubebit, acturus eſt? Quis tandem iſtam ferat iactantiam, uel in eo, qui uere tyrannum occidiſſet? Hæc quoq; me cauſa Iudices (neq; enim infitiandũ eſt) cõmouit, ut huius obſiſterem petitioni, uel magis ut immoderatam arrogantiam, ut odioſam huius imputationẽ retunderem. Videbam iam inde ab initio, cum certatim uniuerſa ciuitas dijs libertatis authoribus grataretur, ut hic ſeſe ira tumens in medium ingeſſerit, quàm indigne tulerit uictimas dijs ſeruatoribus immolatas? ſibi hunc honorem eripi, ſeſe unicum eſſe reſtitutæ libertatis authorem proclamitabat. leges. aras. focos. omnia publica, priuatáq;, ſuæ dextræ, ſuo magnifico gladio deberi. Agite quid futurum deniq; Iudices auguramini, ſi ad huius intolerabilem iactantiam, ueſtra authoritas, ueſtra comprobatio, ſi præmium quaſi pignus, acceſſerit? Quid, niſi ut tyranno ſubmoto, alter quidam huic ciuitati paretur, qui uentoſæ linguæ, gloriæq; quaſi tyrannidem quandam exerceat? Qui quotidie nobis odioſam iſtam ſuam Tragœdiam ingerat? quotidie dextram iſtam herculanam, & gladium prodigioſum minitetur? Vtrum eſt hoc Iudices tyrannide liberari, an mutare tyrannum? Videtis ipſi quàm minaci fronte me iam obtueatur. Quid mihi ſuccẽſes? Quid minitaris oculis? Quid terres ſupercilio? An mihi non licebit libertate in contra-

dicendo (tuo scilicet munere) uti, cum tu sic abutare? qui liberum tibi putaris (id quod etiam in proscenio leges fieri uetant) crimen tam atrox, tam capitale in ciuem impingere, tantum qa lubuit, idq; apud Iudices iuratos, in tam frequenti ciuium corona, quod nequeas uel leuissimo confirmare argumento, siquidem quàm reliqua gloriose, tam illud impudẽter dicebas, mihi nullam fuisse causam, quare tibi contradicendi partes susciperem, nisi quo tyranni necem, quæ me discrutiaret scilicet, ulciscerer. Quo quidem tuo exemplo si uicissim in te liberet uti, mox intelligeres, quàm atrocia, quanto probabilius in te possint retorqueri. Nam tuum istud tam inuidiosum (quemadmodum tu quidem existimabas) conuitium, me longe minus etiam territabat quàm (quod uulgo dicunt) ex pelui redditum fulgur. Etenim præterquam quod neq; affinitas, neq; cognatio, neq; necessitudo, neq; emolumentum, neq; prorsus alia res ulla mihi cum tyranno intercessit, cur mea referret illum uiuere, sine quibus rebus nullam in quenquam criminis hærere suspicionem, tu quoq; scires, nisi nunquam tribunalia uidisses, ac nisi hodie deuium te lucelli spes fecisset iureconsultum, equidem arbitror, meam fidẽ, integritatem, pietatem, totamq; meã uitam sic huic Reip. spectatam esse, ut isto crimine tibi potius improbitatis odium, quàm mihi suspicionem ullam cõciliaris. Vides quàm multis adductus sim causis, ut tibi obsisterẽ. Deniq; (si scire uis) bona ciuiũ ps id à me enixissime flagitauit, ut sui patrociniũ aduersũ

te capesserem. Negantes sibi uideri tyrannide liberos sese, nisi te à tyrannicidæ præmio deijcerẽ. Non quod pudeat homini debere hanc felicitatem, tametsi id quoque durum, ei debere, qui sic imputet, Sed debere arroganti, sané quam molestum est. at debere, cui non debeas, istuc uero non grauissimũ modo, uerum etiam stultissimum. Equidem ne lenoni quidem uel uerbo refrager, si modo is promereatur. sed obnoxium esse tam importuno imputatori, tum qui nihil iuuerit, id uero bis miserum est, bis stultum est. Nullus enim insolẽtius exprobrat beneficium, quàm qui quod non dedit, id uult dedisse uideri. Sed finge mihi nullam esse causam, cur tibi me opponerẽ, nisi q̃a sic animo lubitum sit meo, profecto nihil habes, quod mihi iure succenseas. Etenim cum apud Iudices, tam sanctos agatur, Si uere præmium meruisti, non tibi honorem eripio, uerum etiam uehementer illustro, quando non paulo magnificentius est tyrannicidæ præmium euicisse, quàm tulisse. Sin minus, æquus ueniam dabis, si boni ciuis fungor officio, si nullo meo emolumento Remp. debiti præmij ream defendo, si stultitiæ crimen, si imprudentiæ infamiam à ciuitate depello, si non sino, ut nostro omnium periculo hæc urbs in deos existat ingrata. Postremo si deorum immortalium causam ago, quibus honorem debitum tu conaris interuertere, uel hinc sat liqueat, quanta religione reliquam causam egeris, qui statim ingrediens tam impudenter sis calumniatus. Contradicit igitur contra Remp. fauet tyranno. Quáquá

ego illud

ego illud quoq; liberæ ciuitatis esse iudico, hoc loco, uel tyrannorum causas citra fraudem agere licere. Neq; tamen à uobis postulo iudices, ut uel mihi prosit in causa hoc meum erga Remp. studiũ, uel huic obsit tam insolens arrogantia, immo non deprecor inuidentiæ suspicionem, non refugio uel atrocissimam illam, quam iste mihi conabatur impingere, inuidiam, ut tyranno fauisse uidear, nisi certioribus, quàm ut à quoquam refelli possint, argumentis euinco, nisi demum & aduersario persuadeo, modo ne terguersetur, ut quàm maxime ciuiliter quis agat, nullum ei deberi præmium, sin exactius, seueriusq;, pœnam etiam ab ipso deberi. Quæ quidem dum quàm potest breuissime facio, quæso iudices, ut me attentis animis, atq; auribus audiatis. Meministis iudices, ut iste inter dicendum subinde nobis conatus sit ob oculos ponere, id unũ spectare iusserit, quantis malis sublata tyrannide, simus leuati. Hoc passim inculcabat, hac re bonam orationis partem occupabat, nihil nos aliud ppendere uoluit, nisi quod grauem seruitutem tolerassemus, nunc optata libertate frueremur. Nimirum id tantum uos spectare uoluit, quod ad hoc iudicium nihil attinebat. Neque enim hoc in quæstionem uenit, quàm misera sit tyrãnis, quàm optanda libertas. Sed de illo cognoscitis iudices, cum libertas huic urbi sit restituta, quãta hinc laudis portio huius uirtuti debeatur, & an id, quod euentu cum huius facto coniunctum est, idem cum eius merito coniunctum uideri oporteat. Relegam autem

eadem ueſtigia, quibus ipſe in cauſam ingreſſus eſt, quod equidem refellendi genus ſimpliciſſimum eſſe puto, ſequarq; partes illas, quibus iſte rem ſecuit, id nimirum agens, ut quemadmodum ingenioſi cõuiuatores iiſdem carnibus alio, atque alio modo coquendis, condiendisq; efficiunt, uti multa obſoniorum genera uideantur, itidem iſte nobis ex unico homicidio multa facit tyrannicidia. Repetam igitur ordine gradus illos, quibus iſte facinus ſuum ſibi uiſus eſt mirifice attollere, & in quibus identidem reſtitabat, quod ſi me deturbante, uel in uno quolibet conſiſtere poterit, tum ipſe ſeſe uictorem pronuntiet licebit. Quot tyrannicidia (inquit) quot præmia? Primum quod uolui, deinde quod conatus ſum. Tum autem quod filium occidi plus quàm tyrannum. Poſtremo quod pater ob mortem huius ſibi necem conſciuit. Principio quod uoluit iudices, quis non leuius eſſe uideat, quàm ut ſit refellendum? niſi quod iſte tanta uoce intonabat, toties inculcabat, quod tyrannum uoluiſſet occidere, atq; id (ut nihil iam accederet) tamen præmio dignum aſſeuerabat. Quid autem tam ridiculum, quàm nudæ uoluntatis præmium à lege flagitare? quæ adeo nihil ad ſe pertinere putat, quid uelint, aut in animo ſtatuant homines, ut neque pœnam irrogent, ſiquid uelis modo perperam, neque præmium oſtendant, ſiquid officioſe uelis, uerum ad unumquenq; uoluiſſe interpretatur, quod nulla ui coactus effecerit. Ergó ne (inquies) non magna facti pars eſt uoluiſſe, quod qui-

dem arduis in rebus, uel solum sufficere solet? Recte sané. Sed apud deos modo, quippe quibus solis perspicuum est, quid nolis, aut uelis. ab his præmium expectandum, siquid præclarum animo conceperis. Lex hominum uices agit, & quid in obscuris illis sinuosi cordis specubus mortales agitent, adeo sua referre nihil putat, ut (non dicam abdita, aut suspiciosa) sed ne ea quidem admittat, quæ populari sunt opinione, famaq; iactata. Postremo ut non nisi comperta recipiat, non audiat nisi quæ sunt certissimis argumentis deprehensa, probata, euicta. Cedò quod est facinus tam nefarium, cuius simplex uoluntas in crimen unquam est uocata? Ista iudicia Aeaci, Rhadamanthiq; tribunalibus seruantur. Hic mihi non quid uolueris, sed quid feceris, adferto. Quod si nulla lex ulli flagitio supplicium minatur, quod in animo statueris tantum, quæ tandem est impudentia, pro merito, quod præstare uolueris duntaxat, perinde quasi præstiteris à lege præmium postulare? Quæ quidem cũ ad id unum sit comparata, ut maleficia uel deterreat, uel coërceat, multoq; magis ad eius partes pertineat, nocentibus erogare pœnam, quàm benemerentibus largiri præmia (id quod mox copiosius demonstrabimus) posteaquam in criminibus non accipit insimulationem meræ uoluntatis, quæso te in petendis præmiis ostentationem uoluntatis admittet? Quis autem est ciuium, uel quantumlibet ignauus, qui non uelit tyrannum occidere, si tutò liceat? Quis non uel leno, saltẽ emolumenti causa uelit? de

niq;, quis non facile simulare possit uoluisse se, uidelicet quo præmium gratis auferat? uis itaq; dicam, quantum hoc totum habeat momenti, uoluisse occidere, nempe perinde est, quasi te somniaris occidisse. Par pari pensari conuenit. Qui præstitit beneficium, ei lex beneficium rependit, at qui bene uoluit tantum, ei quid debetur, nisi ut uicissim bene uelit Resp.? I nunc, & hoc in gradu nos iube consistere. Rem tam eximiam (inquis) animo uersaui, statui, decreui, an præmium negabitis? Non fraudaberis præmio, si istoc nomine postules, uerum illud interim præmii feres, uelut homo nimium perfractæ frontis, irrisus, explosus, exibilatus discedes, quem non puduerit id à lege postulare, quod ne leno quidem ausit à quoquam petere, ut rem pro uoluntate auferat, nemo tam uecors, qui concedat, ut uolũtatem nescio quam, hoc est minus quàm uerba, pretio redimat. At non uolui tantum (inquis) uerum & periclitatus sum, ascendi, submoui satellites. Primum istuc tu quidem consulte facis, quod de gradu illo desilisti, in quo nimis profecto incommode stabas. quàquam ne in hoc quidem multo cõmodius constiteris. Nam etiam si paulo minus absurdum uideatur, haud ita multo minus impudens tamen est, cum lex palàm præmium decernat ei, qui factum præstiterit, te quod conatus modo sis, præmium poscere, ergó ne hoc quidem iuris erit apud te legibus, quod per illas est cui priuato cum ciue priuato? Age, quid siquis ciuium tecum iniisset cõtractum, ita ut ille pecuniam stipulatus, tu condi-

tionem pactus esses, mirum ni suo uterque periculo, atque is non dum præstita conditione, numos his uerbis abs te petat, Cedo mercedem, conatus sum, tentaui, adnisus sum, an non protinus impudenti homini respondebis, cedo conditionem? Nam de tuo conatu quid mea refert? quandoquidem effectum abs te pactus sum, non conatum, Puta totidem uerbis tibi nunc respondere legem. Agnosco contractum, non muto pacta, debeo præmium, sed si tu conditionem præstitisti, si tyrannum occidisti, uerbis aut obligantur, aut absoluuntur homines. Si conato pollicita sum præmium, non grauabor dare, sin ei, qui facinus peregisset, quod tandem ius est te ferre, quod es stipulatus, me non ferre, quod sum pacta? In priuatis, ac minutis contractibus, nemo tam improbus inuenitur, ut lucrum conditione promissum postulet, non præstita conditione, nemo tam stultus, ut det, siquis postulet, & tu à Rep. maximum omnium præmium postulas, quod conatus modo sis? Nihil mihi nisi nugas adfers. donec illud unum audiam, quod te præstare oportebat, uolui inquis, ascendi, perrupi custodias, submoui satellites, quantulum iam est illud, quod superest? Quid adhuc desyderas? Nempe nihil in te desydero, præter illud, cui soli debebatur præmium. An non dum intellexisti, in istiusmodi contractibus, duplex esse periculum, quorum alterum ad hunc tantum, alterum ad illum proprie pertineat, uidelicet persoluendæ mercedis, & præstandæ conditionis. Ego meo periculo præmij de-

pendendi onus recipio, neque tua referre putas, neq; refert, quàm angusta mihi res, unde corradendum, quod debeam pretium. Tu itidem conditionem tuo suscipis periculo, neq; mea quicquam interest, quo sudore, quo periculo sit ea tibi præstanda, Totam istam curam, totum hoc negotium tibi relinquo. Quod si ego, iam præstita abs te conditione, commemorem tibi, in agris meis male prouenisse segetes, merces naufragio periisse, nihil auelli à malis debitoribus, non sine graui dispendio conflari posse pecuniam, quam tibi debeam, dic obsecro, non'ne nugas agere me dices, negans horum quicquam ad te pertinere? Hoc uno modo posse satisfieri tibi, si pecunia numeretur. Neque quisquam est iudex tam iniquus, quin te tuo uti iure fateatur. Et mihi pulchre satisfactum existimas, si tu mihi Tragœdiam adferas, quantum adieris periculi, quantum sudorum, quantum uigiliarum exhauseris, dum studes præstare conditionem? Res est (mihi crede) calumniosior, scrupulosior'q;, quàm ut legibus tam occupatis conueniat, alienam expendere uoluntatem, alienos pensiculari conatus, quorum suos quisq; nimio solet æstimare, non suos difficile est adamussim perpendere. At facti facilis est æstimatio. Proinde ea in legis cognitionem cadit, hunc reliqua illa consueuit metiri. Tam etsi non piget interdum æqui, boniq; rationem habere. Verum in his litibus, quæ de uetere illa formula pendent, inter bonos bene agier oportet, at in contractibus, quæ neque ui, neque dolo coierunt, quid est, quod à præscripto

recreatur, nisi quis uelit omnino à pactis discede re? Quid uis? Circunspice, & si potes usquam inuenire exemplum, non nego præmium. Sæpenumero in pugilum olympias, sæpe in certamine spectator (opinor) sedisti. Cedò, nunquãdo uidisti quẽquam tam impudentem, qui palmam sibi hoc nomine uendicaret, quod strenue certasset? Non arbitror, atque id in re penè ludicra, certe ad uoluptatem comparata. Et tu in tam serio, omniumq; splendidissimo negotio, id tibi postulas, quod in scœnicis illis pudeat, uel impudentis sinum tentare? Age quoties & illud uidisti euenire, ut qui sese fortissime, doctissimeq; gessisset in cursu, is à præmio longissime abesset, & ignauissimo faueret euentus, habeat ille sanè, quod causetur excidisse habenas, consternatum equum, fractam rotam, iactet se uel arte, uel uiribus tanto præcellentiorem, quanto Thersite præstitit Achilles, nisi metam prior attigerit, profecto postulandi præmij ius nullum habebit, fortunam suam incusare licebit. Cæterum Agonothetæ non indignabitur, propterea quod hoc animo in certamen descenderit, ut eius uteretur conditione. idest ita demum præmium ferret, si uirtuti Fortuna fauente, uicisset. alioqui si conatui non tantum effectui præmium deberetur, tot palmis esset opus, quot in olympicum certamen uenissent. Quanquam in huiusmodi ludis qui solennitatis, uoluptatisq; gratia proponuntur, fit interdum, ut uictis quoque præmia statuantur, non honoris, sed solatij gratia, uerum serijs in

m 4

rebus, atq; adeo periculosis, quænam obsecro lex unquam mercedem statuit, nisi siquis facinus per egisset, & ita peregisset, ut omneis numeros imple rit? A' quo tu quantum absis, mox audies, nam nūc de conatu tantum agimus. Lex igitur ciuicam promittit coronam ei, qui ciuē in bello seruarit. Quis unquam ad hunc honorem uel aspirauit, quod se telis obiecerit, quod non sine multis uulneribus discesserit? profecto nisi ciue seruato, nemo ciuicam petit. Quis unquam his uerbis muralem petijt? Acriter contendi iudices, ut mœnia superarem, Omnia feci, sed depulsus sum. Quantumlibet enisus sit, nisi conscenso muro, nemo tam inuerecundus, ut muralem coronam sibi deberi dicat. Obsidionalem nemo flagitat, nisi depulsa obsidione. Postremo nullus honos petitur, nisi ab eo, qui id effecerit, ad quod honor inuitat. Qui nauim in tempestate desertam ad litus perduxerit, huic ex lege uendicatio est earum rerum, quæ naui uehebantur. Quorsum attinet hic tuam iactare peritiam, sudores, pericula, conatus? Nihil non feceris, quo nauem in tutum reduceres, sed uictus tempestate deseruisti. Audebis quicquā ex his, quæ sunt in naui, tibi uendicare? Aut si ausis, futurum speras, ut quisquam te uel pilum sinat attingere? Non opinor, Siquis, unquam ouationem supplicationem, triumphum obtinuit, quod ad uictoriam omnibus neruis esset enisus, quod gnauiter se gesserit in bello, nisi superior discesserit, nisi præscriptum à lege numerū hostium fuderit. Aude et tu tibi præmium promittere, quod tyrannicidium

ſis aggreſſus. Quod ſi nemini hominum memoria contigit, deſine tibi noua ſpe blandiri, deſine inaudito exemplo poſtulare, quod ſperare ſit improbiſſimum, dare poſtulanti ſtultiſſimum. Noli nobis commemorare, quanto capitis periculo murum arcis conſcenderis, qua uirtute ſatellitium tyrannicum perruperis, alios depuleris, alios occideris, quorum maximam partem tibi liberum eſt fingere, ad obtinendum tyrannicidæ præmium, duobus duntaxat uerbis eſt opus, tyrannum occidi, quantum uis conatum exaggeres, alleues, attollas, non niſi tyrãnicidæ debetur præmium. Alioqui, quid dices, ſi eodem illo die, quo tu arcem conſcendiſti, permulti pariter aggreſſi, ſua quisq; uirtute freti, quorum nemo tamen tyrannum interemiſſet? Utrum omnes tyrannicidæ præmio potientur ex æquo, nempe q́a conati? Age, quid ſi multis ſtrenue rem aggreſſis, uni cuipiam, qui ſit omnium ignauiſſimus (ut non ſemper uirtuti reſpondet fortuna) eum contingat interficere, an non præteritis reliquis hic unus honorem auferet? Quamobrem tandem? Non quia plus adierit periculi, ſed quoniã id confecit, cui lex honorem decreuit. Hic tu fortaſſe rurſus incipies deplorare, fruſtra ſumptam operam, negabis æquum eſſe uirtutis egregios conatus merito fraudari præmio, niſi fortunæ ſuffragio adiuuentur. Sed quæ tandem poteſt eſſe iniqua conditio, quam nemo compellitur accipere, niſi cui cordi ſit? Quantumlibet iniqua conditio proponitur, eam nimirũ facit æqſſimam, quisquis ſuapte ſponte recipit. In aleæ lu-

do (si fas est hoc exẽplum conferre) quid iniquius, quàm uel summum artificem ab imperitissimo superari, si modo iactus commode cadat. Atque id adeo nemo tanquam iniquum causatur, propterea quod cui lusus huius lex non probatur, ei liberum erat non suscipere. Itaq; lex quid præstari uelit, id palàm, atq; in medio proponit. Quid abs te præstari possit, id tibi relinquit expendendum. Illa nihil mauult, quàm ut res quamoptime cadat. quod si posteaquam nihil iam intentatum reliqueris, quo minus effeceris, per fortunam stetit, intelligis, opinor, nihil habere te, quod legi succenseas. Fortunam (si ita lubet) in ius uoca. Cum lege nihil tibi rei, quæ ut nihil promittit, ita nihil debet, nisi præstanti. Neq; uero existimemus iudices, istud à maioribus, qui hanc legem tulerunt, sine summa ratione fuisse factum, ut conato præmium non esse statuendum putarint. Videlicet illud cauerunt, non tantum ne ancipites istas, & inexplicabiles huiusmodi de conatu lites inuitarent, uerum etiam quod intelligerent tyranniciadij conatum nõ posse nisi summo ciuitatis periculo suscipi. unde futurum prospiciebant, ut si conatui præmium statuissent, temeritate conantium Resp. subuerteretur potius, quàm restitueretur. Etenim tyrannis quid aliud est, quàm graue, capitaleq; ciuitatis ulcus? Huic siquis medeatur, ei merces digna proposita est, quam ita demum ferat, si remedium præsentaneum attulerit. Verum huic malo neminem oportet admoliri manum, nisi certum artificem, qui sua diligentia, peri

tiáq; fretus, non ſinat hoc licere fortunæ, ut dum ipſe ſalutem dare conatur, illa uitã penitus eripiat. Quid, utrum tu igitur in eiuſmodi diſcrimine, conatum præmio iudicas inuitandum eſſe, an potius pœna deterrendum, niſi quod conatus eſt quiſpiam, idem præſtiterit. Nec illud te ſubleuat, quod mihi uidebare ratiocinando colligere. Cum lex in maleficijs pœnam irroget ſimplici ſceleris molitioni, par eſſe, ut multo magis in benefactis conatus habeat rationem. Nam oportere legem multo propenſiorẽ uideri, ad compenſandam uirtutem, quàm ad retaliãdam culpam. Atq; uide quàm hic tota erras uia. Principio non animaduertis hoc tyrannicidij facinus toto genere à reliquis diſcedere, propterea q̃d aliorum molitio cum priuato molientis periculo modo coniuncta eſt, huius cum publico Reip. diſcrimine copulata, ut temere moliri tyrannicidium, nil aliud ſit, quàm temeritate priuata, rem omnium prodere. Deinde lex nec in quouis crimine, nec qualencunque conatum in quæſtionem uenire ſinit, uerum in paucis duntaxat, quæ uel propter inſignem atrocitatem hoc odij merentur, uel eiuſmodi ſunt, ut prius exitium adferant, q̃ conatus dent ſignificationem. Quod genus parricidium, ueneficium, proditio. Poſtremo non uides nihil eſſe ſimile, totáq; natura, rationéque diſcrepare, pœnæ legitimam irrogationem, & honoris largitionem. Nam alterum quidem proprie legum munus, alterum, quaſi quædam de iure conceſſio, legíſque candor (ut ita dixe-

rim) quidam est. Hoc ita habere, sic demum intelliges, si reputes, quàm multa sint, quae lex iubeat addita poena ni pareas, quàm multa item uetet, nisi obtemperaris, supplicium minitans. Contra, uix unum, atq; alterum esse, ad quae praemio solicitet. Quaedam enim eiusmodi sunt, ut durum, ac seruile uideatur ad ea metu mali adigi, quo de genere sunt, uxorem ducere, operam dare liberis, hic lex nimirum urbanius, ac uerecundius tecum agit, patris non magistratus sumit habitum. pretio ad id inuitat, quod alioqui gratuito te praestare decebat. Rursus alia, tametsi id genus sunt, ut à quouis non improbo ciue praestari uelle oporteat, tamen et fortiora uidentur, quàm ut à multis praestari queant, & periculosiora quàm ut multi uelint suscipere. Nam inhumanum uidetur cuiquam uitae suae contemptum imperare. Ad haec igitur praemio animat, quasiq; calcar addit uirtuti. Proinde non oportet hanc legum indulgentiam longius trahere, quàm ad quae semet ipsa astringit. Nec mirandum est, si attentior, si uigilantior, si exactior est in proprio, naturaliq; munere suo, quàm in eo, in quo pro temporis ratione in alienas partes descendit. Huic astipulatur illud, quod nouis etiam criminibus exẽplum aut nouum noua lege solet institui, aut à simili lege mutuo sumi. Neq; tamen idem fieri consueuit, siquis qd noui facinoris cum laude patrauit, ut praemium à consimili constitutione decernatur, nisi lex extet, quae nominatim honorem statuat eius facto, quod roget uix habebit, quod postu

let haudquaquam. Cur enim legi necesse sit passim ciuium suorum officium mercede redimere, quandoquidem ne sit impunita improbitas, id publicitus omnium refert, at probus esse nemo gratis potest. Quid autem est, quod non uel gratus patriæ debeat ciuis, cui si uel animam impenderis, quid mirandum, si quod acceperas id restituis? Vt supplicio dignus sis, nisi parenti pietatis officium persoluas, non præmium ilico tibi debeatur, si persoluas, itidem. Siquid in leges committas, non potes effugere supplicium, at non statim illæ tibi præmium debituræ sint, siquid cum officio feceris. Nam si ciues omnes sese in officio continerent, ne opus quidem esset ullis legibus, quippe, quæ non ad bonos mores comparatæ, sed malis è moribus natæ sunt, id quod uere uulgo dictitant, ac pharmaci uice fungantur. Finge itaq; nullas esse leges, quemadmodum de aureo Saturni seculo fabulantur poëtæ, suo quenq; sponte fungi officio, an tu hic clamabis perire bene facta, quod nulla lex præmium decernat? Vti lex non minatur nisi improbis, ita non pollicetur optimis ciuibus. Quorsum enim opus promisso, cũ uirtus absoluta, abunde seipsa contenta sit? Proinde petere, quod illa non sit pollicita, profecto plus quã impudentissimum est, improbe flagitare, quod ea candide, ciuiliterq; promiserit, ciuis est probitatis nõ satis spectatæ. Tu quid merueris, paulo post excutietur, interim finge sanè, præcipuam quandam utilitatem attulisse, cui tamen ex lege præmium non debeatur. Vtrũ protinus clamitabis infrugiferũ fuis-

se officium, ciuitatem in ius uocabis, plebem ingratam uociferabere, minitabere iudicibus nisi tibi mercedem ex animi tui sententia decernant? An potius ipsam uirtutem abunde magnum sui præmium iudicabis, oblectabis te conscientia recti, hunc esse maximum fructum officij duces, quod de alijs citra tuum emolumentum benemerendo, ad deorum benignitatem uidearis accedere? Nimirum hæc tibi futura sunt satis, si modo ciuis sis optimus. Quod si non contentus istis, aliud adhuc nescio quod præmium desyderes, certe maximo proximum est gloria. Hoc tu iam propemodum tulisti, quanto meritis pretio, uolitare per ora mortalium, celebrari, laudari, digitis notari mille, oculos omnium in te coniectos circunferre, ista, inquã, uel maxima præmij pars. nam pecunia sane quàm exiguum momentum adfert, tu conatus duntaxat es. permagna portio, uel caput potius ipsum tuo deest facinori. At cum interim his rebus frueris, dũ non occiso tyranno, tamen uelut tyrãnicida celebraris, quæso te quãtula pars abest à tuo præmio, quod laturus eras, etiam si tyrannum occidisses. Postremo istuc ipsum præmium penè dixerim inuidendum mihi uidetur, quod iam tibi licuit toties Reip. tyrannicidiũ imputare, quod in celebri iudicio tibi contigit honestissimum præmiũ flagitare, et in tam frequẽti theatro spectante Rep. magnificam istam tuã tragœdiã peragere. Mihi uidetur iudices beneficij tulisse gratiam quisquis exprobrare beneficium potuit. Tu fortunæ, tu deorum munus imputas ciuitati, &

sunt fortassis, qui tibi libertatem acceptam ferant. An haec tanta praemia contemnis? quae uel uero tyrannicidae sufficere debuerant, nisi lex maluisset praemio conatum ab effectu distinguere. Quanquam nullum me hercle praemium magis congruit ei, qui tyrannum conatus sit occidere, nec occiderit, quàm ut illi contingat tyrannidae praemium sperare, nec ferre tamen. Hiccine erat ille gradus, in quo nos tecum commorari iubeas? Quanquam hoc nomine tuus conatus minus promeretur praemium, quod aliorum proposito fortuna modo defuit tibi uoluntas, ut ais. Effecisti, quod uoluisti. id quod erat necesse, nec fecisti nec uoluisti. Sed iandudum alium gradum (ut uideo) circunspectas, in quem te recipias. Nam in hoc quàm citra omnem praemij spem consistas, intelligis. Age, sequemur te per omnia, & aliunde aliò fugitantem persequemur, nec usquam sinemus consistere. Atq; non tantum aggressus sum inquis, uerum etiam occidi, nempe filium, atq; id facinus in duo secas tyrannicidia. & quod filium sustuleris plus quàm tyrannum, tum tyrãnidis successorem, & quod parenti, necato filio, mortis causam ministraris. De illo mox. nunc hoc cuiusmodi sit, inspiciamus. Parentem ais abs te, iugulato filio, eadẽ occisum opera. Negas enim referre, qua uia peremeris, modo sustuleris. immo splendidius istuc uideri uis, quod tuo quidẽ ense, uerũ ipsius dextera sit interemptus. Haec tam honesta iudices oratio possit parum attentum fallere, praesertim hoc rem fucis illis suis, et phaleris uenditante, dum nobis ob ocu

los ponit, ualidum illum, florentem'q; iuuenem, sic patri adamatum crebris uulneribus confossum, parētem, senem, miserum, illi circunfusum, eodē exanimatum ense, sanguinem utriusq; interea se confusum. Ista quidem dictu splendida, sed quid ad tuam causam attinent? Nemo tam cæcus, qui non uideat, nemo tam effrons, qui neget, spectaculū illud multo omnium iucundissimum extitisse ciuitati, cū senem tyrannum iuuenem uideret incumbentem, exanimem exanimi, & in altero gauderet sese leuatum malis præteritis, in altero futurorum metu. Hæc cum per se maxima, cum Reip. sint gratissima, quid attinet uerbis exaggerare? Illud unum in hoc iudicio uertitur, utrum tibi acceptum ferri oporteat, quod pater sine controuersia tyrannus occisus est, an fortunæ, superum'q; dexteritati. quod enim tuo gladio pemptus est, id uero quàm est futile, nihilq;. Quid si tuo gladio ab eo, qui eum utēdum abs te rogasset, tyrannus esset necatus, num tu protinus tyrannicidæ præmium petitum uenires? Lex occisori pollicetur honorem, tu eum iugulasti, de quo certe controuersum esse poterat, tyranni nomine censendus esset, nec'ne, eum, de quo nihil erat dubitationis reliquisti. Si prudens, prudens excidisti à præmio. sin metu, multo minus etiam causæ est postulādi muneris. uerum illud tute uehementer urgebas, uti prudēs, uolensq; reliquisse uiderere. Sed quod tandem erat istud tuum consilium, cum tibi sic in manu esset, non toto metu liberare Remp. sed ultorem tui facinoris, & uerum, certum'q; tyrannum relinquere?

num relinquere? intelligebas (ut ais) omne negotium confectum, extincto iuuene, propterea quod modis omnibus futurum præscires, ut senex ilico sibimet eodem gladio necem consciscerct. Videte iudices in manifestissimo mendacio qua rima conatur elabi, nisi diuinandi scientiam commentus fuisset, non poterat hinc explicare sese. Siquidem hæc uel augur, uel aruspex, uel uates diceres, fortasse nonnullos inuenires, qui ista prædicanti fidem essent habituri. Nunc quid impudentius, quid uanius? quid ueri dissimilius, quàm asseuerare, id certum præscisse te, quod tale sit, ut quiuis alius exitus potius fuerit expectandus? An coniecturis es assecutus, id euenturum, quod euenit? Ad quid aliud efficacia coniecturis poterat, nisi ut uel sperares, uel suspicarere? Porrò in re tam ancipiti, quæ dementia erat spem incertam sequi, discrimen certum negligere? Sed audiamus obsecro, certas illas coniecturas, quibus hic noster uates præsensit inopinatum omnibus exitum. Iam ætate fessus erat inquis, iam uiribus defectus, nec obtineri iam autumabat posse tyrannidem, adempto filio. Tum indulgentius amabat, quàm ut filio uellet esse superstes. Non ne sentis hæc adeo non esse naturæ rerum consentanea, ut iam omnibus uideantur esse confutata, uel prius quàm refellantur? Vtrum seni mentem ullam fuisse putas, an non putas? Si non putas, fieri potuit, ut illi tutum uideretur, quod neutiquam erat tutum, atque ita protinus toto falleris augurio. Sin putas sapuisse, cur erat, quod usqueadeo diffiderat?

Quasi uero tyrannus uiribus duntaxat unius ho-
minis, ac non multo magis ingenio, uersutia, callidi-
tate, largitiõe, crudelitateq; contineatur, quæ omnia
si magis in senem, quàm in adolescentem compe-
tunt, cur tu in diuersum torques augurium? An nõ
illa ætas usu rerum callentior est? an non altius dis
simulat? an non cauet diligentius? an non prospicit
oculatius? irascitur implacabilius? tenacius iniuriæ
meminit? meliusq; in longinquum consulit? His so
lis rebus imperium tyrannicum administratur.
In militiæ duce, quantulum est illud momentum,
quod corporis uires adferunt? at in tyrannide pro
fecto multo minus. Cur magis illum terreret adem
ptus filius, quàm extinctus satelles quispiam auda
cior? cum arx superesset, approbe munita, superes-
sent opes, arma, satellitum ingens agmen, tot in ciui
tate factiosi, potentesq;, qui non solum tyranni par
tes adiuuabant, uerum etiam tyrannos agebant.
Quos equidem spero nunc nobis non esse metuen-
dos (nolim enim infausta ominari) at ita tamen ne
nimium secure negligantur, usqueadeò ne senem
cruda, uiridiq; (quod omnes norunt) senecta calli
dum, animosum, ambitiosum, non stultum, una fi-
lij mors consternauit, ut rebus desperatis protinus
è uita sibi migrandum duxerit? Præsertim cum
ille patris dominatum nihilo reddiderit tutiorem,
sed multo inuidiosiorem, idq; ob libidinem, atque
ætatis insolentiam, temeritatemq;, adeo ut expedie
rit propémodum illi ad stabiliendam tyrannidẽ
filium è medio tolli. Etenim quo propius ad iusti

Regni speciem accesserit tyrannis, hoc minus est inui-
diæ obnoxia, magisq; tuta. Iuuenis ille solum hoc
augebat, quod maxime tyrannos solet euertere.
Vera illa tyrannidis munimenta in callidi senis pe
ctore erant collocata, sed tenerius adamabat fili-
um, quàm ut defuncto posset superesse. De mater-
cula quapiam priuata loqueris, an de uiro sene, cal
lido, crudeli, denique tyranno? Quid ego Iudices
in eo sermone argumentis coarguendo sumam ope-
ram, quem ipsa natura, quem mos, quem commu-
nis omnium sensus repudiat? Quis unquam istuc
audiuit? tyrannum usqueadeo pio in liberos fu-
isse animo, ut non dicam commori uoluerit, sed cõ
uiuere commode querit? Credite mihi priuatorum
isti sunt affectus. Tyrannus neque quid natura,
neque quid pietas, neque omnino quid sit officium
nouit, Exuit hæc omnia, simulatq; tyrannum in-
duit. Omnia commodis, omnia metu, omnia necessi
tate metitur. Solos hos amat (si quos tamẽ ille amat)
qui uel deos ipsos odit, quos aut metuit, & tollere
non dum expedit, aut quorum opera, ministerioq;
ad fulciendum imperium indiget. Quod si ullos
ille posset amare, similes certe sui diligeret, impi-
os, uiolentos, rapaces, scelestos, quando nihil ad con
ciliandam charitatem efficacius morum similitudi
ne. Atqui ne improbi quidem illi chari sunt, ni
si quatenus adiuuant. Adeo ut præposterum,
uel peruersum potius quendam stoicum tyrannus
exprimat. Neque enim quisquam tam stoicus fuit,
ut æque uacarit omnibus affectibus, atque tyran-

nus. hoc modo illos discernit, quod philosophus honesto metitur sua consilia, hic commodo. An ille ullum pietatis igniculum in quenquam mortalium sentire potuit, qui in patriam uitæ parentem, altricemq́; qui in cœlites omnium bonorum authores, tam sit impius, ut illam crudelissima opprimat seruitute, horum phana despoliet, iura contemnat? Verum ut largiamur tibi non nihil, sinamusq́; te priuatos affectus in tyrannicum pectus, hoc est ignem in flumen transferre, an tandem persuadebis illud, usqueadeo indulgenter illum adamasse filium, usqueadeo in eum omnes uitæ suæ spes, uoluptates, opesq; semel contulisse, ut illo sublato, ne minimam quidem uitæ causam sibi reliquã esse putaret? Repete, non dicam ex hac ciuitate, uerum ex uniuerso mortalium genere, non ex hoc seculo, sed ab orbe condito, & ab ipso (si uis) Promethei simulachro, Quotus quisq; fuit pater, quota quæq; matercula, quæ ob liberorum necem sibi fatum accersiuerit? Naturalis hic dolor, et quẽ nemo ferè non modeste ferat, priuatis parentibus, uel indulgentissimis, muliercularum intemperatissimis affectibus mediocris luctus sufficit, tyranni in filium charitati non nisi solam mortem satisfacturam esse tu lynceu præuidebas? Age hoc quoq; tibi donamus, uicerit homo tyrannus priuatorum in liberos pietatem, uicerit indulgentia materculas omneis, qui tibi compertum esse potuit, utro se dolor paternus inclinaret in rabiem, an in desperationem? Quo diligebat impotentius, hoc erat

probabilius, ut senex natura ferus, cuibus infensus, uel maxime uellet esse superstes, uel ob id denique, quo ueterem illam iram, nunc filij nece acerrime exasperatam, irritatamq; Reip. supplicijs saturaret. Quod si aliâs uitæ pertesum fuisset, hæc nimirum una causa poterat illum in uita retinere. Quid autem senili animo uindictæ cupidius? An nescis, quàm impotentes ætas illa concipiat impetus, quo rapiatur æstu, quo flagrare soleat incendio, siquando atroci, insigniq; contumelia lacessatur? Quæ uero potuit esse atrocior, quàm filij cædes, sic amati, ut tu quidem ais? Hæc nimirum quicquid in illo fuerit unquam crudelitatis, quicquid sæuitiæ, quicquid immanitatis, siqua sanguinis sitis, siqua suppliciorum fames, deniq; siquid tyrannicum, id omne semel de integro poterat excitare, quasiq; renouare. Mitiora etiam animalia datæ orbitatis iniuria in rabiem solet agere, & tu tyranno (quo nullum animal immitius) nihil tale metuendum esse certissimus augur existimasti, quod in tigribus uidemus euenire? Quod si tibi uni cõpertum erat tyranno sic in delitijs esse filium, quid igitur aliud tua fiebat opera, nisi ut sæuissima illa tigris, rapto catulo, in rabiem uersa, in miseram hanc ciuitatem dilaniandam, discerpendamq; insiliret? Id si non euenit, magna dijs gratia, tibi magnum debetur malum, qui quantum ad te pertinet, tam diram belluam in nostra capita, fortunasq; immiseris. Elige nunc utrum malis, an uerũ fateri, nihil fuisse tyranno cum nostris affectibus

commune, an confingere, sic adamasse, ut matercularum quoq; uicerit delitias. Certe neutro modo tua constabit diuinatio. Quae nisi constiterit, nō est, quod ad eius rei laudē aspires, quae fortunae commoditate te imprudente euenerit. Postremo donemus et hoc tibi, ut praesciueris, et certum praesciueris, deo uidelicet quopiā te certiorem faciente, nam alioqui fieri nequaquam potuit, perinde est, ac si non praescieris, cum praescientiae tuae fidem legi facere non possis. Profer qbus praedixeris, id euenturū, qđ euenit, doce qs deorū quando istuc tibi praenūtiarit. Nihil habes, quod dicas. Verum posteaquam rem feliciter euenisse uideres, tum demum post factum uates esse coepisti, quēadmodum uulgo tum fieri, tum dici consueuit, post euentum stultos etiam sapere, & quo fortunae beneficium uerbis in te transmoueres, tragoediam istam nobis comminisci coepisti, causas reperisti, quibus praescisse uideare. Sed dii boni, quàm non bonum poëtam te praestitisti, qui tam inconsistentia, tam cum natura pugnantia finxeris, saeuissimum tyrannum ob pietatem erga filium ultro uitam fugisse, ob unius capitis necem, tutum sibi non putasse in uita commorari, cum omnia superessent, quibus tyrannis & paratur, & obtinetur, sublato eo, in quo omne tyrannidis praesidium collocarat, repente rebus suis diffisum, ad inferos abiisse. Age mitto nunc argumenta, haec omnia uera non ficta credemus esse, tametsi ne fucum quidem ullum habent ueri. Si mihi ex omni hominum memoria uel unum tyrannum potes no

minare, qui liberos suos sic adamarit, ut non spadones, ac pellacis longe prætulerit, qui sic illis indulserit, ut non suspectos haberet, obseruaretq;. qui sic illis sit fisus, ut non in barbaris quibusdam latronibus, ac seruis stigmaticis plus quàm in illis fiduciæ posuerit, Ego tibi permultos referre possim, qui filios sic oderint, ut uiuos esse pati non possent, adeo metuerent, ut ne cibum quidem unà capere uellent, adeo diffiderent, ut tum demum se tutos esse putarent, siquis illos è medio submouisset. Nullus inutilior tyranni satelles, quàm filius. Ex extrema barbarie conductitios mauult ille sicarios, fugitiuos, homicidas, sacrilegos. His uitam suam mauult committere, qui sua patria frui non possint, & alienam euertere gaudeant, qui barbarias, ferinis'q; uiribus antecellant, & gigantes illos impios referant, qui propter animi cupiditatem, non difficile ad quiduis periculi suscipiendum perducuntur, & propter ingenij feritatem à nullo facinore abhorrent. Hi sunt idonei tyrannorum ministri, hi fiducia, munimentum, præsidi'q; tyrannidis multo tutissimum. Hos siquid ademerit, causam uideatur dedisse, cur rebus tyrãnus diffidat. Nam filius qua tandem ratione dominatum sustinebat? ætate? at utilior ætas grandior. Robore? unus erat. Prudentia? magis sapit senecta. Custodijs, quas obtinebat? at si aduersum patrem obtinebat, mors illius seni etiam optanda. Si patris nomine, quid nisi unus satelles ademptus erat? Nam custodiæ quo deficerent, nisi ad eum cui alebantur? Tu

tior igitur erat futurus tyrannus amoto filio. Res enim tyranno suspecta filius uiolentus, & insolens, propterea quod reliqui illi Barbari solo lucro contenti sunt. Filius illud præmium spectat, tyrannidis successionem. Nec ullus pietati locus, ubi mentem possidet dira regnandi libido. Ibi contemptis naturæ legibus, & filium horret pater, & patris interitum optat filius. Sed dicturis iandudum nescio quid mane, præsensi, nihil inexpugnatum omittam, urges. Nisi præter modum adamauit filium, nisi diffisus est, cur sibi mortem consciuit? Istuc uero merito demirandum, quippe quod præter omnium, ac tuam etiam spem euenit. Verum ego nihil ad me pertinere puto, ut tibi rationem reddam, quid illi dij in mentem immiserint, ut sibi uim adferret, hoc tantum euincere sat est, te nullis coniecturis hunc exitum certo præscire potuisse, quantumlibet amarit filium. tametsi causa non admodum obscura. Iam deorum siqui fuerunt huic infensi Reip. iras diuturna nostra calamitas satiauerat. Iã propitios nostra uota, nostra sacra commouerant, aderat illud fatale tempus, cum impius ille senex, dijs atque hominibus dignas admissorum pœnas daturus erat. Iam aderant ultrices Erynnes, aderant Furiæ, facibus, & hydris omnibus armatæ, hæ illi mentem ademerunt, hæ uanam formidinem incusserunt, hæ attonitum ad spontaneam sui cædem impulerunt. Nihil minus arbitrabatur, quàm fugisse, qui filium peremerat, q̃ una cæde contentum fore, qua quidem una in re iure potes gloriari, quod ty

rannum uehementer fefelleris, uirum esse putabat, qui hoc facinus peregisset. Credebat esse talẽ, quales audierat esse solere tyrannos, qui magno suæ uitæ contemptu tyranni caput impeterent, qui non adorirẽtur facinus nisi ratione probe perspecta, qua possent perficere. Hanc suspicionem Pan ille, aut si quis alius est deus nouis terriculis exagitabat. Arbitrabatur instare sibi carnificem, sensit adesse necessitatem illam fatalem, quam nemini nocentium uitare licuit. Itaq; quod huius urbis pietati, quod deorum bonitati debetur, cur tu id phaleratis dictis in te transferre conaris? ubi discrimen erat subeundum, ibi fugitabas. Nunc ubi res præter spem pulchre cecidit, tutum'q; putas, fortunæ laudem in te deriuas. Sed finge diuersum exitum fuisse consecutum. Pone tyrannum ira percitum, passim ciues ad exquisita supplicia rapere, proscribere, iugulare, in exilium agere, possessionibus exuere. Quid hic dices? Non sines opinor, eorum malorum causam in te, tanquam in authorem referri, & fortunæ argumento culpam deprecaberis. Negabis tibi imputandum esse, siquid fortuito præter propositum euenerit. At nunc non'ne iniurium est, ut qđ boni, fortunæ commoditate præter spem euenit, id totum in te uelut authorẽ uelle traducere? Etenim te nihil expectasse minus, quàm id, quod euenit, uel ipsa res clamitat. Si hoc animo conscendisses arcem, ut filium, non patrem occidisses, credi poterat te talem quandam spem animo concepisse, nunc casu nescio, an metu potius in iuuenem incidisti, & tum

deniq; diuina ista mens, & futurorum præsaga, sed quæ non nisi post euentum sua prodat oracula, te corripuit, cum esset fugiendum. Ibi demum iudices in re tam tumultuosa, secum uelut otiosus consultare cœpit, utrum senem sua dextra dignum existimaret. Ibi demum præuidere cœpit fore, ut pater ipse sibi manus adferret. Et quo commentum tam impudens iudices efficiat paulo probabilius, quæ nec uidit, nec uidere potuit, ea perinde descripsit nimirum (ut ipse iactat) Poëta, quasi spectator astiterit, quid in mentem uenerit tyranno, quid dixerit, quid fecerit, quomodo ferrum strinxerit. Eiusdem profecto impudentiæ fingere præscisse se, quod esset euentu consecuturum, & quod non uideris, id ita narrare, quasi uideris. Quanto melius tuo commento idest fabulæ sua fides constitisset si ita finxisses, te cum perempto iuuene, stricto gladio ad senem ire destinasses, repente à tergo adfuisse Palladem illam Homericam, & iam euntem capillis reuocasse te, uetuisse, ne tam luculentum facinus senili cæde obscurares, sese citra tuam operam, curaturam, ut ille suapte manu, sed tuo gladio peremptus gloriæ tuæ nihil tenebrarum offunderet, sed multum etiam adderet lucis. dehinc abditum te per rimam contemplatum, uel (quod est te dignius) repente deam sepsisse te nebula, ut tyrannicæ necis tutus, & otiosus spectator assisteres, nec prius illinc discessisse, quàm negotium omne confectum uidisses. Hæc si confinxisses, paulo minus malum poëtam te præstitisses. Sed otium, opinor, non suppete

bat ad oẽs fabulæ parteis commode tractandas. Videlicet lucri cupiditate, te protinus ad præmium postulandum rapiente. Nunc uel ipsa te prodit inconstantia, figmentiq; coarguit. In arcem ascendisti, quo tyrannum occideres, neq; tum præuidebas, quod sole ipso clarius uideri uis. In medio negotio subito nescio quis deus oculos tibi restituit, ut uideres futurum id, quod accidit. Porrò si ueris fidem facere uoluisses, narrare debueras, quemadmodũ nocturnus explorator, furtim arcem conscenderis, in ædes clanculum irrepseris, forte fortuna obuio nemine, non dicam, ut tolleres aliquid, sed ut experieris, siquod tutò facinus posses designare. Hæc molienti commodum fauisse fortunam. Itaq; cum adolescentem solum, atque incustoditum offendisses (ut est ea nimirum ætas securior, periculiq; minus cogitans, præterea diuturna tyrannis iam magnã metus partem exuerat) tum haud scio (ut mores illius erant) multo uino sepultum, atq; immodica libidine defessum, fortiter iugulasse scilicet, et somnũ illi cum morte, idest germanum (ut ait Homerus) cum Germano coniunxisse, deinde ubi iam cardines procul stridere cœpissent, exaudito uidelicet morientis gemitu, ibi te metu exanimatum ita fugisse, ut non uacarit gladium è uulnere tollere, quem nec paricidæ, nec sicarij solent relinquere ne deprehendantur. Interea domi latitasse te, iandudum de fuga cogitantem, & longinquas aliquas, semotasq; mundi latebras animo circunspectantem, in quibus abditus posses irritati patris sæuitiã fallere. Iamq;

te ad spontaneum exilium accincto, repente in uulgus exiisse famam, liberam esse ciuitatem. Tyrãnũ unà cum filio iugulatum, reliquos metu fugisse, authorem ignorari facinoris. Ibi repente ad nouam tuæ fabulæ catastrophen, immutasse te animum, et q prius de salute fueras solicitus, protinus ad præmij spem arrectum fuisse, lucriq; auiditate, prius quàm tibi satis esset excogitata ratio, qua totam huius inopinati euentus laudem in te traduceres, prosilisse in medium, id quod uidimus, clamitasse tuum illum esse ensem, tuum facinus, non unum præmium tuæ uirtuti fore satis. Hæc nemo non credidisset, sunt enim rerum naturæ consentanea, usu cõprobata, omnium opinione recepta. At tu, dum sedulo quidem, sed tamen parum ex arte, tuam nobis præsentiã niteris persuadere, quàm multa comminisceris, non dicam tota facie à uero distantia, uerum etiam cum sensu communi, cum more, cum natura penitus pugnantia, primũ tyrannum tam materne filium adamasse, ut sine eo uiuere noluerit. sic ob unius mortem, metu fuisse consternatum, ut in uita manere non sit ausus, sic illi toto pectore fisum, ut ipse nullas circum se custodias haberet, adeo fracti animi fuisse, ut tam chari pignoris truculenta cæde non potuerit ad ultionem inflammari, tam inualidum, ut tua dextra fuerit indignus. tam inermen, ut ni tu illi gladium reliquisses tuum, defuturum fuisse, quo se iugularet. Nõ uides quàm non competat tam insignis in tyrannum pietas, tam secura in eam ætatem fiducia, tantus metus,

in hominem excepto filio, reliquis omnibus præsidijs munitum, tanta consternatio in hominem tot periculis exercitatissimum, tanta imbecillitas in iratum? Quid igitur erat, cur tu senem illum tantopere contempseris? ut indignum habueris, qui tua ista magnifica dextera iugularetur? Tú ne indignum iudicabas, quem occideres, cum eum Resp. nõ putarit indignum, quem formidaret, quem maximo suo cum dolore ferret? Non talem illum iudices non talem sensimus, ut cuiquam contemnendus uideri debuerit. Neq; tu eum unquam contempsisti, nisi forte contemnere est, misere formidare. Sciebas arcem armis refertam, sciebas superesse satellites, quorum uel unus (si seni uires deerant) sufficiebat iugulando tibi. Non ignorabas (id qđ nemo nostrum nescit) quantum uiriũ illi partim exercitatio, partim ingenij feritas, etiam in illa senecta reliquerat. Tum non te fugiebat, frigidum illud senium sic interdum acri dolore inflammari, ut iuuenibus etiam ualidissimis, sæpenumero fuerit intolerandum, siquando solitum illud robur, quod ætatis gelu uelut obtorpuerat, magno aliquo animi motu recanduit? Quis autem tam inualidus est, ut non illi pudor, ira, dolor ingens uires suppeditet? Hoc erat uidelicet, cur tu filium quàm patrem malueris occidere, quod illum inopinantem, inermem, dormientem fortuna obiecit. Cũ hoc pugnandum erat, armato, uallato, irato deniq;. Hoc erat, cur gladiũ relinqueres, ratus ne tantisper quidem morari tutum, dum reciperes, metuens uidelicet ne tantillum

sarcinæ te redderet in fuga tardiorem. Reliquisti inuitus, quo tyranno prodi posses, sed prodi maluisti, quàm deprehendi. Neq; ego nunc formidinem tuam accuso, immo miror magis, quod pedibus consistere, quod fugere potueris, cum audires moueri tyrannicam familiam, stridere arma intelligeres tibi non cum puero, sed cum uigilantibus uiris, accinctis, armatis, sobrijs, irritatis, deniq; cum rabioso patre dimicandum esse, non quod illum usqueadeo filij mors commoueret, sed qđ arbitraretur, et haud scio an uere se petitum fuisse, dexterā tuam errasse tantum in filio. I nunc, & spera, non dicam hos iudices, uiros omnium perspicacissimos, sed uel è media plebe quēquam esse tam mucosis naribus, cui non suboleat, immo qui non planè odoretur, persentiatq;, totam hanc fabulam abs te confictam. Et, quod poëtæ solent, cum hærent in explicando Tragœdiæ argumento, hanc ueluti deam diuinationem arte quadam induxisti, quo præsensionem tuam iudicibus probares. Sine qua uidebas præmium obtineri non posse. Sed occasionem (inqt) ministraui paternæ mortis, qui gladium, quo se feriret, reliquerim. Atq; id solum non modo satis esse putat ad petendum præmium, uerumetiam meritum esse, ut ipse ensis inter arma deorum consecretur, dominus pro deo præsenti colatur. O' hominem suauem, si has spes uere concepit, impudētem, si cum non speret, postulat. Ita'ne tyranno gladius erat defuturus, nisi tuum illum reliquisses? Tu in arcem arma, hoc est in syluam ligna portanda putasti? Nisi forte tuum illud ferrum magicis precaminibus erat

imbutum, ut ultro ad mortis adegerit necessitatem. An uero nihil referre putas, quam præbeas occasionem, quomodo, quo animo? Primum gladium reliquisti, quo nihil minus deest tyranno, nunquam ferrum abest, non in cubili, non in triclinio, non in sacris. Reliquisti metu trepidus, tua quidem in re illud interim demiror, qua fronte eum gladiũ tuum ausis appellare, quem habueris pro derelicto. Metu inquam exanimatus reliquisti, quem postea receptum optabas, reliquisti rem ancipitem, q̃d si tyrannus illum eundem ensem in ciuium iugulos destrinxisset? quid si eodem lectos aliquot ex huius urbis iuuentute adolescentes, filio suo inferias mactasset? Si tyrannum occidisti, quia tuo occisus est gladio, & horum omniũ indigna cædes ad te pertinebit, quippe cuius ense peracta est. Id si non euenit, nihil ad te pertinet, nam anceps occasio quam in partem cadat, id dijs in manu est, si bene uerterit, nihil gratiæ debetur ei, qui dedit imprudens. Sin male, temeritas imputatur. Neq; enim culpa uacat, qui periculosam ministrat occasionem, quæ si feliciter, mirentur omnes, sin infeliciter, merito accidisse dicant. At quanto probabilius erat futurum, ut tyrannus tuo ense alios in usus abuteretur. Scio me iudices hæc pluribus refellere uerbis, quàm necesse uideatur, quippe tam friuola, uerum id mihi propositum est, nullum illius argumentum non excussum, non exagitatum, non reuictum prætermittere. Quare quæso, ne pigeat ita ut ante hac fecistis patienter, atque attente cognoscere, dum hunc ab gradu firmissimo deijcio. Hic sibi uehemen

ter fidebat, hunc acriter urgebat locum. Negagaba uitari posse, quin præmium deberetur, quod patri necis causam ministrasset, si non relicto gladio (nam hoc opinor, argumentum iam habet pro derelicto) certe necato filio. Nam ita in legibus dissertum aiebat, nihil interesse, utrum manu sua quis occidat, an mortis causam præbeat. Addebat æquum esse, ut cum in maleficijs causam datam imputarent leges ad supplicium, multo magis idem obseruarent in benefactis ad præmium. Hæc aiebat meminisse sese in legibus esse disputata, illud addens Thrasonicum, nisi sibi diuturna seruitus legum memoriam oblitterasset. Non tu legum obli... propter diutinam desuetudinem, sed nunquam quid sibi uelint leges inquisisse uideris. Bis enim hic erras, qui neq; causæ datæ rationem, neq; dantis animum discernas, id quod legibus traditum est, nec animaduertis, longe diuersam esse rationem, maleficij, & beneficij imputandi. Quid ais noue iuris interpres, ità ne satis esse iudicas, uel ad pœnam, uel ad præmium, qualencunq; quomodocunq; causam dedisse? Nihil igitur refert, Hector an Aiacē occiderit manu, an gladium illum dederit, quo se postea confodit? Atqui hanc laudem nunquam ille sibi uindicasset, tametsi probabile uideri poterat, in eum usum hosti ab hoste datum fuisse ferrum. Quin ergo fabros ærarios omnes uel ad pœnam uocamus, uel ad præmium, quoties armis in eorum officina perfectis aut iugulantur ciues, aut seruantur? Postremo cur hoc, quod tu petis, præmium,

non ensis istius tui opifex peat potius? Tyrannus gladium erat habiturus, te non porrigente, tu porrigere non poteras, nisi huius industria tibi ministrasset? Age si telo inter uenandum temere misso, forte tyrannum uicinum interfecisses, clamares tibi tyrannicidæ deberi præmium? An potius nihil tibi deberetur laudis, quod imprudens, & inscius iaculum torsisses? Immo in ius potius uocandus esses, qui missi teli temeritate ciuem (quod in te fuit) occideris, nam quod in tyrannum incidit, id nihil ad te. Quid si caupo uinum lene, ac suaue, quale Polyphemo dedit Vlysses, tyranno uendidisses, atque ille eius dulcedine captus auidius sese ingurgitasset, eaq; re concepta febri decessisset, auderes'ne caupo, uini titulo tyrannicidæ præmium flagitare? At quis non te cum tua flagitatione, ut temulentum, uinoq; madidum exploderet? Cæterum quanto frigidiore titulo nūc idem postulas? Vtcunq; coniecturis præcipi poterat, ut ætas uinosa tam illicibili uino auidius, intemperantiusq; frueretur, crapulam consequeretur morbus, præsertim in sene, morbum mors. Vulgo hæc eueniunt. Tu eam tyranno mortis causam dedisti, cuius nullum extat in hominum memoria exemplum. Quis enim antehac ob filij necem sibi manus intulit? Accedam propius. Finge te tyranni coquum esse, probe callere palatum domini. Medicos interdicere cibum, quo tamen ille oppido quàm lubens uescatur, interminari morbum capitalem, ni temperet. Id te non fugere, cum cibum, tu arte tua, cupedijsq;, & condimentis

magis, ac magis illecebrosum reddis. Consequitur edentem morbus, quem prædixerant medici, emoritur tyrannus, liberatur ciuitas. Hiccine coquus è culina in forum prosiliens, & adhuc iure madens, fuligine niger, tyrannicidæ præmium postulabis? Mortarium, tunsillum, & ollas ostentabis, arma scilicet, quibus tyrannidem expugnaris? Non eris opinor tam impudens in ea causa, qua tamen ista tua multo est absurdior. Nam illi uoluntas occidendi non defuit. probabilem præbuit causam. Tu nec in hoc iugulasti filium, quo pater ultro uitam relinqueret, & causam dedisti ad quiduis potius quàm ad istud idoneam. Accipe exemplum tuo similius, quàm ouum sit ouo (quod aiunt) simile. Quid si tyrãni amicam, quàm ille misere, ac pdite deperisset, occidisses, eaq; cognita re tyrãnus sibi uitam abrũperet, auderes ad præmium aspirare, auderes dicere, te certum præsciisse, fore, ut tyrannus sponte fugeret è uita? Certe quanto plures amicas extinctas secuti sunt, quàm filios. Nemo tamen tibi crederet, nemo tibi præmium decerneret, tuũ factum periculosum, & anceps dicerent omnes, fortunæ gratias haberent, cuius commoditate res ea feliciter cessisset. Tibi abunde magnum præmium existimarent, si commissi uenia donatus discederes. Primum igitur diuersam imputandi maleficij, & ascribendi beneficij rationem conueniet distinguere, deinde causæ qualitatem, postremo animum, atque ita demum liquebit, quid tibi lex debeat. Nam quod aiebas legem prolixiorem esse opor-

tere ad reddendum præmium, quàm ad infligendam pœnam, id in priuilegijs, quæ in exemplum non uocantur, fortasse locum habet. In iure communi longe secus est. Siquidem (uti superius demonstrauimus) nulli nocenti lex non minatur pœnam, paucis benefactis præmium ostendit. Tum in maleficijs etiam conatum simplicem supplicio prosequitur, in benefactis semper exitum requirit. Nec mirum, nec iniquum, si lex est diligentior in eo negotio, ad quod unum est nata, atque instituta, quàm in eo, in quo temporis ratione tanquam alienas sibi sumit partes. Ergo in utroque communiter spectat, ut causa sit idonea, deinde ut animus adsit non tantum casus. Hoc rursum interest, quod in benefactis nec causa idonea, nec animus idoneus satisfacit legi, nisi his accesserit euentus item idoneus. In malefactis, siquid nocendi animo tentes, non expenditur nec euentus, nec causa, sed ex animo factum tuum lex metitur. Sic enim iudicat, tibi nihil ad scelus defuisse, præter fortunam, qua te subleuari, quod tandem ius sit? In euentu simul & causam datam, & animum expendit. Si animum uitiosum comperit, nihil moratur causam, quàm sit idonea, putat animum, & euentum ad pœnam commerendam sufficere. Sin animo simplici data est causa mali idonea, & non consequitur euentus, lex quasi conniuet ad id, & non putat ad suam cognitionem magnopere pertinere. Sin euentus est consecutus, etiam si de animi uitio doceri non potest, tamen te-

meritatis, & negligentiæ nomine pœnam irrogat, partim propter suspectam dantis uoluntatem, partim ut hæc latebra, peccantibus eripiatur, imprudens feci, discantq; homines uel suo periculo cauere, quod alieno faciant periculo. Ergo qui prudens, & sciens certam, atq; euidentem noxæ causam dederit, eum perinde lex censet, quasi facinus manu peregerit, ueluti siquis hostem opibus, copijsq; iuuerit, perinde est, ac si ipsus arma contra ferat. Siquidem id suppeditauit, sine quo bellum geri non poterat. Aut siquis inimicum suum per dolum nauigio solutili imponendum curet, ut naufragio intereat, aut in conclaue pensili testudine inducat, ut ruina opprimatur. Aut iuxta lectulum ægroti, loco pharmaci, uenenum ponat, futurum sperans, ut eo hausto pereat. Tametsi non bibit ægrotus, tamen ueneficij postulari potest, qui posuit propter uitiosam animi uoluntatem. Nam uehementer erat probabile id euenturum, quod ille moliebatur. Huic si detrahas nocendi uoluntatem, nihil illi cum lege rei futurum est. Si detracta nocendi uoluntate, adponas euentum, non effugiet temeritatis crimen, nisi illum inculpata ignorantia absoluerit. Porrò si in loco non ad id destinato, puta in uia publica, aut in fundo alieno, arcu temet exerceas, Lex tecum non agit, nisi siquem occideris, aut uulneraris, aut sicui damnum dederis. Cæterum quod facis, tuo facis periculo. Quod siquid horum consecutum est, cum lege tibi res est. Neq; tibi tua patrocinabitur imprudentia, quippe quæ culpa temerita-

tis non uacet. Siqdem in te fuerat præcauere, quod probabiliter poterat prætimeri. Vides quanto discrimine dissita sint, inter quæ tu nihil interesse dicebas. Primum non statum imputatur ad præmium, quod ad pœnam. id'q; non à malignitate legum latoris, sed partim ex ipsa rei natura proficiscitur, partim à legum officio. Deinde discernitur animus, causa data diiudicatur, spectatur euentus. Age nūc, si libet, tuam causam, qua tuū facinus æstimari uis, expendamus. Finge te certam, ineuitabilem mortis causam tyranno dedisse. Sed imprudentem nulla tibi sit præmij petitio. Quis enim insciens benemereri dicitur? Fortibus uiris præmia dantur, non fortunatis tantum. Nam euicimus iandudum opinor, ne posthac affirmes te in hoc iugulasse filium, ut pater sibi necem consciseret, quod euenturum ne uates quidem quisquam præscire poterat, tu nec suspicari. Immo posteaquam rem plenam discriminis fortunæ arbitrio commisisti, quia bene successit, hoc nomine lex te non postulat, at idem si male euenisset, temeritatis pœnas eras debiturus. Neque enim tibi succurreret inculpata ignorantia. Quid enim æque formidandum erat, quàm ne tyrannus, simulatq; occiso filio se peti insidijs persensisset, omnia tyrannidis mala in nos conduplicaret? Iam ut de animo res tibi constet, causam dedisti non solum non idoneam, uerumetiam periculosissimam Reip. Vin hoc tibi argumento euidentissimo demonstrari? Finge te quempiam è ciuibus uitio occidisse, tum extincti patrem, id facere

quod modo fecit tyrannus? Vtrum tu duplici cædis crimine teneberis, an simplici? simplici opinor, At uxor & mariti mortem imputabit, qui necato filio, seni causam mortis dederis, atque his fermè tuis argumentis utetur. Indulgentissime filium adamabat, in illum omnem familiæ curam reclinauerat, illo se oblectabat, atque hæc de priuato sene cum fide dicet, quæ tu de tyranno nimis dure (ne dicam ridicule) dicebas. Addet ea te scisse, præuidisse futurum, ut ille uitam fugeret orbatus filio, in quo uno omnia uitæ oblectamenta collocarat. Non tibi defuisse iugulandi senis uoluntatem, sed hoc tantum egisse, ut miserabilius sua dextra perimeretur, ut odium tuum plenius miseri patris malis exaturares. ideo iuuenem necasse, in hũc usum gladium in uulnere reliquisse. Vides quanto sunt hæc probabiliora in hoc, quàm in tuo negotio, & tamen negabis paternam necem ad te pertinere. atque animi suspicionem causæ qualitate purgabis. Negabis causam idoneam fuisse, cur ille sibimet manus adferret. Te nec præscire, nec timere potuisse id, quod sit consecutum. Quod rarum extet exemplum patris ob filij necem sponte fugientis è uita. Alioqui futurum fuisse, ut & mater sibi fatum accerseret, quippe quam impotentius amare sit consentaneum, ac minus aduersum dolorem animi uiribus ualere. Hæc non dubitares tibi pro futura, ad alterum crimen depellendum, & prodessent dubio procul. Atqui quod in maleficijs ualet, nequid imputetur, id multo magis in hac cau

sa ualet, nequid acceptum feratur. Ibi te liberaret à uoluntatis suspicione, quod causas parum idoneas dederis, hic ex causis multo minus idoneis propter personam tyranni, uideri uis non modo quod euenit, fuisse suspicatus, uerum etiam certum præsciſſe. Ibi temeritatis postulari non poteras, propterea quod tametsi uitio abs te data est causa, tamen idonea non sit ad id, quod euenit. Immo ipsi tota res imputabitur, & legibus pœnas dabit, sepultura prohibitus, quod ciuitati citra causam idoneam ciuem unum ademerit. Tibi non nisi unius filij mors imputabitur, etiam si mater quoq;, & filiæ, & sorores, & tota tribus huius necem fuerit imitata. Hic poterat, nisi feliciter euenisset, quippe ubi summum Reip. periculum, & uerteretur, & prætimeri probabiliter posset. Venio nunc ad quartum illud præsidium Iudices, quod iste tutissimum, ac penè inexpugnabile iudicabat, unde ego illum ita deturbabo, ut non solum sit non habiturus, quo tyrannicidij, & huius laudis arcem obtineat, uerum uix etiam latebram inuenturus, ubi temeritatis, ac maleficii pœnam effugiat, quo nimirum intelligat, quàm non inimicè, non curiosè (ut agebat) secum agam, ut cum possim in crimen, ac pœnam uocare, sat habeam ab honore non promerito secludere. Aut sibi deberi præmium, uel hoc uno nomine, quod iuuenem occiderit, iam plus quàm tyrannum, tum tyrannidis paratum hæredem, etiam si hunc euentum dij non dediſſent, ut senex ipse uitam abrum-

peret. O' deploratam impudentiam. Tu tibi præmium peteres, si tyrannum suæ furiæ nõ essent ultæ? dij quiduis potius dederint, quàm istuc, quod tu fingis. Sed tamen fingamus interim oratione, quando quidem id tutò liceat, tametsi ad solam mentionem inhorrescat animus. Tú ne inquam occiso filio, relicto sene uiuo, tyrannicidæ præmium peteres? An potius nec ipse superesses, qui possis petere, nec esset Resp. quæ dare posset? Nam tu aut exquisitus supplicijs exanimareris, aut in extremis Arcadis exul delitesceres, nos pro tyranno iá immanissimum carnificem pateremur, & tuum caput ubicunque terrarum latitares, diris imprecationibus deuoueremus, qui nos tua incogitantia, uel præcipiti magis lucri cupiditate in tantam malorum tempestatem coniecisses. Sed re filius erat tyrannus (inquis) patri præter inane nomen nihil erat reliquũ. Quid ego audio? duos igitur hæc ciuitas tyrannos alebat? Nam de patre nemo unquam dubitauit, quin tyránni uocabulum mereretur. Quando autem ante hac unquam fando auditum est, duos una in ciuitate se disse tyrannos? id quod magis etiam natura repudiat, quàm eodẽ in corpore gemina capita. In ijsdẽ aluearibus duo se reges pariter non ferunt. In armentis taurus tauro cedere cogitur. In ijsdẽ lustris non conuenit duobus inter se leonibus, et tyrãnus, quo nullum animal efferacius, parem in eadem urbe patitur? Non uides necessario fieri, ut è duobus, aut alter alterum oppugnet, aut alter alteri cedat? Vtrum tu fuisse mauis in patre, an in filio?

Si iuuenis aduersus senem obtinebat tyrannidem, quid à Rep. præmium postulas? tyranni partes adiuuisti non Reip. Sin patri cessit, quid tandem illum uocare potes, nisi tyranni uel præfectum aut satellitem? Quandoquidem seniori tyrannicam appellationem ne tu quidem audes detrahere, uerum, ut quoquo modo tyrannidem omnem in adolescentem oratione deriuares, quàm multa tu quidē non ex re, sed pro causæ tuæ commoditate comminiscebaris? Cæterum quàm in his confingendis decori, quod in personis situm est, nullam habuisti rationem, sic enim (ut memini) inducebas in fabulam senem iam ætate mitem, & qui omnem tyrannidis acerbitatem ob senectam exuisset, nō secus atq; mala, quæ natura acerba, tempore mitescunt, & in alium abeunt succum. Porrò iuuenem ferocem, illo incolumi gerentem tyrannidem, iamq; patri uiuo succedentem. Priuatus paterfamilias non fert filium, se uiuo, successorem, & tu uis istuc credi in tyranno? Ille non sinit ullum è liberis rem domesticam ex animi sui libidine moderari, & tyrannus sese ueluti abdicans imperio, negotium omne in adolescentem reiecerat? Non dubito, quin et ipse uideris, quàm dura sint ista, & quàm à communi sensu abhorrentia. Verum quid faceres? nisi tales personas induxisses, exitum inuenire Tragœdia tua nō poterat. Quæso te, en unquam auditum est, tyrannum ætate mitescere? Quando tu desines ea, quæ sunt priuatorum, quæ bonorum principum tyrannis tribuere? Vt eodem igni cera mollescāt,

limus durescit, ita ætate pleriq; redduntur mitio-
res, ac temperantiores, tyrannus magis, ac magis
exasperatur. Vt tempus nonnullis pomis amaritu-
dinem adimit, at uinis nonnullis acorem conali-
at, itidem tyrannis non adimit sæuitiam ætas, sed
exaggerat. Vis ipsissimam tyrannici ingenij tibi de
monstrem imaginem? Spinam cogita, quæ quo ma
gis senescit, eo pungit acrius. Echinos cogita, qui
quo plus habent ætatis, hoc testa sunt asperiore.
Vulgaribus ingeniis fortasse nonnulla uitia sene-
cta uel detrahit, uel certe mitigat, etiam si plura ir
ritat, nonnulla parit. At tyrãnorum mentibus ad
scelus, ad crudelitatem natis, scelere, & immanita
te imbutis, atq; educatis, præter uitiorum omnium
incrementum adferre senecta quid potest? Nisi for
te libidinem adimit? Quanquam ista tyrannidis
quantula tandem est portio? Sed esto fuerit sane,
propter ætatem ad uoluptates segnior, uerum erat
fastidiosior, unde fit, ut imbecallior sit ad coitum,
ad raptum auidior. Fortasse pauciores huic execta-
bantur ephebi, sed insigniores. Pauciores producę-
bantur uirgines, sed exquisitiores. Cur non autem
& plures, uidelicet quo senile fastidium optione,
& uarietate uinceret? Hoc ita esse, quot ego tibi te
stes citare possem? qui quo nobiliores sunt, quo for
tuna præstantiores habent liberos, hoc magis eis à
flagitiosissimi senis cupiditate metuebant. An tu pu
tas unà cum uiribus senescere libidinem? Multo
secus habet. Immo quantum ætas improborum ho
minum facultati detrahit, tantum adijcat cupidita

ti. Quanquam tyrannicum animum his in rebus non tam uoluptatis usus capit, quàm nostra delectat contumelia. Vt frigeat in sene tyranno uenus, certe feruet, uigetq; malitia, sæuitia, nocendi libido. Postremo totum illud uitiorum agmen, quæ propria tyrannorum sunt, cupiditas, rapacitas, improbitas, impudentia, impietas, iracundia, uiolentia, impotentia, suspicio, fraus, perfidia, crudelitas, implacabilitas, immanitas, periurium (Quid autem oportet omnia commemorare nobis omnibus heu nimium nota) horum inquam nullum non ætate fit acerbius, propterea quod iuuenta nonnunquam naturæ bonitate uincatur, præterea quædam mala nõdum didicit, at senecta, siqd pudoris, siquid humanitatis, siquid melioris ingenij à natura insitum est, id omne multo, ac diuturno flagitiorum usu penitus exuit, & prorsum in immanissimam quandam feram abijt. Id ita euenisse iudices in execratissimo illo sene, qd ego coner argumentis docere? cum sua cuiq; memoria abũde satis exemplũ suppeditet, qđ si iuuenis sese gerebat insolentius, uidelicet patris abutens imperio, nũ tu hũc continuo tyranni noĩe donabis? Ergo ex eadem tyrannide sexcentos tyrannos facile reddideris. Nam qs est omnino in tyranni familia, uel extremum mancipiũ, q non ipse penè tyranno sit ferocior, uiolẽtior, scæleratior, filius, inquit, emolumentis imperij potiebatur, patri præter nomen nihil cessit. Quasi uero non sit istuc omni tyrannidi commune. Longe minima fructuum pars, qui solent ex tyrannide capi, ad ipsum

redeunt tyrannum. Quemadmodum in latrocinio fieri consueuit, prædæ communiter in omnes distribuuntur. uel in eos potius, quorum opera capiuntur. Alioqui non cohærebit cohors illa scelerata, nisi dux ille, quisquis fuerit, plus etiam permittat suis, quàm sibipsi. Solum nomen sibi proprie uendicat. Et in nullos est tyrannus indulgentior, quàm in scelerum ministros, quippe quorum opera sentiat suum imperium contineri. Proinde sub unius umbra, satelles omnis, omnis minister, familiaris, leno, tyrannidem quandam in ciues exercet. Ridicule fecero, si hoc quoq; coner argumentatione probare iudices, uidimus, sensimus, experti sumus, nisi forte tam diutinæ calamitatis memoriam tam pauculi dies obliterauerunt, neq; enim esset res usqueadeo misera tyrannis, si unius modo foret toleranda uiolentia. Quot ferendi latrones? quot sacrilegi? quot ex extrema barbarie aduenæ, feris quàm hominibus similiores? Neq; desunt qui se simulent apud tyrannum sceleribus suis gratiã promeritos esse, quo nimirum hoc nomine metuantur à ciuibus. Horum igitur unum quenlibet tyrannum appellabis? et pro quolibet occiso tyrannicidæ præmium petes? Non in tantum omnem exues pudorem, opinor. Sed pater ætate fessus omnem dominatum in filium transtulerat, quicquid tyrannicum in urbe gerebatur, id iuuenis uiolentia committebatur. Sed istuc quantum absit ab imagine ueri, quis tam cæcus, ut non uideat? quis tam obliuiosus, ut non possit experimento refellere? Ego tibi complu-

ves nominare satellites possum filio insolentiores. Ad hæc ueri simillimum est, nullius insolentiam minus approbasse senem quàm filij, uel quod odit omnem tyrannidis affectatorem omnis tyrannus, uel quod intelligit ex illius facinoribus longe plus inuidiæ, odijq; sibi conflari (Callidissimi autem tyranni est, eatenus legitimum imitari regnum, quatenus obtineri tyrannis possit) uel quod pater etiã pessimus, tamen liberorum non nihil offenditur uitijs, et ad crudelitatis ministeria, alienis quàm suis uti mauult. Quod si clàm patre rapinas, raptus, atq; id genus facinora designabat filius, profecto non tyrannum agebat, sed insolentem satellitem, sin approbante patre, quasiq; per illum exercente tyrannidem, utri tandem par erat imputari commissa, huic, per quem gerebantur, an ei, cuius authoritate, arbitrioq; fiebant? Non arbitror obscurum, quin huic, cui in manu erat, nutu, ne fierent, uetare. Quid autem non agunt per alios tyranni? Nã ipsi quidem neq; pueros emasculant, neq; uirgines abripiunt, neq; proscribunt, neq; bona diripiũt, neq; phana dispoliant, neq; hæreditatibus manum inijciunt, neq; compilant ærarium, neq; tormentis excruciant, neq; quenquam iugulant, neq; armis uicos expugnant, neq; incendunt uillas. Totum hũc tyrannicum ludum per ministros exercent. In unũ tamen tyrannica nominis inuidia competit, in unũ occidendum lex præmium instituit, in unũ stringẽdi ferri ius facit, illos suæ cognitioni reseruat. Quorum ut quisq; sua opera tyrãno profuit, ita aliud

atq; aliud uocabulum imponi potest, certe tyranni uocabulum nemini congruit, nisi uni illi, sub cuius ueluti clypeo, tota illa pernitiosissimorum hominum colluuies latitat. Arbitror uobis iudices saepenumero auditum esse, id quod eleganter à doctissimis uiris est scriptum, tyrannis non longas modo, uerum etiam plurimas esse manus, plurimos oculos, eosq; acerrimos, plurimas aures, easq; longissimas. Omnino prodigiosum quoddam est animal tyrannus, multoq; Titanibus illis Briareo & Encelado portentosius, centenis capitibus, centenis linguis, centenis manibus, pedibusq;. Quot enim habet scelerum ministros, totidem habere membra uidetur. Atq; ut ex membris corpus, ita tyrannis ex huiusmodi constat ministris. Verum ut illud, quod corpus appellatur, nihil est aliud quàm quiddam omnibus ex membris aggregatum, ita in tyrannide, unum quippiam est, quod neq; pes sit, neq; manus, nec ullum aliud membrum, contineat autem uniuersa, at ita contineat, ut ab ijs possit separari, idq; tyrannus uocatur. Proinde exaggera quantum libet iuuenis insolentiã, uiolentiamq;, praefectum arcis uoces licebit, oculum nomines licebit, aut si mauis dextram, aut si ne id quidem satis, praecipuum tyranni caput dicas licebit, tyrannum certe uocare, nequaquam potes. Vnum enim illud portentum tyranni nomine lex censet, cuius authoritate, tituloq;, cuncta haec membra uelut animãtur. Idq; unum forti cuiui permittit occidere, non uult te in oculum aliquem inuolare, non sinit ut caput ali-

quod amputes, ne tale quiddam eueniat, quod de Lernæa hydra fabulantur poëtæ, ut pro uno capite resecto, duo pestilentiora subnascantur, pro uno excusso oculo, plures acriores succedant, pro una rescisa dextera, multæ robustiores subpullulēt, unius uitæ te dominum, arbitrumq; constituit, qui sibi sit ausus tyranni uindicare nomen, quo sublato futurum sit, ut membra reliqua, quasi destituta spiritu emoriantur, aut certe sanentur. At quid ego tecum tam accuratis argumentationibus ago? Possum ilico tuis te uerbis reuincere, ac ueluti tuo te laqueo capere. Iuuenem paulo ante magnum patris satellitem nominabas. Non inficiabere. Rursum alio loco dicebas omnem tyrannidem occupasse filium, solius appellationis honorem cepisse. Qui conuenit eundem & setellitem, & tyrannum appellari? Tum si cessit, non igitur usurpauit tyranni nomen. Contractus autem uerbis aut rati sunt, aut rescinduntur. Lex hac tecum formula contraxit, si quis tyrannum occiderit, præmium ferat. Quid tu mihi iuuenis flagitia commemoras? Id te lex uoluit occidere, quodcunq; illud esset animal, quod tyrannus diceretur. Magnū (ut ipse fateris) satellitē occidisti, non tyrannum, q̄d tibi cum lege rei est? At rem inquis, legis secutus sum, non syllabas, eum interfeci, qui caput erat tyrannidis, paratus hæres paterni dominatus, libertatem peperi, seruitutem sustuli, hoc lex sensit, huius rei authori præmium præstituit. Satellitem inquam occidisti, nihil moror quantum, quàm grauem, quàm ferocem, quàm sce

lestum, satellitem tamen occidisti tyrannidis, non caput, aut si caput, unũ è pluribus. Sed hæc omnia tibi ex animi sententia largiamur, fuerit sanè res tota tyrannidis filius, pater nihil nisi uocabulum quoddam inane tyranni, quemadmodum in fabulis habetur, Echo nympham, nil aliud quàm meram quandam fuisse uocem sine corpore. Qui tibi licuit in re tanta, à uerbis legis discedere? præsertim ita dilucidis, ut perspicuum magis nihil esse possit, & commentitiam interpretationem domi tuæ natam in iudicium adferre? Ego iudices nullum in Remp. exemplum pernitiosius induci posse iudico, quàm si consuescant homines calumniosi à præscripto legum recedere, & interpretamento, quod ad prætexẽdum facinus quisq; suum maxime idoneũ comminisci queat, id iudicibus obijcere. Quis autem unquam meminit de legis sententia quæri solere, nisi cum in scripto quiddam apparet ambigue, obscuré ue dictum, aut cum ex uerbis, et euẽtu absurditas quæpiam extitit, eaq; manifesta. In priore non cuiusuis commentum, sed iuris prudentium responsa, sed iudicum sententia recipi solet. In hoc posteriore, necessitas ipsa compellit aliquantisper à legis uocibus deflectere, & æquitatem iuris potius, quàm uerba spectare. Duplex itaq; periculum uidetis iudices, alterum ne superstitiosa cauillatione literarum legis ab eo, quod lex spectauit, abducamur, alterum, ne passim à præscripto discedendo leges omneis, et iudiciorũ religionem subuertamus. Quorum illud quidem multo leuius est, pro

ptere a quod

pterea quod uix unquam accidat, ut legislator obscure quid uoluerit explicuerit, aut absurdum quidam exoriatur, hoc multo periculosissimum, perniciosissimumq;. Etenim quæ tandem lex futura est, quam uersutus calumniator, quo pœnam effugiat, non facile possit aliquo commento subuertere? Neq; quisquam elabetur e' iudicio uestro nocens, nisi qui sit usqueadeo nullius ingenij, ut ne friuolam quidem aliquam commentatiunculam queat inuenire. Atq; ut cuiq; commodum erit, aut animi libido feret, ita pro sene iuuenem, pro tyranno satellitem, pro homicidio tyrannicidium, & passim aliud pro alio interpretabitur. Vestra interim iudices religio, uestrum iusiurandum, qua tandem ratione seruabitur, quibus nihil futurum est certi, quod in cognoscendo sequamini, uerum ambiguas, diuersasq; litigatorum coniecturas spectare necessum erit. Ergo cum in omni causa maximopere cauendum est, ne sine grauissima ratione à legis præscripto discedatur, tum in hac non periculosum modo, uerũ etiam absurdissimum, cum legis uerbis nihil possit esse dilucidius, sententia nihil æquius, interpretamento, quod præter legis mentem inducatur, nihil pestilentius. An credimus legis huius authorẽ usque adeo infantem, & uerborum inopem fuisse, ut dicere non potuerit, qui quouis modo tyrannidem sustulerit, huic præmium esto, si modo istuc sensisset? Neq; uero fugit illum totam tyrannidem per satellites, & præfectos exerceri solere, permultosq; in his esse uel tyrannis ipsis sceleratiores, atq;, ut ita

dixerim, tyrannicos magis, & omnino supplicio digniores, nisi & omnium omnia ministrorum scelera tyranno imputarentur. In unum tamen illum, qui hoc nomine censetur, tibi ferro grassandi facultas data est. In reliquos non tibi permittitur idem. non quod illos uita dignos iudicet lex, sed quod unius cæde totam tyrannidem tolli uelit, non multorum cæde reddi duriorem. Tuum erat legi simpliciter parêre, neq; eius uerba quasi plumbeam quandam regulam ad tuum facinus accommodare, uerum ad illius præscriptum factorum tuorum rationem instituere. Præsertim in hoc exemplo, quo non aliud potest admitti pestilentius, ut ex legis arbitraria interpretatione, quem uelis interficiendi tibi pro tua libidine licentiam sumas? Non illud hoc spectandum loco iudices, quàm inuisus Reip. sit, qui occisus est, quàm maiore etiam supplicio dignus, uerum id etiam, atque etiam perpendere oportet, exemplum præter leges iugulandi homines, semel in ciuitatem receptum, semel uestris sententijs approbatum, denique præmio compensatum, quo tandem licentiæ sit processurum. Quod iste sibi in tyranni filium licere uoluit, hoc alius sibi uolet in ditissimum quenq; ciuium licere. Quisquis pauper à locuplete contumelia afficietur, protinus tyrannum eum appellabit, & ueneno, aut ferro adorietur. Postremo sicui magistratus non placebit, sicui iudex erit inuisus, non dubitabit è medio tollere. Porrò ad facinoris defensionem, sophistam quempiam, aut sycophantam

consulet (si ipse ingenuo stupidiore fuerit) & nouam legis interpretationem uobis adducet, dicet nil aliud sensisse legislatorem, quàm ut huiusmodi ciuium genus non nomine, sed re tyrãnidem agentiũ ferro, igni, ueneno tollatur è medio. Atque ita breui futurũ est, ut quod in uno factum semel et probauimus, & gauisi sumus, id in multis sæpius et doleamus, & improbemus. Credite mihi non mediocre discrimen, neq; conniuenter accipiendum, ut titulo reperto, priuatus hominem indemnatum interficiat. Id ita esse facile liquebit. Siquidem animaduertimus, nihil omnino esse, quod lex parcius, circunspectiusq; permiserit. Etenim (si memini) tribus dũtaxat temporibus lex indulsit, ut quis citra iudicium hominem occidat, primum adulterum, sed in uxore deprehensum, id quod intemperanti, & insuperabili mariti dolori donatum est. At ita si corpus utrunq; pariter interimat. Si argumentis idoneis deprehensum fuisse doceat, deinde in ui depellenda. At ita si demonstres, te mortem effugere nequijsse, nisi mortem intulisses, id lex ita interpretatur, quasi sese tueri potuis sit istuc, quàm alium occidere. Vterq; tamen facti sui rationem reddere cõpellitur, statim sese prodere, nec expectare donec in ius trahatur, atq; (ut ita dicam) ultro semet reum facere cogitur. Quod si omnia constabunt argumenta, ita demum à lege dimittitur, ut ueniæ, non laude dignus esse uideatur. Postremo in tyranniciadio, ubi propter periculi suscepti magnitudinem lex præmium quoque proponit, at ita si

eum, quem tibi lex isto uelut insigni tyrannici nominis denotauit, fortiter occideris, non si scelestum alio scelere sustuleris, neq; patietur te ius occidendi permissum, latius quàm ad unicum tyranni caput trahere, nisi siquis obsistat, ut per illius necem tibi necesse sit ad illum penetrare. Iamq; hoc factum tuum secunda illa ratione defenditur. Huic tertio generi fortasse proxima uideatur, hostem in bello feriendi facultas, quam tuæ tamen libidini lex non permisit. Nisi palàm hostis sit declaratus, in imperatoris uerba iuraris, nisi ille in aciem eduxerit, nisi signa canere iusserit, tibi fraudi futurum est, hostem interfecisse. Tu dicturus es. Hostem occidi, nam plus quàm hostilia faciebat, nomen hostis tantum aberat, re hostem agebat. Lex respondebit, suarum partium fuisse, hostem declarare. ac tuo fortasse scelere fruetur, uerum ne serpat exẽplum, pœnas de te sumet. Quid autem aliud abs te factum est? Vnum tibi lex nominatim designauerat, tu illius uocabulum tuapte authoritate in alium transfers, quod nisi in unum non potest competere, neque traduci debet ab eo, cui lex attribuerit, ne tibi fas sit aliquando quem uoles magistratum, quem uoles iudicem, quem uoles ciuem tyrannum appellare. Neque uero sine grauissimis causis lex tot uinculis astrinxit, hanc in uitam alterius licentiam. Perpendit nihil maius eripi cuiquam posse, quàm uitam, uidit in extinctum facile uarias causas confingi etiã impune posse, quandoquidem ille non sit refutaturus, qui iacet. Vi-

dit quàm multis titulis suum quisq; dolorem posset prætexere, si post occisum hominem ulla causa recipiatur, præter eas, quæ legibus sint expressæ. Quid, quod grauatim sibi quoque lex permisisse uidetur, ut homini uitam eripiat, quàm comperta, quàm multa requirit argumenta, quàm multa concedit reo, quàm maligne agit cum actore, quem non nisi suo periculo uult accusare, quantum spatij largitur ei, qui defertur, quàm liberam iudicum reiectionem. Quantum igitur à mente legis abesse putas, ut cuilibet permittat uel pro suo priuato dolore, uel domestica iuris interpretatione, hoc est subuersione in cuiusquam uitam grassari? Neque ad rem pertinet, quantum criminum aceruum exaggeres, quantumuis etiam uerorum, addo notorum, dicas parricidam, sacrilegum, incestum, proditorem, peculatorem, ueneficum interfecta. Tyrannum lex iubet occidi, at hic unus multis tyrannis erat sceleratior, pestilentiorq; ciuitati. Ad ista tam multa crimina lex tibi uerbo respondebit. Nihil moror quàm fuerit scelerosus, qui perijt, in unum tyrannum tibi ius feceram occidendi. In reliquos in ius trahendi. Si detulisses, auditus, reuictus, damnatus à me palàm pœnas dedisset, omniq; Reip. salubri exemplo fuisses. Nunc tu priuata libidine interficiens, pro saluberrimo exẽplo, perniciosissimum in ciuitatem induxisti, & legum instaurationem à legis uiolatione auspicatris, hoc est malis malo mederi studes. An me clàm esse putas, quàm multi sint in hac turba uita indi-

gni, morte dignissimi? At eos meæ cognitioni non tuis manibus seruo, sunt fora, sunt tribunalia, sunt iudices, sunt carceres, secures, carnifices. Cur tu mihi præire conaris? cur nullo mandãte magistratum occupas? & dum tyrannicida uideri uis, tyrannum imitaris? Nam quo alio nomine tantopere mihi est inuisus ille, nisi quod mihi parêre recusat? et præire conatur. Ei demum ferrum tractare licebit, cuius manibus ego permisero. Si iuuenem occidisses, quod non alia patuisset ad tyrannum uia, darem ueniam necessitati, nunc occidisti, non obsistentem, non auxilium ferentem patri, sed patris opem implorantem. Huius unius cæde contentus discessisti, tyrannum nec impetisti, in quem unum tibi ius feceram. Meum erat expendere utrum ex usu Reip. fuerit, an iuuenis occideretur, malueram illum exquisitioribus excruciatum supplicijs exemplũ omnibus edere. Neq; hæc dico iudices, quasi parũ gaudeam pariter cum patre sublatum filiũ, utinam eadem opera simul omnes sint oppressi, quibuscunq; tyrannus placet. Sed quis prohibet simul & gaudere, quod deorum bonitas nobis hanc rem bene uerterit, & tamen non committere, ut huius temeritas, si iudicio comprobetur, in legem, atque in exemplum trahatur? Nec de iuuenis iniuria uindicanda nunc agitur, sed de legis uiolatæ maiestate. Non enim par est, ut cuiquam personæ præter ius extincti odium in scelere suffragetur. Neq; tam spectandum in quem commissum sit facinus, quàm quo exemplo commissum. Alioqui cur non eadem ope

ra, fas sit in tyranni nepotes, pellacas, pueros, uxores, libertos, lenones grassari? Bonam tyrannidis partem uxor sæpenumero suggerit. Ad summam immanitatem, nonnunquam libertus aliquis, aut uernula instigat, cur non & hos iugulas? Si tibi ius est æstimatione priuata meritorum ciuem iugulare? Quid, quod est aliquid tyranno nocentius, in quod tamen haudquaquã tibi ius sit occidendi? Finge esse qui totam hanc urbem, templa, domos, curiam conatus sit incendere, immo qui iam compluribus locis ignem subiecerit, sed incendium subito exorto imbri restinctum, authorem non obscurum, uerum abditum latitare. Eũ forte fortuna repertum manu tua trucidas. Num lex tuum factum approbabit? Non opinor. Atqui tyranno ille quanto erat nocentior? Tanto nimirum quanto est atrocius ciuitatem semel funditus euertere, quàm expilare, ciues uniuersos, uno igni finire, quàm in paucat quædam sæuire capita. Et tamen in unum tyrannum stringendi ferri potestas priuatim permittitur. Illum deferendi modo ius habes. Hic inre tam aperta legis mentem calumniari, & nouo interpretamẽto tuum facinus palliare, quid tandem aliud est, q̃ legum authoritatem euertere, atq; id per cuniculos quosdam agere, quod tyrannus palàm, ac ui facere consueuit? In recipienda lege fas est populo causam, æquitatem'q; legis excutere, Cæterũ receptæ, & longo iam usu comprobatæ simpliciter oportet obtemperare. Neq; enim existimandum est maiores illos nostros uiros sine controuersia sapientissi-

mos, ita sine grauissimis rationibus instituisse, ut priuatim interficiendi tyranni facultas unico capite finiretur. Primum ad iugulandi licentiam fenestram aperiendam ciuibus non putauerunt, deinde perspiciebant tyrannidem fatale quoddam esse Reip. malum, quod minore noxa toleraretur, quàm male exagitaretur. Neque posse semel tolli, nisi tyranni ipsius cæde. Quo submoto uidelicet, qui legibus imperabat, non parebat, iá nihil opus esse priuata audacia, nimirum illis in Reip. administrationem uindicatis. Quod si tyrannus in ius uocari potuisset, ne hunc quidem tuæ dextræ arbitrio permisissent. Videbant & illud. Tyrannidem nonnullam habere monarchiæ legitimæ speciem, hoc tantum interesse, quod in monarchia, populus regi paret, Rex legibus. in tyrannide omnia unius libidini subiecta sunt. Rex publicam spectat utilitatem, Tyrannus priuatim suam, unde publicitus expedit, ut tyranno ueluti principi legitimo ciuitas pareat, donec idoneus aliquis uindex extiterit, qui legum authoritatem in pristinum statum restituat, atq; id unius (si fieri potest) capitis iactura. Nã hac moderatione in fatalibus illis pestibus, quæ totum Reip. quasi corpus corripiunt, legum prudẽtia consueuit uti, ut exemplo magis, quàm admissi talione, morbo medeatur, ne, dum ciuitatẽ sanare studet, magnam ciuitatis partem interimat. Hinc est, quod in seditionibus publicis, nõ nisi in ipsos authores consueuit animaduerti, reliquis, quos tempestas illa commouerat, dari uenia, aut uix etiam dari uenia,

qui in publico Reip. tumultu quietē egissent. Quæ potest autem pestis esse fatalior, q̄ tyrannis? Quæ sese latius in ciuitatis membra diffundit? Quota quæq; urbis pars ab hoc uitio syncera potest esse? Omitto iam quicquid est ambitiosorum, ære alieno obstrictorum scelere contaminatorum, Barbarorum (nam hæc tota sentina hominum tyrannide gaudet, ut in qua nullis maiora quàm sceleratis sint præmia) bonos etiam ciues hoc malum inuoluit, dum uel timent fortunis suis, uel rectum iudicát seruire tempori. In hoc itaq; rerū statu leges non extinctæ, sed oppressæ modo, cautim, & circunspicienter agunt, intelligunt hoc ulcus citra summam ciuitatis perniciem exasperari non posse, unius capitis dispendio commode sanari posse. Quare docto cuipiam medico præmium ostendunt, digito demonstrant, quod membrum secari uelint, quibus abstineri. Caput iudicarunt illæ, tu dextram secuisti. Illæ tyrannum, tu tyranni satellitem occidisti. Quo præmio dignus? Nempe eo, quo qui morbo inscite exagitato, totum hominem in extremum uitæ discrimen adducat, quo qui hominem legibus uetantibus occidat. Neq; ego nunc te cædis reum ago, aget alius fortassis, cuicunq; lubitum erit, uerum illud modo consilium fuit, ostendere tibi quàm insignitæ sit impudentiæ in ea causa, tam eximiam tibi uendicare laudē, tam egregia poscere præmia, in qua nequeas obtinere, si modo tecum exactius, ac seuerius agatur, ut grauers pœnas effugias. I nunc, et curiosum me uoca, qui tam candide, tamq;

ciuiliter tecum agam, ut cum te possim in graue discrimen uocare, sat habeam legis, & Reip. causam defendere, ne circumuenta præmiū dare cogatur ei, qui nihil boni sit promeritus. Id quod non iudicibus modo, quibus istuc iandudum liquere puto, uerum tibi etiam ipsi cupio persuadere. & facturum me confido, si modo tantisper animum possis attendere. Vin igitur, ut, quēadmodum tu faciebas, itidem & nos summatim totam causam ob oculos reuocemus? dispiciamusq; quàm multa tuo in facto desyderentur ad id, ut legi satisfeceris, & quantum tu sis hallucinatus, cum multa diceres etiā superesse? Tria quædam requirit lex, & ita requirit, ut si quodlibet horum desit, aut pœnam te, aut certe nihil gratiæ debere se credat. Quorum ego non unum aliquod, sed unumquodq; deesse docebo. Quod si facio, utrum æquo animo cedes præmio, an impudenter petere persistes? Ergo rem accipe. Nisi tria hæc tibi constiterint, non est, quod tyrannicidæ præmium petas. Animus, uia, & effectus. Animus duo quædam complectitur, uel quid speraris, uel quid proposueris. Nam si tyrannum per impudentiam occidisses, si præter propositum, non magis profecto præmium tibi debeatur, quàm siquis tyranno amicissimus idem fecisset. nam idem potuit accidere. Tu porrò quid propositi in arcem attuleris, ipse uideris, ita demum legi persuasum erit, te uoluisse occidere tyrannum, si occideris. Non occidisti, atq; id etiam cum tibi in manu fuerit (ut ais) si libuisset interficere. Lex negat sua referre,

utrum tyranniadij propositum in arcem non attuleris, an allatum repente mutaris. Iam quid sperares excutiamus. Quanquam istuc leges non ita ualde curiose pensiculantur, sed tamen in tam absoluto facinore partes omnes constare oportet. Quid enim si tyrannum interfecisses, quo tyrannidẽ ipse occupares, utrum præmium sperares? an supplicium metueris? Quid si quo priuatum animi tui dolorem ulasceris, tyrannum ocadisses? atq; id esset palám? Num præmium auderes poscere? Quid, si latrones tyrannum forte fortuna obuium obtruncassent, num ad hunc honorem aspirarent? Quid, siquis tyranno priuatim infensus, magna te pecunia conduxisset, quo ei tyranno uenenum dares, dedisses'q;, num quæso tyranniadæ præmium postulares? Ego hic tecum non ago coniecturis, nihil dico in uitam tuam, quæ quidem obscurior est, quàm ut tu, alioqui tam gloriosus, quicquam de ea ausus fueris dicere, illud unum affirmare non dubitem, qui tyrannum, cum tutò licuerit, non ocadit, planè noluit ocadere. Qui eum ocaderit, cuius mors extremum exitium Reip. uideretur allatura, potius quàm ullam commoditatem, is aut priuatim dolorem ulasci uoluit, non libertatem publicam uendicare, aut emolumentum suum secutus est Reip. periculo, non suo periculo Reip. studuit prodesse. Postremo, non potest nisi gloriæ ieiunio adductus uideri, qui tam insolenter se iactat. Non potest non uideri lucrum secutus, q tam improbe præmium flagitat. An non uides igitur quantopere hac parte à

tota legis mente dissentias, quem illa tuæ uitæ peri-
culo, sua causa uoluit occidere, eum tu non solum
uolens præteristi, uerumetiam periculose in Remp.
irritasti, quem sua causa noluit occidi, eum tu maxi
mo nostro periculo tui compendij, aut animi fortas
se gratia iugulasti. Sed finge te animum tyrannici-
da dignum ad facinus attulisse, lucri perinde ut
uitæ contemptorem, magni tamen refert, qua ratio-
ne tyrannidem tollere aggrediaris. Iam enim o-
mnia tibi ex animi tui libidine largior, quæ tamen
nemo alius tibi concessurus est. te in filio iugulas-
se patrem, in non tyranno tyrãnum. Largior istuc
Delium aliquem tibi prædixisse, ut certum præsci
re potueris, quod ipse etiã uix diuinare Delius po
tuerit. Licuisse tibi patrem occidere, si libuisset, ue-
rum hoc pœnæ genus tibi magis placuisse. Sustule-
ris sanè tyrannidem, id'q; noua quadam, & inusi
tata ratione. Vides quàm multa tibi dono? Tamen
obsistam tibi, nec sinam ferre præmium, propterea
quod ea uia sustuleris, quæ legi non probatur, quæ
non expediat moribus ciuitatis, quæ non sit forti
uiro digna. Age quid si tyranni filium infantem
in cunis iugulasses, et rursum adfuisset Delius ille,
per quem certum præscire posses fore, ut necato pue
ro, pater sibi mortem accerseret, atq; id euenisset.
Vtrum te tanquam tyrannicidam suspiceret Resp.
an potius tanquam immanem, & ferum homi-
nem execraretur, qui in eam sæuieris ætatem, cui
etiam ab hoste armato parcatur, quæ leonibus etiã
miseranda uideatur? Quid ergo? Vtetur tuo ma-

lesicio Resp. Cæterum exemplum haudquaquam probabit. Quid, si tyranni uxorem, quam ille misere deamaret, per uim constuprasses, atq; ille eius impatiens contumeliæ fugerit è uita. Utrum tyrannicidij laudem flagitabis, an raptus, & adulterij supplicium potius formidabis? Res obscura non est. Cõferam tuo facto propiora. Quid, si tyranni medicus cum esses, ueneno ægrotanti dato, illum sustulisses, utrum ut ueneficum oderit te Resp. an ut uirũ fortem admirabitur? tyrannum sublatum gaudebit, facti rationem, modumq; detestabitur. Quid, si cum te tyrannus familiariter uteretur, tu in conuiuio, prætextu necessitudinis uenenum porrigeres. denuq; si per magicas imagines, ac maleficas quasdam deuotiones tyrãno uitam ademisses, utrum à lege præmium, an pœnam expectares? Atqui tyrannidem utcunq; sustulisti. Euentu gaudet lex. Uerum exemplum tam perniciosum in Remp. non recipit, ut consuescant ciues scelus ulcisci scelere, patrem in filio iugulare. uides quantum momenti sit in modo, uiaq;, ut factum tuum approbetur? Quod lex permittit, ut fiat, non statim permittit, ut id uia qualibet efficias. Adulterũ ferro occidere licet, ueneno, aut incantamentis non licet. Cur ita? Quia pestilens exemplum omnino tractare uenena. Nec id ulla causa quantumuis honesta, sinit in ciuitatem irrepere. Quid, quod ne hostem quidem ueneno, aut malis artibus interficere fas est? Nam nusquam nõ improbat maleficia lex, & ueneno tincta tela etiã in bellis interdicta sunt. Quod si modus facti spe

ratur in his, in quibus nullum petitur præmium, quanto magis id fiet in his, in quibus summum petitur? Lex triumphum statuit ei, qui certum hostium numerum fuderit. Fuderit aliquis non acie, sed aquis, & pabulo ueneno tinctis. Vtrũ ciues hũc æquis oculis spectare poterunt triumphantem, an potius sicuti ueneficum oderint, auersabuntur, exe crabuntur? Quid, quod priuatis etiã in rebus uia, modusq; perpenditur, quo magis idem oportebit, tum in publico, tum in splendidissimo facinore, ut à quo conueniat omnem sceleris suspicionẽ abesse? Age illud tecum reputa, si medico mercedem pactus esses, quo te morbo leuaret, atq; ille non pharmacis, sed maleficijs, & incantamentis morbum exemisset, utrum præmium dabis, an magis hominem in ius trahes iniuriæ malis artibus datæ reũ ages? Clamabit ille morbo te leuaui, qua uia quid istuc tua refert? Hoc tantum spectabas, ut morbo liber esses, ei rei merces est promissa. Ingratum te uocabit, qui nisi sua opera ne esses quidem, qui præmium negare posses. Tu protinus respondebis, opinor, medico te præmium esse pollicitum, non mago, neq; deberi quicquam nisi rem malam ei, qui beneficium male dederit. Quanquam ne dedisse quidem uidetur, qui malum malo tollit. Id enim mutare est incommodum, non amouere. Dices enim animo nocitum, dum corpori subuenitur. Atq; istam litem uinces, etiam iniquo iudice. Atqui eadem, aut melior etiam, et uincibilior est tecum causa legi, quàm quæ tibi futura fuerat cum medico. Nam ibi de

priuata mercœdula disceptaretur, hic de publico honore. Ibi falsus est unus, hic legi fraus facta, per quam cautum oportuit ne quisquam ciuium circumueniatur. Ibi salus data, certa quidem, & efficaci, sed suspecta, & improbata uia, hic nefario scelere (cur enim non sic appellatur homicidium, quod in ciuem contra legem admissum sit?) non libertas restituta, sed in extremum discrimen adducta Resp. Quandoquidem tuum factum perinde habet, ac si medicus quispiam ad curam mercœde conductus, uenenum pro remedio ministret, quod tamen ægrotanti (ita ut non raro consueuit accidere) per occasionem morbum adimat. Qui reualuit suis fatis acceptum feret, quod uiuat, tibi mortem, tametsi uitarit, tamen imputabit. Neq; sua referre putabit, utrum imperitia, an perperá, ac studiose pro pharmaco uenenum porrexeris, propterea quod tui fuerat officij, aut non suscipere negotium, aut fidem simul & artem, & industriam, ac diligentiam, et quicqd à probato artifice solet requiri, ad curam adferre. Sed age sinimus adhuc possidere te, quod dudũ sumus largiti, ut planè ista uia tyrannũ occideris, citra ullum Reip. discrimen. Lex non approbabit facinus tuum, nisi nõ tantum à crimine, uerũ etiam ab omni criminis specie procul abfuerit, ne uidelicet ea, quæ in hoc potissimum adhibita est in ciuitatem, ut maleficium omne secludat, incolumitatem suam, quam conueniebat aut deo cuipiam, aut certe dijs simillimo homini acceptam referri, sceleri debere dicatur. Non approbabit inquam nisi

tyrannum ipſum, quem nominatim indicauit ipſa,
quaq; permittit uia ſuſtuleris, ne per rimam iſtam
periculoſum exemplum in Rēp. irrepat. Poſtremo
niſi ferro, non clancularijs, ac maleficijs artibus
niſi uirtute, niſi manu, niſi uitæ tuæ manifeſto con-
temptu tyrannum trucidaris. Neq; enim huc tantū
ſpectat lex, ut tyrannus in præſens ſubmoueatur,
uerum illud multo magis reſpiciat, ut omnes mor-
tales intelligant, in ea ciuitate uiros eſſe fortes, qui
non uereantur uitæ ſuæ diſpendio, patriæ commo-
dis conſulere, ac præclari exemplo facinoris o-
mnes etiam in poſterum ab affectatione tyranni-
dis deterreantur, cum uideant in ea ciuitate nul-
lum eſſe tyrannis ſatis tutum præſidium, quando-
quidem illud nemo ſcit, qui uitæ ſuæ ſit contemptor,
eum eſſe alienæ uitæ dominum. Nam quod omni-
no ſatellitiū, quæ excubiæ, qui parietes, quæ arx,
quæ arma aduerſus huiuſmodi animum, tyranni
caput defendant, qui patriæ libertatem ſua uita be
ne credat emi? Poſtremo autem, ut maxime tibi con
ſtet animus, ut conſtet uia, id quod eſt totius nego-
tij caput, non effeciſti. tantum enim abeſt, ut tyran
num occideris, ut quantum in te fuit, tyrannidem
maiorem in modum auxeris, interfecto tyranni fi
lio. Quid autem refert, malitia, an ſtultitia Remp.
in diſcrimē adduxeris? Nā illo, quod uulgo, dicunt
nihil uerius. Intempeſtiuam beneuolentiam nihil à
ſimultate differre. Tantum abeſt, ut occideris tyran
num, ut ne ſuſpicari quidem potueris id euēturum,
ut ipſe ſemet occideret. Sed iuuenem occidiſti, patre

insolentiorem,

insolentiorem, quid tum postea? si patri & huius scelera lex imputat? Magnum proinde tyranni satellitem, non tyrannum occidisti. Sed paratum tyrãnidis hæredem occidisti, in tyrannidem succedit, qui prior, qui potior est in occupando. Verum esto sanè, certum hæredem sustuleris, igitur qui tyrãnus erat futurus interemisti. Atq; quod futurum est, id nõ dũ est. Porrò lex eum, q iam tyrannus sit, tolli iubet, non quẽ aliquando futurũ diuines. An q statuam ex pacto debeat, & rudem truncum præstiterit, fidem persoluisse uideatur? Non arbitrator. Vbi nunc igitur sunt illa tam multa, quæ tibi ad premium postulandum supererant? Vides quàm ne unum quidem omnium tibi constet, quorum nihil oportebat deesse. Volui inquis, id demum uoluisse te lex credit, quod effeceris. Postea è re nata, propositum est commutatum. Hoc igitur præmij tibi debetur, quod ei, qui in Olympijs medio è cursu relicta meta, ad carceres reflectit habenas. At periclitatus es. proinde id laudis auferes, quod is, qui sudauit in Olympijs, nec uicit. Sed occidisti denique, uerum eum, quem neque lex permittebat arbitrio tuo, neque ex usu publico fuerat, occidi. At bene uertit ciuitati, quod fecisti, numini igitur gratia debetur, tali qualem Pallidẽ Atticis fuisse ferunt, de qua prouerbium extat, quod Atheniensium male consulta, in bonum exitum uertere consueuit. Non tu leges seruasti, sed sustulisti. non libertatem restituisti, sed numen aliquod huic urbi propitiũ, quod euentum tuæ temeritati debitum, sua commoditate

à nobis auertit. quod tuam stultitiam nobis uertit in occasionem restituendæ libertatis. Non ego ingratum erga te populum constituo, immo tu populum ingratum in deos reddere laboras, quem cum semel in periculum uocaris, ne pro simplici tyrannide duplicatam pateretur, nũc rursum in discrimen trahere conaris, ne ab iratis superis in pristinam seruitutẽ, aut grauius aliquod infortunium retrudatur. Quid tu te fucas, & phaleratis dictis in alienum meritum insinuas? Quid tibi in eo negotio laudem uniuersam uendicas, ex quo præter pœnam temeritatis nihil ad te redire merito possit? Si Reip. si iudicibus probare potes animum tuum tyrannicida dignum, qui nullum periculum uitæ Reip. causa recusarit, si facinus non scelere, non pernicioso exẽplo, sed legitima uia peregisti, si fortuna tuis egregijs conatibus bene expetitum dedit euentum, aude tyrãnicidam te uocare, aude pulcherrimum, ac penè diuinum munus à Rep. poscere, aude nobis seruatas leges, restitutam ciuitatem, aude templa, aras, focos, fortunas omneis, tutos pueros, inuiolatas uirgines, impolluta matrimonia, deniq; hoc ipsum, quod hic lege, & apud iudices agimus exprobrare, aude mihi minari, quod obstiterim, aude ciuitatem ingratitudinis insimulare, nisi laudem promeritam persoluerit, aude Iudices uel iniquos, uel corruptos clamitare, nisi suis sententijs præmium tibi decreuerint. Contra si suspectum, quid uolueris, si periculosum, si contra leges, si cum scelere coniunctum, quod feceris, sit pudor, ac desine tandem improbe

præmium flagitare, quod nulla ratione promerueris, pœnam, si sapis, incipe deprecari. Istuc fortassis ab æquitate iudicum, à ciuitate deorum munere læta queas impetrare. Neq; enim putes, unum me, te à præmio deterrere. Imaginare istac in causa, pariter & leges, & Remp. & deos tibi aduersari. Puta leges his tecum uerbis agere. Si nos uere restitutas uideri uis, sine nostram authoritatem primum in hac tua causa ualere. Longe plus laudis ex hoc iudicio referes, si nobis cesseris, si parueris, si tuam cupiditatem nostro submiseris arbitrio, si primum exemplum in te ciuibus edideris, reuixisse nos. Si monstraris ciuitati iam non ex sceleratorum libidine, sed ex nostro præscripto cuiq; uiuendum esse. Atq; altera ex parte Remp. hac tecum oratione uti puta. Si ciuem bonum mihi præstare studes, noli hanc stultitiæ notam mihi inurere, ut in posterũ re cognita, dicar ebrietate quadam gaudiorum ei præmium decreuisse, cui pœna magis deberetur, noli mihi deos, quos uix denuq; tam diutinis uotis, tot sacris, tot precibus, tot meis malis placatui, commoui, propitios reddidi, denuo per ingratitudinem iratos, atq; infensos reddere. Sine ut mihi per te liceat, saltem illorum beneficio frui. Quod si te neq; leges, neq; Resp. commouet, certe deorum orationem uereri debes, quos ita tecum agere putato. Quid tute in nostræ laudis possessionem ingeris? Quid honori nostro inuides? Cur non sinis nos in hanc ciuitatem perpetuo benignos esse? Cur tu ipse tam ingratus existis? Ciuitas hæc semel mihi restitutam li

bertatem debet, tu bis debes. commoditati nostræ, & quod Remp. seruauimus, cuius tu pars es, & q̃d commoditate nostra, tuam periculosam stultitiam, uel scelus potius, in maximam felicitatem uerterimus. Etenim nisi nos dextri, propitijq; adfuissemus, quid aliud tu, quàm perieras, & p̃ te Resp. Quod si plane contendis, ut præmiũ aliquod feras, abunde magnum præmiũ à nobis persolutum est, quod per nos res à te male instituta bene uerterit. A legibus merito maior relata gratia, si nostræ prosperitatis respectu, temeritatis simul, & sceleris ueniã condonarint. A ciuitate satis amplam laudem feres, si ea patiatur, ut in restitutæ libertatis historia tuum quoq; nomen admisceatur. Hac laudis parte contentus desine nobis debitum uelle præripere, ciuitati munus nostrum eripere, legibus aut authoritatem adimere. Sed finem facio nimirum extillata iam aqua. Quod superest, nunc uestræ partes sunt iudices statuere, utrum secundum leges, secundum deos, secundum Remp. sententiam dicere, an secundum hunc gloriosum ostentatorem pronuntiare uelitis. Vtrum hanc urbis felicitatem, huius temeritati, huius sceleri acceptam ferre malitis, sæpius exprobrandam, & breui fortassis à superis iratis (id quod abominor) auferendam, an in deos, quibus sine controuersia, tota debetur referre, eorũdem pietate, seruandam, agendam, beneq; fortunandam. Vtrum magis ex usu sit, ut primo hoc iudicio, statum leges circumuentæ dicantur, an ut appareat, legum restitutarum seueritatem, & iudicum sa

pientiam aduersus unius iniquam postulationem ualuisse.

[illegible] M. IOANNI PALVDANO RHETORI LOVANIENSIVM S. P. D.

V T intelligas humanissime Paludane Erasmum illum tuum, tametsi per omnes terras, mariaq; uolitantem, tamen tui memoriam perpetuo secum circunferre, mitto quasi Symboli uice Luciani dialogum, cui titulus. περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Quem in Italiam profecturus. in ipso penè procinctu latinum feci. In eo non sine uoluptate tanquam in speculo uidebis, aulicæ uitæ incommoda, quæ tu mihi sæpenumero commemorare solebas, nimirum expertus, & ueluti naufragio eiectus, ac uix isti liberæ, literariæq; uitæ redditus. Idq; feci eo studiosius, ut meo exemplo te prouocarem, uti iandiu græcanicis in literis uersatus incipias & ipse aliquando audere aliquid. Cur enim non dicam audere? Cum nullum sit mea sententia, facinus audacius, quàm si coneris ex bene Græcis bene latina facere. Vale, meq; tui amantissimum mutuum ama.

LVCIANI LIBELLVS DE IIS, QVI MERCEDE CONDVCTI IN DIVITVM FAMILIIS VIVVNT, [illegible] INTERPRETE.

Ecquid tibi primum amice, aut q̃d postremum (quemadmodum uulgo dici consueuit) recenseã ex iis, quæ tum facere, tum pati coguntur, qui mercedis gratia sese in alienas domos, conuictum'q; tradunt alienum, qui'q; in locupletum istorum amicitiam accersentur, si modo eiusmodi illorum seruitutem conuenit amicitiam appellare. Non enim permulta, atq; adeo pleraq; omnia, quæ illis ibi soleant accidere, nõ quod ipse ea experimento cognorim (neq; enim mihi unquam experiundi incidit necessitas, ac nequando incidat dii prohibeant) sed quod complures, qui in hoc uitæ genus inciderant, apud me soliti sint commemorare, partim qui in ipsis etiamdum malis constituti, quæ, & quanta ferrent, deplorabant, partim qui tanquam è carcere quodam profugi, non absq; uoluptate recordabantur, cõmemorabant'q; ea, quæ fuerant perpessi. Immo iuuabat reuocare ob oculos, quas erumnas effugissent. Atq; hi quidem digniores mihi uisi sunt, quibus fides haberetur, ut q eius sacri ritus (ut ita dixerim) omneis, omnia'q; mysteria perdidissent. Hos igitur haudquaquam indiligenter, nec oscitanter audire soleo, ueluti naufragũ

quoddam, ac præter spem obiectam salutem enarrantes. Cuiusmodi sunt isti, qui in templis deraso capite, in frequenti mortalium cœtu, immanes undas, procellas, sublatos in cœlum fluctus, iactus, malos fractos, gubernacula reuulsa narrant. In primis autem geminos Castorem, & Pollucem apparẽtes (nam hi peculiariter ad hanc tragœdiam pertinent) aut alium deum quempiam repente (quemadmodum in fabulis fieri consueuit) exortum, summisq; antemnis considentem, aut iuxta clauum adsistentem, qui nauim inualidam ad litus aliquod direxerit, in quod illisa ipsa quidem sensim, ac commode dissolueretur, illi uero tutò in solũ descenderint, idq; ope, fauoreq; diuino. Atq; isti igitur permulta id genus ad præsentem commoditatem exaggerãtes commemorant, quo uidelicet à pluribus stipem accipiant, si non calamitosi modo, uerum etiam dijs chari esse uideantur. Porrò ij, dum eas, quas in tectis tulerunt, tempestates referrent, atq; immanes illas undas, quin etiam decumanos fluctus, & quẽadmodum primum à litore soluerint mari tranquillo, quantumq; molestiarum perpetua nauigatione sint perpessi, dum sitiunt, dum nauseant, dum salo perfunduntur. Deniq; quẽadmodum infelici nauigio in cautem quampiam sub undis latentem, aut in scopulum aliquem præruptum, & asperum illiso, fractoq; miseri ægre enatarint, nudi, cunctarumq; rerum inopes. Hanc unquam cum referrent, mihi quidem uisi sunt, permulta, præ pudore subticere, uolentesq;, ac scientes obliuisci. At

ego etiam illa, præterea autem & alia nonnulla ex illorum narrationibus coniectans deprehendi, quicquid erumnarum cum eiusmodi conuictibus coniunctum est. Quæ quidem omnia haud grauabor, optime Timocles tibi percensere. Iampridem enim mihi uideor animaduertisse, te de capessenda hac uitæ ratione cogitare. Nam olim cum his de rebus sermo incidisset, mox ex iis, qui præsentes erant, quispiam (mercenarium hoc uitæ genus) laudare cœpit, fortunatissimos eos affirmans, quibus contigisset, horum familiaritate, qui apud Romanos essent optimates, tum conuiuijs adesse opiparis, idq; immunes, præterea splendidis in ædibus diuersari, tum peregrinari omnigena cum commoditate, uoluptateq; alba interim in rheda, si forte libeat, resupinatos. Insuper ob hanc amicitiam, obq; commoditates, quibus afficiuntur, etiam præmium ferre. Id uero non mediocre uideri, istis enim haud dubie citra sementem, ac citra culturam, quod aiunt, cuncta prouenire. Hæc igitur, atq; id genus alia cum audires, animaduerti, quemadmodũ ad ea inhiaueris, quãq; auide ad ostentatam, imminẽtemq; escam os porrexeris, proinde ne qd mihi certe in posterum possis imputare, neq; expostulare queas, qđ cum te conspiceremus tantũ una cum esca deglutientem hamum, non corripuerimus, neq; prius q̃ in guttur demergeretur, reuulserimus, neq; præmonuerimus. uerũ posteaq̃ cessassemus, donec iã adacto, atq; infixo trahi iam, ac ui duci conspiceremus, tum cum nihil opis afferri possit, frustra adesse nos, atq; illachry

mari. Hæc inquam nequando possis dicere, quæ si dicantur, merito profecto dicantur, neq; à nobis refelli possent, quo minus peccasse uideremur, ut q prius ista non indicassemus, audi nũc ordine omnia. Ac rete quidem ipsum cuiusmodi sit, quam'q; nullum habeat exitum, non intus medijs in sinibus inuolutus, sed foris tutò, atque per otium ante contemplator, unca æris aculeum, reflexam hami aciem, ac tridentis cuspides, manu tentans, mala'q; admotas experiens. Quod nisi uehementer acuta, nisi sic illigantia, ut effugiendi nulla sit facultas, nisi dira uulnera factura uideantur, acriter trahentia, & inexplicabiliter retinentia, nos quidem inter formidolosos, atq; ob id etiam pauperes, famelicos'q; ascribito, ipse uero sumpta fiducia, uenatum istum, si uidetur, aggredior Lari in morem totam escam hiatu deglutiens. Atq; in uniuersum quidem forsitan tua causa omnis hic sermo dicetur. Quanquã non solum de uobis philosophis, aut his, quicunq; uitæ institutum sibi delegerunt, cum uirtutis studio coniunctius, uerumetiam de grammaticis, rhetoricis, musicis, breuiter de omnibus, qui in doctrinæ professione uersari, quæstum'q; facere proposuerũt. Cæterũ, cum omnia sint inter istos communia, eadem'q; prorsus accidant omnibus palàm est, philosophorũ conditionem non esse à reliquis eximiam. Immo hoc illis turpius ista contingere, cum sint cum alijs communia, si ij, qui conducunt, nõ alijs præmijs eos quàm reliquos dignos iudicẽt, nihilo'q; magis q̃ cæteros in honore habeant. Itaq; cum re reperietur

id quod hac narratione recensebitur, eius culpam potissimum in ipsos conferre par est, qui eiusmodi faciunt. deinde in eos, qui talia sustinent. Ego uero culpari non debeo, nisi forte ueritas, & libertas in cõmemorando reprehensionem mereatur. Ac reliquum quidem hominum uulgus, puta palæstricos quospiam, aut adulatores imperitos, sordidoq; animo, ac suopte ingenio humiles, & abiectos homines ne operæpretium quidem fuerit ab eiusmodi conuictu dehortari, quippe nequaquam obtemperaturos, neq; rursum æquum sit illis uitio uertere, quod non relinquant suos conductores, etiam plurimis ab illis contumelijs affecti. sunt enim ad eã uitæ rationem accommodati, factiq;, neq; ea uidelicet indigni. præterea ne habeant quidem aliud quippiam, ad quod sese conuertant, & in quo sese exerceant, adeo ut siquis eam uitam illis adimat, ignaui ilico, consilijq; inopes, desidiosi, atq; inutiles reddantur. Quamobrem, nec ipsi rem indignam aliquam patiantur, nec illi contumeliose facere uideantur, si (quod aiunt) in matellam immunxerint. Etenim ad eas ipsas contumelias iã inde initio præparati, conferunt sese in familiam. Atq; hæc sola illis ars suppetit, ferre, & perpeti quicquid acciderit. Cæterum eruditorum nomine, de quibus institueram loqui, merito indignãdum, enitendumq;, ut quàm maxime fieri potest, eos inde reuocatos, in libertatem uindicemus. Videor autem recte facturus, si quibus de causis se quidam ad hoc uitæ genus conferunt, eas causas excussero, parumq; ido

neas, atq; efficaces esse demonstrauero. Siquidem eo pacto omnis illis præripietur excusatio, summusq; ille titulus, quo suam spontaneam seruitutem solent obtexere. Iam igitur pleriq; paupertatem, et rerum necessariarum inopiam proponunt, atq; eã umbram satis idoneam existimant, qua suum factum prætexant, quod ultro ad eam uitam accesserint. Ac sibi sufficere credunt, cum aiunt, se quiddam ignoscendum facere, qui id, quod est in uita molestissimum, nempe paupertatem, studeant effugere. Postea in promptu Theognis, atq; illud plurimum in ore.

» Nam quencunq; uirum paupertas illigat.

Et siquæ alia terricula abiectissimi quiq; poëtæ de paupertate sunt commenti. Equidem si uiderem ex huiusmodi conuictu paupertatis effugium aliquod uere contingere, non admodum anxie cum eis de uehementer amplectenda libertate disceptarem. At posteaquam eiusmodi quædam accipiunt, cuiusmodi sunt ægrotantium alimenta (quẽadmodum egregius ille dixit orator) qui queant effugere, quo minus in hoc ipsum parum recte sibi consuluisse uideantur, nimirum semper illis manente eodem uitæ illius argumento. Semper enim manet paupertas, semper accipiendi necessitas, nihil, quod seponatur, nihil superest, quod reseruetur. Verum quicquid datum fuerit, ut detur, ut uniuersim etiam capiatur, prorsus omne insumitur, ita tamen, ut ne id quidem in usus sufficiat. Rectius autem futurum fuerat, si nequaquam causas eiusmo

di comminiscerentur, quæ paupertatem seruant, aluntq;, atq; eatenus duntaxat opitulantur, uerũ quæ illam tandem aliquando tollant. Ac forsitan tibi hoc uolebas Theogni, cum diceres, eam in altũ mare, ac præruptis de scopulis præcipitem dari oportere. Quod siquis semper pauper, semper egens, cum semper mercede conductus mereat, hoc ipso sese arbitretur aufugisse paupertatem, non uideo, qui fieri possit, quo minus hic ipse sese fallere uideatur. Rursum alij negant sese paupertatem formidaturos, si modo reliquorum hominum in morẽ possint suo labore, suaq; industria uictum suppeditare. At nunc sibi fractas esse corporis uires, seu senio, seu morbis, eoq; ad eam uitam mercenariam facilem uidelicet, atq; commodam confugere. Age igitur, inspiciamus num uera prædicent, & num ea, quæ dantur, ex facili illis suppetant, neq; maiore labore constent, quàm uulgo suus uictus. Nam id quidem etiam uotis expetendum, uti citra laborem, citra sudorem, nullo negotio paratũ argentum accipias. Verum quàm hæc absint a uero, istud profecto ut dignum est, ne dici quidem satis potest, tantum laborum, tantum sudorum in eiusmodi conuictibus exhauriendum, ut ex eo tempore, cum pluribus etiam egeant rebus, tum præcipue bona ualetudine, quippe cum quotidie sexcenta non desint negotia, quæ corpus conficiãt, adq; extremã usq; defectionem delassent. Verum hæc suo loco dicemus, cum etiam reliquas illorum incommoditates commemorabimus. In præsentia sat erit leuiter

ostendere, qui se aiunt hac de causa in seruitutem addicere sese, ne istos quidem uerũ dicere. Superest iam, ut eam causam referamus, quæ quidem ut est uerissima, ita ab illis minime profertur. Nẽpe ipsos uoluptatis gratia, & amplis illis spebus incitatos ultro inuadere familias diuitum, auri, argentiq; uim, & copiam admiratos, præterea quod felices sibi uideantur ob conuiuia, reliquasq; eius uitæ delitias, sperantes futurum, uti mox, nemine uetante, affatim auro sese proluant. Hæc nimirum sunt, quæ illos adducunt, atq; ex liberis seruos constituunt. Nõ rerum necessariarum usus, quem prætexebant, sed rerum non necessariarum cupiditas, atq; ingentium illarum, & amplarum opum admiratio. Enimuero quemadmodum miseros istos, atq; infelices amantes callidi quidam, & ueteratores amasij receptant, et fastidienter ducunt, lactantq;, uidelicet, quo iugiter amantes ambiant ipsos, atq; inseruiant. Cæterum ex amoris fructu, ne summo quidem osculo impertiunt. Intelligunt enim copia facta dissoluendum amorem. Id igitur ne fiat præcauent, diligenterq; sui copiam subtrahunt. Alioqui spe semper retinent amantem, metuentes, ne desperatio minuat cupiditatis ardorem, amantemq; ab se alienet. Proinde semper arrident, pollicenturq; semper facturi sint, semperq; gratificaturi, semperq; magnificas de rebus curæ habituri, donec imprudentes ambo repente senuerint, atque utriq; iam præterierit ætas, huic ad amandum, illi ad dandum. Atq; ita omni uita, nihil illis per-

actum est, ultra spem meram. Atqui uoluptatis cupiditate nihil non ferre, id quidem forsitan non usqueadeo uitio uertendum, quin magis uenia dāda, siquis uoluptate capiatur, & hanc undequaq; consectetur, quo possit ea potiri, quanquam turpe forsan, ac seruile, siquis ea gratia semet in ius tradat alienum, propterea quod uoluptas, quæ ex libertate percipitur, multo suauior est quàm ea, quam ille libertatis iactura sectatur. Attamen hoc quoq; aliquo pacto ignoscendum illis sit, si modo consequātur. Verum enimuero ob solā uoluptatis spem, multas perferre molestias, equidem et deridiculum arbitror, & stultum maxime, cum uideant labores certos esse, manifestos, & ineuitabiles, porrò illud, quod speratur, quod quidem nihil aliud tandè est quàm uoluptas, ne tam longo quidem tempore contigisse. Præterea autē, nec uerisimile uideri, ut contingat aliquando, siquis modo rem recta reputet uia. At Vlyssis socij, dulci quadam gustata loto reliqua negligebant, ac præsenti uoluptate deliniti honesta contemnebant, ut non prorsus cum ratione pugnarit in illis honestatis obliuio, nimirum animo uoluptatis illius sensu occupato. Verum siquis famelicus alij cuipiam loto sese ingurgitanti, neque quicquam inde impertienti assistat, id'q; solam ob spem, quod credat fore, ut & ipsi aliquando degustandam lotum porrigat, assistat inquam ad hūc modum, recti, atq; honesti oblitus, dij boni quàm hoc ridiculum, plane'q; uerberibus quibusdam homericis dignum. Ergo quæ istos ad diuitum conui-

ctum adducunt, et quibus impulsi sese illis dedũt, ad quodcunq; lubitum fuerit utendos, hæc sunt, aut his fermè simillima. Nisi siquis & illos comme morandos esse iudicat, quos hæc una res ad id com mouet, quod gloriosum arbitrantur, cum illustri- bus, atq; opulentis uiris habere consuetudinem. Sũt enim qui hoc quoq; præclarum, ac magnificum, su praq́; plebem esse existiment. Nam ego quidem, qđ ad me proprie attinet, recusarim uel cum Persarũ rege conuiuere duntaxat, conuictorq́; uideri, si nul lus ex eo conuictu fructus ad me redeat. Cũ itaq; causa eius uitæ suscipiendæ sic illis habeat, age iã consyderemus apud nosmetipsos, primum cuius- modi sint illis perferenda prius, quàm admittan tur, prius quàm obtineant. Deinde cuiusmodi in ipsa iam uita constituti patiantur. Postremo siqua deniq; catastrophe, siquis fabulæ exitus illis contin= gat. Neq; enim illud dicere possunt, hæc tametsi mo lesta sint, tamen assuesca facile, neq; ad id multo opus esse labore. sat esse, si uelis modo, postea reliqua o= mnia factu fore facilia. Immo necesse est, ut primũ diu sursum, ac deorsum cursites, mane excitatus as= sidue pro foribus obuerseris, ut perdures, cum pro truderis, cum excluderis, cũ improbus interdum, atq; importunus uideris ianitori male syrissanti, cumq́; tibi nomen inditur Cletori Libyco, cumq́; nominis tui memoriam mercede redimere cogeris, cum etiam uestitus tibi est apparandus supra tuæ rei facultatem, pro dignitate eius, cuius conuictum ambis, deligendus color, quo ille potissimum gaude

at, uti ne discrepes, ne'ue oculos illius offendas. Postremo uti grauiter assectere necesse est, uel antecedas potius, à famulis protrusus, ac ueluti pompam quandam expleas. At ille interim complureis iam dies ne aspicit quidem te. Quod siquando res tibi feliciassime uerterit, si te respexerit, si accersiuerit, dixerit'q; quicquid illud fuerit, quod illi forte in buccam uenerit, tum deniq; tum plurimus sudor, tum singultus crebri, tum intempestiua trepidatio, tum sanè eorum, qui adsunt, hæsitantiam tuam, ac perplexitatem ridentium. Qua quidem non raro accidit, ut cum oportuerit respondere, quis fuerit rex Achiuorũ, mille naues illis fuisse respondeas. Atq; id, siqui sunt modesti, pudorem uocant, immodesti timiditatem nominant, improbi inscitiam. Ita fit, ut tu primam hanc diuitis comitatem, tibi periculosissimam expertus, ita discedas, ut tantam animi tui imbecillitatem ipse condemnes. Porrò ubi multas iam noctes insomnes duxeris, ubi plurimos dies cruentos egeris, haud quidẽ Helenæ gratia per Iouem, neq; ob priameia pergama, uerum spe q̃nq; obolorum. Contigerit autem si deus quispiam tragicus, qui tibi sit auxilio, iam illud restat, ut exploreris, excutiaris'q;, num literas noris. Nã tuus conuictus non iniucundus est diuiti, probat enim, ac felicem se reddit. At tibi uidetur, de uita ipsa, de'q; omni fortuna certamen esse paratum, propterea ꝙ tibi uenit in mentem, id'q; merito futurum, ut alius nemo sit admissurus, si prius ab hoc reiectus, ac repudiatus uideare. Interim in uarias curas distra

haris oportet,

haris oportet, partim dum inuides iis, qui pariter ex æquo tecum æstimantur. Finge enim & alios esse, qui eiusdem fortunæ tibi sint competitores, te uero tibi uideri cuncta parum absolute respondisse, metuentem interim, simul & sperantem, ac misere de illius uultu pendentem, qui, siquid parum probet eorum, quæ dixeris, peristi. Sin arridens auscultat, hilarescis, & spe bona fultus consistis. Porrò consentaneum est, esse non paucos, quorum alij tibi aduersentur, maleq; cupiant, alij tibi sint oppositi uti refellant. Horum unusquisq; clanculum uelut ex insidijs in te iaculatur. Iam uero illud cōsydera, quale sit uirum promissa barba, cana coma, examinari, nunquid bonæ rei didicerit, & alijs quidem didicisse uideri, alijs secus. Superior interim uita, & omnis contracta ætas tua curiosius disquiritur. Quod siquis aut ciuis inuidia, aut uicinus leui quapiam de causa prouocatus, te deferat, & adulterum dicat, uel puerarium, is protinus, iuxta uetus illud prouerbium, ex Iouis tabulis testis. Porrò si pariter omnes bene de te prædicent, suspecti leues, pactaq; salarij parte ad hoc ipsum redempti uidebuntur. Nam admodum omnia tibi constent oportet, Nihil prorsus sit, quod tibi queat obsistere. Alioqui nunquam obtinueris. Age sané. Hoc quoq; contigit, ac bona quapiam fortuna cuncta tibi feliciter cesserunt. Probauit ipse tuam orationem, non dehortantur amici, qui sunt præcipui, quibusq; ille huiusmodi in rebus plurimam habet fidem. Ad hæc uult etiam uxor, Non refragatur

domus præfectus, neque item dispensator. Nemo tuam insimulauit uitam, dextra omnia, & omni ex parte bene promittunt sacra. Vicisti igitur ó fortunate, & coronatus es olympia. Quin Babylonem magis cepisti, aut Sardorum arcem occupasti. Habebis copiæ cornu, & gallinaceum lac emulgebis, par est, ut aliquando præmia capias, maxima uidelicet, & quæ laboribus tantis respondeant, ne corona tua frondea duntaxat sit, simul ut merces haud quaquam contemnenda præstituatur, eaq; commode ad usum, citrá'q; negotium persoluatur, ut'q; reliquus item honos tibi præter ministrorum uulgus suppeditetur. Cæterum à laboribus illis, à luto, à cursitationibus, à uigilijs, in otium te recipias, uti, id quod uulgo solent optare mortales, porrectis pedibus dormias, nihilq; iam facias præter ea sola, quorum gratia primum receptus es, & in quæ cóductus. Ita enim consentaneum fuerat Timocles, neq; ingens malum erat futurum, siquis subdita ceruice ferat iugum, leue nimirum, & portatu facile, quod'q; omnium maximum, auro illitum. Atq longe secus res habet, immo nihil horum reperietur. Siquidem in medijs ipsis id genus conuictibus sexcentæ res accidunt, uiro ingenuo neutiquam tolleranda, quæ cum audieris, ipse tecum ordine reputato, num quisquam ea perpeti queat, cui quidem cum eruditione uel minimum commercij fuerit. Exordiar autem, si uidetur, à primo conuiuio. unde consentaneum est te consuetudinem illam conspicaturum. Primum igitur, adest tibi quispiam, qui te

iubeat ad conuiuium accedere, famulus, non incomis, qui tibi prius placandus datis in manum, ne uidearis inciuilis, ut minimum quinq; drachmis. At ille Acci Zans, seq;, cum maxime cupiat, cupere dissimulans, Apage inquit, Egóne quicquam abs te? Addit & illa, absit, dij prohibeant. Tandem flectitur, atq; obtemperat, ac discedit, te diducto rictu subsannans. Tu porro nitida sumpta ueste, mūdissimeq; cultus, lotus accedis, soliatus interim, ne prior alijs aduenias. Nam id inurbanum, quemad modum postremum uenire, graue, proinde media inter utrunq; obseruata opportunitate ingrederis, teq; sane quam honorifice excipiunt, tum arrepta manu te quispiam iubet accumbere, paulo infra diuitem, inter duos fermè ueteres amicos. At tu, perinde atq; in Iouis ædes ueneris, nihil non admiraris, & ad omnia, quæ geruntur, suspensus inhias, propterea quod noua tibi, atq; inuisa sint cuncta. Interim familia te spectat, omnesq;, qui præsentes sunt, quid agas obseruant. Neq; uero ea res curæ non est ipsi diuiti, quippe qui famulis aliquot præmonitis negotium dederit, ut oculis obseruent, queadmodum te geras in pueros, aut in uxorem, num subinde ex obliquo respectes. Ac reliqui quidem conuiuæ, simulatq; te uident, propter imperitiam ad ea, quæ fiunt, attonitum, ac stupefactum, derident clanculum, coniectantes te nunquam antea apud alium quempiam cœnasse, nouumq; tibi esse, ut mantile apponatur. Proinde, sicuti uerisimile est, præ hæsitantia sudes oportet, ac neque

cum sitias, audeas potum poscere, ne uinosus uideare, neque uarijs appositis obsonijs, & in ordinem quendam extructis, scire posses, cui prius, aut posterius manum admoueas. Quare ad eum, qui proximus accumbit, respectes necesse est, atq; eundem imitatus, conuiuij rationem, & ordinem discas. Alioqui anceps sedes, & uarians, animoq; penitus perturbato, & ad omnia, quae illic geruntur, obstupescens. Atq; interim quidẽ, diuitis admiraris felicitatẽ propter auri uim, et eboris, tãtasq; delitias interim tuã ipse deploras infelicitatẽ, q cũ nullius sis rei, tñ uiuere te credas. Nonnunq̃ et illud in mentem uenit, fore, ut admirandã, & expetendã quandam uiuas uitam, quippe qui sis omnibus delitijs illis fruiturus, cunctorumq; ex aequo futurus particeps. Arbitraris enim te semper bacchanalia festa celebraturum. Quin & adolescentuli formosi praeministrantes, ac silentio arridentes, suauius in posterum hoc uitae genus pollicentur, ut Homericum illud nunquam desinas in ore habere.

" Haud uitio uerti debet, si troïa pubes,
" Armatiq; simul Danai, sub marte, laborum
" Pondera tanta ferant.

Ob tantam uidelicet felicitatem.

Accedunt ad haec inuitatiunculae ad bibẽdum. Ac postulato perquam ingenti scypho, quispiam praebibit tibi, praeceptorem, aut aliud quiddam deniq; te appellans. At tu recepto scypho, quid uicissim oporteat respondere, propter eiusmodi morum imperitiam ignoras. Iamq; rusticanus, & inelegans

esse uideris. Cæterum ea propinatio multorum ueterum amicorum inuidiam in te concitauit, è quibus nonnullos iandudum tuus accubitus urebat, quod modo cum adueneris, ijs anteponare, qui multorum annorum seruitutem exhauserint. Protinus itaq; talia quædam de te inter illos dicta feruntur. Illud scilicet malis nostris deerat, ut etiam ijs, qui nuper in familiam commigrarunt, posthabeamur. Et solis græculis patet urbs romana. Et quid habent, quamobrem nobis debeant anteponi? Num mirificam quandam utilitatem adferre uidentur, cum uerbula quædam misera dicunt? Rursum alius hæc. An non uidisti, quantum biberit, quemadmodum cibos appositos auide corripiēs deuorarit? Homo inelegans, ac fame enectus, qui ne per somnum quidem unquam fuerit albo pane saturatus, multo minus aue numidica, aut phasiano, è quibus nobis uix ossa reliqua fecit. Porrò tertius, fatui inquit prius quàm quinque abeant dies, uidebitis hunc nihilo pluris fieri, quàm nos. Nam nūc quidem non secus, atque calcei noui solent, in pretio est, & habetur charus. uerum ubi crebro iam fuerit calcatus, lutóq; deformatus, tum misere sub lecticam abijcietur situ, quemadmodum nos, oppletus. Atque inter illos talia permulta de te iactantur. Ex quibus aliquot iam tum etiam ad calūniandum, insimulandum'q; te incitantur. Omne igitur illud conuiuium tui plenum, ac pleriq; de te sermones. Tu uero propter insolentiam, atq; insuetudinem, plus quàm sat est hauris uini tenuis, &

acris, eoq; iandudum aluo tibi cita, discruciaris, ue rum neque decorum tibi, ante alios è conuiuio di scedere, neque rursum manere tutum. At produ-cta interim in longum potatione, dum sermo alius ex alio nascitur, dum spectacula alia post alia pro feruntur in conuiuium (Nam uniuersum fortunæ suæ strepitum tibi cupit ostentare) non mediocri-ter discruciaris, cui non liceat, neque uidere, quæ geruntur, neque auscultare, siquis uoce, citharáue canat egregie formosus adolescentulus. At laudas tamen inuitus, cæterum animo illud optas, ut aut terræmotus repens ortus ea cuncta discutiat, aut incendium aliquod renuntietur, quo simul conuiui um tandem aliquando dirimatur. Habes amice pri mum illud scilicet, & suauissimum conuiuium, quod mihi quidem haudquaquam suauius sit cæ-pis, candidoq; sale, libere, cum uelim, ex iis, et quan tum uelim edenti. Verum ut ne tibi commemorem ructus acidos, qui deinde sequuntur, ut ne noctur nos uomitus, mane uobis erit de mercede pacto trá sigendum quantum, & qua anni parte te oporte-at accipere. Ergo præsentibus duobus, aut tribus amicis, accersito te, & considere iusso, sic loqui inci pit. Facultates nostræ cuiusmodi sint, iam prospice re potuisti, quàm nullus in his strepitus, aut osten tatio, sed mediocria omnia, ac plebea. Sic autem animum inducas uelim, ut existimes omnia nobis fore communia. Nam ridiculum profecto, si cum charissimam possessionum mearũ partem puta me am ipsius uitam, aut per Iouem, liberorum etiam

(si fors illi liberi fuerint erudiendi) tibi credam, non aliarum item rerum te mecum ex æquo dominum, ac possessorem existimem. Cæterum quando certi quippiam est præfiniendum, age consyderemus, quid aptum, quid'q; tuis moribus sit satis. Atque equidem intelligo non mercedis adductum spe, te in nostram uenisse familiã, uerum aliarum gratia rerum, puta nostræ in te beneuolentiæ causa, tum honoris, qui tibi præter cæteros omneis continget. Attamen præfiniendum est aliquid. Quin ipse magis, quod uidebitur statuito, habita ratione, uir amicissime, munerum etiam illorum, quæ quotannis festis diebus à nobis accepturus uideris. Neq; enim uel ista nobis fuerint neglectui futura, etiam si nunc hæc pactione non complectamur. Scis autem complures per annum eiusmodi, munerum occasiones incidere. Horum igitur habita ratione, moderatius nimirum præmium nobis præscribas. Præterea decet etiam uos homines eruditos, pecuniam negligere. Hæc ille dicens, totum'q; te uaria spe labefactans, mitem sibi, ac tractabilem reddidit. Tu porrò, qui dudum talenta, ac multa numûm millia somniaras, solidos agros, & familias, sentis quidem tacitus apud te hominis sordes, ac paramonium, nihilominus blanditur tibi pollicitatio tamen, atque illud communia futura, sunt omnia ratum, & uerũ fore arbitraris, ignarus, eiusmodi dicta
» Summis è labijs, non imo è corde profecta.
Tandem præ pudore ipse statuendi ius desers, uerũ ille facturum sese negat. Cæterum ex amicis præ

sentibus quępiam in eo negotio ueluti medium intercedere iubet, qui salarij modum pronuntiet eū, qui neq; ipsum grauet, ut cui plurimas, tum alias in res, magis his necessarius sumptus sit faciendus, neq; rursus ei, qui laturus est, sit omnino indignus. Atque is seniculus quispiam, diuitis æqualis, unà cum illo à pueris, adulando educatus. Eho tu inquit, num inficias ire potes, quin unus sis, qui in hac urbe uiuunt, omnium fortunatissimus, cui primum contigerit, quod pluribus misere cupientibus, uix à fortuna dari possit, nempe, ut in huius hominis consuetudinem admittaris, ut communes penates habeas, ut in familiam, inter Romanos primariam recipiaris? Id nimirum tum Crœsi talenta, tum Midæ diuitias superat, si modo sapere didicisti. Equidem non paucos noui magni nominis uiros, qui cupijssent, etiam siquid ultra dandum fuisset, gloriæ duntaxat causa, cum isto uiuere, & familiares apud hunc, atq; amici uideri. Quapropter haud inuenio, quibus modis tuam prædicem felicitatem, quiquidem ad hanc tam expetendam fortunam, etiā præmio addito admitteris. Proinde, mihi satis esse uidetur, nisi planè es insolens, si tantum accipias, simulq; pronuntiat, sanè minimum quiddam, præsertim ad spes illas tuas, attamen bo ni consulas necesse est. Neq; enim iam possis effugere, cum intra retia tenearis. Frenū igitur recipis, mussitans, ac dissimulans, ac initio quidem non magno pere illi reluctans, facileq; sequeris, ut quod non admodum te torqueat, neque stringat, donec illi

tandem paulatim assueueris. Tum uero ij, qui foris sunt, mortales, hoc ipso nomine tuam fortunam admirantur, quod te conspiciant intra cancellos uersantem, ac nullo prohibēte introeuntem, prorsus'q; præclaris illis opibus, delitijs'q; domesticum quendam, ac familiarē esse factum. At ipse nequaquā uidere potes, quamobrem illi te felicem existiment, nisi quod gaudes tamen, te'q; ipse fallis, semper futura meliora fore existimans. Cæterum contra atq; speraris euenit, &, quemadmodum adagio dicitur, iuxta Mandrabuli morem negotium procedit, in singulos (ut ita dixerim) dies, deterius, ac retro relabens. Unde paulatim uelut in luce dubia, tum demum dispiciens intelligere incipis, aureas illas spes, nihil aliud fuisse, quàm ampullas quasdam inauratas, porrò graues, ueri, ineuitabiles, perpetui'q; labores. Sed qui nam isti sint, forsitan me rogabis. Neq; enim uideo inquies, quid in hac consuetudine sit adeo molestum, neq; intelligo ista, quæ commemoras, grauia, atq; intolerāda. Audi igitur uir egregie, non molestiam modo negotij perpendens, uerum fœditatem, humilitatem, prorsus'q; seruilitatem, uel præcipue interim consyderans. Principio memineris ex eo tempore, te iam neq; liberū, neq; ingenuū posse uideri. Noueris enim te hæc omnia genus, libertatem, progenitores, ante limen relinquere, cum in huiusmodi seruitutem temetipsum addicens in ædes ingrederis. Siquidem libertas tibi comes ire recusarit, ad uitam tam indignam, tam humilem te conferenti. Seruus itaq; (tametsi nomine

ipso grauiter offenderis) seruus inquã, uelis nolis, futurus es, neq; unius seruus, uerum complurium, operamq́; seruilem præstare cogeris, obstipo capite, à diluculo in uesperam usq;, idq́; mercede uili, atq; indigna. Adde, quod ne placebis quidem admodum, neq; domino satisfacies, neq; ab illo magni fies, ut qui non à puero fueris ad seruitium institutus, sed serò didiceris, atq; ætate multum aliena cœperis ad id erudiri. Excruciat autem te pristinæ libertatis memoria, animo recursans, facitq; ut interdum resilire conere, reluctérisq́;, atq; ob id ipsum fit, ut seruitus tibi molestior accidat. Nisi forte illud tibi ad libertatem sufficere putas, quod non fueris Pyrrhia aut Zopyrione patre prognatus, aut quod non sic, uti bythinicum aliquod mancipium uociferante præcone diuendaris. Atqui tum uir egregie, cum instante nouilunio, Pyrrhijs, et Zopyrionibus immistus, manum itidem, ut alij seruuli protendis, capisq;, quodcunq; illud tandẽ est, quod datur, hæc uidelicet est auctio. Nam præcone nihil opus erat homini, qui ipsus sui fuerit præco, quiq́; ipse ultro sibi multo tempore dominum ambierit. Age iam ó scelleste (cur enim non dicam præsertim in eum, q se philosophum esse dicat) siquis te pyratæ internauigandum captum, aut siquis prædo in seruitutem tradidisset, teipsum deplorares, tanquam indignã fortunæ iniuriam patientem. Aut siquis manu iniecta, te duceret in seruitutem asserens, leges inclamares, omnia faceres, acerbe ferres, et o' terra, ó dij, magno clamore uociferareris. Nũc uero, cum ipse

te ob paucos obolos, id ætatis, in qua etiam si seruus natus esses, tamen tempestiuum fuisset iam ad libertatem aspirare, ipso uirtutis, ac philosophiæ titulo uendideris, nihil illa reueritus, quæ permulta ab egregio Platone, Crysippo, Aristotele disserũtur, cum libertatem laudant, seruitutem damnant. An non te pudet, cum inter homines assentatores, et emptitios, ac scurras uersans ex æquo cum illis æstimaris, cum in tanta Romanorum turba, solus peregrino in pallio uersaris, cumq; romanam linguam perperam, ac barbare sonas, præterea, cum agitas conuiuia, tumultuosa, magna hominum turba conferta, quorum pleriq; collectitij quidam sunt, et improbi. Atq; inter hos laudas odiose, bibisq; præter modum, deinde mane ad tintinabulum expergefactus discussa ab oculis dulcissima somni parte, una sursum, ac deorsum deambulas, hesterno luto etiã dum tibijs adhærente? Usqueadeóne te lupini, aut olerum agrestium tenuit penuria? Usqueadeo tibi defuerunt fontes frigida manantes aqua, ut ꝑ desperationẽ ad ista deuenires? Haud puto. Quin potius palàm est, te non frigidæ aquæ, neq; lupini, sed bellariorum, atq; obsoniorum, uiniq; odorati cupiditate captum eò uenisse, quæ dum lupi piscis in morem auidius appetis, tuo merito euenit, ut hamus tibi fauces transfixerit. Itaq; in oculis sunt huius intemperantiæ, gulæq; authoramenta. Ac perinde atq; simia à trunco reuinctus, reliquis quidem omnibus risui es, at ipse tibi delitijs affluere uideris, cui contigerit, affatim expleri atrias. Cæte=

rum libertas, ingenuitas, unà cum ipsis gentilibus, ac tribulibus, hæc nimirum euanida cuncta, atq; istarum rerum ne memoria quidem ulla, quanquã hoc quoq; ferendum, si uita ista cum hac turpitudi ne duntaxat esset coniuncta, quod è libero seruum uideri facit non labores etiam accederent, cum illa seruorum colluuie communes. Sed uide, num quæ ti bi imperantur, leuiora sint ijs, quæ Dromoni, aut Tybio mandantur. Nam doctrinæ quidẽ, cuius rei cupiditate simularat te in familiam suam accersisse sese, perquam exigua illi cura est. Quid enim (ut dici solet) commercij asino cum lyra? An non ui des uidelicet, quàm misere macerentur immodico desyderio, uel homericæ sapientiæ, uel demostheni cæ grauitatis, ac uehementiæ, uel platonicæ subli mitatis? Quorum mehercle ex animis siquis au rum, argentum, atq; harum rerum curas tollat, ni hil fuerit reliquum, præter fastum, molliciem, lasci uiam, luxum, ferocitatem, imperitiam. Atq; ad ista nihil prorsum opus te. Verum quoniam tibi barba ingens propendet à mento, quoniam'q; uultu ipso graue quiddam, & uenerandum præ te fers, tum quia pallio græcanico decenter amictus es, norũt'q; iam omnes te grammaticum esse, seu rhetorem, seu philosophum, pulchrum ille sibi putat, ut & eius modi quispiam, anteambulonum suorum pompæ permistus esse uideatur. Futurum enim hac re, ut græcanicarum disciplinarum studiosus, reliquæ'q; omnis doctrinæ, neq; negligens, neq; rudis esse pu tetur. Unde fit ut in periculum uir egregie uenias,

ne non tam ob admirandas illas artes, quin magis ob barbam, palliumq; conductus esse uideare, proinde ut perpetuus apud illum conspicaris oportet, neq; absis unquam, uerum ut diluculo relictis stratis, in famulitio temet exhibeas conspiciendum, neq; locum in acie deseras. Porro ille iniecta nonnunquam tibi manu, quicquid forte in mentem inciderit, de hoc tecum nugatur, obuijs ostentans, q̃ ne per uiam quidem ingrediens, incurius sit literarum, quin ut illud ipsum etiam otium, quod inter inambulandum datur, in re quapiã honesta collocet. At tu miser interim, nunc cursim, nunc gradatim, nunc scansim plerunq;, nunc descensim (Nã scis huiusmodi esse urbem) obambulans, tum sudas, tum spiritum anhelus trahis. Deinde illo intus cũ amico quopiam, cum libitum fuerit confabulante, cum tibi interim locus desit, ubi uel assidere queas librum uidelicet in manum sumis, quoq; fallas tædium, legis. Post ubi ieiunum te, sitientemq; nox occuparit, incommode lotus, intempestiue, puta noctu ferme concubia, ad cœnam accedis. Haud perinde deinceps in pretio habitus, neq; conspiciendus ijs, qui adsunt. Verum siquis aduenerit recentior, tu post tergum reijceris. Itaq; in angulum aliquem abiectissimum retrusus, accumbis, testis duntaxat, ac spectator eorum, quæ apponuntur, canum ritu ossa circumrodens, si fors ad te perueniat, uel aridum maluæ follium, quo reliqua corripuerint, si fastidiatur ab ijs, qui supra te accumbunt, præ fame libenter arrepturus. Audi iam & aliud contu

meliæ genus. Quid, quod ne ouum quidem soli tibi apponitur. Neq; enim conuenit, ut tu semper eadem requiras, quæ hospitibus, atq; ignotis ministrantur, quandoquidem hæc tua sit inscitia atque inurbanitas. Neq; auis eiusmodi tibi apponitur, qualis alijs. Verum diuiti illi, pinguis, et succulenta, tibi pullus dimidiatus, aut palumbus aliquis aridus, atq; insipidus, non auis uidelicet, sed manifesta contumelia, ludibriumq;. Neq; uero raro fit, ut siquando desit alibi, minister repente, te inspectante, submouens ea, quæ tibi erant apposita, alijs apponit, illud tibi ad aurem immurmurans, tu profecto noster es. Quod siquando interim dissecetur uel porca foeta, uel ceruus, aut structorem tibi modis omnibus propicium habeas oportet. aut certe Promethei partem feres, nempe ossa adipe circuntecta. Nam quod ei, qui supra te accumbit, patina sinitur adstare, quoad satiatus repudiet, te contra tam celeriter prætercurrat, quis tandem istuc ferat, qui modo sit ingenuus, cuiq; tantum insit bilis quantum uel ceruis adest? Atq; illud equidem nondum dixi, quod reliquis suauissimum, ac uetustissimum uinum bibentibus, tu solus malum quoddam, & pingue bibis, proinde illud semper curas, ut auro, argentoue bibas, ne colore prodente, palàm fiat, te usqueadeo contemptum, neglectumq; esse conuiuam. Quanquam bene tecum ageretur, si uel illud ipsum ad satietatem usq; bibere liceret. At nunc, ubi crebrius poposceris, minister audisse dissimulat. Adde iam multas interim, et alias esse res, quæ

te discrucient, immo nihil esse fermè, quod non sit acerbum maxime, cum tibi cinædus aliquis antefertur, quin pluris te fit is, qui saltandi docet artem, qui iocos ionicos contexit, Alexandrinus quispiam homunculus. Nam qui tibi speres, tu ut in accubitu æqueris ijs, qui uoluptates, & amatoria subministrant, qui literulas in pectore gestant? proinde in obscuro quopiam conuiuij latibulo tectus, præq; pudore abstrusus, suspiras, uti coniectandum est. teq; ipsum deploras, ac fortunam incusas tuã, quæ tibi ne pauxillulum quidem leporis, ac uenustatis asperserit. Ac prorsus ita uideris affectus, ut optes poëta fieri, ut amatorias conscribas cantiones, aut si id non contingit, uel eam assequi facultatem, ut possis ab alijs conditas digne canere. Vides enim quibus in rebus situm est, ut quis efferatur, plurimiq; fiat. Quin et illud ferre queas, ut magi quoq; aut arioli personam (si necesse sit) in duas, ex horum genere, qui amplas hæreditates, qui imperia, qui cumulatas opes pollicentur. Quandoquidẽ hos quoq; uides non mediocriter à diuitibus amari, plurimiq; fieri. Eaq; uel ununquodlibet horum fieri percupias, uti ne prorsus ridiculus, atq; inutilis appareas. Atqui ne ad ista quidem docilis es infelix, proinde submittas te oportet, mussitesq;, ac tacitus feras, clàm apud te plorans, ac neglectui habitus. Etenim si te famulus aliquis susurro, deferat, qui solus omnium non laudaris, puerum heræ saltantem, aut cithara canentem, ista scilicet ex re non leue discrimen impendet. Quapropter ter

restris in morem ranæ, sitiens uociferreris necesse est, id operam dans, ut in laudantium numero insignis, ac præcipuus appareas. Quin sæpicule, silentibus reliquis, tibi ficta quædam laus proferenda, quæq; multam sapiat assentationem. Iam uero magnopere ridiculum est, cum esurias interim, sitiasq;, unguentis collini, ac uertice gestare coronam. Siquidem id temporis non dissimilis uidere, sepulchrali columnæ, uetusti cuiuspiam cadaueris, quæ gestare solet ea, quæ manibus inferuntur. Nã huic infuso unguento, impositaq; corona, ipsi & bibunt, & edunt apparatas epulas. Porrò si etiam Zelotypus quispiam fuerit, sintq; illi uel pueri formosi, uel uxor puella, neq; tua ætas adhuc omnino defloruerit, proculq; abfuerit à rebus ueneresis, profecto non satis tuta res, neq; periculum negligendum, propterea quod regis plures sunt oculi, qui quidem non uera solum uident, sed semper ueris aliquid addunt ad cumulum, ne conniuere uideantur. Quas ob res, uultu demisso tibi est accumbendum, quemadmodũ in Persicis conuiuiis fieri mos est, uerito, nequis eunuchus sentiat te, in concubinã aliquam coniicientem oculos, moxq; alter eunuchus, cui iandudum arcus in manu tensus est, qã uideris, quæ uidere nefas, inter bibendum, malam iaculo transfigat. Iam peracto conuiuio, ubi dormieris, ad galli cantum expergefactus. O' me miserum inquis, ó infortunatum, cuiusmodi quondam conuictus, quos amicos reliqui, tum uitam tranquillam, et otii plenam, somnum, quẽ meapte paulisper

cupiditate

cupiditate metiri soleo, deambulationes liberas, atq; ex his in quale barathrum memet praecipitem dedi? Et deum immortalem, cuius tandem rei gratia? Aut quodnam istud magnificum praemium? At ne fieri quidem potuit, ut mihi unquam aliâs plures commoditates suppeterent, quàm tum suppetebát. Tum autem accedebat libertas, atq; omnia pro meopte arbitrio faciendi facultas. Nunc porrò iuxta id, quod prouerbio iactatum est, Leo chordula uinctus sursum, ac deorsum circũferor. Quodq; omnium est miserrimum, maximéq; deplorandũ, neq; efficere possum, ut placeam, neque gratiam emereri queo, propterea quod harum rerum sum imperitus, ac rudis maxime compositus, collatusq; cum iis, qui haec uelut artem profitentur. Proinde iniucundus sum, ac neutiquam aptus conuiuijs, qppe q ne risum qdẽ conciare norim. Quinetiã sentio me nõ raro molestum esse, et importunũ, cũ adsum, maxime, cũ ipse meipso festiuior esse conor. Nã illi tetricus uideor. In summa nullã inuenio uiã, qua me illi accommodem. Etenim si meã ipsius authoritatem, ac seueritatem tueri pergo, iniucundus uideor, ac propemodum horrendus, ac refugiendus. Contra si risero, uultumq; quàm possum maxime ad hilaritatem composuero, fastidit ilico ille, & auersatur. Ac prorsus tale quiddam mihi uidetur, quale sit, siquis in persona tragica Comoediam agere tentet. Postremo quam tandem aliam uitam mihi uiuam demens, posteaquam hanc praesentem alteri uixerim? Dum haec tecum loqueris, Iam so-

nuit tintinabulum, iamq; ad eadem tibi redeundum est, obambulandum, standum, sed ceromate inunctis ante femoribus, poplitibusq;, si modo uelis par esse certamini, præmioq; tollendo idoneus. Deinde conuiuium idem, & eadem apparatum hora, iamq; adeo diuersa uiuendi ratio, superioriq; contraria. tum insomnia, sudor, defatigatio, paulatim quasi suffossis cuniculis inducunt uel tabem, uel pulmonis exulcerationē, uel intestini tormina, uel egregiam illam podagram. Reluctaris tamen sedulo, ac frequenter, cum ualetudo poscat uti lecto decumbas, ne hoc quidem licet, eo quod assimulari morbus, quo munia, officiaq; iusta defugias, existimatur. Hinc præter omneis perpetuo palles, semperq; iamiam morituro uidere similis. Et hactenus quidem de ijs, quæ domi ferenda sunt. Quod siquando fuerit peregrinandum (ut ne interim referam alia incommoda) sæpe fit, ut pluuio cœlo, ubi postremus ueneris (Nam is locus tibi sorte contigit) uehiculum opperiaris, donec nullo iam reliquo loco ubi sedeas, proxime coquum, aut heræ comptorem te reclinant, ne stipulis quidem affatim substratis. Neque uero tibi referre grauabor, quod mihi Thesmopolis iste stoicus narrauit sibi accidisse, rem profecto nimis quàm ridiculam, quæ tamen eadem possit & alij cuiuis accidere. Conuiuebat enim cum opulenta quadam, ac delicata muliere ex illustribus istis, & urbanis. Eam, cum aliquando peregre proficisceretur (nam id primum aiebat sibi maximopere deridiculum ac

cidisse) in curru sibi uiro nimirum philosopho adiunxisse cinædum quempiam pictis cruribus, de rasa barba, quem illa honoris (ut conijcio) gratia secum ducebat. Quin nomen quoque cinædi commemorabat. Aiebat enim Chelydonium uocari. Iam primum illud cuiusmodi fuerit uide, iuxta uirum seuerum, tetricumq́;, tum senem, canoq́; mento, assidere nihili hominem, & effœminatum, picturatis oculis, lubrico uultu, fracta ceruice, non Chelydonem per Iouem, idest hirundinem, sed Vulturem magis, reuulsis barbæ plumis. Quod ni magnopere illum fuisset deprecatus, ne faceret, futurum fuisse, ut flammeum etiam in capite gestans assideret. Præterea autem perpetuo hoc itinere molestias innumerabiles pertulisse sese, illo cantillante, garrienteq́;, demum (nisi idem hominem coërcuisset) in rheda etiam saltante. Addebat secundo loco tale quiddam sibi fuisse mandatum. Accersito illi mulier Thesmopoli inquit, ita tibi dij bene faciant, magnum quoddam officium abs te requiram, quod caue recuses, neque expectes, ut quicquam te sim rogatura studiosius. Atque hoc (ut est credibile) omnia se facturum pollicito, hoc inquit te rogo, quandoquidem uideo te uirum probum, diligentem, & amantem Caniculam, quam nosti, Myrrhinam, in uehiculum recipe, eamq; mihi serua, curans ne quid illi desit. Nam misera grauida est, atque adeo propémodum iam propinqua partui. At isti scelesti, & immorigeri ministri, non dicam

huius, ſed ne mei quidem ipſius magnopere ratio nem habent in peregrinationibus. Quare ne te putes mihi mediocre beneficium facturum, ſi cariſſimam mihi, iucundiſſimamq́; Caniculam ſeruaris. Recepit Theſmopolis, cum illa tantopere rogaret, ac propemodum etiã fleret. Porrò ſpectaculũ erat ſupra modum ridiculum, Canicula è pallio prominens, proſpectanſq́; paulo infra barbam, ac ſubinde immeiens (Tametſi hæc quidem Theſmopolis reticuit) ac gracili uoce latrans (huiuſmodi enim catellæ iam in delitijs ſunt) neque non philoſophi mentum oblingens. maxime ſiquid pridiani iuris inhæreret. Porrò cinædus aſſeſſor ille, cum nõ inſulſe ſuper conuiuium dicteria quædã iecisſet in eos, qui aderant, ac denique & ad Theſmopolim uſq; dicacitas perueniſſet, de Theſmopolide (inquit) unũ hoc poſſum dicere, eum è ſtoico cynicum iam nobis eſſe factum. Equidem audiui Caniculam etiam peperiſſe in Theſmopolidis pallio. Huiuſmodi delitijs illudunt, uel (ut uerius dicam) huiuſmodi contumelijs, ac ludibrijs tractant eos, qui cum ipſis uiuũt, paulatim eos cicures, ac manſuetos ad ferendas contumelias reddentes. Præterea autem & Carcharorum oratorem noui, qui iuſſus ſuper cœnam declamabat, neutiquam inerudite per Iouem. immo grauiter, & abſolutiſſime, ac laudabatur interim ab illis bibentibus, cum non ad aquæ modum, ſed ad uini amphoram oraret. Atque eam moleſtiam ob ducentas drachmas perpeti ferebatur. Verum hæc quidem fortaſſis utcunque toleranda. Porrò ſi di=

nes ipse, aut poëticus fuerit, aut historicus, qui sua ipsius scripta in conuiuio recitare gaudeat, tum uero maxime futurum est, ut discrucieris, ac dirũparis. Nempe cum admirari, cum assentari, cum nouos quosdam laudandi modos comminisci necesse habes. Sunt autem qui & formæ nomine studeãt admirandi uideri. Eos nunc Adonidas, nunc Hyacinthos appelles necesse est, etiamsi illis naris nonnunquam cubitali hiet magnitudine. Quod ni laudaris protinus in lapidicinas dionysiacas asportaberis, tanquam qui illi tum inuideas, tum insidieris, maleq; uelis. Ad hæc & sapiẽtes, & rhetores sint necesse est. Quod si etiam rustice quippiam dixerint, tum uero iuxta illud, quod dici solitum est, Atticæ, atq; Hymetti plenam orationem uideri uolunt, atque in legem abire, ut deinceps ita loquantur homines. Quanquam in his quoque uiri forsan, utcunque, fieri queant. At uero mulieres (nam mulieribus etiam illud studio est, ut doctos aliquot in suo conuictu conductitios habeant, qui'q; sese mercede assectentur) quandoquidem hoc quoq; ad reliquum cultum, elegantiam'q; pertinere putant, si dicantur eruditæ, si philosophi, si carmina componere sapphicas haud multo inferiora, ob hæc eadem hæ quoq; conductitios rhetores, grammaticos, philosophos circunferunt. Hos autem adire solent (id q̃d ipsum est ridiculum) tum temporis, cum uel comuntur, aut capillos in orbem religant, uel in conuiuio. Nam aliâs non suppetit illis otium. Porro sæpenumero fit, ut interim dum philosophus q̃ppiam dis-

ſerit interueniens ancilla literulas ab adultero porrigat. Ac præclari illi de pudicitia ſermones intermittuntur opperientes, donec illa reſcripſerit adultero, atq; ita redeat ad auditionem. Porrò ſiquando poſt multum temporis inſtantibus ſaturnalibus, aut panathenæis miſera quæpiam umbella tibi mittatur, aut tunicula ſemiputris, ac detrita, tum deniq; plurima miſſitentur oportet. Atq; aliquis, qui ſtatim ſubauſcultarit herum id facere deſtinantem, præcurrit primus, adiens'q; non exiguum pretium aufert, qui renuntiarit. At mane plus tredecim te adeunt idem reputantes nuntij, quorum quiſq; cõmemorat, quàm multa dixerit, quemadmodum ſubmonuerit, quemadmodum adhortans commodiora ſubiecerit. Omnes itaq; donati præmio diſcedunt, at non ſine murmure tamen, qui non plura dederis. Porrò ſalarium ipſum, ſex fermè obolorum. Id'q; ſi tu poſtules, grauis, atq; importunus haberis. Proinde quo illud aliquando auferas, Primum ipſi hero aduleris, ſupplex'q; fias neceſſe eſt. deinde captandus & diſpenſatoris fauor. Nam hoc quoq; quoddam eſt ſeruitutis genus. Neq; uero negligendus is, quem in conſilium adhibet, neq; item amicus. Deinde quod acceperis, iandudum debebatur uel ueſtiario, uel medico, uel cerdoni cuipiam. Vnde fit, ut ſera, atque intempeſtiua, eoq; inutilia præmia tibi accedant. Cæterum inuidia ingens. Iam'q; etiam calumniæ quædam paulatim ſtruuntur in te, apud hominem, qui iam non inuitis auribus accipiat, ſiquid aduerſum te dicatur.

Quippe qui perspiciat te laboribus assiduis iam detritum, & ad obeunda munia famulatus claudicantem, atque obaudientem, ac podagra subinde grauari. Proinde posteaquam id, quod erat in te florentissimum decerpsit, æuiq; partem maxime frugiferam, ac præcipuum corporis uigorem detriuit, iamq; te lacerum panniculum reddiderit, tum modis omnibus circunspicit, in quod sterquilinium te deportatum abijciat, atque alium perferendis laboribus idoneum in tuum substituat locum. Ibi insimulatus uel quod pusionem illius tentaris, uel quod homo senex uxoris ancillam uirginem uitiaris, uel alio quouis imposito crimine, noctu obuolutus, ac præceps datus extruderis, discedisq; desertus ab omnibus, atque omnium inops rerum optimam podagram unà cum senecta comitem ducens. Cum interim quæ quondam scieueris, tanto temporis spatio dedisceris, tum uentrē culleo reddideris ampliorem, tibiq; parauerís inexplebile quoddam, & intolerabile malum. Etenim gula ea, quibus assueuit, flagitat. Quæ cum negantur, indignatur. Adde quod præterea nemo te posthac recepturus est in familiam, utpote cuius iam præterierit ætas, quiq; similis euaseris equis senio affectis, quorum ne pellis quidem perinde ut aliorum animantium est usui. Quin ex hoc ipso, quod eiectus es, calumnia, quàm potest proxime ad ueri similitudinem conficta, fiat, ut aut adulter, aut ueneficus, aut aliud quippe tale uidearis. Nam accusatori uel tacenti fides habetur. Tu uero Græculus, moribus

leuibus, & ad omne facinus facilis. Siquidem huiusmodi nos omnes esse dicunt, idq; iure optimo, uideor enim mihi causam aduertisse, quamobrē eiusmodi de nobis obtineant opinionem. Nam pleriq; qui in familias accedunt, propterea quod alioqui nihil bonæ rei didicerunt, diuinationē, ac maleficia profitentur, conciliationem amorum, immissiones in hostes, atque id cum faciunt, doctos sese affirmant, pallijs amicti, barbisq; neutiquam contemnendis onusti. His rebus fit, ut non iniuria eandem de reliquis omnibus habeant opinionem, quando eos, quos præcipuos esse iudicant, uideāt tales, Maxime uero posteaquam animaduerterint quàm sint in cōuiuijs, reliquoq; conuictu adulantes, quàm ad lucrum humiles, ac seruiles. deinde eiectos eosdem iam oderunt, neq; id iniuria. ac modis omnibus adnituntur, ut eos funditus perdant, si quomodo possint. Verentur enim, ne cuncta illa uitæ suæ mysteria in uulgus efferant, quippe qui nihil non exacte norint, quiq; illos nudos conspexerint. Ea res igitur illos male angit. Omnes enim similes sunt pulcherrimis istis libris, quorum aurei quidem umbilici, purpurea foris membrana. Cæterum intus aut Thyestes est liberos in conuiuio comedens, aut Oedipus matris maritus, aut Tereus cum duabus pariter sororibus rem habens. Eiusmodi sunt & illi, splendidi, conspicuiq;. Porrò intus sub purpura uarias occulunt tragœdias. Quorum unumquemq; si euolueris, explicuerisq;, fabulam non mediocriter longam reperies Euripi-

dis cuiuspiam, aut Sophoclis. Contra foris nil nisi purpura splendida, aureiq; umbilici. Harum itaq; rerum sibi conscij oderunt illos, atq; insidias parant, siquis penitus ab illis defecerit, qui eos probe cognitos depingat, qualesq; sint euulget. Iam uero libet mihi Cebetis illius exemplo et imaginem quãdam huius uitæ tibi depingere, ut eam contemplatus scire queas, num ex usu tuo sit eam adire. Equidem magnopere cupiam uel Appellem quẽpiam, uel Parrhasiam, uel Etionem, uel Euphranorẽ ad hanc depingendam tabulam adhibere. Verum quoniam fieri potis non est, ut aliquem artificem tam egregium, atq; absolutum nanciscamur in præsentia, tenuem quandam pro mea uirili imaginem adumbrabo. Ergo pingatur uestibulum sublime, atq; inauratum, neq; id humi situm in solo, uerum procul à terra in edito collis fastigio. Præterea inaccessum fermè, & abruptum, lubricoq; aditu, ita ut plerunq;, qui se iam ad summum usq; uerticem penetrasse sperarant, lapso pede præcipitati ceruicem frangant. Intus autem opulentia sedeat, tota (sicuti uidetur) aurea, maiorem in modum formosa, atq; amabilis. Porrò amator ubi uix tandẽ conscendit, iamq; ad fores accesserit, obstupescat, oculis in aurum defixis, deinde spes, quæ et ipsa speciosa multu est, ac uersicoloribus amicta, manu prehensa introducat, mire iam ipso ingressu attonitum. Atq; ab eo quidem tempore spes usq; illum antecedat, ducatq;, tum aliæ mulieres illum excipientes, puta fallacia, seruitusq;, tradant labori. At is miserum

penitus renudatum tandẽ ſenectæ tradat, iam mor bidum, coloreq́; commutato. Poſtremo contumelia, arreptum illum ad deſperationem pertrahat, & hoc quidem tempore ſpes auolans euaneſcat. Tum il le non per aureum illud atrium, per quod ingreſ= ſus fuerat, ſed per poſticum quoddam, & occultum exitum extrudatur, nudus, uentricoſus, pallidus, ſe nex, læua quidem pudorem occultans, dextra ue= ro ſeipſum ſtrãgulãs. Occurrat autem exeunti pœ nitudo fruſtra lachrymans, & miſerum bis etiam conficiens. Atq; hic quidem eſto picturæ finis. Cæ terum tu Timocles optime ipſe conſyderatis ſingulis expende, num è re tua ſit, ut in hanc imaginem p aureas illas fores ingreſſus, per illas longe diſſimi les tam turpiter excutiaris. Quicquid autem fece= ris memineris ſapientis illius, qui dixit, deum in culpa non eſſe, uerum qui ſua ſponte delegerit.

CNEMONIS, AC DAMIPPI DIALOGVS, ERASMO INTERPRETE

Cnemon.

h Oc scilicet est, qđ uulgo dici consueuit, hinnulus leonem. Da. qd istuc est, qđ tecum stomachare Cnemon? Cne. Quid stomacher rogas? Eqdem hæredem reliq quēdā, præter animi sententiam, uidelicet astu delusus miser, ijs, quos maxime mea cupiebam habere, præteritis. Da. Sed istuc quinam euenit? Cne. Hermolaū nobilē illum diuitē, cum orbus esset, imminente morte captabam, assidens, atq; inseruiens. Neq; ille grauatim officiū meum admittebat. At interim illud quoq; mihi uisum est scitum, consultumq́;, ut testamentū proferrē, ac publicarē, quo illum rerū mearū insolidū hæredē instituerā, nimirum, ut ille uicissim idē faceret, meo prouocatus exēplo. Da. At quid tandē ille? Cne. Quid ille suo in testamento scripserit, id quidem ignoro. Cæterum ego repente, atq; insperato è uita decessi, tecti ruina oppressus. Et nunc Hermolaus mea possidet, lupi cuiuspiam in morem ipso hamo cum esca pariter auulso. Da. Immo non escam modo cum hamo, qnetiam te quoq; piscatorē simul abstulit. Itaq; technā istam, in tuum ipsius caput struxeras. Cne. Sic apparet, idq́; adeo deploro.

ZENOPHANTAE, ET CALLIDEMIDAE DIALOGVS EODEM INTERPRETE.

Zenophantes.

ET tu Callidemides, quo pacto interisti? Nam ipse quemadmodum Diniæ parasitus cum essem, immodica ingurgitatione præfocatus fuerim, nosti, aderas enim morienti. Cal. Aderam Zenophantes. Porro mihi nouum quiddam, atq; inopinatum accidit. Nam tibi quoq; notus est Ptœodorus ille senex. Zeno. Orbum illum dicis, ac diuitem, apud quem te assidue uersari conspiciebá? Cal. Illum ipsum semper captabam, colebamq́; id mihi pollicens fore, ut meo bono quamprimum moreretur. Verum cum ea res in longum proferretur, sene uidelicet uel ultra tithonios annos uiuente, cōpendiariam quandam excogitaui uiam, qua ad hæreditatem peruenirem. Siquidem empto ueneno, pocillatori persuaseram, ut simulatq; Ptœodorus potum posceret (bibebat autem prolixius) præsentius in calicem inijceret, haberetq; in promptu, porrecturus illi. Quod si fecisset, iureiurando confirmabam, me illum manumissurum. Zeno. Quid igitur accidit? nam inopinatum quiddam narraturus mihi uideris. Cal. Vbi iam loti uenisse-

mus, puer duobus paratis poculis, altero Ptœodoro, cui uenenum erat additum, altero mihi, nescio quo modo errans, mihi uenenum, Ptœodoro porrexit inoxium. Mox ille quidem bibit, at ego protinus humi porrectim stratus sum, supposititium uidelicet illius loco funus. Quid hæc rides Zenophā te? Atqui non conuenit amici malis illudere.

Zeno. Rideo profecto, nam eleganter, ac lepide tibi hæc res euenit. Porro senex ille quid interim?

Cal. Primum ad casum subitum, atq; inexpectatum, sane conturbatus est. Deinde simulatq; intellexit id, quod acciderat, puta pocillatoris errore factum, risit & ipse. Zeno. Recte sane. Tametsi non oportuit ad compendium illud diuertere. siquidem uenisset tibi populari, uulgatáq; uia, tutius, certiúsq;, etiam si paulo serius.

MENIPPI ET TANTALI DIALOGVS EODEM ERASMO INTERPRETE.

Menippus.

QVid eiulas o Tantale, aut quid tuam deploras fortunam, stagno imminens? Tan. Quoniam siti enecor Menippe. Me. Vsque adeo piger es, atq; iners, uti non uel pronus incumbens bibere noris, uel caua uola hauriens? Tan. Nihil pro-

fecero, si procumbã. Refugit enim aqua, simulatq; me propius admoueri senserit, quod siquando hau sero, oriq; coner applicare, prius effluxit, q̃ summa rigem labia. Atq; inter digitos effluens aqua, haud scio quomodo rursus manum meam aridam relin quit. ME. prodigiosum quiddã de te narras Tantale. Verũ dic mihi, istuc ipsum quorsum opus est bibere? cum corpore careas? Nã illud, quod esu rire poterat, aut sitire, in Lydia sepultum est. Cæte rum tu, cum sis animus, quinam posthac aut sitire queas, aut bibere? TAN. Atq hoc ipsum sup plicij genus est, ut anima perinde quasi corpus sit, ita sitiat. ME. Age hoc ita habere credimus, quandoquidem affirmas te siti puniri. At q̃d hinc acerbi tibi poterit accidere? Num metuis ne potus in opia moriare? At equidem haud uideo alteros in firmos, siqs hoc relinquat, neq; locum aliũ, in quem morte demigret q̃spiã. TAN. Recte tu quidẽ di cis. Verũ hoc ipsum supplicij genus est, sitire, cum nihil sit opus. ME. Desipis Tantale, et uti ue-rum tibi fatear, non alio potu uideris egere, q̃ uera tro mero. Nã diuersum quiddã pateris ijs, quos ca nes rabiosi momorderint, ut qui non aquam, quẽ-admodum illi, sed sitim horreas. TAN. Ne ue ratrũ q̃dẽ recusarim bibere Menippe, si liceat mo do. ME. Bono es animo Tantale, certum habẽs, nunq̃ fore, ut uel tu, uel reliquorum maniũ q̃spiam bibat, neq; enim fieri potest. Quanquam non omni bus, quemadmodum tibi, pœna adiudicata est, ut sitiant, aqua illos non expectante.

MENIPPI, AC MERCVRII DIALOGVS ERASMO QVOQVE INTERPRETE.

Menippus.

T ubi nam formosi illi sunt, ac formosæ Mercuri? Ducato me, docetóq;, ut pote recens huc profectum hospitem. Mer. Haud mihi licet per otiũ Menippe. quin tu istuc ipso è loco detrorsum oculos deflecte. Illic & Hyacinthus est, & Narcissus ille, & Nireus, & Achilles, & Tyro, & Helena, & Leda, breuiter quicquid est ueterum formarũ. Me. Equidem præter ossa nihil uideo, caluariasq; carnibus renudatas, inter quæ omnia nihil fit omnino discriminis. Mer. Atqui hæc sunt, quæ poëtæ cuncti mirantur, ac celebrant, ossa scilicet, quæ tu uidêris contemnere. Me. At Helenã saltem mihi commonstra. Nam ipse quidem haud queam dignoscere. Mer. Hæc uidelicet caluaria, Helena est. Me. Et huius scilicet ossis gratia, mille naues ex uniuersa Græcia, acto delectu sunt impletæ, tantáq; tum Græcorum, tum Barbarorũ multitudo conflixit, tot urbes sunt euersæ? Mer. Cæterum Menippe non uidisti mulierem hanc uiuam. quod si fecisses, forsan diceres tu quoq;, uitio dandum non esse,

Pro tali muliere diu tolerare labores.

Alioqui siquis flores etiam arefactos, marcidosq; contempletur, posteaquam coloris decus abiecerint, deformes nimirum uideantur. At ijdem, donec florent, coloremq; obtinent, sunt speciosissimi. Me. Proinde illud iam demiror Mercuri, si Græci non intellexerunt, sese pro re usqueadeo momentanea, quæq; tam facile emarcesseret, elaborare. Mer. Haud mihi uacat tecum philosophari, quare delecto loco, ubicunq; uelis, prosterne temet, ac recumbe. Mihi iam aliæ sunt traducendæ umbræ.

MENIPPI AMPHILOCHI TROPHOMI DISCEPTATIO EODEM INTERPRETE.

Menippus.

Os nimirum Trophome, atq; Amphiloche, cum sitis mortui, tamen haud scio quonam modo, phanis estis donati, uatesq; credimini, ac stulti mortales deos esse uos arbitrantur. Tro. Quid? an nobis igitur imputandum, si per inscitiam illi de mortuis huiusmodi opinantur? Me. Atqui non ista fuissent opinati, ni uos, tum cum uiueretis, eiusmodi quædam portenta ostentassetis, tanquam futurorũ fuissetis præscij, quasiq; prædicere potuissetis, siq percontarentur.

perconctarentur. Trophomus. Menippe, Nouerit Amphilochus hic, ipsi pro sese respondendum esse. Cæterum ego heros sum, uaticinorq; si quis ad me descenderit. At tu uidere nunquam omnino Lebadiam adiisse, neque enim alioquin ista non crederes. Menippus. Quid ais? Equidem nisi Lebadiam fuissem profectus, ac linteis amictus, offam ridicule manu gestans, per angustum aditum in specum irrepsissem, nequaquam fieri potuisset, ut te defunctum esse cognoscerem, perinde atque nos, solaq; præstigiatura reliquos antecellere. sed age per ipsam diuinandi artem, quid tandem est heros, neque enim intelligo. Trophomus. Est quiddam partim ex homine, partim ex deo compositum. Menippus. Nempe quod neque sit homo, quemadmodum audio, neque deus, uerum pariter utrunq;. Ergo dimidia illa tui pars quo nunc recessit? Trophomus. Reddit oracula Menippe in Lebadia. Menippus. Haud intelligo quid dicas Trophome, nisi quod illud plane uideo, te totum esse mortuum.

CHARONTIS, AC MENIPPI DIA LOGVS EX EIVSDEM IN= TERPRETATIONE.

Charon.

Edde naulum scelestе. Menip
pus. Vociferare, siquidem istuc
tibi uoluptati est Charon. Cha
ron. Redde inquam quod pro
traiectione debes. Menippus.
Haudquaquam auferre queas
ab eo, qui non habeat. Charon. An est quis
quam, qui ne obolum quidem habeat? Menip-
pus. Sit'ne alius quispiam præterea, equidem
ignoro. Ipse certe non habeo. Charon. Atqui
præfocabo te per Ditem, impurissime, ni reddas.
Menippus. At ego illiso baculo tibi comminuã
caput. Charon. Num ergo te tam longo tra-
iectu gratis transuexero? Menippus. Mer-
curius meo nomine tibi reddat, ut qui me tibi tra
diderit. Mercurius. Belle mecum agatur per Io
uem, siquidem futurum est, ut etiã defunctorum
nomine persoluam. Charon. Haud omittam.
Menippus. Quin tu igitur hac gratia perge, ut
facias, nauim trahere, quanquam quod non habeo,
quinam auferas? Charon. At tu nesciebas,
quid tibi fuerit adportandum? Menippus. Scie
bam quidem, uerum non erat. Quid igitur? num
ea gratia erat mihi semper in uita manendum?

Charon. Solus ergo gloriaberis, te gratis fuisse transuectum? Menippus. Haud gratis, ó præclare, siquidem & sentinam exhausi, & remum arripui, & uectorum omnium unus non eiulaui. Charon. Ista nihil ad naulum, obolum reddas oportet. neque enim fas est, secus fieri. Menippus. Proinde tu me rursum in uitam reuehe. Charon. Belle dicis, nimirum ut uerbera etiam ab Aeaco mihi lucrifaciam. Menippus. Ergo molestus ne sis. Charon. Ostende, quid habeas in pera. Menippus. Lupinum si uelis, & Hecatæ cœnam. Charon. Vnde nobis hunc canem adduxisti Mercuri? tum qualia garriebat inter nauigandũ, uectores omnes irridens, ac dicteriis incessens, unusq; cantillans, illis plorantibus. Mercurius. An ignoras Charon, quem uirum trãsuexeris, plane liberum, cuiq; nihil omnino curæ sit? Hic est Menippus. Charon. Atqui si unquam posthac te recepero.

Menippus. Si receperis ó præclare, ne possis quidem iterum recipere.

AD GVLIELMVM COPVM MEDIcorum Eruditissimum Erasmi Roterodami Sacræ Theologiæ professoris, de Senectute subrepente, deq; reliquo uitæ, Christo, cui totum debebatur, dicando Carmen.

Nicat nobiliū medicorū gloria Cope,
Seu quis requirat artem,
Siue fidem spectet, seu curā, in quolibet horum
Vel iniquus ipse nostro
Præcipuos tribuit Gulielmo liuor honores.
Cedit, fugitq; morbi
Ingenio genus omne tuo. teterrima porrò
Senecta, morbus ingens,
Nullis arceri'ue potest, pelli'ue medelis,
Quin derepente oborta
Corporis epotet succos, animiq; uigorem
Hebetet, simul trecentis
Hinc, atq; hinc stipata malis, qbus omnia carptim
Vellitq;, deteritq;
Commoda, quæ secum subolescens uexerit ætas,
Formam, statum, colorem,
Partem animi memorē, cū pectore lumina, sommos,
Vires, alacritatem,
Authorem uitæ igniculum decerpit, & huius
Nutritium liquorem.
Vitales adimit flatus, cum sanguine corpus,

Risus, iocos, lepores.
Deniq; totum hominem paulatim surripit ipsi
Neque de priore tandem,
Præterquam nomen, titulum'q; relinquit inanem.
Cuiusmodi tuemur
Passim marmoreis insculpta uocabula bustis.
Vtrum hæc senecta quæso,
An mors lenta magis dicenda est inuida fata, &
Impendio maligna,
Vt quæ deteriora labantis stamina uitæ,
Pernicitate tanta
Accelerare uelint, rapidis'q; allabier alis,
At floridam iuuentam
Vsqueadeo male præcipiti decurrere filo,
Vt illius prius quàm
Cognita sat bona sint, iam nos fugitiua relinquãt.
Et citius atque nosmet
Planè uiuere senserimus, iam uiuere fracti
Repente desinamus.
At cerui, uolucres, & cornix garrula uiuunt
Tot sæculis, uigentq;
Vni porrò homini post septima protinus, id'q;
Vix dum peracta lustra,
Corporeum robur cariosa senecta fatigat.
Neque id satis, sed ante
Quàm decimum lustrum uolitans absoluerit ætas
Tentare non ueretur,
Immortalem hominis, ductam'q; ex æthere partem.
Et hanc lacessit audax,
Nec timet ingenij sacros incessere neruos,

Sua si fides probato
Constat Aristoteli, sed quorsum opus obsecro tanto
Authore, quando certam
Ipsa fidem, heu nimium, faciat experientia certam.
Quàm nuper hunc Erasmum
Vidisti media uiridem florere iuuenta?
Nunc is repente uersus
Incipit urgentis senij sentiscere damna,
Et alius esse tendit,
Dissimilis'q; sui, nec adhuc phœbeïus orbis
Quadragies reuexit
Natalem lucem, quæ bruma ineunte calendas.
Quinta anteit nouembres.
Nunc mihi iam raris sparguntur tempora canis,
Et albicare mentum
Incipiens, iam præteritis uernantibus annis,
Vitæ monet cadentis
Aduentare hyemem, gelidam'q; instare senectam.
Eheu fugaces, ohe
Pars ueluti melior, sic & properantior æui,
O sæculi caduca
Flos nimium breuis, & nulla reparabilis arte,
Teneræ ó uiror iuuentæ,
O' dulces anni, ó felicia tempora uitæ,
Vt clanculum excidistis,
Vt sensum fallente fuga, lapsu'q; uolucri,
Furtim auolastis, ohe.
Haud simili properant undosa relinquere cursu
Virides fluenta ripas.
Impete nec simili fugiunt caua nubila, siccis

Quoties aguntur Euris.
Sic sic effugiunt tacitæ uaga somnia noctis,
Simul auolante somno,
Quæ desyderium, curas & præter inanes
Sui nihil relinquunt.
Sic rosa, quæ tenero modo murice tincta rubebat,
Tenui senescit austro.
Atq; ita (me miserum) nucibus dum ludo puellus,
Dum literas ephebus
Ardeo, dum scrutor, pugnasq; uiasq; sophorum,
Dum rhetorum colores,
Blandaq; melliflua deamo figmenta poësis,
Dum necto syllogismos,
Pingere dum meditor tenui sine corpore formas,
Dum sedulus per omne
Authorum uoluor genus impiger, undiq; carpo
Apis in modum Matinæ
Pedias solidum cupiens absoluere cyclum
Sine fine conatanti
Singula correptus dum circumuector amore,
Dum nil placet relinqui,
Dumq; profana sacris, dũ iũgere græca latinis,
Studeoq;, moliorq;
Dum cognoscendi studio, terraq;, mariq;
Volitare, dum niuosas
Cordi est, & iuuat, & libet ereptare per alpes,
Dulces parare amicos
Dum studeo, atq; uiris iuuat innotescere doctis,
Furtim inter Istra pigrum
Obrepsit senium, & subito segnescere corpus,

Miror'q;, sentio'q;
Vix'q; mihi spatium iam defluxisse ualentis
Persuadeo iuuentæ.
Cur adeo circunspecte, parcæ'q; lapillis,
Cur purpuris, & ostro
Mortales utuntur, & ætas aurea, tanto
Pretiosior lapillis
Et quouis auro, quouis pretiosior ostro
Prodigitur, in'q; nugis
Conteritur miseris, nullo uecorditer usu?
Sinitur'q; abire frustra?
Adde quod illa queant sarcari perdita, Crassos
Speres tibi licebit,
Et Lydos speres Crœsos, iam Codrus, & Irus.
Sed quod semel seuera
Pensilibus fusis Clotho deuoluerit æuum,
Id nec uenena Circes,
Nec magicum Maia nati gestamina, sceptrum
Neq; dira Thessalorum
Medeæ sucis reuocare precamina possint.
Non si uel ipse diuûm
Nectare te saturet pater, ambrosio'q; liquore.
Nanq; his ali iuuentam
Arceri senium scripsit nugator Homerus.
Non si tibi efficaci
Rore riget corpus Tithoni luthea coniux.
Non si ter octies'q;
Phaon per siculas Venerem transuexeris undas.
Non si tibi ipse Chiron
Omneis admoueat, quas tellus proferit, herbas.

Nec anulus, nec ulla
Pharmaca cum neruis annos remorantur euntes.
Atqui ferunt magorum
Monstrifico sisti torrentia flumina cantu,
Iisdem ferunt relabi
Præcipites amnes uerso in contraria cursu,
Et Cinthiæ uolucres.
Et rapidas Phœbi sisti, figiq; quadrigas.
Sed ut hæc stupenda possint
Carmina, non speres tñ improbus, ut tibi quondã
Aut iam peracta uitæ
Sæcla iterum referunt, aut prætereuntia sistant.
Sol mergitur, uicissimq;
Exoritur nouus, et nitido redit ore serenus.
Extincta luna rursum
Nascitur, inq; uices nunc decrescente minutæ
Sensum senescit orbe.
Nunc uegeta arridet tenero iuueniliter ore.
Redit ad suam iuuentam
Bruma ubi consenuit, Zephyris redeuntibus annus,
Et post gelu, niuesq;
Ver nitidum, floresq; reuersa reducit hirundo.
At nostra posteaquam
Feruida præterijt sæclis labentibus æstas,
Vbi tristis occupauit
Corpus hyems, capitisq; horrentia tempora postq̃
Niue canuere densa.
Nulla recursuri spes, aut successio ueris.
Verum malis supremum
Imponit mors una, malorum maxima, finem.

More Phrygum inter ista
Incipimus serò sapere, & dispendia uitæ
Incogitanter actæ
Ploramus miseri, & consumptos turpiter annos
Horremus, execramur.
Quæ quõdã heu nimiũ placuere, et quæ uehemẽter
Mellita uisa dudum,
Tum tristi cruciant recolentia pectora felle.
Frustraq; maceramur
Tam rarum sine fruge bonum fluxisse, quod omni
Bene collocare cura
Par erat, & nullam temere disperdere partem.
At nunc mihi oscitanti
Qualibus heu nugis, quanta est data portio uitæ.
Satis hactenus misselle
Cessatum, satis est dormitum, pellere somnos
Nunc tempus est Erasme
Nunc expergisci, & tota resipiscere mente.
Velis dehinc, equisq;
Et pedibus, manibusq;, & totis deniq; neruis
Nitendum, ut anteacti
Temporis, ut studio iactura uolubilis æui
Vigilante sarciatur,
Dum licet, ac dum tristis adhuc in limine primo
Consistimus senectæ.
Dum noua canicies, & adhuc numerabilis, & dũ
Pilis notata raris
Tempora duntaxat spatium effluxisse uirentis
Iam clamitat iuuentæ,
Nec tam præsentem iam testificantur adesse,

Quàm nuntiant, citatum
Ferre gradum, et sterilē procul aduentare senectā.
Cuiusmodi uidetur
Tum rerum facies, cum autumni frigore primo,
Iam uernus ille pratis
Decessit decor, ac languescunt lumina florum.
Iam iam minus nitentes
Herbas, affirmes, Boreasq́; geluq; nocentis
Iam prætimere brumæ.
Ergo animus dum totus adhuc, constatq́;, uigetq;,
Et corporis pusillum
Detrimenta nocent, age iam meliora sequamur.
Quicquid mihi deinceps
Fata æui superesse uolunt, id protinus omne
Christo dicetur uni.
Quo cui uel solidam decuit sacrarier, ut cui
Bis terq; debeatur
Principio gratis donata, hinc reddita gratis.
Totiesq; uindicata,
Huic saltem pars deterior, breuiorq́; dicetur.
Posthac ualere nugæ,
Fucatæq; uoluptates, risusq́;, iocıq;,
Lusus, & illecebræ
Splendida nobilium decreta ualete sophorum,
Valete syllogismi.
Blandæ Pegasides, animosq́; trahentia Pithus
Pigmenta, flosculiq;.
Pectore iam soli toto, penitusq́; dicato
Certum est uacare Christo.
Hic mihi solus erit studium, dulcesq; camœnæ,

Honos, decus, uoluptas.
Omnia solus erit, neq; quicq̃ ea cura (q̃d aiunt)
Mouebit Hippoclydem,
Terrea si moles, compagóq; corporis huius,
Marcesset obsolescens,
Mens modo pura mihi, scelerum'q; ignara, per illũ
Niteat'q;, floreat'q;,
Donec summa dies pariter cum corpore mentem
Ad pristinum nouata
Conuictum reuocabit, & huic iam uere perenni
Pars utraq; fruetur.
Haec facito ut rata sint, uitae exorabilis author,
Vitae'q; uindicator.
Quo sine nil possunt unquam mortalia uota, &
Vires labant caducae.

[illegible] I IN DIALOGOS LVCIANI RECENTIVS VERSOS PRAEFATIO.

HIERONYMO BVSLIDIANO præposito Ariensi Consiliario regio [illegible].

S.P.D.

r

Vmor iampridem hic perseuerat acerbior, quàm ut uerum esse libeat credere, sed constantior tamẽ, quàm ut uanus credi possit, Philippum principem nostrum è uiuis excessisse. Quid querar mi Buslidiane, quid uociferer, quem incusem, hominum ue deûmue? Quæ comploratio, Tragœdia, quæ huic tam atroci uulneri sufficiat? Nimio, heu nimio constitistis Hispaniæ. quæ quidem primum Franciscũ Buslidianum Archiepiscopum Byzontinum nobis ademistis, neq; tanti uiri iactura contentæ, principem etiam eum absorbuistis, quo (si uiuere modo licuisset) nihil unquam habuit hic orbis neq; maius, neq; melius. Quanquam qd quæso supererat etiã adolescenti, nisi uti iam ipse sese superaret? Sed ó dirum fortunæ ludum. O' nouam fatorum inuidentiam, ó mors quàm iniqua, tam etiam inuida, ut semper præstantissima quæq; quamocyssime tollis è medio, uixq; oculis ostensa protinus subdu

cis. Cuius ego uicem hic potissimum deplorem? Maximiliani'ne patris, qui tali sit orbatus filio; quẽ unum multis etiam imperijs anteponebat? An liberorum magis, quibus ætate tam immatura, tam pius sit ereptus pater? An patriæ potius, cui de charissimo principe tam serum gaudium, tam præproperus contigerit luctus? An orbis demum uniuersi? cui tam singulare lumen sit ademptum? idq; tam ante diem. Hoc nimirum hoc tempestas illa fatalis, qua medio è cursu in Britaniã depulsus est, portendebat, uidelicet fatis illum palàm ab Hispania reijcientibus. Equidem panegyrico qualicunq; laudaui iuuenem. Tum autem bone deus, quot mihi panegyricos, quàm copiosos pollicebar? Et en repente commutatis rebus epitaphium paro miser. Eamus nunc nos homunculi, & fortunulis nostris fidamus, cum eos etiam pro sua libidine mors rapiat, quos quamdiutissime uiuere tantopere omnium refert. Sed quid ego mi Hieronyme, dum meo indulgeo dolori, tuum exulcero? Quod reliquum est precor, ut superi propitij liberis paternam quidem felicitatem, sed cum diui Federici uiuacitate copulatam largiantur. Tibi item in moderandis illis fraternos successus, sed uitam fraterna diuturniorem. Literis his, ne ad tantum, tam'q; doctum amicum nullo literario munusculo comitatæ uenirent dialogos aliquot Luciani comites addidi, quos pauculis his diebus, dum obsidionis metu Florentiam profugeremus, latinos feci, hoc nimirum

agens; ne nihil agerem. Nam in præsentia quidē in Italia mire frigent studia, feruent bella. Summus pontifex Iulius belligeratur, uincit, triumphat, planeq; Iulium agit. Vale & Amplissimo patri Nicolao Ruterio episcopo Atrebatensi etiam atque etiam Erasmum commendato. Bononiæ. XV. Cal. Decemb. M. D. VI.

Crates

Moerichũ diuitem noueras ne Diogenes, illum inquam supra modũ diuitem, illum Corintho profectũ, cui tot erant naues onustæ mercibus. cuius consobrinus Aristeas, cum ipse quoq; diues esset, homericum illud in ore solebat habere.

Aut me confice tu, aut ego te te. Diog. Cuius rei gratia sese captabant inuicem Crates? Crat. Hæreditatis causa, cum essent æquales, uterq; alterum captabat. Iamq; testamenta publicauerant ambo, in quibus Mœrichus (si prior moreretur) Aristem omnium rerum suarum dominũ relinquebat. Mœrichum uicissim Aristes, siquidẽ ipse prior è uita decederet. Hæc igitur cum essent in tabulis scripta, illi inter sese captabant, & alter alterũ adulationibus, obsequijsq; superare contendebat. Porro diuini, haud scio utrum ex astris id, quod futurum sit coniectantes, an somnijs, quem admodum Chaldæi faciunt, quin et Pithius ipse, nunc Aristem uictorem fore pronuntiabat, nunc Mœrichum, ac trutina quidem interim ad hunc, interim ad illum propendebat. Diog. Quid igitur tandem euenit? Nam audire est operæpretium Crates. Crat. Eodem die mortui sunt ambo. Cæterum hæreditates ad Eunomium, ac Thrasyclem deuenerunt, quorum uterq; cognatus illis erat.

illis erat. Atqui de his nihil prædixerant diuini futurum, ut tale quippiam accideret. Etenim cum Sicyone Cirrham uersus nauigarent, medio in cursu, obliquo orto Iapige eò sunt depulsi. Diogenes. Recte factum. At nos, cum nos essemus in uita, nihil eiusmodi alter de altero cogitabamus. Neq; enim ego unquam optabam, ut moreretur Antisthenes, quo nimirum baculus illius ad me rediret hæredem (habebat autem egregie ualidũ) quem ipse sibi parauerat oleaginum, neq; tu Crates opinor desyderabas, ut me mortuo, in possessionum mearum successionem uenires puta doli, ac peræ, in qua quidem lupini chœnices inerant duæ. Crates. Neque enim mihi quicquam istis rebus erat opus. immo ne tibi quidem Diogenes. siquidẽ quæ ad rẽ pertinebant, quæq; tu Antistheni succedens accepisti, deinde ego succedens tibi, ea nimirum multo sunt potiora, multoq; splendidiora, quàm uel Persarum imperium. Diogenes. per Iouem nemini me in istiusmodi opum hæreditatem Antistheni, successisse, tibiq; eas lõge etiam maiores reliquisse. Crates. Verum reliqui mortales hoc possessionum genus aspernabantur, neq; quisq̃ nos ob spem potiundæ hæreditatis obsequijs captabat, sed ad aurum omnes intendebant oculos. Diogenes. Nec iniuria. Neq; enim habebant, quo facultates eiusmodi à nobis traditas acciperent, qp pe rimosi iam, uitiatiq; delitijs, non aliter quàm uasa carie putria. Quo fit, ut siquando quis in illos infundat uel sapientiam, uel libertatem, uel ue

uitatem, effluat ilico, psilletq;, fundo quod immis-
sum est continere non ualēte. Cuiusmodi quiddam
& Danai filiabus aiunt accidere, dum in dolium
pertusum haustam aquam important. At iidem
aurum dentibus, & unguibus, omniáq; ui serua-
bant. Crates. Proinde nos hic quoq; nostras
possidebimus opes. Illi simulatq; huc uenerint,
obolum duntaxat secum ferrent, ac ne hunc qui-
dem ulterius, quàm ad portitorem.

NIREI, THERSITAE, AC MENIPPI.

Nireus.

Postremo uel Menippus hic iudex erit, uter nostrum sit formosior. Dic Menippe, an non tibi uideor forma præstantior? Menippus. Immo quinam sitis prius arbitror indicandum. Nam hoc opinor, scito est opus. Nireus. Nireus, ac Thersites. Menippus. Vter Nireus, uter Thersites? Nõdum enim uel hoc satis liquet. Thersites. Iam unum hoc uinco, quod tibi sum similis, neq; tanto pere me præcellis, quantopere te cæcus ille Homerus extulit, unum omnium formosissimum appellans. Quin ego fastigiato uertice, rarisq;, & impexis capillis ille, nihilo te inferior uisus sum arbitro. Iam uero contemplare Menippe, utrum altero formosiorem existimes. Nireus. Mirum ni me Aglaia, Charopeq; prognatum,

Qui uir pulcherrimus unus
Omnibus e Graijs priameia ad pergama ueni. Menippus. Atqui non item sub terram opinor, pulcherrimus uenisti, quippe qui reliquis quidem ossibus, aliis appareas assimilis. Porrò caluaria hoc uno insigni à Thersitæ caluaria dignosci possit, quod tua delicata est, ac mollicula. quandoquidem istuc habes effœminatum, ac neutiquam uiro decorum. Nireus. Attamen Homerũ pcontare, qua specie tum fuerim, cum inter Græcorum copias militarem. Menippus. Tu quidem somnia mihi narras. At ego ea specto, quæ uideo, quæq; tibi adsunt in præsentia. Cæterum ista norunt, qui id temporis uiuebant. Nireus. Quid igitur tandem? An non ego huic formosior Menippe? Menip. Neque tu, neq; quisquam alius formosus hoc loco. Siquidem apud inferos æqualitas est, paresq; sunt omnes. Thersit. Mihi quidem uel hoc sat est.

DIOGENIS, AC MAVSOLI.

Diogenes.

He tu Car, quare tandem insolens es, tibiq; places, ac dignum te credis, qui unus nobis oibus anteponare? Mausolus. Primum regni nomine, ó tu Siopensis, quippe qui Cariæ imperauerim uniuersæ, præterea Lydiæ quoq; gentibus aliquot. Tum autem & insulas nonnullas subege

rim, Miletum usq; peruenerim, plerisq; Ioniæ par tibus uastatis. Ad hæc formosus erã, ac procerus, ac bellicis in rebus præualidus. Postremo, quod est omnium maximum, in Halicarnasso monumentũ erectum habeo, singulari magnitudine, quantum uidelicet defunctorum alius nemo possidet, neq; pari etiam pulchritudine conditum, uiris scilicet, atq; equis pulcherrimo è saxo, uiuam formam absolutissimo artificio expressis, adeo ut uel fanum aliquod simile haud facile quis inueniat. Num iniuria tibi uideor has ob res mihi placere, atq; efferri? Diogenes. Num ob imperium ais, ob formam, atq; ob sepulchri molem? Mausol. per Iouem ob hæc inquam. Diogenes. Atqui ó formose Mausole neq; uires iam illæ, neque forma tibi iam adest. Adeo ut siquem arbitrum de formæ præcellentia delegerimus, haudquaq̃ dicere potis sit, q̃obrem tua caluaria meæ sit anteferenda, siqdẽ utraq; pariter tum calua, tum nuda, utriq; dẽtes prominulos pariter ostẽtamus, pariter oculis orbati sumus, pͥter naribus simis, ac sursum hiãtibus deformati. Cæterũ sepulchrum, ac saxa illa pretiosa Halicarnasseis forsitan iactare licebit, & hospitibus gloriæ causa ostentare, tanquam qui magnificam quandã apud se structuram habeant, uerum quid hinc commoditatis ad te redeat uir egregie, nequaquam uideo, nisi forsan illud commodum uocas, quod plus oneris atq; nos sustines, sub tam ingentibus saxis pressus, ac laborans. Mausolus. Ita ne nihil illa mihi conducunt omnia? planeq; pares erunt Mauso

lus, ac Diogenes? Dioge. Immo haud pares inquam. Nam Mausolus discruciabitur, quoties earũ rerum in mentem ueniet, quibus in uita florere consueuit. At Diogenes interim eum ridebit. Atq; ille quidem de suo illo monumento, quod est in Halicarnasso, memorabit, ab uxore Artemisia, atq; sorore parato, contra Diogenes ne id quidem suo de corpore nouit, nunquid habeat sepulchrum. Neq; enim illi res ea curæ est, uerum apud uiros excellẽtissimos sui memoriam, famam'q; reliquit, ut qui uitam peregerit uiro dignam, tuo monumento Cariũ abiectissime, celsiorem, ac tutiore in loco substructã.

SIMYLI, AC POLYSTRATI.

Simylus.

Enisti tandem & tu Polystrate ad nos, cum annos uixeris haud multo pauciores centum opinor. Polystratus. Nonaginta octo Simyle. Simylus. Sed quinam triginta istos annos egisti, quibus mihi fueras superstes. nam ipse perij te fermè septuagenario. Polyst. Quam suauissime profecto, etiam si hoc mirum tibi uidebitur. Simylus. Mirum uero, siquidem tibi primum seni, deinde inualido, postremo etiam orbo quicquam poterat esse in uita suaue. Polyst. Principio nihil erat, quod non possem. præterea pueri formosi complures aderant, tum mulieres nitidissimæ, unguen

ta, uinum mire fragrans, postremo mensæ, uel sicu lis illis lautiores. Simylus. Noua narras. Nam ego te planè sordidum, ac parcissimum esse sciebam. Polystratus. Atqui uir præclare, ex alienis arcis opes mihi subscatebāt. Tum diluculo protinus quamplurimi mortales ad fores meas uentitabant, simulq; ex omni rerum genere, quæ terrarum ubiuis pulcherrimæ reperiuntur, munera deportabantur. Simylus. Num me defuncto regnū gessisti? Polystratus. Minime, uerum amantes habebam innumeros. Simylus. Non possum non ridere, Tu'ne amantes, tantus natu cum esses, uix'q; tibi dentes superessent quatuor? Polystratus. Habebam per Iouem, equidem optimates ciuitatis. Cum'q; essem tum senex, tum caluus, sicuti uides, præterea lippiens etiam, ac senio cæcutiens, postremo naribus mucosis, tamen cupidissime mihi inseruiebant, adeo ut is felix uideretur, quencunq; uel aspexissem modo. Simylus. Num tu quoq; quemadmodum Phaon ille, Venerem aliquam è Chio transuexisti, ut ob id optanti tibi illa dederit, rursum ad iuuentam redire, ac denuo formosum, atq; amabilem fieri? Polystratus. Haudquaquam. Quin magis cum talis essem, qualem dixi, tamen supra modum adamabar. Simylus. Aenigmata narras. Polystratus. Atq; notissimus est hic amor, cum uulgo sit frequens. nempe erga senes orbos, ac diuites. Simylus. Nunc tua forma, unde tibi profecta fuerit intelligo uir egregie, nimirum ab aurea illa Venere. Polystratus. Veruntamen non

parum multas commoditates ab amantibus tuli Simyle, propé modum etiam adoratus ab illis. Porro sæpius etiam quasi procax illis illudebam, excludens interdum nonnullos eorum. Interim illi inter sese decertabant, & in ambiendis primis apud me partibus, alium alius anteire nitebatur. Simylus. Sed age, de facultatibus tuis qd tandem statueras? Polystratus. Palàm quidem affirmabam, me unũ quẽq; illorum relicturum hæredem. Id'q; illi cum crederent futurum, certatim se quisq; obsequentiorem, atque adulantiorem præbebat. Cæterum alteras illas ueras tabulas, quas apud me seruaueram reliqui, in quibus omnes illos plorare iussi. Simylus. At postremæ illæ tabulæ, quem pronuntiabant hæredem? Num è cognatis quempiam? Polystratus. Non per Iouem, immo nouitium quendam ex formosis illis adolescentulis, natione Phrygem. Simylus. Quot annos natum Polystrate? Polystratus. Viginti fermé. Simylus. Iam intelligo quibus obsequijs ille te demeruerit. Polystratus. Attamen multo illis dignior, qui scriberetur hæres, etiam si barbarus erat, ac perditus. Quem iam ipsi etiam optimates colunt, captant'q;. Is igitur mihi extitit hæres. Iam'q; inter patritios numeratur, subraso mento, barbaro'q; cultu, ac lingua. Quin eum Codro generosiorem, Nireo formosiorem, Vlysse prudentiorem esse prædicant. Simylus. Non laboro, uel totius Græciæ sit imperator, si libet, modo ne illi potiantur hæreditate.

Venus.

Q Vid tandē in causa est Cupido, ut cū reliquos deos omnes adortus expugnaris, Iouem ipsum, Neptunum, Apollinem, Iunonem, me deniq; matrem, ab una Minerua temperes, ut'q; aduersus hanc nec ullum habeat incendium tua fax, & iaculis uacua sit pharetra, tum & ipse arcu, ac reas neq; iaculari noris. Cupi. Equidem hanc metuo mater. est enim formidabilis, truculento'q; aspectu, ac ferocitate quadam supra modum uirili. Proinde si quando tenso arcu petam illam, galeæ cristam quatiens, expauefacit me, mox'q; formidine tremere occipio, sic ut arma mihi è manibus excidant. Venus. Atqui Mars an non erat hac formidabilior? Et hunc tamen superatum exarmasti. Cupido. Immo ille cupide me recipit, atque ultro etiam inuitat. Verum Minerua semper adductis superalijs obseruat. Quin aliquando temere ad illam aduolaui facem propius admouens. At illa si quidem ad me accesseris inquit, per parentem Iouem quouis modo te confecero, aut lancea te transfigam, aut pedibus arreptum in tartara dabo præcipitem, aut ipsa te discerpam, plurima item id genus comminabatur. Ad hæc acribus obtuetur oculis, postremo & in pectore faciem quandam gestat horrendam, uiperis capillorum uice comatam. Hanc nimi

rum maximopere formido. Territat enim me, fugióq; quoties eam aspicio. Venus. Esto sane'. Mineruã metuis, ut ais, atq; huius gestamen Gorgona reformidas, id'q; cum Iouis ipsius fulmen non formidaueris. Cæterũ Musæ quam ob causam abs te non feriuntur, atq; à tuis iaculis tutæ agunt? Num et hæ cristas quatiunt, aut Gorgonas prætendunt? Cupido. Has quidem reuereor mater. Sunt enim uultu pudico, ac reuerendo, præterea semper aliquo tenentur studio, semper cantionibus animum intentum gerunt. Quin ipse etiam non raro illis assisto, carminis suauitate delinitus. Venus. Esto nec has adoriris, propterea quod sint reuerendæ. At Dianam qua tandem gratia non uulneras? Cupi. Vt breuiter dicam, hanc ne deprehendere quidem usquam sum potis. quippe perpetuo per montes fugitantem. Ad hæc alterius cuiusdam sui Cupidinis illa tenetur cupidine. Venus. Cuius o' gnate. Cupi. Nẽpe uenatu ceruorũ, & hinnulorum, quos insectatur, ut capiat, ac iaculo figat. Ac prorsum tota rerũ huiusmodi studio tenetur. Tametsi fratrem eius, qui nimirum arcu ualet & ipse, feritq; eminus. Venus. Teneo gnate, eum sæpenumero sagitta uulnerasti.

Mars.

V distin' Mercuri cuiusmodi nobis mi natus sit Iupiter? quàm superba, quamq; dictu absurda? Ego inquit, si uoluero, cathenam ex æthere demittam. Vnde si uos suspensi me ui detrahere conemini, luseritis operam. Nunquam enim me deorsum trahetis. Contra si ego uos uelim in altum attrahere, non uos modo, uerumetiam tum terrã ipsam, tum mare pariter subuectum in sublime sustulero. Ad hæc alia permulta, quæ tu quoq; audisti. At ego siquidem cum uno quolibet singulatim conferatur, ita præstantiorem eum esse, uiribusq; superiorem, haudquaquam negauerim, uerum unum tam multis pariter in tantũ antecellere, ut eum ne pondere quidem uincere queamus, etiam si terram, ac mare nobis adiunxerimus, id neutiquam crediderim. Mercu. Bona uerba Mars. Neq; enim sat tutum est ista loqui. nequid forte mali nobis hæc petulantia conaliet. Mars. An uero credis apud quenlibet hæc dicturum me? Immo apud te solum id audeo, quẽ linguæ continentis esse sciebam. Sed quod mihi maxime ridiculum uidebatur, tum cum hæc minitantem audirem, haud queã apud te reticere, etenim memineram, cum non ita multo ante Neptunus, Iuno, ac Pallas, mota aduersus eũ seditione machinarentur comprehensum illum in

uincula coniĳcere, quantopere formidarit, atque id treis dũtaxat deos, quod ni Thetis misericordia cõmota, Briareum Centimanum illi auxiliatum accersiuisset, ipso pariter cum fulmine, ac tonitru uinctus erat. Hæc reputanti mihi ridere libebat, eius magniloquentiam, iactantiamq;. Mercu. Tace. Bona uerba. Neq; enim tutum est ista uel tibi dicere, uel audire mihi.

MERCVRII, ET MAIAE

Mercurius.

Est uero mater deus quisquam in cœlo me miserior? Maia. Caue ne quid isthusmodi dixeris Mercuri. Mercu. Quid non dicam, qui quidem tantum negotiorum solus sustineam, quibus delassor, in tam multa ministeria distractus? Nam mane protinus surgendum est mihi, statimq; uerrendum cœnaculum, ubi dĳ compotant. Tum ubi curiam, in qua consultant, undiq; strauero, ac singula ita, ut oportet, composuero, Ioui necessum est assistere, ac perferendis illius mandatis toto die sursum, ac deorsum cursitare, insuper cum redeo, puluerulentus adhuc ambrosiá apponere cogor. Porrò prius quàm nouitius iste pocillator aduenisset, ego nectare etiam ministrabam. Quodq; est omnium indignissimum, soli omnium ne noctu quidem agere quietem licet, uerum id quoq; temporis ne-

cesse habeo defunctorum animas ad Plutonem deducere, maniumq; gregi me ducem præbere, tum autem & tribunalibus assistere. Neq; enim mihi sufficiebant scilicet diurna negotia, dum uereor in palæstris, dum in concionibus præconis uices ago, dum oratores instruo, ni hæc quoq; prouincia accedat, ut simul etiam umbrarum res disponam? Atq; Ledæ filij alternis inter ipsos uicibus apud superos, atq; inferos agitant. Mihi necesse est quotidie tum hoc, tum illud pariter agere. Deinde duo illi Alcmena, ac Semele miseris prognati mulieribus, otiosi in conuiuijs accumbunt, at ego Maia Atlantide progenitus illis ministro scilicet. Quin nunc cum recēs à Sidone Cadmi filia reuersus essem (nam ad hāc me legarat, uisum quid ageret puella) prius quàm respirassem, & adhuc anhelum de uia uersum ad Argos emandauit uisurum, qui cum Danaë ageretur. Rursum inde in Bœotiā profectus inquit, obiter Antiopam uisito. Adeo ut planè iam pariturū me negarim. Quod si mihi licuisset, lubens profecto fecissem, id quod solent ij, qui in terris durá seruiunt seruitutem. Maia. Missa fac ista gnate. Decet enim per omnia morem gerere patri, cum sis iuuenis. Ac nunc quò iussus es, Argos contende, Deinde in Bœotiam, ne, si cessaris, fuerisq; lētior, plagas etiam auferas. Nam iracundi sunt, qui amant.

VENERIS, ET CUPIDINIS

Venus.

c Vpido Gnate, uide quæ facis flagitia. Non iam de ijs loquor, quæ te impulsore mortales in terra uel in se quisq;, uel inuicem alij in alios faciunt, uerũ de ijs ago, quæ apud superos quoq; designas, qui quidem Iouem ipsum cogis uarias assumere formas, in quodcunq; tibi pro tempore uisum fuerit, eum uertens. Tum Lunam è cœlo deuocas, quin & Solem aliquoties compellis lentum apud Clymenen cessare aurigandi muneris oblitum. Nam quicquid iniuriæ in me matrem etiam committis, audacter, ac tãquam tutò facis. Verum tu quidem ó deorum omnium confidentissime, Rheam insuper ipsam iam anum, prætere a deorum tam multorum parentem, eò perpulisti, ut pusionem adamet, atq; in Phrygum illum adolescentulum depereat, ac tua iam opera insanit, iunctusq; leonibus, adhibitis item Corybantibus, quippe qui & ipsi furore quodam sunt afflati, per Idam montem sursum, ac deorsum oberrat, ipsa quidem Atis amore eiulans. Cæterum Corybantum, alius suum ipse penem ense desecat, alius dimissa coma per montes fertur insanus, alius cornu canit, alius tympano tonat, alius cymbalo pstrepit. breuiter omnis undequaq; Ida tumultus, atq; insaniæ plena est. Proinde cuncta timeo. Metuo ne tale quid accidat, quandoquidem te

produxi, malũ ingens, ut siquando resipiscat Rhea, uel potius, si pergat insanire, Corybantibus imperet, ut te correptum discerpant, aut leonibus obijciant. Hic me solicitat metus, quod uideam tibi periculum imminere. Cupido. Otioso animo esto mater, siquidem leonibus etiam ipsis iam familiaris sum factus. ita ut saepenumero conscensis eorum tergis, prehensáq; iuba, equitis ritu insidens illos agitem. At uero illi interim mihi caudis adblandiuntur, ac manum ori insertam receptant, lambuntq́;, deinde mihi reddunt innocuam. Porrò Rheae ipsi quando tandem uacauerit, ut me ulciscatur, cum in Atte sit tota? Postremo quid ego pecco, cũ res pulchras, ut sunt, offero, ac demonstro? uos ne appetite res pulchras. Quare his de rebus ne in me crimen conferte. Num uis ipsa tu mater, uti neq; tu posthac Martem ames, neq; ille te? Venus. Vt es peruicax, & nulla in re non superas. Attamẽ horum, quae dixi, fac in posterum memineris.

DORIDIS, ET GALATEAE

Doris.

Formosum amantem Galatea, nempe siculum istum pastorẽ, aiunt amore tui deperire. Galat. Ne ride Doris, etenim qualis qualis est, Neptuno patre prognatus est. Doris. Quid tum postea, si uel Ioue ipso sit progenitus, cum usqueadeo

agrestis, atq; hispidus appareat, quod'q; est omnium deformissimum, unoculus. An uero credis genus illi quicquam profuturum ad formam? Galat. Ne istuc quidem ipsum, quod hispidus est, atque agrestis, ut tu uocas, illum deformat. Quin uirile magis est. Porrò oculus media in fronte decet etiã, quo quidem nihilo segnius cernit, quàm si duo forent. Doris. Videris Galatea non amantem habere Polyphemum, sed illum potius adamare, sic hominem prædicas. Galatea. Equidem haud adamo, sed tamen insignem istam uestram insultandi, opprobrandi'q; petulantiam ferre non queo. Ac mihi nimirum inuidentia quadam istuc facere uidemini, propterea quod ille, cum forte aliquando gregem pasceret suum, nos'q; è litorali specula ludentes cerneret, in prominentibus Aetnæ pedibus, quà uidelicet inter montem, & mare litus sese in longum porrigit, uos ne aspexerit quidem, at ego omnium una uisa sim formosissima, eoq; in unam me coniecerit oculum. Ea res uos male habet. Nam argumentum est, me forma præstantiorem esse, ac digniorem quæ amer. uos contra fastiditas esse. Doris. An istud tibi putas inuidendum uideri si primum pastori, deinde lusco formosa uisa sis? Quanquam quid aliud ille potuit in te probare, præter solum candorem? Is illi placet opinor, quod caseo, & lacti assueuerit. proinde quicquid his sit simile, id protinus pulchrum iudicat. Alioqui ubi libebit scire, qua sis facie, de scopulo quopiam in aquam, siquando tranquilla

steterit despectans, temetipsam contemplare, uidebis aliud nihil, nisi perpetuum candorem. Verum is quidem non probatur, nisi rubor admistus illi, decus illi iunxerit. Galat. Atqui ego illa immodice candida, tamen eiusmodi habeo amantem, cum interim è uobis nulla sit, quā uel pastor, uel nauta, uel portitor aliquis miretur. Cæterū Polyphemus, ut alia ne dicam, etiam canendi peritus est. Dor. Tace ó Galatea. Audiuimus illum canentem, cum nuper pruriret in te. Sed ó sancta Venus, Asinum rudere dixisses. Nam lyræ corpus, simillimum erat ceruino capiti, ossibus renudato, tum cornua perinde quasi cubiti prominebant, ijs colligatis, inductisq; fidibus, ne sinui quidem lyrā admouens agreste quiddam, atq; insuaue cantillabat, cum aliud interim ipse uoce caneret, aliud illa succineret. Ita ut temperare nobis nequierimus, quin rideremus amatoriam illam cantionem. Siquidem lyræ sonitus adeo loquax, ac garrulus erat, ut nollet illi balanti respondere. Immo puduisset, si uisa fuisset stridulum illius, et ridiculum cantum imitari. Ad hæc gestabat in ulnis amasius iste delitias suas, ursi catulum, pilis hirtis, ipsi non dissimilem. Quis autem non inuideat tibi amicum istum Galatea? Galat. Quin tu igitur tuum ipsius amicum nobis commonstra, qui meo sit formosior, quiq; doctius, ac melius uel uoce canat, uel cithara. Doris. Mihi quidem nullus est amator, neq; me hoc nomine iacto, quasi sim uehementer amabilis, ueruntamen istiusmodi amicum, qualis

est Polyphemus

est Polyphemus, nempe totus hircum olens, tum crudis uictitans carnibus, & hospites, si qui appulerint, deuorans tibi habeas, eumq; tu mutuum ames.

DIOGENIS, ET ALEXANDRI.

Diogenes.

Quid hoc rei est Alexander? Ita'ne, defunctus es tu quoq; perinde atq; nos omnes? Alexander. Vides ni mirũ Diogenes. Tametsi mirandum non est, si homo cum fuerim, defunctus sim. Diogenes. Num ergo Iupiter ille Ammon mentiebatur, cum te suum filium esse diceret. An uero tu Philippo patre prognatus eras? Alexan. Haud dubie Philippo. Neq; enim obijssem, si Ammone parente fuissem progenitus. Diogenes. Atqui de Olympiade etiã consimilia quædam ferebantur, puta Draconem quendam cum ea fuisse congressum, uisum'q; in cubiculo, Ex eo grauidam peperisse te. Porro Philippum errare, falliq;, qui se tuum patrem esse crederet. Alexan. Inaudierã quidem & ipse ista, quemadmodum tu, at nunc uideo neq; matrem, neq; ammonios illos uates sani qcquam, aut ueri dixisse. Dioge. Attamen istud illorum mendaciũ Alexander, ad res gerendas haud quaquam tibi fuit inutile, propterea quod uulgus te uerebatur, metuebat'q;, cum deum esse crederet. Sed dic mihi, cui nam tam ingens illud imperium

moriens reliquisti? Alexan. Id equidem ignoro. Celerius enim è uita submouebar, quàm ut esset otium de illo quicquam statuendi, præter id unum, quod moriēs Perdiccæ annulum tradidi. Sed age, quid rides Diogenes? Dioge. Quid ni rideam? An non meministi, quid Græci fecerint, cum nuper tibi arrepto imperio adularentur, principemq́; ac ducem aduersus Barbaros deligerent? Nonnulli uero in duodecim deorum numerum referrent, ac fana constituerent, deniq; sacra facerent tanquā Draconis filio? Sed illud mihi dicito, ubi te sepelierunt Macedones? Alexā. Etiamdum in Babylone iaceo, tertium iam diem. Porrò Ptolemæus ille satelles meus, siquando detur otium ab his rerum tumultibus, qui nunc instant, pollicetur in Aegyptum deportaturum me, atq; inibi sepulturum, quo uidelicet unus fiam ex dijs ægyptijs. Dioge. Non possum non ridere Alexander, qui quidem te uideam etiā apud inferos desipientem, sperantemq́; fore, ut aliquando uel Anubis fias, uel Osiris. qn tu spes istas omittas ó diuinissime, neq; enim fas est reuerti quēquam, qui semel paludem transmiserit, atq; intra specus hiatum descenderit, propterea quod neq; indiligens est Aeacus, neq; contemnendus Cerberus. Verum illud abs te discere peruelim, quo feras animo, quoties in mentem redit, quanta felicitate apud superos relicta, huc sis profectus, puta capitis custodibus, satellitibus, ducibus, tum auri tanta ui, ad hoc populis, qui adorabant. Præterea Babylone, Bactris, immanibus illis belluis, dignitate, gloria,

deinde quod eminebas conspicuus, dum uectareris, dum amiculo candido caput haberes reuinctum, dum purpura circumamictus esses? Nunquid hæc te discruciant quoties recursant animo? Quid lachrymas stulte? An non id te sapiens ille docuit Aristoteles, ne res eas, quæ à fortuna proficiscantur, stabiles, ac firmas existimares? Alexan. Sapiens ille, cum sit assentatorum omnium perditissimus. Sine me solum Aristotelis facta scire, quàm multa à me petierit, quæ mihi scripserit, deinde quẽadmodum abusus sit mea illa ambitione, qua cupiebam eruditione cæteris præstare, cum mihi palparetur interim, ac prædicaret me, nunc ob formam, tanquam & ipsa summi boni pars quædã esset, nunc ob res gestas, atque opes. Nam has quoq; in bonorum numero collocandas esse censebat, ne sibi uitio uerteretur, quod eas acciperet. Planè præstigiosus uir ille q̃dem erat, ac fraudulentus ó Diogenes. Quanquam illud fructus scilicet ex illius sapientia fero, quod nunc perinde quasi summis de bonis excrucior, ob ista, quæ tu paulo ante commemorasti. Dioge. At scin quid facies? Ostendam tibi molestiæ istius remedium. Quandoquidem his in locis ueratrum non prouenit, fac ut Lethei fluminis aquam auidis faucibus attrahens, bibas, iterumq; ac sæpius bibas. Atq; eo pacto desine de bonis illis Aristotelicis discruciari. Verum enim Cletum etiam illum, & Calisthenem uideo, cumq; his alios complureis raptim huc sese ferentes, quo te discerpant, pœnasq; sumant, ob ea, quæ quondam

in illos commisisti. Quare fac in alteram hanc ripam te conferas, & crebrius (ut dixi) bibas.

MENIPPI, ET CHIRONIS.

Menippus.

Quidem inaudiui Chiron, te, deus cum esses, tamen optasse mortem.
e Chiron. Vera nimirum sunt ista, quæ audisti Menippe, planéq; mortuus sum, sicuti uides, cum mihi licuerit immortalem esse. Menippus. At quænam te mortis cupido tenebat, res uidelicet, quam uulgus hominum horreat? Chiron. Dicam, apud te, uirum neutiquam stultum, atq; imperitum, Iam mihi desierat esse iucundum, immortalitate frui. Menippus. Quid? An iniucundum erat, te uiuere, lucemq; tueri? Chirō. Erat inquam Menippe. Nā quod iucundum uocant, id ego neutiquam simplex, sed uarium quiddam esse arbitror. Verum cum ego semper uiuerem, atq; iisdem perpetuo rebus uterer, sole, luce, cibo, tum horæ eædem recurrerent, reliqua item omnia, quæcunq; contingunt in uita, reciproco quodam orbe redirent, atq; aliis alia per uices succederent, satietas uidelicet eorum me cœpit. Neq; enim in eo uoluptas est sita, si perpetuo fruaris iisdem, sed omnino in permutando posita est. Menippus. Probe loqueris Chirō. Cæterum hæc, quæ apud inferos agitur, uita, qui nam tibi procedit, po

steaquam ad hanc tanquam ad potiorem te contuli sti. Chiron. Haud insuauiter Menippe, siquidē æqualitas ipsa quiddam habet admodum popula re. Nihil autem interest utrum in luce quis agat, an in tenebris præterea neq; sitiendum est nobis quē admodum apud superos, neq; esuriendum, sed eius modi rerum omniū egentia uacamus. Menippus. Vide Chiron ne temet ipse inuoluas, néue eodē ti bi recidat oratio. Chiron. Quamobrē istuc ais? Menippus. Nempe, si illud tibi fastidio fuit, quod in uita semper iisdem, similibusq; rebus utendum erat, cum hic itidem similia sint omnia, eundem ad modum parient fastidium. At deintegro tibi quærenda erit uitæ commutatio, atq; hinc quopiam aliam in uitam demigrandum, id quod arbitror fieri non posse. Chiron. Quid igitur faciundum Menippe? Menippus. Illud nimirum, uti sapiens cum sis, quemadmodum opinor, & uulgo prædi cant, præsentibus rebus sis contentus, neq; quicquā in his esse putes, quod ferri non queat.

MENIPPI, ET CERBERI.

Menippus.

Eus Cerbere, quandoquidem mihi tecum cognatio quædam intercedit, cum & ipse sim canis, dic mihi per stygiam paludem, quomodo sese ha bebat Socrates, cum huc accederet?

Verisimile est autem te, deus cum sis, non latrare modo, uerum etiam humano more loqui, siquando uelis. Cerberus. Cum procul adhuc abesset Menippe, uisus est constanti, atque interrito adire uultu, perinde quasi mortem nihil omnino formidaret, ac tanquam hoc ipsum uellet ijs, qui procul à specus ingressu stabant, ostendere, uerum simulatq; despexit inhiatum, uidit'q; profundum, atq; atrum antri recessum, simulq; ego cunctantem etiam illum, aconito mordens pede correptum detraherem, infantium ritu eiulabat, suosq; deplorabat liberos, nihilq; non faciebat, in omnem speciem sese conuertens. Menippus. Num igitur fucate sapiens erat ille, neque uere mortem contemnebat? Cerberus. Haud uere. Cæterum ubi uidit id esse necesse, audaciam quandam præ se ferebat, quasi uero uolens id esset passurus, quod alioqui uolenti nolenti tamen omnino fuerat ferendum, uidelicet, quo spectatoribus esset miraculo. Equidem illud in totum de uiris istiusmodi, uere possim dicere, ad fauces usque specus intrepidi sunt, ac fortes, porrò intus cum sunt, nihil mollius, neque fractius. Menippus. Cæterum ego quo nam animo tibi uisus sum subijsse specum? Cerberus. Vnus mortalium Menippe sic mihi uisus es subire, ut tuo dignum erat genere, & prior te Diogenes, propterea quod neutiquam adacti subieritis, aut intrusi, uerum tum ultronei, tum ridentes, atque omnibus plorare renunciantes.

PRAEFATIO, SEV HERCVLES GALLICVS LVCIANI ERASMO INTERPRETE.

h Erculem Galli lingua gentis uernacula Ogmium uocant. Porrò deum ipsum noua quadam, atq; inusitata figura depingunt. Senex apud illos est, ad extremum usque occipitium recaluus, reliquis capillis, siqui reliqui sunt canis, cute rugosa, & in aterrimum exusta colorem, cuiusmodi sunt nautæ isti senes. Charontem potius, aut Iapetum quempiam ex iis, qui apud inferos uersantur, diceres. In summa, quiduis potius quàm Herculem esse coniiceres ex imagine. Atque tali specie cum sit, tamen Herculis ornatum gerit, ut qui tum leonis exuuium indutus sit, tum clauam dextra teneat, tum pharetram humeris aptatam portet, tum arcum læua prætendat. Denique modis omnibus Hercules est. Hæc equidem arbitrabar in Græcanicorum deorum contumeliam perperam facere Gallos, cum eum eiusmodi fingerent effigie, quo nimirum illum talibus picturis ulciscerentur, quod olim in regionem ipsorum incursasset, prædas agens id temporis, cum Geryonis armenta uestigans occidentalium gentium plerasq; regiones peruastaret. At non dum etiam dixi id, quod erat in imagine maxime nouum, atq; mirandum.

Siquidem Hercules ille senex ingentem admodum hominum multitudinem trahit, omnibus ab aure reuictis. Porro' uincula chatenulæ tenues auro, electró ue confectæ, pulcherrimis istis monilibus ad similes. Atqui cum uinculis usqueadeo fragilibus ducantur, tamen neque de fugiendo cogitant, cum alioqui commode possint, neq; prorsus obnituntur, aut pedibus aduersus trahentem obtendunt sese re supinantes, uerum alacres, ac læti sequuntur, ducentem admirantes, ultro festinantes omnes, & laxatis funiculis, etiam anteuertere studentes, perinde quasi grauiter laturi, si soluerentur uinculis. Ne illud quidem pigebit referre, quod mihi uidebatur omnium absurdissimum. Etenim cum non inueniret pictor unde chatenularũ summas ansas necteret, uidelicet dextera iam clauam, læua arcum tenente summam Dei linguam perterebrauit, atque ex hac religatis chatenulis eos trahi fecit. Ipse nimirum ad eos, qui ducebantur, uultum, & oculos conuertebat, arridens. Hæc ego cum diutius assistens essem contemplatus, admirans, hæsitans, indignans Gallus quispiam, qui propius astabat, nostratium literarum non indoctus, id quod declarauit, cum græcanicam linguam absolute sonares, philosophus opinor, ex eo genere philosophorũ, quod apud illos esse fertur. Ego tibi hospes inquit, picturæ istius ænigma explicabo, nam uidere uehementer ad eam attonitus, ac stupefactus. orationem nos Galli nequaquam arbitramur esse Mercurium, quemadmodum uos Græci, uerum

Herculi illam tribuimus, propterea quod hic Mercurio longe robustior extiterit. Nam quod senex fingitur, nihil est, quod mirere. Siquidem una facundia consueuit in senecta demum absolutum uigorẽ ostendere, si modo uerum uestri dicunt poëtæ.
» Obduci iuuenum densa caligine pectus.
» Contra senectam posse quiddam dicere
» Rudi iuuenta melius, ac præclarius.
Hinc uidelicet apud uos & Nestoris linguá melle profluit. Et Troianorum concionatores lirioessan edunt uocem, uidelicet floridam quandam uocem. Nam liria, si satis commemini, flores appellantur. Proinde quod ab auribus uinctos, ad linguam trahit senex hic Hercules, qui non aliud, quàm ipse est sermo, ne id quidem debes admirari, qui quidẽ non ignores linguæ cum auribus esse cognationẽ. Neq; uero ad contumeliam illius illud pertinet, q̃d ea pertusa est. Nam memini inquit, & iambicos quosdam uersiculos è comœdijs apud uos discere.
» Siquidem uiris loquacibus
» Extrema lingua perforata est omnibus.
Quin de eodem hanc habemus opinionem, ut quicquid egit, id oratione, facundiaq; confecisse putemus, utpote uirum sapientem, ac persuadendo pleraq; sibi subegisse. Iam tela illius nimirum rationes sunt, acutæ, missiles, citæ, atq; animum sauciantes. Vnde penigera dicta uos quoq; nominatis. Hactenus Gallus. Ac mihi quidem cum huc me conferens mecum inter eundum perpenderem, num decorum iam esset, ut tam grandis natu, quiq; iá pri

dem ab his doctrinæ certaminibus memet abdicassem, rursum metam multorum iudicum calculis exponerem iudicandum, in tempore subijt animum meum eius picturæ recordatio. Nam antehac uerebar, ne cui uestrum uiderer hæc admodum pueriliter agere, quasiq; præter ætatem iuuenari. Proinde ne quis Homericus adolescentulus, illud mihi impingeret dicens.

» Aetas iam perijt tua. Tum illud.
» Ac te corripuit cariosa senecta, minister
» Inualidusq́; tibi, & segnes, tardiq; caballi,

Videlicet eo scommate pedes meos notans. Verũ quoties senex ille Hercules recurrit animo ad quiduis adducor, ut faciam, neq; me pudet hæc audere, cum sim ipsi æqualis imagini. Itaq; robur, celeritas, forma, & siqua sunt alia corporis bona, ualeant, cumq́; his tuus ó Teie uates, Cupido, ubi me mento subcano uiderit, auro rutilantibus alis si uidebitur, uel aquilas præteruolet, neq; laborabit Hippoclides, immo nunc uel maxime tempestiuum fuerit, facundia repubescere, florere, uigere, & quàm licet plurimos ab auribus ducere, ac sæpius arcu ferire, quandoquidem periculum non est, ne quando quis præter spem pharetram inanem reperiat. Vides quibus modis ætatem meam, meamq; senectutem ipse consoler, animemq́;, adeo ut non sim ueritus, nauim iam olim in terram subductam denuo reuellere, suisq; instructam armis, medium in pelagus demittere. Contingant autem à uobis ó dij, afflatus secundi, quando nunc uel maxime præ

sente bono, atq; amico uento nobis est opus. Quod si digni modo uidebimur, in nos quoq; dicat aliqs Homericum illud.

Quos profert senior pannis è uilibus armos.

EVNVCHVS, SIVE PAMPHILVS LVCIANI ERASMO INTERPRETE

u Nde nobis aduenis Luciane? seu qd nam rei rides? semper tu quidem & aliâs consueuisti nobis hilaris, ac festiuus occurrere, uerum istuc maius aliquid solito uidetur esse, de quo risum nec compescere queas. Lucianus. E` foro tibi adsum ó Pamphile, porrò mox efficiam, ut tu quoq; mecum rideas, simulatq; audieris cuiusmodi litis adfuerim actioni duobus philosophis inter sese contendentibus. Pamph. Iam istuc ipsum profecto ridiculum est, quod ais, philosophos inuicem lites agitare. Ná etiam siquid magni fuisset negotij, inter ipsos modeste, citráq; pugnam, controuersiam compositam oportuit. Lucia. Quid ais? Tranquille componant illi, qui qdem solida plaustra conuitiis onusta alter in alterum effuderint, uociferátes, miráq; peruicacia contendentes. Pamph. Videlicet de disciplinis, atq; opinionibus, ita ut assolent, dissentiebant, quod erant diuersæ factionis. Lucia. Immo aliud quiddam erat hoc, de quo dissidebát.

Nam eiusdē sectæ erant ambo, eiusdemq; scholæ. Et tamen orta inter eos lis erat. Porrò iudices, qui cognoscebant primates erāt huius Reip. natuq; maximi, ac sapientissimi. Breuiter, quos habere quis gaudeat, siquid parum concinne, parumq; modulate sonuerit, nō autem si ad tantam, tamq; insignē impudentiam, ac fœditatem labatur. Pamph. Quin tu igitur litis argumentum exponis, quo uidelicet ipse etiam cognoscam, quæ res tibi tantum risum concitarit. Lucianus. Scis Pamphile, salarium, idq; neutiquam exiguum ab imperatore fuisse constitutum, singulis philosophorum generibus, puta, Stoicis, Platonicis, Epicureis. cumq; his etiam Peripateticis, ita ut unicuiq; sectæ præmium esset æquale. Cæterum demortuo ex his quopiam, alius aliquis in eius locum subrogandus est, qui sit optimatum calculis probatus. Porrò præmium illud, neq; bacula erat quæpiam, quemadmodum ait poëta, nec hostia, uerum singulos in annos decies mille drachmæ, quas accipiunt, uti cum adolescentulis habeant consuetudinem. Pamph. Memini quidem ista. Quin aiunt nuper ex illis diem obijsse quempiam, alterum ni fallor è Peripateticis. Lucia. Hæc ipsa Pāphile Helena, propter quā illi inter sese singulari certamine conflictabant. Et hactenus quidem nihil etiam ridendū erat in illis præter hoc, quod cum philosophos esse se profiterētur, ac pecunias pro nihilo ducere, tamen earum gratia perinde atq; pro patria in discrimen adducta, pro religione maiorum, pro monumentis pro-

genitorum, decertarent. Pamph. Atqui Peri-
pateticorum istud est decretum, non admodum esse
negligendas pecunias, uerum eas in tertio quodam
bonorum ordine esse ponendas. Luca. Recte
dicis. Dicunt hæc illi. Proinde bellum hoc ex maio
rum iudicio, sententiáq; illis extitit, uerum quæ po
stea consecuta sint, iam ausculta. Primum complu
res quidem alij in defuncti illius funebribus lu-
dis decertabant, sed inter hos præcipue duo, uiri=
bus pares, puta Diocles ille senex, nosti quem dicã
contentiosum illum inquam, præterea Bagoas, qui
quidem ea specie est, ut Eunuchus esse uideatur.
Inter hos initio de doctrina, deq; philosophiæ decre
tis, atq; opinionibus est decertatum, & uterq; sui spe
cimen, ac documentum dedit. quod esset aristoteli=
cæ factionis, quodq; eius placita sequeretur osten-
dit. At per Iouem in hoc certamine, neuter altero
superior erat. Lis igitur huc deflexit. Diocles desi-
nens iam eruditionis suæ periculum, ac specimen
ostendere, ad Bagoam descendit, ac uitam illius in
primis carpere est aggressus. Bagoas itidem huius
uitam uicissim taxabat. Pamph. Idq; meri
to Luciane. Siquidem eius rei magis erat habenda
ratio. Proinde si ego forte iudex causæ sedissem, ma
gis in hoc, ut mihi uidetur, futurus eram occupa-
tus, potiusq; spectassem, uter moribus esset præstan
tior, quàm uter ad disputandum, ac dicendũ prom
ptior, atq; illi potius quàm huic uictoriam adiudi
cassem. Lucianus. Equidem isti tuæ sententiæ
meum et ipse calculum addo. Verum ubi iam con

uitijs, ubi maledictis essent satiati, tandem Diocles illud aiebat nefas esse, uel conari, aut proponere Bagoam, uti cum philosophiæ studio, cumq; præstātissimis eius professoribus commercium haberet, q̄ quidem eunuchus esset. Immo hoc hominum genus, non solum ab eiusmodi contubernio secludi oportere, uerum ab ipsis etiam sacris, ac uasis puris, breuiter ab omnibus publicis cœtibus eijci, ostendens inauspicatum quoddam, et occursu infaustum spectaculum fore, siquis mane domo egressus, uel uideat istiusmodi quippiam. Atq; hac de re multis uerbis disserebat, affirmans eunuchum neq; uirū esse, neq; mulierem, sed quiddam utrinq; compositum, & conflatum, planeq; monstrum ab hominum natura, speciéq; alienum. Pamphilus. Nouam accusandi rationem nobis narras Luciane. Iamq; & ipse ridere compellor, crimen audiens tam inauditum. Sed alter ille quid? Num obticebat? An uicissim & ipse quiddam ausus est ad ista respondere? Lucianus. Initio quidem pudore, ac metu (nam id est istis familiare) diutius obticebat, erubescens interim, palamq; præ se ferens, quod laboraret, tandem autem tenuem quandam, ac muliebrem edens uocem, negabat æquum facere Dioclē, qui se, quod eunuchus esset, ob id à philosophia secluderet, cū qua fœminis etiam esset commercium. Allegabantur Aspasia, Diotima, Thargelia, quæ causam illius adiuuabant. Præterea Academicus quidam eunuchus natione gallus, qui paulo ante nostrā ætatem maximi nominis floruisset. Porrò Diocles etiā

illum ipsum, siquidem extaret, ac simili negotio sese misceret, prohibiturum sese respondit nihil expauefactum opinione, quam apud uulgus obtinebat. Ad hæc cum ipse quædam dicteria in illum iacie bat, tum referebat in eum quæ à stoicis, maximeq; cynicis dicta ad risum concitandum erant idonea de corpore mutilo, atq; imperfecto. Hac in re iudicum cognitio uersabatur. Deniq; totius causæ iam illud caput esse cœpit, num eunuchus idoneus esset censendus, qui ad philosophiam admitteretur, q́q; iuuenibus præfici postularet, cum alter interim formam etiam, ac corporis integritatem, in philoso pho requirendã esse diceret. Maxime uero uti bar bam altam, ac promissam gerat, quo uidelicet ijs, q discendi cupidi aduenirent, uir grauis appareat, & is, cui fides haberi debeat, neq; indignus uidea tur decem illis drachmarum millibus, quæ forent ab imperatore capienda. Cæterum eunuchorum conditionem etiam quàm spadonum esse uiliorem. Nam illos aliquando uirile quiddã expertos fuisse, at hunc ab ipso statim ortu fuisse exectum, plane'q; animal esse quoddam uarium, atq; anceps nõ aliter quàm cornices, quæ neq; inter columbas, neq; inter coruos numerari queant. Alter contra respõ deret eo iudicio non de corporis agi figura, uerum de animi uirtute. proinde mentis qualitatem expen di oportere, de'q; dogmatum cognitione quærendũ esse. Eius rei testis citatus Aristoteles, qui quidẽ Ermeam eunuchum Atarne oriundum tyrannum supra modum sit admiratus, adeo ut illi perinde

atq; dijs sacra fecerit. Ausus est & illud addere Bagoas, multo magis idoneum esse eunuchum, cui adolescentes erudiendi credantur, quod ab hoc nulla in illos calumnia possit hærere. neq; socraticum illud crimen in hunc competat, quod adolescentulos corrumpat. Deinde quæ ille potissimum in mentum imberbe fuerat cauillatus, ea hic facete, ut ipsi quidem uidebatur, reiecit. Etenim si è barbæ prolixitate inquit, philosophos æstimare conuenit, nimirũ hircus ante omneis primas tenebit. Hic tertius quidam assistens (nomen hominis silebitur) Atqui iudices inquit, hic malis leuibus, ac fœminea uoce, reliquo'q; corporis habitu eunucho adsimilis. Siqs uestes detrahat, egregie uir esse uidebitur. Alioq mentiuntur, qui ferunt eum aliquando in adulterio deprehensum, membra in membris, ut legum tabulæ loquuntur, habentem, atq; id quidem temporis ad Eunuchum confugisse, eaq; reperta latebra absolutum fuisse, cum iudicibus crimen persuaderi non posset, ut qui è specie hominem iudicarent eunuchum. At nunc mihi palinodiã cantaturus uidetur, id'q; propter ostentatum præmium. Hæc cum dicerentur omnibus, ut par erat, risus est obortus. Porrò Bagoas magis etiam perturbabatur omnem in speciem sese uarians, atq; in innumerabiles uersus colores, tum frigido sudore fluens, ac neq; decorum sibi existimabat adulterij crimen agnoscere, neq; rursum eam accusationem inutilẽ ad præsens certamen arbitrabatur. Pamph. Profecto deridicula sunt ista Luciane, neq; uulgarem uo

bis uti

bis, uti coniectandum est, uoluptatem præbuerunt. Verum quo tandem res euasit? Et quid super his pronuntiarunt iudices? Lucia. Non erat eadem omnium sententia. Verum alijs quidem uisum est uti nudato illo, quemadmodum in emptitijs seruis fieri consueuit, inspicerent num in ijs, quæ ad penem pertinent, philosophari posset. Alii uero sententiam dixere multo magis etiam hac ridiculã, nempe, ut accersitis è lustro mulieribus aliquot, iuberent illum cum illis congredi, ac uiri officio fungi, astante interim è iudicibus quopiam, qui quidẽ esset natu maximus, fideq; spectatissima, qui inspiceret num philosophum præstaret. Hæc ubi omnium risu essent excepta, neq; quisquam adesset, cui non uenter doleret risu distortus, statuerunt ut causa utriusque in Italiam reijceretur. Ac nunc alter (ut aiunt) quo possit ea, quæ dixit, docere, semet ad causam exercet, atq; apparat, summoq; ingenio accusationem meditatur. Iamq; adulterij crimen labefactat, ut quod sentiat sibi maxime aduersari, idq; facit iuxta pestilentiam istorum oratorum, morem ex ipsa colligens accusatione, quo aduersarium refellat. Contra Bagoas diuersa affert, causam, ut uidebatur omnibus, uiri agit, ac negotium præ manibus habet. Postremo uincere litem sperat, si modo docere possit, se nihilo deteriorem esse equis ineuntibus asinas. Siquidem rem amare uisam, est optimũ philosophiæ documentum, unaq; probatio, cui non possit contradici. Proinde optauerim, ut filius, qui mihi est adhuc admodum adolescens, non ani-

mum, & linguam, sed penem haberet ad philosophiam idoneum.

DE SACRIFICIIS.

Nimuero siquis recensere uelit, quæ stultissimi mortales factitant, in sacris, in festis diebus, in adeundis, salutandis'q; dijs, tum quas res ab illis petant, quæ uota faciant, cuiusmodi sint, quæ de illis sentiunt, statuunt'q;, equidem haud scio sit'ne quisquam animo curis ita confecto, usque adeo mœsto, quin risurus sit, ubi perpenderit negoti tum absurditatem, tum amentiá. At multo ante quàm ridere incipiat opinor, secum illud expendet, utrum pios istos appellari conueniat, an contra dijs inimicos, atque infelices, ac genios malos, qui quidem numen ipsum rem usqueadeo humilem, atque abiectam existiment esse, ut humanis egeat obsequijs, ut'q; adulatione capiatur, ac gaudeat, rursum ut stomachetur, atque iracunde ferat, si negligatur. Nam Aetolica illa mala, simulq; Calydoniorum calamitates, tot'q; hominum cædes, ad hæc & Meleagri interitum, hæc omnia à Diana authore profecta esse prædicant, quæ uidelicet grauiter ferret, quod ab Oeneo non esset ad sacrificium adhibita. Usqueadeo nimirum alte dolor hic animo illius insederat, quod sacris epulis esset frustrata. Quin illam iam mihi uidere uideor, ut erat id temporis, in cœlo solitariam, re-

liquis dijs ad Oenei conuiuium profectis foras, miseris modis gerentem sese, ac miserabiliter eiulantem, quod ab eiusmodi festo esset absfutura. Contra Aethiopes illos fortunatos, ac multis modis felices quis dixerit, si modo Iupiter meminerit humanitatis, ac benignitatis illorum, quam in initio poëmatis homerici in ipsum exhibuerant, duodecim perpetuos dies epulis acceptum, id'q; cum reliquis etiam dijs comitatus ad conuiuium ueniret. Vsqueadeo nihil, ut apparet, quicquid faciunt illi, gratis faciunt, uerum sua bona uendunt mortalibus, atque emere quidem ab illis licet omnia, puta bonam ualetudinem, bucula, diuitias bobus quatuor. tum regnum bobus centum, Praeterea sospitem ab Troia in pylum reditum, tauris nouem. iam ex Aulide ad illum transmittendi facultatem, regia puella. Nam alius quidam, ne id temporis urbs caperetur, à Minerua mercatus est bobus duodecim, ac peplo. Verisimile est autem, esse praeterea quaedam, quae uel gallo, uel corolla, uel solo thure ab illis redimi queant. Haec igitur cum non ignoraret, opinor, Chryses ille, utpote tum sacerdos, tum senex, diuinarum'q; rerum egregie peritus, posteaquam re infecta redijsset ab Agamemnone, tanquam qui pridem Apollini mutuum dedisset beneficium, ita nunc imputat, ac reposcit recompensam, quin conuitiatur etiam propemodum, nempe cum sic ait. Equidem Apollo egregie, templum tuum, cum id temporis adhuc esset incoronatum, saepenumero coronis orna-

ui, deinde tam multas tibi in aris adoleui coxas taurorum pariter, atq; caprarum. At tu contra me negligis, cum huiusmodi patiar iniurias, pro'q; nihilo ducas hominem bene de te meritum. Qua quidem oratione intantum ille pudefactus est, ut protinus arrepto arcu, ac supra nauium stationem sese collocans, pestem in Graecorum copias iacularetur, ne mulis quidem, et canibus intactis. Sed quoniam de Apolline incidit mentio, referam de eodem & alia, quae de illo sapientes isti tradunt, non illa quidem, quoties quàm infeliciter amarit, non Hyacinthi caedem, neq; Daphnes superbiam, uerum quẽadmodum damnatus etiam fuerit, & ob Cyclopes interfectos, in exilium exactus. Vnde factum, ut è coelo in terram demitteretur, humana iam sorte usurus, nostris'q; malis factus obnoxius. Praeterea autem quemadmodum in Thessalia mercenariam operam suam locarit apud Admetum, tum item in Phrygia apud Laomedontem, atque apud hunc quidem haud solus, uerum cum Neptuno, cum ambo propter egestatem, lateres componerent, in'q; construẽdis moenibus operam praestarent. Ac ne mercedem quidem solidam à Phryge illo tulerunt, uerum debebat illis adhuc de summa, ut ferunt, plus triginta drachmas Troiani nomismatis. Quid enim? An non haec in deorum honorem fabulantur poëtae? atque his etiam multo diuiniora de Neptuno, de Prometheo, de Saturno, de Rhea, denique de uniuersa fermè Iouis familia, id'q; inuocatis, ut adsint canentibus, in exordio poëmatum

Musis, à quibus tandem uelut afflati numine, id quod apparet, huiusmodi quædam cantant, quemadmodum Saturnus, ut primum cœlum patrem suum execuisset, ipse in eo regnauerit, deinde liberos suos deuorarit, sicuti ferunt fecisse. & Argiuum illum Thyestem. Deinde quemadmodum Iupiter furtim occultatus à Rhea. Saxum pueri loco subijciente in Cretam sit allegatus, atque inibi à Capella nutrice sit alitus, itidem uidelicet, ut Telephus à cerua, Cyrus Persa, is, qui prior regnauit, à cane narratur enutritus. Postea quemadmodum expulso patre, atque in uincula coniecto, ipse potitus sit imperio. Duxerat autem uxores complureis quidem alias, sed postremo loco Iunonem germanam, idq; iuxta Persarum, & Assyriorum institutum, Tum autem quod esset in amores propensus, atque in uenerem effusus, facile cœlum liberis expleuerit. Quorũ alios ex suæ sortis deabus crearit, alios contra nothos, ex mortali, terrestriq; genere sustulerit. Cum interim generosus ille, nunc in aurum, nunc in taurum, nunc in cygnum, aut Aquilam uerteretur, ac in summa plures sibi formas assumeret, quàm uel Proteus ipse. Porrò Mineruam è suo ipsius capite progenuit, hanc planè sub ipso cerebro complexus. Nam Bacchum, ut aiunt, è matre etiamdum conflagrante surreptum, in suum femur illatum defodit, deinde urgente partu, execuit. Nec his dissimilia, de Iunone etiam canunt. Nempe hanc citra uirilem congressum, sub-

uentaneo conceptu grauidam puerum edidisse Vulcanum, atque eum quidem non admodum fortunatum, uerum excusorem, ac fabrum ærarium, qui'q; perpetuo tum in igni, tum in fumo uersetur, ac sintillis oppletum, quippe cuius ars in fornacibus exerceatur. Tum autem ne pedibus quidem integris, claudicare enim è ruina, cum à Ioue præceps datus esset è cœlo. Quod ni Lemnii pro sua bonitate eum, dum adhuc ferretur in aëre, suscepissent, perierat nobis Vulcanus. non aliter quàm Astyanax è turri deiectus. Quanquam quæ de Vulcano narrant, toleranda uideantur. Cæterum de Prometheo, cui non cognitum est, quàm atrocia sit passus, propterea quod supra modum humanæ gentis amans fuerit. Siquidem hunc Iupiter in Scythiam deportatum, super Caucasum montem cruci suffixit, adhibita illi Aquila, quæ iecur illius assidue circumroderet. Hic itaque pœnas pendit. Porrò Rhea (nam sunt hæc quoque simul referenda) an non indecore, atque indigne facit. Iam anus cum sit, & ætate exacta, iis'q; rebus intempestiua, deinde tam multorum mater deorum, dum pueros adhuc adamat, eosq; Zelotypia prosequitur, dum'q; Atten ipsum leonibus secum circumuectat, præsertim cum iam utilis esse non queat. Itaque quinam posthac uitio uertat aliquis, uel Veneri, quod adulteretur, uel Dianæ, quod ad Endymionem frequenter medio è cursu diuertens descendat. Sed age missas faciamus has fabulas, atque ipsum cœlum conscendamus,

poëtico illo more subuolantes, ea nimirũ uia, quam unam pariter cum Homero Hesiodus commonstrat, contemplaturi quem in modum singula apud illos sint ordinata. Ac primum quidem quod forinsecus sit ferreum, uel ab Homero, qui id ante nostram ætatem dixit, audiuimus. Quod si superans, ac sublato paulum capite, sursum aspexeris, ac plane in ipsum quasi dorsum perueneris, ibi simul & lumen apparet candidius, & serenior sol, & astra fulgentiora, nihilq; usquam oculis occurrit nisi clarus dies, ac solum undiq; aureum. Cæterum introgredienti, primo loco mansitant horæ, quippe quæ portas seruant. Post eas Iris, ac Mercurius, utpote ministri Iouis, & internuntij. Deinde Vulcani fabrilis officina, omnigena referta artificio. Postea deorum ædes, ac Iouis ipsius regia, quæ quidem omnia Vulcanus pulcherrime fabricatus sit. At uero dij iuxta Iouem assidentes (conuenit enim opinor, ut in supernis illis sedibus magno strepitu, fastu'q; uiuatur) in terram despiciunt, & quoquouersum intento capite, circunspectant, sicunde subuolantem ignem uideant, aut nidorem in aëra surgentem, circa'q; fumum rotantem sese. Quod siquis forte sacrum faciat, epulantur omnis fumo inhiantes, ac muscarum in morem sanguinem exugentes circùm aras effusum. Alioqui si domi cibum capiant, nectare, atque ambrosia uictitant. Nam olim homines etiam ab illis in conuiuium sunt adhibiti, una'q; cum eis potarunt, nẽpe Ixion, ac Tantalus, uerum illi quoniam uim, & ra

ptum pararent, essent'q; futiles, & garruli, ob id in hunc quoq; diem pœnas luunt. Porrò reliquo mortalium generi cœlum iam inaccessum est, atq; occultum. Et in hunc quidem modum uiuitur à dijs. Proinde uidelicet, & iam mortales ipsi in colendis illis consimilia quædam, atq; istis consentanea moliũtur. Nam primum lucos illis attribuerunt, tum et montes dicarunt, præterea aues consecrarunt, deinde suam cuiq; arborem assignarunt. His factis, per regiones illos distributos colunt, eosq; uelut in ciuitatem suam receptant. Nempe Apollinem Delphi, Delij'q;, Mineruam Athenienses, quæ quidem Græcis Athena dicta, uel ipso uocabulo se ei Reip. familiarẽ esse testatur. Argiui Iunonem, Mygdonij Rheam, Venerem Paphij. Rursum autem Cretenses Iouem affirmant non modo uixisse apud sese, nutritum'q; fuisse, uerum etiam sepulchrum illius ostendunt. At nos scilicet interim tam multis iam seculis fallimur, qui quidem opinemur Iouem tonare, pluere, reliqua'q; omnia peragere. Et illud nos latuit, eum iam olim fuisse defunctum, & apud Cretenses sepultum. Deinde uero fanis in honorem illorum erectis, ne tectis uidelicet, aut penatibus careant, formas illorum exprimunt adhibito ad id uel Praxitele, uel Polycleto, uel Phydia. At ij quidem artifices, haud scio ubinam uisam eorum effigiem repræsentant. Ac Iouem quidem barbatum fingunt, Apollinem uero semper puerum. Mercurium iam pubescentem, primam'q; ducentem lanuginem. Neptunum nigro capilli-

tio, cæsijs oculis Mineruam, Attamen qui templa ingrediuntur, non iam arbitrantur sese uidere uel ebur ab Indis aduectum, uel è Thracum uenis effossum aurum, uerum ipsum Saturni, Rheæq; filium à Phydia in terram hospitem adductum, iussumq; Pisanorum in solitudine custodem, ac speculatorem assistere, idq; hoc contentum præmio, boniq; consulentem, si intra quinq; perpetuos annos, dum Olympia celebrantur, interim obiter illi sacrificet aliquis. Tum autem constitutis aris, designatis sacrorum septis, puris uasis collocatis, uictimas offerunt, bouem aratorem agricola, agnum opilio, capram caprarius. Est qui thus, est qui placentulam offerat. At siquis pauper, is ita deo litat, ut dexteram dũtaxat illius exosculetur. Iam uero cum immolant (nã ad illos redeo) primum sertis coronant pecudem, multoq; ante explorant, nũ legitima sit, et sacris idonea, nequid forte mactent, ex iis, quæ religio repudiat, deinde ad aram applicant, ac sub oculis dei iugulant, flebile quiddã emugientem, beneq; sicuti licet conijcere, ominatum, iamq; uoce submissiore sonans, quod ad rem diuinam sit accommodatum. Quis uero non facile coniectet gaudere deos, cum ista spectant? Quin ante sacrum denuntiationem aiunt fieri, nequis intra pura uasa consistat, qui manibus sit impuris. Atq; sacrificus ipse, sanguine fœdatus, neq; aliter quàm Cyclops ille pecudem incidit, intestina educat, cor reuellit, cruorem aræ circunfundit. Ecquid tandem non obiens, peragensq;, quod ad pietatem, sacro-

rumq; ritum pertineat. Post omnia demum, incenso igni, capram ipsa pariter cum pelle deportatam imponit, ipsam item cum lanis ouem. Nidor interim ille sacer, atq; diuinus sursum fertur, atq; in ipsum usq; cœlum subuectus paulatim diffunditur. Iam uero Scythæ reliqs omnibus hostijs omissis, ut quas uiles, atq; humiles existiment, ipsos homines mactant Artemidi, atq; eo ritu deam placant. Verum hæc fortassis modesta uideantur, cumq; iis ea, quæ factitant Assyrij, quæ Phryges, quæ Lydi. Verum si in Aegyptum proficiscaris, ibi demum, ibi uidebis permulta religiosa, planeq; cœlo digna. puta Iouem arietino uultu, Mercurium illum optimũ facie canina. Panem uero totum hircum. Ad hæc alium Ibim, alium Crocodilum, alium etiam Simiam. Quod si his quoq; de rebus,

" Quo plane pernosse queas, didicisse libebit,

complureis sophistas audies, tum scribas, ac prophetas, mento raso, qui tibi narrent. Sed prius (ut dici solet.)

" Foras abitote profani.

Quemadmodum uidelicet quondam ea seditione territi, quam mouerant hostes, atque gigantes in Aegyptum deuenerint, ut illic in posterum tuti ab hostibus latitarent. Et ob eam causam alius hircum induerit, alius arietem, nimirum præ formidine, alius feram, alius auem. Atque hinc esse, ut dij nunc etiam eas obtineant formas, quas id temporis assumpserant. Nam hæc diligenter mandata literis, idq; ante annos plus decies mille in adytis il

lorum reposita seruantur. Porrò sacrorum peragendorum idem fermè apud illos ritus, nisi quod hostiam luctu prosequuntur, iamq; mactatæ circunfusi membra laniant. Sunt qui sepeliant dũtaxat, posteaquam occiderint. Nam Apis ille, qui quidẽ deus apud illos est maximus, siquando moriatur, quis usqueadeo magni faciat cæsariem suam, qui non eam detondeat, ac nudo capite luctum præ se ferat, etiam si uel purpuream Nisi comam habuerit? Est autem hic Apis deus ex armento iam antea suffragijs designatus, utpote multo formosior, ac uenerabilior reliquis illis priuatis, & gregarijs bubus. Hæc igitur cum sic habeant, & tamen à uulgo uera, seriaq; credantur, mihi quidem postulare uidentur, non qui reprehendat, sed uel Heraclitum potius aliquem, uel Democritum, quorum hic amentiam eorum rideat, ille deploret inscitiam.

LVCIANI CONVIVIVM, SEV LAPITHAE ERASMO INTERPRETE.

PHILON LVCIANVS.

Philon.

Quam quandam, & uariam uitæ faciem Luciane, uariumq; cœtum uobis fuisse narrant super cœnã apud Aristænetum, tum philosophicas quasdam disceptationes habitas, summamq; inter ipsos contentionem exortam fuisse. Quod ni mentitus est Charinus, etiã ad uulnera usq; res processisse. Denique sanguine conflictum fuisse diremptum. Lucianus. Atqui undenã Philõ ista resciuit Charinus? neq; enim is nobiscum aderat in conuiuio. Philon. E Dionico medico aiebat audisse sese. Porro Dionicus etiam ipse è conuiuarum numero fuit opinor. Luci. Fuit maxime. Verum ne is quidem ab initio rebus omnibus fuit præsens, sed serius aduenerat, media ferme pugna, pauloq; ante uulnera. Proinde demiror, siquid comperti, certi'ue referre potuit, qui non ordine spectarit illa, unde inter illos natalis, postea ad sanguinem usq; deducta est. Philon. Verum hinc adeo Luciane Charinus etiam ipse, si rem compertius uellem cognoscere, et quo singula modo sint gesta, doceri, te adirem ius-

sit. Nam Dionicum etiam ipsum fassum fuisse, ne se quidem toti negotio præsentem adfuisse. Te uero quicquid esset actum, id omne comperto, certoq; scire, tum etiam quæ dicta inter illos fuerint, meminisse, quippe qui eiusmodi non obiter, neq; neglecti audire, sed per otium, atq; attente auscultari sis solitus. Proinde nunquam effugies, quin nos hoc suauissimo accipias epulo, quo mihi quidem haud scio, an ullũ possit accidere iucundius, præsertim, quod sobrij per otium tutò, ac citra sanguinem, extráq; teli (quod aiunt) iactum constituti, sumus epulaturi. siue senes aliquid super cœnam sunt debacchati. siue etiam iuuenes à mero compulsi sunt, quæ neutiquam fas erat tum dicere, tum facere. Lucianus. Iuuenilius tu quidem Philon, atq; inconsultius hæc nos iubes in uulgus efferre, eaq; referre, quæ inter pocula ab ebrijs sunt acta, cum hæc magis oporteat obliuioni tradere, eaq; omnia Baccho deo uelut authori imputare, qui quidem haud scio, an quenquam suis non afflatum orgijs, & Bacchanaliũ expertem præterierit. Proinde uide ne hominis sit parum bene morati, eiusmodi adamussim exquirere, quæ rectius erat in conuiuio reliquisse, atq; ita discedere. Siquidem odi (sicut inquit uersus poëticus) memorem compotorem. Ne à Dionico quidem recte factum, qui hæc apud Charinum effutiuerit, immodicamq;, & pridianam dissiparit temulentiam hominum philosophorum. Cæterum ego absit, ut isthusmodi quippiam sim dicturus. Philon. Nugas agis Luciane, cum ista di

cis. Quanquam haudquaquam oportebat ad istum modum apud me præsertim agere, ut qui certo sciã, te multo cupidiorem esse narrandi, quàm ego sim audiendi. Adeo ut mihi uidearis, si desint, qui te audiant, uel ad columnam aliquam, aut statuam libenter accessurus, quò cuncta pariter euomas. qđ si nunc coner discedere, non sines, ni te prius audiero, abire, uerum ultro aderis, consectabere, rogabis. At tum ego te uicissim lusero. Iamq; adeo, si ita uis, abimus ex alio quopiam hæc eadem audituri. Tu uero ne dicito. Lucianus. Age nequid succenseas. Equidem dicam, quandoquidem usqueadeo cupidus es audiendi, uerum heus ea lege, ne passim in uulgus efferas. Philon. Ni prorsus ignoro Lucianum, tute istuc potius feceris. Nam prior ipse denarrabis omnibus, ut me quidem ad id nihil futurum sit opus. Sed illud mihi primo responde loco, Aristænetus num filio Zenoni dabat uxorem, atq; ita in nuptijs eius uos accepit? Lucianus. Non, immo filiam suam ille locauit Cleanthidem, idq; Eucriti numularij filio, qui philosophiæ dat operam. Philon. Formoso admodum per Iouẽ adolescentulo, tametsi tenero adhuc, & uxoriæ rei non admodum maturo. Lucianus. Uerum, at non inueniebat alterum generũ magis idoneum. Hunc igitur, qui tum modestus uideretur, tum ad philosophiæ studium propensus, præterea autem unicus Eucriti diuiti ex omnibus delegit filiæ suæ maritum. Philon. Causam neutiquam leuem dixisti, nempe quia diues sit Eu

eritus. Verum heus Luciane, qui nam erant conuiuæ? Lucianus. Reliquos illos quorsum attinuerit tibi recensere? Verum è philosophorum numero, ac literatorum, quos potissimum opinor, audire cupis, Zenothemis erat, senex ille stoicus, unaq; cum hoc Diphilus, cui cognomen Labyrinthus, & hic quidem, quod esset Aristæneti filio præceptor. Deinde peripateticæ factionis Cleodemus, nosti hominem, nempe dicacem illum, & argutum, atq; ad refellendum instructum. Discipuli gladium, ac bipennem nominant. Quin & Hermon aderat Epicureus, uerum hunc, cum ingrederetur, Stoici toruis obtuebantur oculis, & auersabātur, palam'q; perinde quasi paricidam quempiam, atq; impium, ac funestum detestabantur. Et hi quidē tanquam Aristæneti ipsius amici, familiares'q; fuerant ad cœnam uocati, quos comitabatur & Istiæus grammaticus, et Dionysodorus rhetor. Iā uero propter sponsum Chaeream unà cum illo ad conuiuium accesserant, Ion ille platonicus, quod is iuueni præceptor esset, uir uenerandus aspectu, ac maiestatis quiddam præ se ferens, multum'q; dignitatis ipso ostendens ore. Vnde nonnulli propter animi constantiam, ac rectitudinem regulā illum appellant. Huic simul ut ingrediebatur assurgebant omnes, ac ueluti præcipuum quendam, ac primarium hominem comiter, atq; officiose exceperunt, adeo, ut planè numen aliquod præsens esse uideretur, cum adesset Ion admirandus ille. Tandem uero, cum iam omnes fermè conuiuæ præsen-

tes essent ; tempus erat, ut discumberetur. Itaq;
ad dextram ingressus totam illam spondam mu-
lieres (erant autem complures) occupabant.
Inter quas erat et sponsa, summo studio culta, hinc
atq; hinc stipata foeminis. Porro exaduerso ostij,
altera turba, pro cuiusq; dignitate locis distributis.
Porrò è regione mulierum, primo loco accumbe-
bat Eucritus, secundo Aristænetus. Sub hæc ambi-
gi cœptum, utrum altero priorem oporteret ac-
cumbere Zenothemin'ne stoicum, quippe senem,
an Hermonem Epicureum. (Nam hic erat Casto-
ris, ac Pollucis sacerdos) uerum eam hæsitationem
sustulit Zenothemis, si me inquiens Aristænete, mi
noris ducis Hermone, uiro uidelicet isto, ut neqd
aliud mali dicam, epicureo, discedo, totum'q; conui
uium uobis relinquo. Et puerum protinus aduocat,
discedere parans. Tum Hermon, Immo habeto in
quit, tibi priores partes Zenothemi. Quanquam
etiam si nihil aliud uel hoc nomine mihi par erat
concedi, quod sacerdos sim, ut planè contemnas Epi
curum. Rideo inquit Zenothemis, sacerdotem epi-
cureum. simulq; cum dicto accumbebat. Post hunc
tamen Hermon. Deinde Cleodemus peripateticus.
ponè hunc Ion. proxime hunc sponsus. post eum
ego, iuxta me Diphilus, huic assidebat Zenon di-
scipulus. Postremo Rhetor Dionysodorus cum Isti
æo grammatico. Philon. Pape Luciane musa
rum conuentum quendam mihi narras fuisse istud
conuiuium, quippe plurimis sapientibus, ac doctis
uiris refertum. Ego uero laudo Aristænetum, qui,

cum optatissimam

cum optatissimam illam, ac splendidissimam solennitatem celebraret, præ cæteris sapientissimos uiros adhibere uoluerit, id'q; adeo delectis ex unaquaq; philosophiæ secta præcipuis non hos aduocans, illos præteriens, uerum promiscue uocans omneis. Lucianus. Is uero nequaquã est è uulgari um istorum diuitum numero, uerum & literarum est studiosus, ac maximam uitæ partem in his rebus uersatus est. Cœnabamus igitur initio quidem taciti, & quieti, uarius'q; erat apparatus, & omnigenus. Neq; enim arbitror operæpretium, ut numero recenseam etiam illa condimenta, cupedias, aromata, atq; id genus illectamenta. Cuncta siquidem affatim suppetebant. Inter hæc Cleodemus admoto ad Ionis aurem ore, non uides inquit, senem illum Zenothemum dicebat (subauscultabam enim) ut sese obsonijs ingurgitat, ut'q; iure uestem oppleuit, tum quàm multa puero à tergo stanti porrigit, putans interim se aliorum oculos fallere, neq; quid se deceat memor. Hæc igitur fac & Luciano commonstres, quo testis esse possit. Mihi uero nihil Ione monstratore opus erat, quippe qui hæc multo ante limis iam oculis præuideram. Hæc simulatq; dixisset Cleodemus, irruit in conuiuium & Aladamas Cynicus, atq; is quidem inuocatus uulgatum illud festiuitatis gratia præfatus de Menelao, qui ultro ad fratris conuiuium accessisset. Itaq; plerisq; turpiter, atq; impudenter uisus est fecisse, & quod cuiq; tum forte in mentem ueniebat, in eum torquebant alius illud

Insanis Menelaë.   Alius rursum.
Verum Agamemnoniæ menti non ista placebant.
Ad hæc alia, quæ pro tempore salse, lapideq; dici poterant, in eum obmurmurabant. Nã palàm nullus audebat quicquam dicere, propterea quod metuerent Aladamantem, ut pote conuitiatorem egregium, unumq; è Cynicis omnibus clamosissimum. Qua quidem re adeo uisus est reliquis antecellere, ut nulli non esset formidandus. At Aristænetus collaudatum illum, quod inuocatus aduenisset, iussit accepta sella, iuxta Istiæum, ac Dionysodorum accumberet. At ille Apage inquit, muliebre quiddam, ac molle dicis, uti in scamno, aut sella sedeam, quemadmodum facitis uos, mollibus in stratis penè supini recumbẽtes, purpura circunfulti. Quin ego tibi uel stans cœnauero in ipso interim conuiuio etiam obambulans. Quod si defatigatus fuero, tum humi substrato pallio, cubito innixus cubuero, qualem uidelicet Herculem pingunt. Ita fiat inquit Aristænetus, siquidem istuc mauis. Sub hæc Aladamas in orbem conuiuium lustrans, cœnabat, Scytharum ritu, ad uberiora pascua subinde sese trãsferens, unáq; cum iis, qui inferebant edulia, circũiens, atque obambulans. Atq; interim tamen, dum cibum caperet, haudquaquam negotio uacabat, de uirtute obiter, de uitio disserens, tum in aurum, atq; argentum dicteria iaculans, iamq; Aristænetum percunctabatur, quid nam sibi uellent tam multa, tam magna pocula, cum non minus usui possent esse fictilia. Verum Aristænetus iam obtur-

bantem, molestumq; esse pergentem, in præsens quidem compescuit, ministro innuens, ut ingentem calicem, infuso meracissimo uino, illi porrigeret. Ac sibi quidem uisus est rẽ utilissimam fecisse, non dum etiam intelligens, quantorũ malorũ is calix esset authos futurus. Hunc igitur ut accepisset Aladamas, aliquantisper silentiũ agebat. ac solo sternens sese cubabat seminudus, quẽadmodum facturum sese fuerat pollicitus cubito humi fixo innitens, simulq; dextra scyphum sustinens, qualẽ Herculem apud Pholum pictores effingunt. Iam uero & inter alios calix assidue circumagebatur. tum inuitatiunculæ ad bibendũ, et confabulationes ortæ, demũ & lucernæ illatæ. Interim ego cum puerũ, q iuxta Cleodemum adstabat (erat autẽ is pocillator egregie formosus) subridentem uidissem (nam arbitror, qcqd obiter inter cœnandũ obtigit, cõmemorari oportere, maxime, siquid sit elegantius, ac scite factum) iam admodum attentus obseruare cœpi, quid nam rei rideret. Ac paulopost, accedebat puer, tanquam calicem à Cleodemo recepturus. At ille simul & digitum illius substringebat, & drachmas duas unà cum calice tradebat. Porrò puer, ad substrictũ digitum rursus arridebat. Cæterũ, de pecunia, cũ nõ sensisset opinor, eoq; nõ reciperet, in terrá delapsis drachmis, strepitus est côcitatus, moxq; ambo pariter rubore suffundebantur, idq; ita palàm, ut nemo non animaduerteret. Ambigebatur igitur inter eos, qui proxime sedebãt, cuius nã essent illi numi, cũ et' puer negaret à se proiectos, & Cleodemus itẽ, iuxta

quem strepitus acciderat sibi excidisse dissimularet. Verũ ea res tum neglecta est, ac conniuenter omissa, propterea quod id, quod acciderat, non ita multi uidissent, præter unum (ut mihi quidem uisum est) Aristænetum. Nam is paulopost puerum loco mouit, clanculum ablegans, & alij cuidam innuit, uti Cleodemo pocillator assisteret, uidelicet ex exoletis illis, ac robustis mulioni, aut equisoni cuipiam. Ad hunc modum ea res utrinq; abijt. Summum alioqui illatura pudorẽ Cleodemo, siquidem ad omnes permanasset, ac non protinus occupans Aristænetus eam sepelisset, petulantiam ciuiliter, commodeq; ferens. Cæterum Aladamas (iam enim potus erat) percunctatus, quodnam esset nomen puellæ nubenti, tum clara uoce indicto silentio, simul & ad fœminas conuerso uultu, præbibo inquit, tibi Cleanthi, Hercule duce, atq; auspice. Sub hæc cum risissent omnes, Ridetis inquit, sacrilegi, quod sponsæ Herculis dei mei nomine propinauerim. Immo illud scito opus est, ni scyphum à me traditum accipiat, nunquam futurum, ut illi filius obtingat talis, qualis ego sum, uirtute interritus, animo liber, tum corpore adeo robusto. Simulq; cum dicto sese magis etiam renudabat, etiam usq; ad illa, quæ sunt maxime pudenda. Ad ea cum iterum arrisissent conuiuæ, indignatus ille surrexit, toruus iam, atq; efferatis obtuens oculis, uultuq; ipso testans iam neq; pacem, neq; quietem acturum amplius. Quin ilico baculum illisisset alicui, ni commodum id temporis placenta prægrandis fuisset

illata. Nam hanc simulatq; conspexit, lenior, ac mitior esse cœpit, ac stomachari desiit, obambulans interim, ac placentam auide uorans. Iam uero plerique temulenti esse cœperant, et clamoribus undiq; perstrepebat conuiuium. Nam & Dionysodorus rhetorem illic agens, orationes quasdam pronuntiabat, laudabaturq; à ministris, qui à tergo assistebant. Et Istiæus grammaticus uicissim, qui post illum accumbebat, uersuum centones quosdam recitabat Pindari, Hesiodi, et Anacreontis carmina simul contexens, atq; consarcinans ita, ut ex omnibus unicam redderet cantilenam, oppidoquam ridiculam, In primis autem illa, perinde quasi uaticinans de iis, quæ postea acciderunt.

Commisere simul clypeos. Tum illud quoq;.

Tum uero clamorq; uirûm, luctusq; coortus.

At uero Zenothemis, libellulum quempiam minutis conscriptum literulis, à puero acceptum legebat. Verum cum ij, quorum partes erant edulia inferre, aliquantisper, ita ut solent, cessarent, morarenturq;, Aristænetus, sedulo curans, ne uel id interea temporis, aut otiosum esset, aut uoluptatis expers, accersitum intro Morionem, iussit ridiculum aliquid uel dicere, uel facere, quo magis etiam exhilararentur conuiuæ. Moxq; ingressus deformis quidam, deraso capite, pauculos capillos in uertice gestans, eosq; cristæ in morem erectos, hic saltabat, atque inter saltandum quo maiorem concitaret risum, rotatu sese circumagebat, distorquebatq;. Tum cymbalo concusso, sonabat interim quiddam imitans

Aegyptiorum, postremo dicteria quædam iaculabatur in eos, qui aderant. Ac reliqui scommate tacti ridebant. Verum ubi et in Alcidamantem simile quiddam torsisset, catulum illum in delitijs habendum appellans, indignatus ille (iãdudum autem præ se ferebat, quod inuideret illi, dũ probaretur, ac conuiuarũ oculos retineret) abiecto pallio, ut se cum luctaretur, prouocauit. Quod ni faceret, hunc inqt, baculum tibi impingam. Atq; ita miser ille Satyrion (nam id erat Morioni nomen) congressus cum eo, pãcratio decertabat. Erat id spectaculi, multo iucundissimum, qppe cum uiderent hominem philosophum cum Morione compositum, cum ferire, tum uicissim feriri. Proinde q aderant partim tacti gaudebant, partim ridebant, donec iamictus Alcidamas, pugnã detrectaret, ab homuncione omniũ plausu cõprobato certamine superatus. Hæc igitur cum essent non mediocri risu excepta, ibi tandẽ ingressus et Dionicus medicus haud multo post pactã concertationem. Aiebat autem in mora fuisse, Polyprepum tibicinẽ, dum hunc phrenesi correptũ curãdi gratia uiseret. Ac planè qddam risu dignũ, cõmemorabat. Dicebat. n. in ædes illius uenisse sese ignarũ etiam hominem iam eo morbo teneri. Atillum protinus surrexisse, foribusq; occlusis, ac nudato gladio, tibias ipsas sibi tradidisse, ijsq; uti caneret iussisse. Deinde ubi id non posset, illũ percussisse, scutum sublata manu gestantem. Sese porrò in tanto periculo tale quiddam fuisse commentum. Nẽpe ad canendi certamen prouocasse hominem, idq;

ea lege ut uictus præscriptum, certum'q; plagarũ numerũ acciperet. Ac sese priorem cecinisse, praue, atq; imperite, deinde traditis illi tibijs, scutum ab illo recepisse, gladiũ autem extemplo p̃ fenestras in areã abiecisse. Dein cum minore iam discrimine cũ illo luctaretur, auxilio aduocasse uicinos. Eos reuulsisse belluam, atq; ita illorum opera seruatũ sese. ostendebat autẽ et plagarũ uestigia quædã, nõnullá'q; in facie tubera liuẽtia. Ergo cũ Dionicus ob huiusmodi fabulã non minus placuisset, q̃ Morio ipse, proxime Istiæũ reclinans sese, de reliquijs cœnabat, atq; hic q̃dem haud absq; numine quodã nobis aduenerat, immo prorsum usui futurus ad ea, quæ postea contigerunt. Nã prodiens in mediũ cõuiuiũ puer q̃dã, q̃ se ab Etœmocle Stoico uenire diceret, epistoliũ quoddã adferens, aiebat ab hero sibi mandatum, ut eo palàm omnibus audientibus plecto, rursus domũ sese reciperet. Hic igitur p̃mittente Aristæneto, admotus ad lucernam legebat. Philon. Num orationẽ Luciane in sponsæ laudẽ cõpositam, aut carmen nuptiale, q̃d genus p̃multa faciunt. Luci. Quin nos quoq; istiusmodi q̃ddã facere consueuimus. Verum nihil his rebus simile, siquidem in literis ita scriptum erat.

» Etœmocles philosophus Aristæneto. Quàm nõ mo
» uear conuiuijs omnis anteacta uita mea fuerit te-
» stis. Qui quidem cum quotidie mihi complures ea
» causa molesti sint, te multo ditiores, tamen haud un
» quam adduci quiuerim, ut illuc me conferrem, ac
» cœnis me dederem, perpendens nimirum, quan-

tum sit in eiusmodi compotationibus tumultus, quantum licentiae, petulantiaeq;, uerum aduersus unum te mihi uideor meo iure stomachaturus, qui, cum tantum temporis à me officiosissime cultus, & obseruatus, tamen indignum habueris, quem uel inter reliquos amicos tuos numerares, sed solum ex omnibus praeterieris, quod'q; cum uicinus essem, proinde tua causa magis discrucior, qui quidem te tam ingratum praebueris. Nam ipse felicitatem nequaquã in hoc statuo, siquis mihi impertiat uel suem syluestrem, uel leporem, uel placentam, quae mihi affatim contingunt apud alios, qui quid cuiq; competat, norunt. Quandoqdem etiam hodie cum apud discipulum Pammanem coenare mihi licuerit, opiparam (ut uocant) coenam, non annui tamen uehementer obsecrãti, tibi scilicet demẽs ego memetipsum reseruans, At tu nobis praeteritis, alios accipis conuiuio. Id'q; merito facis. Neq; enim ullo modo potes, quid sit rectius dignoscere, nec apprehensam illam phantasiam habes. Caeterũ haud sum nescius, unde mihi ista sint profecta, nempe ab egregijs istis philosophis tuis Zenothemide, ac Labyrintho. Quibus equidem (absit inuidia dicto) uel unico syllogismo mihi uideor os protinus obturare posse. Alioqui respondeat istorum aliquis, quid sit philosophia, aut haec, quae inter elementa traduntur, quid habitio differat ab habitu, ut nequid interim de perplexis illis rogationibus proponam, quid sit syllogismus cornutus, quid acerualis, quid metuens. Verum tu quidem istis fruaris licet.

» Nam ego, qui solum in bonis ducam, quod sit hone
» stum, facile tulero contumeliã. Atqui ne possis post
» hac ad istam excusationem confugere, ut dicas te
» mei oblitum fuisse, nimirum in tanto rerum strepi
» tu, tantisq; occupationibus, bis te hodie sum allo-
» cutus, primum mane domi tuæ, deinde rursum in
» Castoris, ac Pollucis templo, rem diuinam faciẽtem.
» Ac his quidem de rebus hæc responderim. Quod
» si tibi uidere cœnæ gratia succensere, quid Oeneo
» acciderit cogitato. Videbis nimirum ipsam etiã Dia
» nam indignantem, quod ille se solam non adhi-
» buerit ad sacrificiũ, cum reliquos deos omneis ac-
» ciperet conuiuio. Nam hac de re sic alicubi memi-
» nit Homerus.
» Seu quia non norat, seu non succurrerat illi.
» At dedit ingentes animi socordia clades.
» Item Euripides.
» Calydon quidem hæc pelopeïj regio soli,
» Qua parte sæuum spectat aduersã fretum
» Argos habens tum diuites, tum fertiles.
» Rursum Sophocles.
» Immanis apri, triste monstrum, in Oenei
» Immisit agros gnata Latonæ dea
» Docta eminus missis ferire spiculis.
» Hæc tibi è plurimis pauca proposuerim, ut intelli
» geres, cuiusmodi præterito uiro, Diphilum ad cœ-
» nam adhibeas, cui & ipsi filium commiseris tuum.
» Idq; recte, Est enim iucundus adolescenti, & ita
» cum eo uiuit, ut placeat, atq; obsequatur, atq; adeo
» ni mihi turpe dictu fuerat, addidissem & aliud

» quiddam. Quod quidem tu, si libebit, e Zopyro
» eius pædagogo uerum esse cognosces. Verum non
» conuenit obturbare in nuptijs, neq; accusare quenq̃,
» præsertim criminibus usqueadeo fœdis, ac puden
» dis. Tametsi Diphilus dignus, in quem id face-
» rem, quippe qui duos iam discipulos à me traxe-
» rit, ego tamen ipsius philosophiæ causa reticebo. Por
» rò famulo huic mandaui, uti siquam ipsi partem da
» re uelles uel apri, uel cerui, uel placentæ mihi de-
» portandam, ut istoc pacto te mihi de cœna purga-
» res, ne reciperet, ne ad hoc ipsum à nobis missus
» fuisse uideatur. Hæc amice cum legerētur, sudor
interim undiq; mihi manabat præ pudore, si-
mulq; iam illud, quod uulgo dici solitum est, opta
bam, ut terra mihi dehisceret, cum uiderem eos,
qui præsentes aderant, ad singulas epistolæ par-
tes inter se ridentes, potissimum autem hos, qui no-
uerant Etœmoclem uirum canum, quiq́; tantum
seueritatis, ac modestiæ præ se ferat. Admiraban
tur igitur, quod eiusmodi uix esset, hactenus fugis-
se sese, barba uidelicet, ac uultus austeritate dece-
ptos. Cæterum Aristænetus mihi quidem haud ui-
debatur hominem contemptu, negligentiáue præ-
terijsse, uerum quod desperasset, si fuisset inuita-
tus, unquam adduci posse, ut annueret, utq́; ad eius
modi res se morigerum præberet. Eoq; ne tentan-
dum quidem esse putasse. Ergo posteaquam puer
iam legere desijsset, uniuersum conuiuium in Di-
philum, ac Zenonem torquebant oculos, quod hi
iam metu trepidi sederent, ac pallidi, ipsáq; uultus

inconstantia, ac perplexitate, crimen agnoscentes, ab Etœmocle intentum. Porrò Aristænetus, quã quam esset sanè perturbatus, uehementerq; conster natus animo, tamen nos iubebat bibere, conans nimirum id, quod euenerat, commode uertere, subridens interim, ac puerum redire iussit, respondens, ea sibi curæ fore. paulo autem post, surgens & Zeno clanculum sese subduxit è conuiuio, submonitus à pædagogo, ut discederet innuente, id'q; tanquam patris iussu. Ibi uero Cleodemus, qui iandudum occasionem quæritabat (Nam gestiebat omnino cum stoicis conflictari, uerum dirumpebatur, quod non reperiret causam ad id satis idoneam) tum igitur, ansam præbente epistola, Huiusmodi, inqt, facit egregius ille Chrysippus, & Zenon ille mirabilis, neq; non Cleanthes, uerbula misera, neque quicquam præter rogantiunculas, & umbras duntaxat philosophorum. Cæterum Etœmocles sunt quamplurimi, ut uidetis, quàm sint seniles epistolæ scilicet postremo Aristænetus hic Oeneus est. Etœmocles Diana. Dij boni, quàm bene auspicata omnia, quam'q; congrua celebrãdæ festiuitati. Ita per Iouem inquit Hermon supra hunc accumbens, inaudierat autem, ut opinor, aprum quẽdam Aristæneto paratum, ut in conuiuio proponeretur, eoq; putabat non intempestiue factã mentionẽ apri illius Calydonij, per lares Aristænete fac q̃primũ sacri partẽ mittas, ne senex interim ille fame pereat, tanq̃ Meleager tabefactus. Tametsi nihil queat acerbum accidere, q̃nquidẽ Chry-

sippus hæc indifferētia censet esse, I ta'ne uos Chrysippum nominatis inquit Zenothemis? erigens sese, maximaq; uoce intonans, aut ex uno homine, qui non legitime philosophiā exercæat, nempe præstigiatore isto Etœmocle, Cleāthem, ac Zenonem me tamini uiros sapientes? Atqui tandem estis ipsi uos, qui hæc dicitis, an non tu Hermon Castoris, & Pollucis cæsariem, quam habebant auream, circuntondisti? Cuius quidem facti pœnam dabis carnifici traditus. Tu porrò Cleodeme, non'ne Sostrati discipuli tui uxorem stuprasti? Non'ne in adulterio eo deprehensus nefandissima passus es? An nō igitur silebitis, cum huiusmodi dedecorū uobis sitis conscij? Atqui non sum meæ ipsius uxoris leno, Cleodemus inquit, quemadmodum tu, neq; discipuli diuersantis apud me uiaticum sustuli, eoq; facto rapuisse me per caniciem deierans abnegaui, neq; quaternis drachmis fœnero, neq; discipulos obtorto collo in uincula duco, nisi in tempore mercedē persoluerint. Verum illud inquit Zenothemis, haudquaquam possis inficias ire, te Critoni uenenum, quo patrem necaret, ministrasse. Hæc cum diceret forte bibebat, quicquid autem erat in calice reliquum (erat autem fermè semiplenus) in duos illos profundebat. Porrò conspersus est pariter et Ion, id'q; præmij tulit, quod illis uicinus accumberet, alioqui eo malo non indignus. Hermon igitur demisso uertice merum è capite depluebat, eos interim, qui præsentes erant, attestans, quod id genus contumelijs esset affectus. Cleodemus autem cum non haberet cali

cem inuadẽs, primum conspuebat Zenothemidi, deinde læua comprehensum à barba, plagam in tempus erat illisurus, ac senem fortasse necasset, ni Aristænetus dextrã sublatam retinuisset. Is mox trãscenso Zenothemide, inter utrunq; medius assedit, ut eo ueluti muro dirempti, pacem inter ipsos agerent. Hæc igitur dum gerebantur Philon, equidem uaria meo cum animo uoluebam. Primum illud statim occurrebat, nullum esse operæpretium, siqs disciplinas perdiscat, ni simul & uitæ rationes, ad id, quod est optimum, accommodet, atque componat, cum uiderem illos, qui uerbis alios antecellerent, q̃ factis ipsis sese ridiculos exhiberent. Deinde & illud ueniebat in mentem, ne forte uerum esset, quod uulgo pleriq; dictitarent, uidelicet eruditione à recta ratione, bonisq; institutis abducere istos, qui solos libros spectarent, quiq; solicitudine, curaq;, quã illi adferrent, perpetuo tenerentur. Quandoquidẽ cum ibi tam multi præsentes essent philosophi, ne casu quidem ullum erat cernere à peccando immunem. Verum alij faciebant turpia, alij dicebant turpiora. Neq; enim iam poteram eorum, quæ fiebant, culpam uino authori imputare, mecum reputans, cuiusmodi essent, quæ Etœmocles neq; cibo, neq; potu etiam dum gustato scripserat. Itaq; rerum uices præposteræ, atque inuersæ uidebantur, siquidem uidisses idiotas illos, summa cum modestia conuiuium agitantes, neq; uino petulantes, neq; indecore sese gerentes. At ridebant duntaxat, & iam damnabant eos opinor, quos dudum suspexerant, ex

habitu iudicantes eos alicuius eſſe pretij. Contra ſapientes illi, & in libidinem ferebantur, & conuitijs certabant, & ſupra modum ſeſe potu, cibisq; explebant, poſtremo uociferabantur, & ad manus uſq; conſerendas rapiebantur. Cæterum admirãdus ille Alcidamas etiam meiebat ſub oculis omnium, nihil reueritus fœminas. Ac mihi quidem, ſiquis hæc, quæ in eo conuiuio gerebantur, rectiſſime uoluiſſet conferre, ſimillima uidebantur ijs, quæ de Eride dea poëtæ fabulantur. Nempe hãc, quod non eſſet ad Pelei nuptias aduocata, malum in medium conuiuium abieciſſe, ex quo tam ingens apud Troiam bellum fuerit ortum. Itidem Etœmocles mihi uiſus eſt, epiſtola illa, quaſi malo quopiam in medium proiecta, non minus malorum, q̃ Ilias habeat, excitaſſe. Neq; enim finem contentionis faciebant Zenothemis, ac Cleodemus, quanquã medius inter utrunq; interceſſerat Ariſtænetus. Age inquit Cleodemus, in præſentiarum quidem ſat eſt, ſi literas neſcire conuincamini. ſed craſtino die uos ulciſcar, quibus conueniet modis. Reſponde mihi Zenothemi, uel tu, uel elegantiſſimus iſte Diphilus, qua tandem gratia pecuniæ poſſeſſionem inter indifferentia ponendam eſſe cenſetis, niſi quod ex omnibus nil aliud ſpectatis quàm ut ipſi quam plurimum pecuniæ poſſideatis? Atque ob id cauſæ, ſemper apud diuites hæretis, fœneratis, atq; uſuris incumbitis, neq; non mercede docetis. Rurſum cum uoluptatem deteſtemini, atq; hac de cauſa Epicureos in ius uocetis, cum ipſi uoluptatis gratia, tur

pissima tum facitis, tum patimini, indigne ferentes, siquis uos non uocarit ad cœnam, rursum si uocemini, non sat est tantum uorare, ut cibo turgeatis, nisi & famulis tantum donetis. Atq; hæc cum diceret, pariter & linteum reuellere conatus est, qđ Zenothemidis puer tenebat, omni carnium genere refertum, planéq; futurum erat, ut apertum illud, ac solutum medium in solum abijceret, nisi quia puer non omittebat è manibus grauiter aduersus trahentem retinens. Hic Hermon, Euge Cleodeme, respondeant qua gratia damnent uoluptatem, cum ipsi supra cæteros omneis studeant uoluptati? Quin magis inquit Zenothemis, tu Cleodeme respondeto, quamobrem diuitias inter indifferentia numeres. Immo tu potius, atque hunc ad modum diutius est altercatum, donec Ion capite tandem in apertum prolato, desistite inquit. Ego, si libet, sermonum argumenta proponam in medium conuiuio, nuptijsq; digna. Vos porrò citra contentionē uicissim & dicite, & auscultate, quēadmodum et apud Platonem nostrum alternis dicendi uicibus res ut plurimū agitatur. Id dictum probabant cum oēs, q aderant, tum in primis Aristænetus, atq; Eucritus, nimirū in spem erecti fore, ut eo pacto ab odiosis illis contentionibus discedi posset. Et Aristænetus priorē i locū sese recepit, iā ptam eē pacē ratus. Iāq; nobis īferebatur ea conuiuij pars, quā secundas mēsas uocāt singulæ singulis aues, carnes aprugnæ, pulpa leporina, piscis Tagenicus, placētæ, breuiter illa quæcūq; liberū ē, seu uelis in aluū cōdere, seu domū

asportare malis. Apponebatur igitur non sua cuiq; quadrula, uerum Aristæneto, atque Eucrito eadem in parte mensæ, una ambobus communis, ita ut de sua utriq; parte, quæ se spectaret, esset edendum, aut tollendum. Deinde altera Zenothemidi stoico, & Hermoni Epicureo, & his item inter ipsos communis. Deinceps Cleodemo, atq; Ioni. Post hos sponso, ac mihi. Porrò Diphilo duorum pars apposita, propterea quod Zeno iam discesserat. Hæc facito Philon, uti memoria teneas, nam paulo post, ad intellectum narrationis erunt usui. Phi. Meminero. Lu. Tum Ion, primus igitur exordiar inquit, siquidem uidetur. Deinde ubi paulisper intersiluisset, Conueniebat inquit fortassis, ut apud eiusmodi uiros de Ideis, atq; incorporeis substantijs, déq; animi immortalitate sermo haberetur, uerum ne mihi contradicant ij, qui diuersam philosophiæ sectam sequuntur, de nuptijs dicam ea, quæ congruunt. Atq; illud quidem optimum fuerat futurum, si nuptijs opus non haberemus, sed Platonis, ac Socratis dogma secuti à fœminarum commercio nos penitus abdicaremus. Etenim qui ita fecissent, ij demum ad absolutam illam uirtutem pertingere potuissent. Quod si uiris omnino ducendæ sint uxores, ut eas iuxta platonicam sententiã inter se cõmunes habeant, uidelicet, quo Zelotypia uacemus. Hæc cum essent risu excepta, ut quæ nimis intempestiue dicerentur, Tum Dionysodorus non tu desines inquit, barbarica ista nobis occinere? Nam ubi Zelotypiam istam reperias, aut apud quem? At

tu etiam

tu etiam hiscere audes inquit, sterquilinium? Ad hæc Dionysodorus iam erat conuitia, quæ conueniebat, regesturus, uerum grammaticus Istiæus uir optimus ille, Desinite inquit. Ego uobis epithalamion recitabo, simulq; cœpit legere. Erant autem elegiaci uersus hi, si satis memini.

" Nuper Aristæneti in ædibus unica summo
"   Nutrita est studio diua Cleanthis hera.
" Virginibus cunctis reliquis præstantior una,
"   Vel potior Phœbe, uel potior Venere.
" Salue & tu iuuenũ ualidissime sponse ualentum,
"   Nereo prior, ac fortior Eacida.
" At rursum uobis hoc carmen sæpius olim
"   Commune ambobus coniugiale canam.

Hæc ita, ut est consentaneum, risus est consecutus. Reliquum erat, ut sibi tollerentur. Iamq; tollebant Aristænetus, atque Eucritus ex ijs, quæ sibi fuerant proposita, suam uterq; partem. Tum ego quæ mihi, & Chereas item quæ sibi erant proposita. Eundem ad modum Ion, & Cleodemus. Porrò Diphilus etiam Zenonis digressi partem tollere parabat, affirmans uni sibi ea fuisse proposita, atque hac de causa cum ministris dimicabat, ac uicissim inter sese trahebant manibus utrinque in auem iniectis, non aliter quàm Patrocli cadauer hinc, atque hinc attrahere conantes. Postremo uicit ille, atque abstulit, plurimum interim risum præbens conuiuis. Maxime cum eam ob rem postea grauiter stomacharetur, perinde quasi atroci affectus iniuria. Iam uero Zenothemis, atque Her-

mon, qui pariter, ut dictum est, accumbebant, alter superius, puta Zenothemis, alter infra hunc, reliqua quidem, quoniam æqualia fuerant apposita, citra pugnam sustulerant. Cæterum auis, quæ iacebat ad Hermonis partem, erat altera paulo pinguior, id'q; ita casu euenerat, opinor. iam'q; suam uterque sublaturus erat. Ibi Zenothemis (sed tu mihi nunc quammaxime fac animum aduertas, iam enim ad ipsum negotij caput peruenimus) Zenothemis inquam, omissa ea, quæ sese spectabat, eam, quæ ante Hermonem iacebat, tollere est aggressus, quæ quidem (uti iam diximus) erat pinguiuscula. At ille contra nitens retinebat, haud sinens, ut ea in re potiores ferret. Inter hæc clamore coorto, utriq; in alterum irruentes ipsis auibus facies mutuo cædebant, ac barbis inuicem prehensis, auxilio aduocabant, hic quidem Cleodemum, puta Hermon, ille uero, nempe Zenothmis, Alcidamantem ac Diphilum. At cæteri quidem ad partes accesserunt, partim huius, partim illius, præter unum Ionem, qui sese neutrum, atque ancipitem seruabat. Cæterum illi inuicem conserti pugnabant, ac Zenothemis quidem scyphum è mensa sublatum, eum, qui coràm Aristæneto stabat, abiecit in Hermonem. Atque hunc haud tetigit alio, sed flexus aberrat. Verum sponsi caput diffecuit alto, grauissimo'q; uulnere. itaq; mulierum coorta uociferatio, quæ medium in prælium insiliebant, cumprimis autem adolescentuli mater, cum iã sanguinem eius aspexisset, præterea & sponsa metu ter

rita, sese super illum iniecit. Inter hæc Aladamas strenuum uirum præstitit, cum Zenothemidi ferret opem, & illiso suo baculo, Cleodemi quidem caluariam Hermonis uero maxillam comminuit, ad hæc è famulis aliquot opitulari parantes, uulnerauit. Quanquam illi nihil his rebus territi cessserunt. Verum Cleodemus intentato digito, Zenothemidi oculum effodit, tum admotus narem mordicus auulsit. Porrò Hermon Diphilum Zenothemidi suppetias ferre conatum, è sponda in terram præcipitem dedit. Sauciatus est & Isthæus grammaticus, dum interuentu suo eos studet dirimere, calce uidelicet in dentes illius illiso, idq; à Cleodemo, cum hunc Diphilum esse credidisset, non Isthæum. Iacebat igitur miser ille, iuxta suum ipsius Homerum.

" Purpureum uomitum proiectans, ore cruorem.

Præterea tumultus, atque lachrymarum plena undiq; erant omnia, dum & mulieres eiularent Chereæ sponso circunfusæ, dumq; alij, has student compescere. Porrò maxima malorum omnium pars erat Aladamas, posteaquam semel pro sua uirili irruisset, feriens quicunque forte in ipsum incidisset. Neque uero pauci in eo prælio cecidissent, scito, ni baculum is fregisset. Ego porrò iuxta parietem erectus assistens, spectabam omnia, neque me ei negotio admiscebam, nimirum Istiæi iam doctus exemplo, quàm esset periculosum eiusmodi conflictus uelle dirimere. Lapithas itaq;, centaurosq; uidisses, euerti mensas, effundi sanguinem, proijci scy

phos. Demum Aladamas subuersa lucerna magnas induxit tenebras. Iamq; res, ut est coniectu facile, atrocior etiam multo esse cœpit, præsertim cum haud esset procliue, luminis copiam alicunde recuperare, sed multa interim, ac sæua parata sunt in tenebris, post ubi accederet nescio quis lucernam tandem adportans, Aladamas quidem repertus est, tibicinæ uestem sustollens, uiq; cum illa congredi pugnans, Dionysodorus autem in alio quodam ridiculo facinore deprehensus est, iam ut surrexerat, scyphus è sinu illius elapsus, in solum decidit. Id ita factum, Ion admodum solicite quasi patronum agens asseuerabat. His rebus dimissum est conuiuium. à lachrymis denuo in ridiculum exitum conuersum. idq; Aladamantis, Dionysodori, atque Ionis gratia. Porrò qui erant saucii, sublati sarcinæ ritu, foras deportabantur miseris affecti modis, maxime senex ille Zenothemis pariter tum oculo, tum nare mutilatus, enecari se præ cruciatu clamitans. Adeo ut Hermon, quanquam ne ipse quidem expers malorum (nã huic duo dentes fuerant excussi) palàm attestaretur, Memineris inquiens ò Zenothemis, ne posthac dolorem in me dijs habendum ducas. At sponsus iam uulnere à Dionico curato, domum reuectus est fasciis reuincto capite, eidem impositus uehiculo, quo sponsam fuerat abducturus. Atque ita miser ille nuptias acerbas celebrarat. Deinde & alijs item Dionicus pro sua uirili remedium adhibuerat. Postremo cubantes asportati sunt, pleriq; medijs in uijs uomen

tes. Cæterum Aladamas inibi remanebat. Neque enim ualebant hominem extrudere, postea quam semel sese in sponsam abiecerat, atque ibi transuersus accubuisset. Hic erat ó bone Philon eius exitus conuiuij, de quo rectissime illud dici possit, quod
» in fine Tragœdiarum frequens est. Sunt Fortunæ
» uarij casus. Plurima, quæ haud speraueris unquam,
» ea conficiunt numina diuûm. Rursum quæ certo
» speraris, ea frustrato non contingunt. Siquidem & hæc plane praeter expectationem, atque inopinato exierunt. Præterea & illud iam didici, non esse tutum, cui non sit opus, cum eiusmodi philosophis agitare conuiuium.

ORNATISSIMO, DOCTISSIMOQ'VE VIRO MAGISTRO RVTHALO REGIO APVD ANGLOS SECRETARIO THOMAS MORVS. S. P. D.

SI quisquam fuit unquam uir doctissime, qui Horatianum praeceptum impleuerit, uoluptatemq́; cũ utilitate coniunxerit, hoc ego certe Lucianum in primis puto praestitisse. Qui & superciliosis abstinens philosophorum praeceptis, & solutioribus poëtarum lusibus, honestissimis simul & facetissimis salibus uitia ubiq; notat, atque insectatur mortalium. Idq́; facit tam scite, tantaq́; cum fruge, ut cum nemo altius pungat, nemo tamen sit, qui non aequo animo illius aculeos admittat. Quod cum nunquam non egregie faciat, fecisse tamen mihi singulari quodam modo uidetur in tribus his dialogis, quos ob idipsum è tãto festiuissimorum numero potissimum delegi, quos uerterem, alijs tamen alios fortasse longe praelaturis. Nam ut è uirginibus non eandem omnes, sed alius aliam pro suo cuiusque animo praefert, deamatq́;, non quam praecipuam tuto possit asserere, sed quae sibi uideatur, ita è lepidissimis Luciani dialogis, alius alium praeoptate, mihi certe isti praecipue placuerunt, neque temere tamen (uti spero) neque soli. Nam ut à breuissimo incipiam, qui Cynicus inscribitur, quiq; posse uideatur ipsa bre-

uitate contemni, nisi nos Horatius admoneret, saepe etiam in exiguo corpore uires esse praestantiores, ipsiq; minimas etiam gemmas esse uideremus in pretio. In eius ergo delectu, honorifico calculo mecum suffragatus est diuus Ioannes Chrysostomus uir acerrimi iudicij, doctorum fermè omnium Christianissimus, & Christianorum (ut ego certe puto) doctissimus, quem usqueadeo dialogus hic delectabat, ut bonam eius partem in Homeliam quandam, quam in Ioannis euãgelium commentatus est, inseruerit. Neque id inmerito. Quid enim placere magis uiro graui, uereq; Christiano debuit, quàm is dialogus, in quo dum aspera, paruoq; contenta Cynicorum uita defenditur, mollis, atque eneruata delicatorum hominum luxuria reprehenditur. Necnon eadem opera Christianae uitae simplicitas, temperantia, frugalitas, denique arcta illa, atque angusta uita, quae ducit ad uitam, laudatur. Iam Necromantia (nam hic secundo dialogo titulus est) non satis auspicato uocabulo, sed materia tamen felicissima, quàm salse taxat uel magorum praestigias, uel inania poëtarum figmenta, uel incertas quauis de re philosophorum inter se digladiationes? Superest Philopseudes, qui non sine socratica ironia totus uersatur (id quod titulus ipse declarat) in ridenda, coarguendaq; mentiendi libidine, dialogus, nescio certe lepidior'ne an utilior. In quo non ualde me mouet, quod eius animi fuisse uidetur, ut non satis immortalitati suae confideret, atque in eo fuisse er-

rore, quo Democritus, Lucretius, Plinius, plurimiq; itidem alij. Quid enim mea refert, quid sentiat his de rebus Ethnicus, quæ in præcipuis habentur fidei christianæ mysterijs? Hunc certe fructum nobis afferet iste dialogus, ut neque magicis habeamus præstigijs fidem, & superstitione careamus, quæ passim sub specie religionis obrepit, tum uitam ut agamus minus anxiam, minus uidelicet expauescentes tristia quæpiam, ac superstitiosa mendacia, quæ plerunq; tanta cum fide, atque authoritate narrantur, ut beatissimo etiam patri Augustino, uiro grauissimo, hostiq; mendaciorum acerrimo, nescio quisnam ueterator persuaserit, ut fabulam illam de duobus spurinis, altero in uitam redeunte, altero decedente, tanquam rem suo ipsius tempore gestam pro uera narraret, quam Lucianus in hoc dialogo, mutatis tantum nominibus, tot annis ante quàm Augustinus nasceretur, irrisit. Quo minus mireris si pinguioris uulgi mentes suis figmentis afficiant ij, qui se tum demum rem magnam confecisse putant, Christumq; sibi deuinxisse perpetuo, si commenti fuerint aut de sancto aliquo uiro fabulam, aut de inferis tragœdiam, ad quam uetula quæpiam aut delira lachrymetur, aut pauida inhorrescat. Itaq; nullam ferè martyris, nullam uirginis uitam, prætermiserunt, in quam non aliquid huiusmodi mendaciorum inseruerint, pie scilicet, alioqui enim periculum erat, ne ueritas non posset sibi ipsa sufficere, nisi fulciretur mendacijs. Nec ueriti sunt eam religionem con

taminare figmentis, quam ipsa ueritas instituit, & in nuda uoluit ueritate consistere. nec uiderunt usqueadeo nihil istiusmodi fabulas conducere, ut nihil perniciosius officiat. Nempe (ut memoratus pater Augustinus testatur) ubi admistum subolet mendacium, ueritatis ilico minuitur, ac labefactatur authoritas. Vnde sæpe mihi suspicio suboritur, magnam huiusmodi fabularum partem, à uafris, ac pessimis quibusdam nebulonibus, hæreticisq; confictam, quibus studium fuit, partim ex incauta, simplicium potius quàm prudentium credulitate uoluptatem capere, partim fabularum fictarum commercio, fidem ueris Christianorum historijs adimere. quippe qui frequenter quædam iis, quæ in sacra scriptura continentur, tam uicina confingunt, ut facile se declarent, adludendo lusisse. Quamobrem quas scriptura nobis historias diuinitus inspiratas commendat, eis indubitata fides habenda est. Cæteras uero ad Christi doctrinam, tanquam ad Critolai regulam applicantes caute, & cum iudicio aut recipiamus, aut respuamus, si carere uolumus & inani fiducia, & superstitiosa formidine. Sed quò progredior epistola? ferè iam librum superat, nec interim tamen uerbum de tuis laudibus ullum. in quas alius fortasse totus incubuisset, quarumq; citra ullam adulandi suspicionem uberrimam mihi materiam præbuissent (ut cæteras uirtutes tuas omittam) uel egregia doctrina tua, summaq; in rebus agendis prudentia, quam tot in diuersis nationibus in tam arduis negotijs, tam feli-

citer actæ legationes declarant, uel singularis fides, grauitasq;, quam nisi satis perspectam, exploratamq; habuisset, nunquã te prudentissimus Princeps sibi a' secretis esse uoluisset. Sed cæterarum uirtutum tuarum prædicationi unica modestia tua reluctatur, quæ facit, ut cum laudanda tam libenter facias, fecisse te tamen non libenter audias. Parco igitur pudori tuo hoc unum duntaxat abs te precatus, ut has in græcis literis studij mei primitias æquo animo suscipias, sinasq;, ut qualecunq; apud te sint amoris, officijq; in te mei monimentum. quas tibi sum ausus eo maiora fiducia committere, quod etsi tam acre tibi iudicium sit, ut quicquid erratum fuerit, nemo penetrantius uideat, is tamen est ingenij tui candor, ut nemo libentius conniueat.

LVCIANI CYNICVS THOMA MORO INTERPRETE IN TERLOCVTORES LV CIANVS ET CY NICVS.

Lucianus.

Q

Vid tu tandem? barbam quidem habes, & comam, tunicam non habes, nudus'q; conspiceris, ac sine calceis, delecta nimirum uaga, inhumana'q; ac ferali uita, tum proprio corpore, contra quam faciunt cæteri, semper usus, incom mode, nunc huc, nunc illuc circuis, in arido præterea solo cubans, adeo ut plurimum etiam sordium tritum istoc palliū referat, alioq nec ipsum, uel tenui filo, uel molle, uel florulentum. Cyni. Neq; enim indigeo, siquid est huiusmodi, ut comparetur facillime, domino'q; minimum exhibeat negotij, id inquam mihi sufficit. At tu per deos dic mihi, putas'ne esse in luxu uitiū? Lucianus. Immo admodum. Cyni. Contra in frugalitate uirtutē? Luci. admodum. Cyni. Cur igitur tandē cum me uideas uiuentem frugalius quàm uulgo faciunt homines, eos uero sumptuosius, me non illos arguis? Lucianus. Quia non frugalius per Iouem uiderís mihi, sed egentius uiuere, immo uitā omnino egenam, atq; inopem. Nam tu nihil à mendicis differs, qui cibum mēdicant in diem. Cynicus. Vis ergo uideamus (quandoquidem huc processit oratio) qdnam inopia sit, quid'q; rursus copia? Lucianus.

Si tibi quidem ita uidetur. Cyni. Nunquid ergo satis,id cuiq; est,quicquid ipsius explet necessitatem?an aliud quippiam dicis? Lucia. Esto istud. Cyni. Indigentia uero quicquid cuiusquam usui deest,nec eò,quò sit necesse peruenit? Lucianus. Scilicet. Cyni. Nihil igitur meis in rebus deest. Nihil enim in his est,quod necessitatem non expleat meam. Lucia. Quo pacto istud ais? Cyni. Scies,si consyderes,in quē usum eorum quodq; paratum est,quorum egemus,ut domus,an non tegumenti gratia? Lucia. Maxime. Cyni. Quid uestis,cuius gratia? nonńe tegumenti etiam ipsa? Lucia. Sané. Cyni. At ipso per deos tegumento,cuius rei gratia indiguerimus,nonńe ut melius se habeat id,quod tegitur? Lucia. Mihi quidem sic uidetur. Cyni. Vtrum igitur tibi peius se habere hi uidentur pedes? Lucia. Nescio. Cyni. Atq hoc pacto didiceris,quodnam pedum officium est? Lucia. Ingredi. Cyni. An deterius ergo ingredi pedes tibi uidentur mei,quàm aliorum? Lucia. Istud uero fortasse nō. Cyni. At nō possent seu sese melius,seu deterius haberent,officium suum præstare? Lucia. fortasse. Cyni. Pedibus ergo nihilo peius affectis uideor,quam alij? Lucianus. Non uideris. Cyni. Quid corpus uero meum? Num deterius quàm reliquorum? Nempe si deterius se haberet,esset idem imbecillius.corporis quippe uirtus robur est. An meum ergo debilius? Lu. Non uidetur. Cyni. Neq; pedes ergo tegumento uidentur egere,neq; reliquum corpus. Quippe si ege

rent, male haberent. Egestas etenim omnino mala, ac peius habere se facit, ea quibuscunque adfuerit. At ne ali quidem deterius corpus uidetur meum, quod quibuslibet cibis alitur. Lucia. Manifestum est id quidem. Cyni. Nam nec uegetum esset, robustum'q;, si aleretur male. Mala siquidem alimenta corpus tabefaciunt. Lucianus. Ista quidem ita se habent. Cynicus. Quo pacto igitur dic mihi his ita se habentibus, me arguis, uitam'q; improbas meam, ac miseram prædicas? Lucianus. Ideo per Iouem, quod cum natura, quam tu colis, ac superi terram in communi statuerint, ex ea multa nimirum, ac bona ediderint, ut nobis omnia superessent abunde, non in necessitatem modo, uerum in uoluptatem quoq;, tu tamen horum omnium, aut maximæ saltem partis expers es, nec eorum quoquam frueris nihilo certe magis, quàm feræ. Nempe aquam bibis, quam etiam bibunt feræ. Comedis uero quicquid offenderis, quemadmodum canes, tum cubile nihilo melius canibus habes, quandoquidem gramen tibi sufficit, quemadmodum & illis, pallium præterea circunfers nihilo mendico decentius. Quanquam si tu his contentus recte sapis, tum deus profecto neutiquam recte fecit, primum quod oues effecit pingues, deinde uites dulcis uini feraces, ac reliquum deinde apparatum uarietate mirabilē, & oleum, & mel reliqua omnia ut nos haberemus, edulia quidem omnigena haberemus, potum dulcem haberemus, pecunias haberemus, mollem lectum haberemus. Præterea pul

ebras domus, ac reliqua demum omnia, mirum in modum præparata. Nam & ipsa quoque artium effecta deorum dona sunt. At uiuere omnibus huiusce bonis priuatum id fuerit profecto miserum, etiam si ab aliquo quopiam priueris. Quemadmodum ii, qui seruantur in uinculis. Longe uero miserius, siquis ipse sese omnibus bonis priuet. Nam ea demum manifesta insania est. Cynicus. Et recte quidem fortasse dicas. Verum istud dic mihi, siquis diuite quopiam alacriter, atque humane, quin prolixe quoque exhibente conuiuium, tum hospites excipiente, & multos simul, & omnigenos, alios quidem imbecillos, alios autem robustos, deinde apponente multa, atque omnigena. siquis inquam omnia corripiat, omniaq; deglutiat, non ea tantum, quæ uicina sunt, sed ea quoque, quæ procul absunt, præparata uidelicet inualidis, ipse tamen ualens, cum unum duntaxat uentrem habeat, nec multis ut nutriatur indigeat, diutius tamen quàm alij multi immoretur, hic uir cuiusmodi tibi uidetur esse? probus ne? Lucianus. Non mihi quidem. Cynicus. Quid uero, num temperans? Lucianus. Ne id quidem. Cynicus. Quid uero, siquis eiusdem mensæ particeps multa illa, ac uaria negligat, uno quopiam ex iis, quæ proxime apponuntur, electo, cum satis in suam habeat necessitatem, id decenter edat, eoq; solo utatur, cætera illa ne respiciat quidem, an non hunc & temperatiorem, & meliorem uirum illo putabis?

Lucianus. Ego certe. Cynicus. Verum ergo iam intelligis, an me oportet dicere? Lucianus. Quidnam? Cynicus. Quod deus illi quidem pulchre conuiuium instruenti similis est, ut qui apposuerit multa, ac uaria, atque omnigena, uti essent, quæ cuiq; conueniant, alia quippe ualentibus, alia rursus ægrotantibus, atque alia quidem robustis, alia uero inualidis, non ut omnibus utamur omnes, sed ut his utantur singuli, quæ suæ cuiusque naturæ conueniunt, & ex his ipsis quacunque re maxime quenque indigere contigerit. At uos illum, qui per insatiabilitatem, atque incontinentiam omnia corripit refertis, ut qui rebus uti uelitis omnibus, & undecunque partis, non solis contenti præsentibus existimantes propriam quidem neque terram, neque mare sufficere, sed importantes ab ipsis usque terræ finibus uoluptates, patrijsq; rebus peregrina præferentes, sumptuosaq; frugalibus, atque ea, quæ difficile comparantur iis, quæ sunt comparatu facilia. In summa denique molestias, malaq; potius eligentes quàm absque molestijs uiuere.

At isti quidem plurimi, ac pretiosi, beatiq; apparatus, quibus exultatis, per magnam ad uos miseriam, erumnamq; perueniunt. Aurum ipsum tam optabile, si libet, argentumq; consydera, domus consydera sumptuosas, uestes operosas consydera, atque eius generis omnia quanto negotio emuntur, quot laboribus, periculis, immo sanguine, ac cæde, quantoq; hominum interitu,

non ideo solum, quod dum nauigant, propter ista pereunt, ac dum quærunt, parantq; grauia perferunt, sed ob id quoque, quod digladiationes multas pariunt, quodq; ob ea insidiantur inuicem, & amicis amici, & parentibus liberi, & maritis coniuges. Sic opinor Eriphilen quoque auri gratia prodidisse maritum. Atque hæc quidem omnia fiunt, cum tamen uestes illæ uariæ nihilo magis quicquã queant calefacere, aurataq; illa ædificia nihilo prorsus magis tegant, nec pocula illa argentea potui quicquam magis conducant. Sed nec aurei illi, nec eburnei item lectuli, somnum suauiorem præbeant. Immo uidebis frequenter in eburneo lecto, sumptuosisq; stromatibus, beatis illis, somnum contingere non posse. Præterea omnigenæ illæ arte edulia curæ nihilo magis alunt. Quin tabefaciunt potius corpora, iisdemq; morbos ingenerant. Quid autem dicere attinet, libidinis gratia quantas molestias mortales & faciunt, & patiuntur? quanquam facile est isti cupiditati mederi, nisi quis uelit indulgere delitiis. At ne hæc quidem insania, corruptelaq; sufficere uidetur mortalibus. Sed iam rerum etiam usum peruertunt, singulis rebus ad id utentes, ad quod minime paratæ sunt. quemadmodum lecto siquis uti carpenti loco uelit, ac tanquam curru. Lucianus. Quisnam is est? Cynicus. Vos inquam, qui hominibus tanquam iumentis utimini. Nam eos iubetis, ut lecticas tanquã currus in ceruicibus ferant. Ipsi uero in sublimi residetis delicati, atque homines perinde tanquam

asinos aurigamini imperantes, ut hac non illac eant, & qui hæc facitis maxime, ijdem maxime beati uidemini. Tum ij, qui piscium carnibus non tantum ut alimentis utuntur, uerum tincturas etiam quasdam ex his machinantur, eos dico, qui purpuram tingunt, non'ne & hi præter naturam his utuntur, quæ à deo præparata sunt? Lucianus. Non per Iouem, siquidem tingere etiam potest non comedi tantum purpuræ caro. Cynicus. At non in id tamen nata est. Nam & cratere quispiam (si præter naturam detorqueat) cellæ loco posset uti, nec in id tamen paratus erat. Sed quo pacto possit quispiam uniuersam illorum infelicitatem percurrere, quæ tanta est? At tu me quoq;, quod uolo eius esse particeps, incusas. Viuo ego tamen quemadmodum modestus ille, his uidelicet duntaxat, quæ mihi apponuntur, uescens, ac frugalissimis utens. Varijs uero illis, atque omnigenis minime inhians. Ac deinde cum paucis egeam, ac minime multis utar, ferinam tibi uideor uitam uiuere. Atqui hac ratione tua, dij profecto in periculum ueniunt, ne & ipsi sint feris etiam deteriores, quippe qui rei nullius indigent. Verũ ut exactius intelligas, cuiusmodi horum utrunque sit, uel paucis uidelicet egere, uel multis, consydera quod pluribus egent, primum pueri, quàm adulti, deinde mulieres, quàm uiri. tum ægroti quàm ualentes, atque omnino in summa inferiora quælibet præstantioribus plurium indigent, proinde dij omnino nullius egent rei. qui uero ad deos accedunt proxime, quàm minimis egent.

An Herculem putas omniū hominum præstantissimum, quippe diuinum uirum, deumq; recte creditum, miserum tunc fuisse, cū circuiret nudus pelle duntaxat indutus, harum rerum nostrarum nihil desyderans? At ille miser profecto non erat, quippe qui miseriam ab alijs propulsabat, Neq; rursus pauper, qui terra, mariq; dominabatur. Nempe quocūq; intendisset impetum, omnes quaquauersum superabat, nec in quenquam sui temporis incidit, qui se uel æquarit unquam, uel uicerit, quoad ex humanis excessit. At tu illi stromata putas, calceos'q; defuisse? atq; ob id mundum obambulasse tantum uirum? Dicendum profecto non est. Sed continens erat, ac fortis, & moderate uiuere uolebat, non indulgere delitijs. Quid Theseus eius discipulus? An non rex erat Atheniensium omnium, ac filius etiam, ut ferunt, Neptuni? sua certe tempestate fortissimus? Attamen ille quoq; uoluit sine calceis esse, ac nudus ingredi, barbam'q; & comam nutrire placuit ei, nec ei tamen solum, sed omnibus etiam ueteribus placuit, nempe meliores erant, quàm nos, atq; adeo ne sustinuisset quidem eorum quisquam aliquid huiusmodi, nihilo profecto magis, quàm leo quispiam sese tonderi. Siquidem carnis mollitiem, ac leuorem decere mulieres existimabant. ipsi uero sicuti erant, ita uideri quoq; uiri uolebant. ac barbam quidem cultum uiri ducebant, quemadmodum in equis iubam, in leonibus barbam, quibus deus splendoris quandam, atq; ornamenti uenustatem dedit, sic & uiris barbam

adiunxit. Illos igitur ego æmulor, ueteres inquam illos imitari uolo, huius uero tempestatis homines non æmulor mirabilis huius felicitatis nomine. Quam in epulis & uestibus habent, dum poliunt, ac leuigant singulas corporis partes, ac ne secretiorum quidem ullam, ita ut instituit natura, dimittentes. At mihi certe pedes opto, ut nihil equinis differant, quales Chironis fuisse ferunt. Tum ut ipse stromatis non egeam more leonum, nec cibo egeam magis exquisito quàm canes. Contingat præterea mihi, ut terra quæuis mihi per se pro cubili sufficiat. Domum uero ut mundum hunc existimem. Alimenta demum ut ea deligam, quæ facillime comparari possint. Aurum uero, argentumq́; ne desyderem unquam, neq; ego, neq; meorum amicorum quisquam. Omnia nanq; mala inter homines ex horum cupiditate nascuntur, & seditiones, & bella, & insidiæ, & cædes. Hæc omnia fontem habent plus habendi cupidinem. At hæc à nobis abscedat procul. neq; unquam plus satis appetam, minus uero cum habeam, ferre æquo animo ualeam. Nostra quidem ita se habent. Plurimum profecto à uulgi sententiis ista dissentiunt. Neq; quicquam ergo mirandum est, si ab his differimus habitu, à quibus tantum differimus instituto. Sed te demiror, quonam pacto, cum suam quandam citharœdo uestem tribuas, cultumq́; atq; adeo tibicini suum, & tragœdo suum, bono uiro cultum, uestemq́; propriam nullam existimas, sed eandem ei cum uulgo habendam censes. idq́; cum uulgus malum sit.

Quod si bonorum cultus proprius debet esse ullus, quinam deceat magis quàm hic meus, qui maxime luxuriosis pudendus sit? quem'q; illi maxime auersentur? Cultus ergo meus huiusmodi est, squalidum esse, hirsutum esse, tritum pallium indui, comam producere, ac sine calceis ingredi. Vester uero cinædorum ornatui simillimus est, nec dignoscere uos quisquam ab illis possit, neq; colore uestium, neque molliciae, neq; camisiarum numero, neq; lacernis, neq; calceis, neq; capillorum cura, neque odore. Nam & redoletis ut illi, iam præsertim uos, qui estis feliciſsimi. Et quidem quid faceas, cum uir eundem cum cinædis odorem oleat? Etenim in ferendis laboribus nihil illis præstatis. Voluptatibus uero nihilo minus, quàm illi superamini, eadem comeditis, eodem modo dormitis, atq; inceditis. Immo uero incedere non uultis, sed gestari potius, tanquam sarcinæ, alij ab hominibus, alij uero à iumentis. At me pedes ipsi gestant quocunque sit opus, Egoq; & frigus tolerare sufficio, & calorem pati, eaq;, quæ dij obtulerint, minime moleste ferre, ideo uidelicet, quia miser sum. Vos uero propter hác felicitatem nulla estis fortuna contenti, sed omnium pœnitet, ac præsentia ferre non potestis, absentia desyderatis, hyeme quidem optantes æstatem, æstate rursus hyemem, atq; in calore frigus, in frigore uiciſsim calorem, quemadmodum ægrotantes, morosi semper, & queruli, quod in illis quidem faciat morbus, in uobis uero mores. Atq; hæc ita cum sint, iam nos in uitam uestram tradu

cere æquum censetis, nostramq́; corrumpere, cum sæpe male consulta sint, quæ facitis, ipsiq́; sitis in uestris ipsorum negotijs minime circunspecti, nihilq; eorum iudicio, ac ratione, sed consuetudine cupiditatis faciatis. Quamobrem nihil profecto differtis uos ab iis, qui torrente feruntur. Illi quippe quocunq; fluxus intenderit, eò rapiuntur, & uos itidem quocunque libidines. At similiter quidem uobiscum agitur, ut cum quodã, qui equum insanum ascenderat. Equus igitur uirum corripiens abstulit. Hic uero amplius iam desilire equo currente non poterat. Quidam uero cum occurrisset ei, rogauit quonam tenderet. hic respondit, quocunque huic uidetur, equum demonstrans. Quod si uos quisquam roget, quò feramini, si uerum uultis dicere, dicetis in uniuersum quidem quocunque uideatur affectibus, sigillatim uero, interdum quocunq; uoluptati, interdum quocunq; ambitioni, interdum rursus quò lucri studio. Quin interdum ira, interdum metus, interdum aliud quippiam huiusmodi uos auferre uidetur. Neq; enim unum dũtaxat equum uos, sed multos insilientes, nunc hũc, nunc illum, furiosos quidẽ omnes, auehimini. Auferunt ergo uos in barathrum, ac prærupta. Vos tamen prius quàm cadatis, casuros uos esse nescitis, at hoc detritum pallium, quod uos ridetis, comaq; habitusq́; meus tantam habet uim, ut uitam mihi quietam præbeat, utq́; agam quicquid uolo, uerserq́; cum quibus uolo. Nempe ex indoctis, atque ineruditis hominibus nemo me adire uoluerit, ob

hunc habitum. At molles etiam qui sunt, adhuc admodum procul declinant. Congrediuntur uero scitissimi, atque modestissimi, & qui uirtutem cupiunt, hi potissimum congrediũtur mecum, horum ego consuetudine delector. Eorum uero fores, qui homines uocantur, non obseruo, tum coronas aureas, ac purpuram pro fastu habeo, atque homines ipsos derideo. At ut cultum hunc intelligas, non bonos modo uiros, sed ipsos etiam deos decere, atq; eum deinde si libet, irrideas, deorum statuas consydera, utri uideantur tibi'ne an mihi similiores, neq; Graecorum solum, sed Barbarorum etiam templa circunspicias, utrum ipsi dii, ut ego, comati, barbatiq; sunt, an quemadmodum uos, rasi finguntur, atque pinguntur? quin plurima etiam sine tunicis conspicies, ut me nunc esse uides. Quo pacto igitur audeas posthac hunc habitum uitio dare, cum deos etiam decere uideatur?

MENIPPVS, SIVE NECROMANTIA LVCIANI THOMA MORO INTERPRETE. INTERLOCVTORES, MENIPPVS, PHILONIDES.

Menippus.

Salue atriū domusq; uestiblū meæ,
Vt te lubens aspicio luci redditus.

Philonides. Num nam hic Menippus est canis ille? Non hercle alius, nisi ego forte ad Menippos omnes hallucinor. At quid sibi uult habitus huius insolentia? Claua, lyra, leonis exuuiæ. Adeundus tamen est. Salue Menippe. Vnde nobis aduenisti? diu est, quod in urbe non uidimus. Menippus.

Adsum reuersus mortuorum è latibulis,
Foribusq; tristium tenebrarum nigris,
Manes ubi inferi manent superis procul.

Philonides. O Hercules clàm nobis Menippus uita functus est, reuixitq; denuo? Menippus.

Non, sed me adhuc uiuum recepit tartarus.

Philonides. Quænam tibi causa fuit nouæ huius, atq; incredibilis uiæ? Menippus.

Iuuenta me incitauit, atq; audacia
Quam pro iuuenta haud paululum impotentior.

Phi. Siste ó beate Tragice, & ab iambis descendens sic potius simpliciter eloquere, quænā hæc uestis, quæ causa tibi itineris inferni fuit, cum alioquin neq; iucunda, neq; delectabilis sit uia. Me.

" Res dilectæ grauis me infernas egit ad umbras,
" Consulerem manes ut uatis Tiresiai.

Philonides. Atqui deliras, alioqui non hoc pacto caneres apud amicos consarcinatis uersibus. Menippus. Ne mireris amice, nuper enim cum Euripide, atq; Homero uersatus, nescio quo pacto uersibus sic impletus sum, ut numeri mihi in os sua sponte confluant. Verum dic mihi quo pacto res humanæ hic se habent in terris? & quidnam in urbe agitur? Philonides. Nihil noui, sed, quemadmodum prius actitabant, rapiunt, peierant, fœnerantur, usuras colligunt. Menippus. O miseri atque infelices. Nesciunt enim qualia de nostris rebus nuper apud inferos decreta sunt, qualesq; sorte iacti sunt in diuites istos calculi, per quos Cerberum nullo pacto poterunt effugere. Philonides. Quid ais? Noui'ne aliquid apud inferos nostris de rebus decretum est? Menippus. Per Iouem, et quidem multa, uerum prodere non licet, neq; arcana quæ sunt reuelare, nequis forte nos apud Rhadamanthum impietatis accuset. Philonides. Nequaquam Menippe per Iouem, ne amico sermonem hunc inuideas. Nam apud hominem tacendi gnarum, & initiatum præterea sacris edisseres. Menippus. Dura profecto iubes, & neutiquam tuta, uerum tui gratia tamen audendum est. Decretum est ergo, diuites istos, ac pecuniosos aurum tanquam Danaën seruantes abstrusum. Philonides. Ne prius o' beate quæ sunt decreta dixeris, quàm ea percurras omnia, quæ abs te audire libentissime ue

lim. Quæ uidelicet descensus causa fuerit, qs itineris dux, deinde ex ordine, & quæ illic uideris, et quæ audieris omnia. Verisimile est enim te, cum res pulchras uidendi curiosus sis eorum, quæ uisu, aut auditu digna uidebantur, nihil omnino præter misisse. ME. Parendum etiam in his tibi est. Nam quid facias, urgente amico? Ego igitur, cum adhuc puer essem, audiremq; Homerum, atq; Hesiodum, seditiones ac bella canentes, non semideorum modo, sed ipsorum etiam deorum adulteria quoq;, uiolentias, rapinas, supplicia, patrum expulsiones, & fratrum & sororum nuptias, hæc mehercle omnia bona, pulchraq; putabam, & studiose erga ea afficiebar. Postquam uero in uirilem iam ætatem peruenirem, hic leges rursus iubentes audio poëtis apprime contraria, neque uidelicet adulteria committere, neq; seditiones mouere, neq; rapinas exercere. Hic igitur hæsitabundus constiti, incertus omnino quo me pacto gererem. Neq; enim deos unquam putaui mœchaturos, aut seditiones inuicem fuisse moturos, nisi de his rebus perinde ac bonis iudicassent. Neq; rursus legumlatores his aduersa iussuros, nisi id conducere existimarent. Quoniam igitur in dubio eram, uisum est mihi philosophos istos adire, atq; his me in manus dedere, rogareq; uti me, utcunq; liberet, uterentur, uitæq; uiam aliquam simplicem, ac certam ostenderent. Hæc igitur mecũ reputans ad eos uenio, imprudens profecto, quod me ex fumo (ut aiunt) in flãmam conijcerẽ. Apud enim hos maxime diligenter obseruans summã re-

peri ignorantiam, omniáq; magis incerta, adeo ut præ his ilico mihi uel idiotarum uita iam aurea ui deretur. Alius etenim soli me iussit uoluptati studere, atq; ad eum scopum uniuersum uitæ cursum dirigere. In eo ipsam sitam esse felicitatem. Alius rursus omnino laborare, corpusq; siti, uigilijs, ac squalore subigere, misere semper adfectum, contu melijsq; obnoxium assidue, Hesiodi sedulo inculcans celebria illa de uirtute carmina, & sudorem uidelicet, et accliuem in uerticem montis ascensum. Alius contemnere iubet pecunias, earumq; possessio nem indifferentem putare. Alius contra bonas ipsas etiam diuitias esse pronuntiat. De mundo uero quid dicam? de quo ideas incorporeas substantias, athomos, et inane, ac talem quandam pugnãtium inuicem nominum turbam in dies audiebã, & quod absurdorum omnium maxime fuit absur dum, de contrarijs unusquisq; cum diceret, inuin cibiles admodum rationes, ac persuasibiles adfere bat, ut nec ei, qui calidum, nec ei, qui frigidum idẽ prorsus esse contenderent, contra quicquam hiscere potuerim. atq; id cum tamen manifeste cognoscerẽ, fieri nunq̃ posse, ut eadem res calida, simulq; frigida sit. Prorsum igitur tale quiddam mihi accidebat, quale solet dormitantibus, ut interdum capite annuerem, interdum contra abnuerem. Præterea, quod multo erat istis absurdius, uitam eorum dili genter obseruans, comperi eam cum ipsorum uerbis, præceptisq; summopere pugnare. Eos enim, q̃ sper nendum censebant pecuniam, auidissime conspexi

colligendis diuitijs inhiare, de fœnore litigantes, pro mercede docentes. Omnia deniq; numorum gratia tolerantes. Ii uero, qui gloriam uerbis aspernabantur, omnem uitæ suæ rationem in gloriam referebant. Voluptatem rursus omnes fermè palàm incessebant. clanculum uero ad eam solam libenter confluebant. Ergo hac quoq; spe frustratus magis adhuc ægre, molesteq; tuli. Aliquantulum tamen inde memet consolabar, quod unà cum multis et sapientibus, & celeberrimis uiris ipse, insipiensq; essem, atq; uere adhuc ignarus oberrarem. Peruigilanti mihi tandem, atq; hisce de rebus mecum cogitanti, uenit in mentem, ut Babylonē profectus magorum aliquem ex Zoroastri discipulis, ac successoribus conuenirem, audieram siquidem eos inferni portas carminibus quibusdam, ac mysterijs aperire, & quem libuerit illuc tutò deducere, ac rursus inde reducere. Optime ergo me facturum putaui, si cum horum quopiam de descensu paciscens Tyresiam Boetium consulerem, ab eoq; pdiscerem (quippe qui uates fuerit, & sapiens) quæ uita sit optima, quamq; sapientissimus quisq; potissimum elegerit. Ac statim quidem exiliens quàm poteram celerrime Babylonem uersus recta contendi. Quò cum uenio, diuersor apud Chaldæorum quendam hominem certe sapientem, atq; arte mirabilem, coma quidem canum, admodumq; promissa barba uenerabilem. Nomen autem illi fuit Mithrobarzanes. Orans igitur, obsecransq; uix exoraui, ut quauis mercede uellet, in illam me uiam deduceret. at tandem

homo me suscipiens primum quidem dies nouem ac uiginti cum luna simul incipiēs abluit ad Euphratem, mane Solem orientem uersus perducens, ac sermonem quempiam longum mussitans, quem non admodum exaudiebam. Nam (quod in certamine praecones inepti solent) uolubile quiddam, atque incertum proferebat, nisi quod quosdam uisus est inuocare daemones. Post illam igitur incantationem ter mihi in uultum spuēs deducit rursus, oculos nusquam in obuium quenquam deflectens. Et cibus quidem nobis glandēs erant, potus autem lac, atq; mulsum, et Choaspi lympha. lectus uero in herba sub dio fuit. At postquam iam praeparati satis hac diaeta sumus, medio noctis silentio ad Tigredem me fluuium ducens, purgauit simulatq; abstersit, faceq; lustrauit, ac squilla, tum pluribus itidem alijs, & magicum simul illud carmen submurmurans, deinde totum me iam incantās, ac ne aspectris laederer circumiens reducit domum, ita ut eram reciprocantem ac reliquum iam nauigationi dedimus. Ipse igitur magicam quandam uestem induit, Medorum uesti ut plurimum similem, ac me quidem iis, quae uides, ornauit claua uidelicet, ac leonis exuuijs, atq; insuper lyra. Iussit praeterea ut nomen, siquis me roget, Menippum quidem ne dicerem, sed Herculem, Vlyssem, aut Orpheum. Philo. Quid ita ó Menippe? neq; enim causam aut habitus, aut nominis intelligo. Me. Atqui perspicuum id quidem est, ac neutiquam arcanum. Nā ii, qui ante nos ad inferos olim uiui descenderant, putauit,

si me his assimularet, fore ut facilius Aeaci custodias fallerem, atq; nullo prohibente transirem, ut pote notior tragico admodum illo cultu emissus.
Iam igitur dies apparuit, cum nos flumen ingressi in recessum incumbimus. Parata siquidem ab illo fuerant. Cymba, sacrificia, mulsa, & in id mysterium deniq; quibuscunq; opus erat. Hæc postquã ergo quæ prompta erant imposuimus. Tum nos quoq; anxij, ac uagientium more lachrymantes ingredimur, atq; aliquantisper quidem in fluuio ferimur, deinde in syluam delati sumus, ac lacum quendam, in quem Euphrates conditur. Tum hoc quoq; transmisso, in regionem quandam peruenimus solam, syluosam, atq; opacam, in quam descendentes (præibat enim Mithrobarzanes) & puteum effodimus, & oues iugulamus, & foueam sanguine conspergimus. At magus interim accensam facem tenens, haud amplius iam summisso murmure, sed uoce quàm poterat maxima clamitans, dæmones simul omnes conuocat, Pœnas, Erynnes, Hecaten, nocturnam, excelsamq; Proserpinam, simulq; polysyllaba quædam nomina barbara, atq; ignota cõmiscet. Statim ergo tremere omnia, et rimas ex carmine solum ducere, ac porrò Cerberi latratus audiri, & iam res planè tristis, ac mœsta fuit. Ac protinus quidem inferorum patebant plurima, lacus, pyriphlegethon, ac Plutonis regia. Tum per illum descendentes hiatum Rhadamanthum propémodum metu, reperimus extinctum. Ac Cerberus primum quidem latrabat, commouitq; sese. At cũ

ego lyram celeberrime correptam pulsassem, canis statim sopitus obdormit, deinde posteaquam ad lacum uenimus, tranare ferè non licuit. Iam enim onustum erat nauigium, & eiulatu certe plenum. Vulnerati quippe in ea nauigabant omnes hic femur, ille caput, alius alio quopiã membro luxatus. usqueadeo, ut mihi certe ex bello quopiam adesse uiderentur. At optimus Charon cum leonis uideret exuuias, esse me ratus Herculem recepit, transq; uexit libens, tum exeuntibus quoq; nobis monstrauit semitam. Sed quoniam iam eramus in tenebris, præcedit quidem Mithrobarzanes, ego autem à tergo continuus illi comes adhæreo, quoad in pratum quoddam uenimus, maximum, asphodelo consitũ, ubi circunfusæ undiq; mortuorum stridulæ nos sequuntur umbræ. Tum paulo procedentes longius ad ipsum Minois tribunal accessimus. Erat ipse q. dem in solio forte quodam sublimi sedens. Astabant autem illi Pœnæ, Tortores, mali genij, furiæ. Ex altera parte plurimi quidam adducti sunt ex ordine longa fune uincti, dicebantur autem adulteri, lenones, mœchi, homicidæ, adulatores, sycophantæ, ac talis hominum turba quiduis in uita patrantium. Seorsum autem diuites, ac fœneratores prodibant pallidi, uentricosi, ac podagrici, quorũ quisq; trabe uinctus erat. ferri pondere duorum talentorum imposito. Nos igitur astantes, & quæ fiunt omnia conspicamus, & quæ dicuntur auscultamus. Accusant autem noui quidam, atq; admirabiles rhetores. Phi. Quinam ergo ij per Iouem

sunt, ac ne istuc quidem te pigeat dicere. ME. Vmbras'ne unquam istas nosti, quas opposita soli reddunt corpora? PHI. Quid ni. ME. Hæ nos igitur, cum primũ functi uita sumus, accusant, testantur, atq; redarguunt quicquid in uita peccauimus, & sanè quædam ex his dignæ admodum fide uidentur, utpote nobiscum uersatæ semper, nostris'q; nusquã digressæ corporibus. Minos igitur curiosè quęlibet examinans impiorum, relegabat in cœtum, pœnas ibi sceleribus suis dignas luiturum. In hos præcipue tamen incenditur, quos opes dũ uiuerent, ac dignitates inflauerant, qui'q; adorari se ferè expectabant, nimirũ perituram eorũ superbiam. fastum'q; detestatus, quippe q non meminissent, mortales ipsi cum sint, sese bona quoq; mortalia consecutos. At nunc splendida illa exuti oĩa, diuitias inquam, genus, munia, nudi, ac uultu demisso steterunt tanq̃ somniũ quoddã humanam hãc felicitatem recogitantes, adeo ut hæc dum conspicarer nimis q̃ delectatus fuerim. Et siquem eorũ forte agnoueram, accessi, atq; in aurem silenter admonui, qualis in uita fuerat, quantopere'q; fuerat inflatus, tum cum plurimi mane fores eius obsidentes, pulsi interim, exclusi'q; à famulis illius expectabant egressum. At ipse uix tandem illis exoriens puniceus, aureus, aut uersicolor, felices, ac beatos se facturum salutantes putabat, si pectus dextrã'ue porrigens permitteret osculandam. Illi uero audientes ista moleste ferebant. At Minos quiddam etiam iudicauit in gratiam. Quippe Dionysium

Siciliæ tyrannum multis, & atrocibus criminibus, & à Dyone accusatum, & graui stoicorum testimonio conuictum, Cyreneus Aristippus interueniens (nam illum ualde suscipiunt inferi, eiusq; plurimum ibi ualet authoritas) fermè iam Chimæræ alligatum absoluit à pœna, asserens illum eruditorum nonnullos olim iuuisse pecunia. Tum nos à tribunali discedentes ad supplicij locum peruenimus. Vbi ó amice & multa, & miseranda audire simul ac spectare licuisset. Nam semel & flagorum sonus auditur, & eiulatus hominum in igne flagrantium, tum rotæ, & tormenta, cathenæ, Cerberus lacerat, Chimæra dilaniat, cruciantur'q; pariter omnes, captiui, Reges, præfecti, pauperes, mendici, diuites, & iam scelerum omnes pœnitebat. Et quosdam quidem eorũ dum intuemur, agnouimus, uidelicet qui nuper è uita decesserant. At hi se pudentes tum occulebant, nostro'q; subtrahebant aspectui, aut si nos aliquando respiciebant, id seruiliter admodum, abiecte'q; faciebant, atq; hi quidem quàm olim putas onerosi, fastosi'q; in uita? At pauperibus malorum dimidium remittebatur, et cum interquieuissent, denuo repetebantur ad pœnam. Sed illa quoq;, quæ fabulis ferũtur, aspexi, Ixionẽ, Sisyphum, Phrygium'q; grauiter affectum Tantalum genitum'q; terra Tityum, dij boni quantum? Integrum stratus agrum occupabat. Hos tandẽ prætereuntes in campum uenimus Acherusium, ubi semideos, heroidas'q; reperimus, atque aliam simul mortuorum turbam in gentes, tribus'q; dispositam,

alios quidem

alios quidem uetulos quosdam, ac maracidos, atque (ut Homerus ait) euanidos, alios uero iuueniles, & integros, & hos potissimum ob illam condiendi efficaciam Aegyptios, uerum dignoscere quem libet haud procliue fuit, adeo nudatis ossibus, oēs erant inuicem simillimi, nisi quod uix tandem eos diu intendentes agnouimus. Quippe conferti considebant, obscuri, atq; ignobiles, nullumq; seruantes amplius pristinæ formæ uestigium. Cum igitur multi simul ossei consisterent, inuicem omnino similes, qui terrificum quiddam per cauos oculorum orbes transpicerent, dentesq; nudos ostenderent, hæsitabam certe mecum quonam signo Thersitem à Nireo illo formoso discernerem, aut mendicum Irũ à Pheacum rege, aut Pyrriam coquum ab Agamemnone. Quippe quibus iam nihil ueteris permansit indicij, sed ossa fuerunt inter se similia, incognibilia nullis inscripta titulis, nulliq; usquam dignoscenda. Hæc igitur spectanti mihi, persimilis hominum uita pompæ cuipiam longæ uidebatur, cui præsit, ac disponat quæq; fortuna ex ijs, qui pompam agunt, diuersos, uariosq; cuiq; habitus accommodans. Alium siquidem Fortuna deligens regijs ornat insignibus, & tiaram imponens, & satellites addens, & caput diademate coronans. Alium serui rursus ornatum induit, hunc formosum effigiat, hunc deformem, atque deridiculum fingit. Nam omnigenum, ut opinor, debet esse spectaculum. Quin habitus quorundam plerunque in media quoq; pompa demutat, neque perpetuo

eodem ſinit ordine, cultuq́; progredi, quo prodierant. Sed ornatu commutato, Crœſum quidem coëgit ſerui, captiuiq́; ueſtes induere. Meandrium autem olim inter ſeruos incedentem, Polycratis uiciſſim ornat tyrannide. Et aliquantiſper quidem eo cultu permittit uti, uerum ubi iam pompæ tempus præterijt, apparatum quiſq; reſtituens, & cum corpore ſimul exutus amictu, qualis ante fuit efficitur, nihilo à uicino differens. Quidam tamen ob inſcitiam, cum ſuos fortuna cultus exigit, ægre ferunt, atq; indignantur tanquam proprijs quibuſdam bonis priuati, ac non potius alienis, quibus pauliſper utebantur, exuti. Quin in ſcena quoque uidiſſe te plerunque puto hiſtriones iſtos tragicos, qui, prout fabulæ ratio poſcit, modo Creontes, modo Priami fiunt, aut Agamẽnones, Idemq́; (ſi ſors tulerit) pauloante tam grauiter Cecropis, aut Erechthei formam imitatus, paulo poſtea ſeruus (poëta iubente) progreditur. At cum fabulæ iam finis affuerit, quiſque auratas illas ueſtes exutus perſonam deponens, & ab altis illis crepidis deſcendens, pauper atque humilis obambulat, haud amplius Agamemnon ille Atreo prognatus, aut Creon Menecæi filius. Sed Polus filius Chariclei Sunienſis, aut Satyrus filius Theogitonis Marathonius. Sic ſe mortalium res habent, quemadmodum mihi tum ſpectanti uidebatur. Philonides. Dic mihi Menippe, iſti, qui magnificos, altoſq́; tumulos habent ſuper terram, & columnas, imagines, titulos, nihilo'ne ſunt apud inferos plebeis

quibuslibet umbris honoratiores? Menippus. Nugaris tu quidem, nam si uidisses Mausolum, Carem illum dico pyramide celebrem, sat scio, nunquam ridere desiisses, ita in antrum quoddam abstrusum despectim abiectus est, in reliqua mortuorum turba delitescens. Hoc tantum commodi mihi uidetur ex monimento referre, quod imposito tanto pondere laborat magis, & premitur. Nam cum Aeacus ó amice locum cuiq; metitur, dat autem cui plurimum, haud amplius pedem, necesse est eo iacere contentum, seséq; ad loci modum contrahere. At uehementius multo risisses, opinor, si reges hosce nostros, Satrapasq; uidisses, apud eos mendicantes, & aut salsamenta uendentes, aut primas ipsas literas, urgente inopia, profitentes, & quemadmodum contumelijs à quouis afficiantur, atque in faciem cædantur, perinde atque uilissima mancipia. Itaq; Philippum Macedonem conspicatus, continere me certe non potui. Ostensus est mihi in angulo quodam, detritos calceos mercede resarciens. Quin alios præterea multos erat uidere mendicantes in triuijs, Xerxes uidelicet Darios, ac Polycrates. Philonides. Admiranda narras ista de regibus, penéq; incredibilia. Socrates autem quid facit? ac Diogenes, & siquis est sapientium alius? Menippus. Socrates profecto etiam ibi obuersatur, omnesq; redarguit. Versantur autem cum illo Palamedes, Vlysses, & Nestor, & quisquis est alius inter defunctos garrulus. Inflantur autem illi etiãnum, atq; intumescũt exhausto ueneno crura.

At optimus Diogenes Sardanapalo uicinus Aßyrio, Midæq; Phrygio, atque alijs item pluribus ex istorum sumptuosorũ numero manet, quos cum eiulantes audit, ueteris fortunæ magnitudinem recogitantes & ridet, & delectatur, ac supinus cubans, ut plurimum cantat, aspera nimis, atq; iniucunda uoce illorum eiulatus obscurans, adeo ut id ægreferentes, nec Diogenem ferre ualentes, de mutanda sede deliberent. Philonides. De his iam satis quidem. Cæterum quodnam illud decretum est, quod initio dixeras aduersus diuites esse sancitum? Menippus. Bene admones. Nescio enim quo pacto cum hac de re dicere proposuissem, ab instituto sermone procul aberraui. Dum igitur ibi uersabar, magistratus concionem aduocauerunt, his uidelicet de rebus, quæ in commune conducerent. Conspiciens ergo multos concurrere, me quoq; cum illis simul immiscens, unus de numero eorum, qui in concione aderant, efficior. Agitata sunt igitur & alia multa. Postremo uero de diuitibus negotium, in quos posteaquam plurima fuissent obiecta, uiolentia, superbia, fastus, iniuriæ, assurgens tandem ex populo Primas quidam huiusmodi decretum legit. Quoniam (inquit) multa diuites perpetrant in uita, rapientes, ac uim inferentes, inopesq; omnimodo despectui habentes, Curiæ, populoq; uisum est, ut cum functi uita fuerint, corpora quidem eorũ pœnas cum alijs sceleratorum corporibus luant, animæ uero sursum remißæ in uitam, in Asinos demigrent. donec in tali rerum statu quinquies

ac uicies decem annorum millia transegerint, asini semper ex asinis renati, onera ferentes, atq; à pauperibus agitati. Dein ut liceat illis è uita excedere. Hanc sententiam dixit Caluarius, patre Aridello, patria Manicensis, tribu stigyana. Hac igitur lege recitata, approbauerunt principes, sciuit plebs, adfremuit Proserpina, allatrauit Cerberus. sic enim rata, quæ inferi statuunt, authenticáq; fiunt. Quæ igitur in concione agebantur, erant huiusmodi. Tum ego statim, cuius gratia ueneram, Tyresiam adeo, atque illi re, uti erat, ordine narrata, supplicaui ut mihi diceret quodnam optimum uitæ genus putaret. hic uero subridens (Est autem seniculus quispiam cæcus, pallidus, uoce gracili) ó fili inquit causam tuæ perplexitatis scio, à sapientibus istis profectam, haud quaquam idem inuicem ijsdem de rebus sentientibus, uerum haud fas est, id tibi proloqui, siquidem quod Rhadamanthus interdixit. Nequaquam inquam ó Patercule, sed dic amabo, neque me contemnas, qui in uita te etiam ipso cæcior oberro. Abducens ergo me procul ab alijs auferens, ad aures mihi inclinans, optima est inquit, idiotarum, priuatorumq; uita, ac prudentissima. Quamobrem ab hac uanissima sublimium consyderatione desistens. Mitte principia semper, ac fines inquirere, & uafros hosce syllogismos despuens, atque id genus omnia, nugas æstimans, hoc solum in tota uita persequere, ut præsentibus bene compositis minime curiosus, nulla re solicitus, quamplurimum potes hilaris ui

tam, ridens'q; traducas. Hæc cum dixisset, rursus asphodelorum in pratum sese corripuit. Ego igitur (nam & nunc uesper erat) age inquam ó Mithrobarzane, quid cunctamur? ac non hinc rursus abimus in uitam? Ad hæc ille, confide inquit, ó Menippe, breuem quippe, facilem'q; tibi monstrabo semitam, & me protinus abducens in regionem quandam magis priore tenebricosam, manu procul ostendens subobscurum, tenue'q;, ac ueluti per rimam influens lumen. Illud inquit, Torphoni templum est, atque illac ad inferos è Bœotia descenditur, hac ascendas, atque ilico fueris in Græcia. Ego igitur hoc sermone gauisus, salutato mago difficile admodum ꝑ angustas antri fauces subrepēs, nescio quo pacto, in Lebadiam perueni.

LVCIANI PHILOPSEVDES, SIVE Incredulus ab eodem Thoma Moro in latinam linguam traductus. Interlocutores, Tychiades, & Philocles.

Tychiades.

P

Otes mihi Philocles dicere, quidnam id tandem sit, quod multos in mentiendi cupiditatem adducat, ut pariter gaudeant, cum & ipsi nihil sani loquuntur, & his qui talia narrant, maxime animum intendant. Philocles. Multa Tychiade sunt, quæ nonnullos mortales mentiri compellunt, quia in rem uident conducere. Tychiades. Nihil ad rem hæc (ut aiunt) neq; enim de iis rogabam, qui, cum usus postulat, mentiuntur. uenia nimirum hi, immo laude pleriq; eorum digni sunt, quicunque uel hostes fefellerunt, uel ad salutem tali quopiam pharmaco usi sunt in necessitatibus. Cuiusmodi multa Vlysses etiam fecit, ut & uitam suam, & sociorum reditum redimeret. Sed de illis uir optime dico, qui nulla necessitate mendacium ipsum ueritati longe anteponunt. ipsa re uidelicet delectati, atque in ea sine ulla idonea occasione uersati. Isti ergo scire cupio cuius commodi gratia istud agunt. Philocles. An alicubi tales aliquos iam deprehendisti, quibus hæc insita sit mentiendi libido? Tychiades. Et quidem admodum multi sunt

huiusmodi. Philocles. Quid aliud ergo in causa sit, quod mentiuntur, nisi dementia? Siquidem rem pessimam, optimi loco præoptant. Tychiades. Hoc nihil est. Nam ego tibi multos ostenderim ad cætera prudentes, ac sapientia mirabili, nescio tamen quo pacto captos hoc malo, mendaciíq; studio sos, adeo ut ego certe moleste feram, quod uiri tales, omnibus cæteris in rebus optimi, gaudent tamen & se, & eos, in quos inciderint, fallere. Nam ueteres illi, id quod tibi notius est, quàm mihi, Herodotus, Ctesiasq; Cnidius, atque his superiores, denique Homerus ipse uiri celebres, mendaciis etiam scriptis utebantur, ut non solum eos fallerent, à quibus tunc audiebantur, uerum usque ad nos etiam mendacium per manus traditum perueniret in pulcherrimis uersibus, metrisq; seruatum. Me ergo sæpe illorum uersuum nomine subiit pudor, siquando cœli sectionem, ac Promethei uincula recensent, gigantumq; rebellionem, atque omnem illam de inferis tragœdiam. Et quo pacto ob amorem Iupiter in Taurum, & cygnum uersus sit, & quemadmodum ex muliere quispiam in auiculam, ursamúe mutatus sit. Pegasos præterea, Chimærasq;, & Gorgonas, ac Cyclopas, atq; id genus omnia, admodum absurdas, monstrosasq; fabulas, & quæ mentes afficere puerorum queant, qui laruam adhuc, lamiamq; metuunt, quanquam poëticæ sint fortasse tolerabilia. At urbes iam, gentesq; totas una uoce, ac publicitus mentiri, an non hoc ridiculum? Veluti

cum Cretenses sepulchrum Iouis ostendere non pudet. Athenienses Erichthonium editum è terra ferunt, primosq; illos homines in Attica olerum more è terra emersisse. Hi tamen multo uerecundiores quàm Thebani, qui ex serpentis dentibus satiuos quosdam progerminasse narrant. quod siquis hæc, cum sint ridicula, uera esse non credat, sed ea prudenter examinans Chorœbi cuiuspiam, aut Margitæ existimet esse, siquis aut Triptolemum credat in alatis draconibus per aërem uectum esse, aut Pana quendam ex Arcadia in Marathonem uenisse auxilio, uel Orithyiam à Borea raptam esse, impius nimirum hic, atq; insanus uideatur eis, q̄p pe q̄ tam manifesta, ueráq; non credat, usqueadeo obtinet mendacium. Phi. At poëtis Tychiade, urbibusq; fuerit fortassis ignoscendum. Nam illi delectationem illā, quæ ex fabula proficiscitur, ut quæ maxima sit illecebra, poëmatibus suis immiscent, qua potissimum erga auditores opus habēt. Athenienses uero, Thebaniq;, & siqui sunt alij, patriæ suæ plus maiestatis ex huiusmodi figmentis, conciliant, quod siquis fabulas auferat è Græcia, nihil obstiterit, quo minus earum narratores fame intereant, quando iam nemo futurus sit hospitum, qui uerum uel gratis audire uelit. At siqui nulla tali causa, gaudent tamen mendacio, hi omnino ridiculi merito uideantur. Tychi. Recte dicis. Nā ego protinus ab Eucrate illo cælebri uenio, ubi multa incredibilia, ac fabulosa cum audissem, immo uero medio in sermone, discessi, non ferens narrationem

tam supra fidem, sed me uelut furiæ quædam abegerunt, dum monstrosa multa, atq; absurda referrent. Phi. Atqui Tychiade, uir grauis Eucrates est, et nemo certe crediderit illum tam promissa barba uirum sexagenarium, & qui præterea sit plurimum in philosophia uersatus, sustinuisse, ut alium quenquã audiret se præsente mentientem, nedum ut ipse tale quicquam audeat. Tychia. At nescis amice qualia referebat. Tum ea q̃ constanter asserebat, præterea quàm sancte in plerisq; iurabat, admotis etiam filijs adeo, ut ego, cum eum respicerem, uaria mecum cogitarem, interdum quidem illum insanire, neq; animo constare, interdum uero ita cogitabam, fugisse me, quod impostor esset. ac tantum temporis sub leonis pelle ridiculã quãdam simiam circuntulisset, adeo absurda narrabat. Phi. Quænam illa (per lares) sunt Tychiade. Nam cupio cognoscere quamnam præstigiaturam sub tam longa barba occuluerit. Tychia. Solebã quidem etiam aliâs Philocles aliquoties eũ interuisere, siquando uidelicet multo otio abundarẽ. Hodie uero, cum opus esset mihi conuento Leõticho (Est autem, ut scis, amicus mihi) edoctus à puero, eum se ad Eucratem mane contulisse, ut eũ morbi inspiciendi causa uiseret, amborum nomine, nempe ut & Leontichum conuenirem, & Eucratem uiderem (ignorauerám autem quod ægrotaret) ad eum prouenio. At Leontichum, ibi iã non inuenio. Nam paulo ante, ut dicebant, exiuerat, alios uero confertos reperio, in quibus erat & Cleo

demus peripateticus, et Dinomachus Stoicus, et Ion, nosti uirum, illum dico, qui ex platonica doctrina magnam sui admirationem expectat, ut qui solus mentem uiri deprehenderit, q'q; eius oracula alijs quoq; possit enarrare. uides quos tibi uiros nomĩno, nimirum omni sapientia, atq; omni uirtute praeditos, utpote ipsum ex quaq; secta caput, reuerendos hercle omnes, atq; aspectu propemodum terribiles. Aderat praeterea medicus Antigonus, ut usui in morbo esset aduocatus, opinor. Et melius iã habere se uidebatur Eucrates. Ac morbus quidã ex familiaribus erat. Humor enim rursus in pedes ei descenderat. Sedere me ergo Eucrates in lecto iuxta se iussit uoce languidule remissa paululum, cum me conspiceret, quanquã interim dum ingrederer, uociferantem eum, ac uocem intendentem audieram. Tamen ego admodum curiose cauẽs ne pedes eius tangerem, ubi me uulgaribus istis uerbis purgaueram, quod eum aegrotare nesciuerim, quod ubi resciissem, curriculo uenerim, adsedi prope, et illis quidẽ sermo iam de morbo erat, et quaedã iam ante dixerant, quaedã uero etiã tunc narrabant. Praeterea medicamenta quaedam quisq; proferebat. Cleodemus igitur. Siquis ergo, inquit, sinistra manu tollens humo mustellae dentẽ, sic interfectae, ut ante dixi, in leonis pellẽ illigauerit, nuper excoriati, ac deinde circum crura posuerit, ilico sedatur dolor. Non in leonis pellem, inquit Dinomachus, ut ego audiui, sed in ceruae potius foemellae uirginis adhuc & nondum initae, & res qui-

dem magis est hoc pacto credibilis, uelox enim ceruа est, maximéq; ualet pedibus. Et leo quidem fortis est, pinguedóq; eius, ac manus dextra, piliq;, qui recti è barba prominent, magnam uim obtinent. Siquis uti nouerit, cum proprio cuiq; carmine, at pedum curam nunume pollicentur. Et ipse quoq; (inquit) Cleodemus olim sic putabam ceruina pelle utendum, propterea quod cerua uelox esset. At nuper uir quidam Libycus peritus profecto in rebus huiusmodi, contra, me docuit, ceruis ostendens ueloces esse leones, quippe qui eas, inquit, etiam persequendo capiunt, laudabant qui aderant tanquã recte dixisset Libycus ille. Tum ego putatis, inquã, incantamentis quibusdã sedari talia, aut foris admotis appendiculis cum intus malum grassetur? Riserunt hunc sermonem meum, et palàm in me magnam damnabant amentiam, qui apertissimas res ignorarem, & quibus nemo, qui sapiat, contradicat, quin sic se habeant. At medicus certe Antigonus delectari mihi uisus est hac rogatione mea. Iã dudum autem neglectui habitus fuerat, opinor, cum opem Eucrati ferre ex arte uellet, denuntiãs uidelicet uino ut abstineret, atq; oleribus uescеretur, & uigorem animo omnino minueret. Cleodemus ergo subridens interim, Quid ais, inquit, Tychiade? incredibile tibi uidetur esse, ut ex rebus huiuscemodi parentur quaedam apud morbos remedia? Mihi certe uidetur inquam ego, nisi naribus adeo mucosis sim, ut credã ea, quae foris applicantur, nihilq; cum iis, quae morbos excitant, intus cõ-

municant, per uerbula tamen (ut dicitis) ac præsti-
giaturam operari, & cum appenduntur, sanitates
immittere, id profecto nunquam fieri possit, nec si-
quis uel in nemei leonis pellem sedecim mustellas
integras insuerit. Ego profecto leonem ipsum è do
loribus sæpe claudicantem uidi in uniuersa suiipsi
us pelle. Nimium idiota es, inqt Dinomachus, neq;
unquam tibi curæ fuit, ut disceres quonammodo
res istiusmodi aduersus morbos cum adhibentur, cõ
ferunt, ac mihi uideris ne notissima quidem ista re
cepturus, febrium uidelicet istarum profligationes,
quæ certo quodam ambitu recurrunt, tum serpen-
tum demulsiones, ac bubonum sanationes, & cæte
ra quæcunq; anus etiam iam faciunt, quod si illa
fiunt omnia, cur tandem non putabis hæc etiam
similibus rebus fieri? Infinita congeris inquam
Dinomache, clauum'q; (ut aiunt) clauo extrudis.
Neq; enim constat ea, quæ commemoras, eiusmodi ui
fieri. Quamobrẽ nisi reddita ratione persuaseris,
primum natura fieri posse, ut febris, tumorq; uerea
tur, aut nomen aliquod diuinum, aut dictionem ali
quam barbaricam, ob id'q; ex inguine fugiat, ani
les adhuc fabulæ sunt quæcunq; retulisti. Tu mihi
uideris (inquit Dimoniachus) cum ista dicas, ne de
os quidem esse credere. Siqdem putes fieri non pos
se, ut per sacra nomina remedia morbis adferan-
tur. Hoc, inquam ego, uir optime ne dixeris, nihil
enim prohibet, quo minus, etiã si maxime dij sint,
ista tamen sint uana. Ego uero & deos colo, & me
delas eorum uideo, & leuamenta, quæ laboranti-

bus conferunt pharmacis uidelicet, atq; arte medi cæ restituentes. Itaq; Aesculapius ipse, eiusq; posteri salutaria pharmaca admouentes medebantur ægrotis, non leones, aut mustellas circunligantes. Mitte hunc, inquit Ion, At ego uobis mirabile qd dam narrabo. Eram adhuc adolescentulus, annos natus fermè quatuordecim, cum quidam ad patrē meum uenit nuntians ei Midam uitis cultorem seruum, etiam alijs in rebus robustum, atq; industrium, circa plenum iam forum à uipera morsum, iacere iam putrefacto crure. Etenim dum ligaret palmites, ac uallis circumplicaret ad repentem bestiolam, maximum ei pedis momordisse digitum. Tum illam quidem ilico aufugisse, & sese rursus in latebram condidisse. Illum uero eiulare perditum è doloribus. Hæc ergo cum nuntiarentur, iā Midam ipsum uidebamus in lectica domum è conseruis adportari, inflatum totum, liuidum, ac superficie tabefactum, uix iam spirantem. Pater ergo, cū id moleste ferret, inquit, Ego enim uirum quendam Babylonium ex Chaldæis quos uocant protinus huc adducam, qui sanabit hominem, &, ne diem narrando conteram, uenit Babylonius, ac Midam restituit, effugato ex corpore ueneno quadam incantatione, & ad pedem eius appenso uirginis defunctæ lapillo, quem è columna exciderat. Atq; istud quidem hactenus forsan mediocre fuerit. Tum Midas iam ipse sublato, in quo allatus erat, scabello, discessit in agrum. tantum potuit incantatio, & columnaris ille lapis. At idem iste Babylonius alia

præterea diuina planè fecit. Nempe in agrum profectus mane, cum pronuntiasset sacra quædam ex uetusto codice, septem nomina, sulfure, ac face lustrato loco in orbem ter obambulans, serpentes omnes inuitos exciuit, quicunq; intra eam regionem erant. Veniebant ergo tanquam ad incantationem tracti, serpentes multi, atq; aspides, & uiperæ, & cerastæ, & iaculi, phryniq;, ac physali, relinquebatur autem unus draco, annosus, prorepere, ut opinor, ob senectam non ualens, qui non fuerat audiens dicto. At magus. Non adsunt omnes inquit. Tum unum quendam ex serpentibus eum uidelicet, qui natu minimus erat, selectum legatũ mittebat ad draconem. ac paulopost uenit etiam ille. At postquam iam collecti constitissent, Babylonius in eas insibulauit. Atq; illi repẽte admodum omnes ab eius flatu incensi sunt, nobis interim admirantibus. Tum ego dic mihi inquam Ion, Serpens ille legatus, iuuenem illum dico, utrum manu perduxit draconem, qui iam (ut ais) senuerat, an ille baculum gestans innitebatur? Ludis tu quidẽ inquit Cleodemus. At ego, qui et ipse quoq; olim minus talia credebã q̃ nunc tu, putabam enim nulla ratione fieri posse, ut ea crederem, tamen cum uolantem primum conspicerem, peregrinum illum barbarum (erat autem, ut ferebant, ex Hyperboreis) credidi, ac uictus sum, cum tamen multum, diuq; repugnassem. nam quid facerem, cum eũ cernerem in aëre uolantem, atq; id interdiu ac super aquam ingredientem. atq; per medium ignem

incedentem, idq́; lente ac sensim? Tú ne inquam ego, ista uidebas, uirum Hyperboreũ uolantem, aut super aquas ambulantem, & maxime (inquit ille) carbatinis indutum, quo calceamenti genere illi potissimum utuntur. Nã minutula ista, quid attinet referre, quæcunq; fecit, quo pacto amores immiserit, ac dæmones exegerit, mortuosq́; marcidos in uitam reuocauerit, atq; Hecaten ipsam palàm conspectibus exhibuerit, Lunáq; è cælo detraxerit? Quin ego uobis referam quæ ab eo fieri conspexi in Glaucia Alexidis filio. Glaucias hic, cum patris nuper defuncti substantiam suscepisset, Chrysidem amabat Demeneti filiam, ac me quidem præceptore in disciplinas utebatur, ac nisi amor ille à studio deduxisset eum, uniuersam peripateticorum doctrinam perdidicisset, ut qui octo & decem cum esset annorum iam absoluerat analytica, tum physicam auscultationem in finem usq; percurrerat. Amore tamen uictus, mihi rem omnem significat. Ego uero, quemadmodum par erat, quippe qui præceptor eram, Hyperboreum illum magnum ad eum duco, conductum quatuor ilico minis in manum datis, oportebat enim præparari quiddam ad sacrificia, tum sedecim præterea, si Chryside potiretur. Ille uero crescẽtem obseruans Lunam. (nam tunc ut plurimum huiusmodi sacra peraguntur) fossam cum effodisset, in aperto quodam loco domus, sub dio circa mediam noctem, euocauit nobis primum quidẽ Anaxiclem Glauciæ patrem, ante septem menses uita defunctum. Succensebat autem ob amorem se-

nex, atq;

nex, atq; indignabatur. Tandem tamen ei permisit, ut amaret. Postea uero Hecaten quoq; eduxit, adferentem unà cerberum, tum Lunam detraxit multiforme quoddam spectaculum, & qđ aliâs aliud apparebat. Primum quidem muliebrem formam referebat, deinde in uaccam formosam uertebatur. Postremo uero catula uidebatur. Hyperboreus ille tandem, cum finxisset quendam è luto Cupidinem, Abi inquit, atq; huc perducas Chrysidem, ac lutum quidem protinus euolabat, paulo post autem affuit illa pulsans ostium. Tum ingressa Glauciam complectitur, eum quam insanissime deperiens, & cum eo uersata est, quoad gallos canentes audiuimus. Tū uero Luna subuolabat in cœlum, atq; Hecate subijt terram, cæteraq; spectra disparuerunt. & Chrysidem tandem emisimus circa ipsum fermè diluculū. Hæc Tychiades si conspexisses, haudquaquam amplius dubitasses, esse multa in carminibus istis cōmoda. Bene dicis inquam, ego credidissem equidem, si uidissem ea. nunc uero ignoscendum mihi puto, si qualia uos uidetis, acute perspicere nō possum. uerū tamen Chrysidem illam, quam dicis, noui mulierem planè meretricem ac facilem, nec uideo sanè cuius gratia ad illam egueritis luteo illo legato, magoq; ex Hyperboreis usq;, atq; ipsa insuper Luna, quippe quam uiginti drachmis ducere in Hyperboreos usq; potuisses. Mirifice enim sese offert ad hanc incantationem mulier. Et contrarium quiddam spectris istis habet. Nam ea quidem æris ferriue sonū si audierint, fugiunt (nam id uos prædicatis) illa

uero si argentum uspiam sonuerit, accurrit ad tinnitum. Præterea ipsum etiam magum admiror, quod cum ditissimas mulieres in amorem sui possit elicere, atque ab eis solida talenta suscipere, is tamen ob quatuor minas admodum tātilli lucelli auidus Glauciam amoris compotem fecerit. Ridicule facis inquit Ion, qui nihil credis. Ego te libenter ergo rogauerim, quid de iis respondeas, qui dæmoniacos liberant erroribus, adeo manifeste spectra illa carminibus eijcientes. Atque hæc me dicere nō opus est, uerum omnes nouerunt. Syrus ille ex Palestina, qui harum rerum artifex est, quàm multos mortales suscipiat, qui ad Lunam concidant, oculosq́; distorqueant, spumaq́; os oppleant, quos tamen erigit, ac sanos remittit, magna accepta mercede, diris eos malis liberans. Etenim cum iacentibus instet, rogaueritq́;, unde sint in corpus ingressi, ægrotus quidem ipse tacet, at dæmon uero respondet, aut lingua græca loquens, aut barbarica, aut undecunq; fuerit ipse, & quomodo, & unde intrauit in hominem. Ille uero adiurans eum, ac ni paruerit, minitans etiam, expellitq́;, abigitq́; dæmonem. Quin ego quoque dæmonem quendam exeuntem uidi nigrum certe, & colore fumidum. Non magnum erat inquam ego talia te o' Ion cernere, cui ipsæ etiam apparent Ideæ, quas uestræ familiæ parens ostendit Plato, rem uidelicet spectatu tenuem, atque euanidam, quantum ad nos homines lusciosos. Itáne solus Ion, inquit Eucrates, istiusmodi uidit, ac non alij etiam multi inciderunt, in

dæmones, alij noctu alij etiam interdiu? Ego profecto non semel, sed millies iam talia conspexi, ac primum quidem turbabar ad ea, iam uero ob consuetudinem nihil nouum, aut prodigiosum mihi uidere uideor, maximeq; nũc, ex quo annulum mihi Arabs dedit ex ferro, de cruce quapiam sumpto, factum, carmenq; docuit nominibus multis plenum, nisi forte ne mihi quidem fidem sis habiturus Tychiade. At qui fieri possit inquam, ut Eucrati non credam Dinonis filio, uiro in primis sapienti, ac libere, quæ sibi uidentur, domi in priuato suo cum authoritate narranti? Illud ergo de statua inquit Eucrates, quæ omnibus, qui in domo sunt, singulis noctibus apparet, tum pueris, tum adolescentibus, tum senibus, hoc inquam non à me duntaxat audieris, uerumetiam à nostris omnibus. De qua statua inquam ego? Non uidisti, inquit, cum ingredereris, statuam quandam in atrio collocatam, sané quam pulchram, opus Demetrij, qui statuas humana specie fingere consueuit? Nonne illam dicis inquam, quæ discum iacit, quæ inclinata est ad emissuri gestum reflexa in eam, quæ discum fert, altero pede modice inflexo, quæq; se erectura uidetur unà cum iactu? Non illam inquit, nam unum est ex Myronis operibus ille disci iactator, quem dicis. Sed nec eam, quæ est ei proxima, eam loquor, cui tænijs caput uinctum est, formosam illam. nam id Policleti opus est. uerum eas, quæ à dextra sunt, egredientibus omitte, inter quas & tyranniadæ illi stant, Critiæ Nesio

tæ plasmata. tu uero an non ad aquam illam, quæ influit, quampiam uidisti uentre prominulo, caluam, seminudatam, uulsis quibusdam barbæ pilis, insignibus uenis, uero homini simillimam? Pelichus dux Corinthius esse uidetur. Per Iouem inquam uidi quandã à dextra Saturni, quæ tænias, coronasq; aridas habebat, pectoreq; folia quædam inaurata. Ego inquit Eucrates, ea inauraui, cum me sanasset triduo febre pereuntem. Erát ne igitur etiam medicus inquam ego optimus iste Pelichius? Est, neq; ride inquit Eucrates, alioquin homo te haud multo post inuadet. Noui ego certe quantum ualeat hæc, quam tu rides, statua. An non eiusdem putas esse immittere febres, in quos uoluerit, quandoquidem potis est eijcere? Propicia inquam, placataq; sit hæc statua mihi, quæ tantum ualeat. Quidnam ergo aliud facientem eam uiderunt omnes, qui in domo sunt? Cum primum nox est inquit, hæc è basi descendens, in qua steterat, in orbem totam domum circuit, omnes occurrunt ei interdum etiam canenti, nec quisquam est, quem unquam læserit, diuertere tantum oportet. illa uero præterit nihil intuentes infestans, cum & lauat sæpe, & tota nocte ludit, ut ex ipso aquæ strepitu licet audire. Vide ergo inquam ego, ne forte non Pelichus hæc statua sit, sed Talus potius Cretensis, qui apud Ninoëm fuisse dicitur. Nam & ille æreus quidam Cretæ custos erat, quod nisi ex ære non autem ex ligno facta esset, nihil eam prohiberet, cum non opus demetrij, sed una potius ex Dædali machinis esse ui

deatur. E base nāq; (ut ais) etiam ista fugit. Vide inquit, ó Tychiade, ne te posthac scommatis huius pœniteat. Noui equidem ego quid illi euenerit, qui obolos surripuit, quos ei quoq; nouilunio suspendimus. Prorsus atrocia inquit Ion, oportebat accidere, quippe qui sacrilegus erat, quomodo ergo illum ultus est, ó Eucrates? Nam audire cupio, etiam si quammaxime Tychiades iste diffisurus est. Multi inquit ille, ad pedes eius oboli iacebant, aliáq; item numismata quædam argentea ad crus eius affixa cera, ac laminæ quoq; argenteæ, uota cuiusq;, aut merces ob sanationem eius, qui ab eo liberatus esset, cum febre detineretur. At erat nobis seruus quidam Libycus sceleratus, equorum curator. Hic noctu aggressus est ea auferre omnia, abstulitq;, digressam iam cum obseruasset statuam. At cum primum reuersus intellexit sacrilegio se compilatum Pelichus. uide quo pacto sese ultus est, atq; furti prodidit Libycum. Tota nocte atrium obambulabat in orbem miser, exire non ualens, tanquam in labyrinthum incidisset, quoad orta die iam deprehensus est, ea tenens, quæ furto abstulerat. ac tum quidem comprehensus plagas non paucas recepit. nec temporis multum superstes malus male perijt, uapulans, ut dicebat, singulis noctibus, adeo ut uibices postridie apparerent in corpore. I nunc, & post ista quoque Tychiades Pelichum ride, ac me tanquam coætaneum Minoi iam delirare puta. At ó Eucrates, inquam ego, quā diu æs erit æs, operisq; plastes Demetrius Alopecensis fuerit, qui

non deos, sed homines fingere consueuit, Pelichi nunquam statuam uerebor, quippe qui nec ipsum etiam uiuentem, si mihi minaretur, admodum timuissem. Ad hæc medicus Antiochus. Et mihi ó Eucrates (inquit) Hippocrates æreus est, magnitudine fermè cubitali, qui tunc duntaxat, cum lucerna extincta sit, totam in orbem domum ambit, perstrepens, ac pyxides euertens, pharmacaq́; commiscens, atque ostia circumuertens, maximeq́; si quando sacrificia prætermittimus, quibus in singulos annos ei sacrificamus. Postulat ergo inquam ego etiam Hippocrates medicus iam, ut sibi sacrificetur, indignaturq́; nisi in tempore iustorū sacrificiorum epulis accipiatur: quem nimirum decebat boni consulere, siquis ei libauerit, aut mulsum insperserit, aut caput coronauerit. Audi ergo inquit Eucrates, istud certe etiam testibus probauero, quod ante annos quinque uidi. Erat fermè uindemiæ tempus. Ego uero in agrum circa meridiem uindemiatum dimissis operarijs, in syluam solus abibam, cogitans interim quiddam, atq; consyderans. A postquam in saltum perueni, canum primo latratus insonuit. Ego uero Mnasona filium meum cum æqualibus uenientem ludere, uenariq́; (quemadmodum solebat) conijciebam. At res haudquaquam sic se habebat, uerum paulopost facto terræmotu, sonoq; uelut è tonitru, mulierem aduenientem uideo terribilem, proceritate fermè semistadiali. habebat autem in sinistra facem, in dextra uero gladium uiginti cirater cu

bitorum. Et inferne quidem pedibus erat serpentinis, superne uero Gorgonem referens uultu uidelicet, atque aspectus horrore, pro coma quidem draconibus tanquam cæsarie circumnexta, alijs collum amplectentibus, alijs etiam per humeros sparsis. Videte inquit, amici, quo pacto etiam inter narrandum exhorrui, & simul hæc dicens Eucrates, ostendit omnibus brachij sui setas erectas metu. Ion ergo, ac Dinomachus, et Cleodemus uehementer inhiantes auscultabant eum uiri senes, tanquã naribus traherentur. adorantes apud sese tam incredibilem Colossum, mulierem semistadialem, giganteum quoddam mormolocium. Ego uero considerabam interim, cuiusmodi erant ij, qui cum iuuenibus sapientiæ nomine uersentur, uulgóq; in admiratione habeantur, cum sola nimirum canicie, barbáq; ab ipsis differant infantibus. Cæterum etiam illis ipsis facilius ductiles ad credenda mendacia. Dinomachus ergo, dic mihi inquit, Eucrates, illi canes deæ, quanta magnitudine erant? Elephantis inquit ille, proceriores indicas, nigri et ipsi, hirsutiq; sordido, squalidóq; uillo. Ego igitur, cum uiderem, restiti, inuerso protinus in interiorem digiti partem (quod Arabs mihi dederat) sigillo. Hecate ergo percusso draconicis illis pedibus solo, hiatum efficit maximum, & qui immani magnitudine penitus æquaret tartarum. Deinde paulopost abijt in eum desiliens. Ego uero præsente animo, porrecta ceruice inclinatus, inspexi apprehensa arbore quapiá, quæ uiciana stabat ne

obortis mihi tenebris, ac uertigine, in caput præceps inciderem, deinde conspexi ea, quæ in inferno sunt omnia pyriphlegethontem lacũ, Cerberũ, manes, adeo, ut quosdam etiam eorum agnoscerem. Patrem ergo meum manifeste cernebam adhuc his ipsis amictum, quibus eum sepeliuimus. Quid agebant, inquit Ion, ó Eucrates animæ? Quid aliud, inquit ille, quam per tribus, familiasq́; cum amicis, cognatisq́; uersantur, in asphodelo collocati? Contradicant ergo etiam nunc, inquit Ion, Epicurei sacro Platoni, eiusq́; de anima rationibus. At tu nõ'ne Socratem etiã ipsum, Platonemq́; uidebas inter manes? Socratem, inquit, uidi, neq; illum tamen euidenter, nisi quod inde conieci, quoniam caluus, ac uẽtricosus erat. Platonem uero nõ cognoui. Nã apud amicos nimirũ uera fateri oportet. Simul ergo atq; ego omnia conspexi, & hiatus coijt, & ex famulis meis quidam quærentes me, atque in his Pyrrhias hic superuenere hiatu non dum planè obducto, dic Pyrrhia, an non uera narro? Per Iouem inquit Pyrrhias, & latratum audiui per hiatum, & ignis quidem à face mihi suffulgere uidebatur. Tum risi ego profecto, teste latratum, ignemq́; in cumulum addente, Tum Cleodemus, haudquaquam noua ista inquit, neq; alius inuisa uidisti. Nam & ipse haud ita pridem cum ægrotarem, tale quiddam conspexi. Prospiciebat mihi, curabatq́; Antigonus hic, ac septima dies erat. Febrisq́; ó qualis? incendio certe uehementior. Omnes ergo me relinquentes solum, clausis foribus foris manebant. Sic enim iusse

ras Antigone, siquo pacto possem obdormiscere. Tunc igitur astetit mihi iuuenis quidam uigilanti, pulcher admodum, ueste circumamictus candida, Ac me cum excitasset, per hiatum quendam ducit ad inferos, sicuti ilico cognoui, Tantalum cum uiderem, ac Tityum, Sisyphumq́;. Ac cætera uobis quid commemorem? Postquam uero ad tribunal perueni (Aderat autem & Aeacus, & Charon, Parcæq́;, atq; Erynnes) quidam uelut rex (Pluto certe mihi uidebatur) assedit, singulorum nomina percensens, qui morituri erant, quos diem iam uitæ præscriptum præterijsse contigerat. Iuuenis ergo me adducens illi exhibuit. At Pluto tunc incanduit, & ad eum, qui me ducebat, non dum illi cõpletum est stamen inquit. Abeat ergo. Tu uero fabrum Demylum adhuc, iam siquidem ultra colum uiuit. Tum ego lætus recurrens, ipse quidem iam febre liber eram, denuntiabam uero omnibus, quod Demylus esset moriturus. Manebat autem nobis in uicinia ægrotans etiam ipse non nihil, ut renuntiatum est. Ac paulopost audimus eiulatum eorum, qui lugebant eum. Quid miri est, inquit Antigonus? Ego etenim quendam noui post uigesimum diem, quàm sepultus est, resurrexisse. nam hominem & ante quàm moreretur, & postquam resurrexit, ipse curaui. Et quo pacto, inquã ego, in diebus uiginti, neq; tabuit corpus, neq; præterea fame corruptum est, nisi fortassis Epimenidem quempiam tu curasti? Hæc cum diceremus, protinus ingrediebantur Eucratis filij è palæstra redeuntes.

Alter quidem iam ex ephebis excesserat, alter uero annos natus erat circiter quindecim. tum salutatis nobis iuxta patrem adsidebant in lecto, ac mihi quidem sella illata est. Tum Eucrates tanquam è conspectu filiorum admonitus, sic his frui mihi contingat inqt, simulq; manum eis iniecit, ut apud te Tychiades uera narrabo. Felicis memoriæ uxorem meam horum matrem nouerunt omnes quo pacto dilexerim. Nam declaraui his rebus, quas in eam feci, non modo dum uiueret, uerum etiam postquam uita functa est. Quippe qui mundum eius uniuersum, uestemq;, qua, dum uiueret, oblectabatur, in rogum illius iniecerim. Septima uero post mortem die, ego quidem hic in eundem lectum incumbebam, quemadmodum nunc, luctum eum mihi commitigans, quem de illa conceperam. Legebã enim tacitus Platonis illum de anima libellum. Ingreditur interim Demenete ea ipsa, atq; adsidet iuxta, quemadmodum nunc Eucratides. Hic, minorẽ designans filium. Hic uero ilico tremuit admodum pueriliter, ac dudũ ad narrationem pallebat. Ego uero, inquit Eucrates, ut conspexi, amplexus eã singultim lachrymabam. Illa uero me uociferari non patiebatur, uerum incusabat me, quod, cum ei fuissem in reliquis gratificatus omnibus, è sandalijs aureis alterum non cremaueram, superesse autem id dicebat, quod sub arca ceciderat, atq; ob id nos cũ non inueniremus, alterum tantum cremaueramus. Nobis autem adhuc differentibus scelestissimus quidam catniculus, qui mihi in delitijs erat, in lecto cu

bans allatrabat, ea uero ad latratum euanuit. At sandalium sub arca repertum est, posteáq; à nobis incensum. An hæc etiam Tychiades recusabis credere, cum tam sint euidentia, quotidieq; seruantur? Per Iouem inquam ego digni fuerint, quibus aureo sandalio nates puerorum more feriantur, si qui ista non credant, atq; usqueadeo impudenter uero resistant. Interea Pythagoricus intrabat Arignotus, comatus ille, ab aspectu uenerabilis. Nosti illum doctrinæ nomine celebrem, qui cognominatur sacer. Atque ego quidem, ut eum conspexi, respiraui, hoc ipsum, quod prouerbio dici solet, aduenisse mihi ratus, nempe securim quampiam aduersus mendacia, occludet inquam eis ora uir sapiens, adeo monstrosa narrantibus, atque prorsus iuxta uulgatum illud adagium repente deum immissum esse mihi hunc à fortuna putabam. Hic uero postquam adsedit, assurgente ei, ac cedente Cleodemo, primum de morbo percontatus est, seq; audisse dicebat, Eucratem iam se melius habere. At quidnam inquit, inter uos philosophamini? Nam interim, dum ingrediebar, subauscultaui, ac mihi certe uidemini in re quapiam pulchra conuersari. Quid aliud inquit Eucrates, quàm ut huic adamantino persuadeamus (me demonstrans) ut dæmones credat aliquos esse, phantasmataq;, ac mortuorum animas super terrá obambulare, & sese quibus libitum fuerit ostendere. Ego igitur erubui, uultumq; deieci reueritus Arignotum. At ille uide, inquit Eucrates, num hoc di

erat Tychiades. Eorum tantum, qui uiolenter interierint, animas errare, ueluti siquis suffocatus, aut capite truncatus cruci'ue suffixus fuerit, aut alio quopiam istiusmodi modo è uita discesserit, eas uero, quæ fatali morte, naturaliq; discesserint, haudquaquam amplius oberrare. Nam si hoc dicat, non usqueadeo absurda dixerit. Per Iouem inquit Dinomachus, ne esse quidem istiusmodi, nec præsentia cerni putat. Quid ais inquit Arignotus? in me torue aspiciens? nihil horum tibi uidetur fieri? præsertim cum omnes (ut ita dicam) uideant? Ignosces inquam ego mihi si non credo, nam solus omnium non uideo. Quod si uidissem, profecto & credidissem quemadmodum & uos. Atqui inquit ille, si quando Corinthum ueneris, roga ubi sit Eubatidæ domus. Atq; ubi tibi fuerit indicata, nempe circa Craneum, in eam ingressus, dic Ianitori Tibio, uelle te uidere, unde dæmonem Pythagoricus Arignotus cum adduxisset, abegerit, ac deinceps habitabilem domum reddiderit. Quidnam hoc erat Arignote, rogabat Eucrates. Inhabitabilis erat inquit, ille diu propter terricula, quod siquis inhabitasset, expauefactus ilico fugiebat exactus à quodã horrendo, ac terribili spectro. Deciderat ergo iam, tectum'q; rumpebatur, neq; quisquam erat omnino, qui in eam ingredi fuerit ausus. Ego uero, ubi hæc audiui, libellos sumens (sunt autem Aegyptij mihi de talibus rebus admodum multi) ueni in domum circa primam uigiliam, dehortante hospite, ac fermè detinente, postquam didicerat quò iturus essem,

incertum, ut putabat, exitium. At ego sumpta lucerna, solus ingredior, atq; in uastissimo atrio collocato lumine, humi sedens tacite legebam. Adest uero dæmon ille, cum quopiam è uulgo se congressurum ratus, ac me quoq; quemadmodum alios, perterriturum. squalidus, hirsutus, ac tenebris nigrior. Atq; hic cum adstaret, undiq; me adsultim petens tentauit, siqua posset expugnare, ac modo in canem, modo in taurum, modo in leonem uertebatur. At ego correpto in manum quammaxime horrendo carmine, simulq; uocem imitatus ægyptiam incantans eum in domicilij tenebrosi angulum quendam compuli. At cum animaduertissem, ubi se in terram condidit, tum desiti. Mane autem desperantibus uniuersis, ac me, quemadmodum alios, mortuum sese reperturos putantibus, præter omnium spem progrediens Eubatedem adeo, feliciter illi adnuntians, quod puram sibi, ac spectris liberá domum iam liceret incolere. atq; illum assumens, aliosq; multos (sequebantur autem huius inopinatæ rei gratia) cum ad locum duxissem, ubi condentem se dæmona conspexeram, iussi ut sumptis ligonibus, matulis'q; suffoderent. Atq; ubi id fecerant, inuentum est fere` ad passum defossum cadauer quoddam marcidum, ossibus tantum humana specie cohærentibus. Illud igitur effossum sepeliuimus, domus uero postea turbari prodigijs desijt. Hæc ubi narrauit Arignotus, uir prodigiosa sapientia, ac reuerendus omnibus, nemo erat ex ijs, qui aderant, qui non multam mihi imputaret insaniam, q

talia non credam, narrante præsertim Arignoto. Ego tamen nihil ueritus, neq; comam, neq; illá, quá de eo habebant, opinionem. Quid hoc inquam Arignote. Etiam tu talis eras, in quo mihi sola spes fuit fumo plenus, ac simulachris? Illud ergo nobis in te, quod dici solet, euenit, ut thesaurum cum sperauerimus, carbones offenderimus. At tu inqt Arignotus, si neq; mihi credis narranti, neq; Dinomacho, aut huic Cleodemo, neq; ipsi Eucrati, dic age quemnã digniorem, cui his de rebus fides habeatur, existimas, qui nobis dicat contraria. Per Iouem inquam ego uirum apprime mirabilem. Abdera oriundum illum Democritum, cui tam firmiter erat persuasum eiusmodi nihil esse in rerũ natura posse, ut cum se in monimento extra portas clausisset, ibiq; degeret dies, noctesq; scribens, atq; componẽs, iuuenesq; eum quidam illudere cupientes, ac perterrefacere, nigra ueste in modum cadaueris ornati, ac personis in capita adfictis circunsistentes illũ circunsilirent, crebro subsilientes, hic neque eorum commenta pertimuerit, neq; eos omnino respexerit, sed inter scribendum, desistite inqt, ineptire. Adeo firmiter credidit animas nihil esse postquam è corporibus exierint. Hocine ais, inquit Eucrates, dementem quempiam uirum esse Democritum, siquidem sic existimauit. Ego uero uobis etiam aliud referá, quod mihi ipsi contingit, non quod ab alio acceperim, fortassis etiam tu Tychiades, cum audieris, compelleris accedere, ipsa narrationis ueritate coactus. Cum in Aegypto uersarer, adhuc adole-

ſcens à patre uidelicet doctrinæ gratia tranſmiſ=
ſus, cupiebam nauigio profectus in Coptum illinc
adiens Memnonem, miraculum illud audire, eum
uidelicet ſonum reddentem ad orientem ſolem. Il-
lum igitur audiui non hoc uulgari modo, quo au-
diunt alij, ſonum quempiam inanem, ſed mihi ora
cula etiam edidit Memnon ipſe aperto ore ſeptem
uerſibus, quod niſi eſſet ſuperuacaneum, ipſos uo-
bis uerſus recenſerem. Inter nauigandum uero, in
cidit in nos unà nauigans uir Memphiticus quidã,
ex ſacris illis ſcribis, mirabili ſapientia, & q̃ uni
uerſam Aegyptiorum doctrinam callebat. Diceba
tur autem tres ac uiginti annos in adytis ſubterra
neis manſiſſe, Magiã interea doctus ab Iſide. Pan
cratem dicis (inquit Arignotus) præceptorem me=
um, uirum ſacrum, raſum, lineis indutum, doctũ,
pureq́; lingua græca loquẽtem, procerum, ſimum,
labijs promiſſis, cruribusq́; gracilibus. Illũ ipſum
inquit ille, Pancratem, ac primum quidem quis eſ
ſet ignorabam. At poſtquam uidi eum, ſiquando
in portum appuliſſemus, cum alia multa miracu=
la facientem, tum Crocodilis inſidentem agitaſſe, &
cum feris uerſantem, illas uero reuerentes eum, cau
disq́; adulantes, agnoui ſacrum quempiam ui-
rum eſſe, paulatimq́; comitate mea me in eius a-
micitiam, ac familiaritatem inſinuaui, adeo ut oĩa
mihi arcana communicaret, ac tandem mihi perſua
det, ut famulis omnibus in Memphide relictis, ſe
ſolus conſequerer, neq; enim defuturos nobis mini
ſtros. Atq; ex eo tempore ſic uitam duximus. Cũ

in diuersorium quodpiã ueniremus, homo accepto pistillo, scobiná ue, aut pessulo, uestibus implicans, cum in id carmen quoddam dixisset, efficit ut ambularet, utq; alijs omnibus homo uideretur. Illud ergo abiens, & aquam hauriebat, & cœnam parabat, instruebatq;, atq; in omnibus commode subseruiebat, ministrabatq; nobis. Deinde postquam iam satis huius ministerij fuit, scobinam rursus scobinam, ac pessulum pessulum, aliud recitans carmen reddebat. Hoc ego uehementer conatus non reperiebam quo pacto ab illo expiscarer. Ná id mihi inuidebat, quanquam in alijs esset facillimus. At quadam die in angulo quodã tenebricoso clã illo delitescens subauscultaui propius incantationẽ illam. Erat autem trisyllaba. Tum ille cum pistillo mandasset, quæ curanda erant, abijt in forum. At ego postridie illo apud forum occupato, acceptũ pistillum, cum ornassem, syllabas illas simili modo pronuntians, aquam iussi ut hauriret. Tum impletam amphoram cum tulisset, desiste inquam, neq; aquam amplius haurito. sed rursus esto pistillum. At illud mihi haud amplius iam obtemperare uolebat, sed aquam hauriebat continue, quoad hauriendo totam domum nobis impleret. At ego cum resistere huic rei non ualerem, timebam autem ne Pancrates reuersus (id quod etiam euenit) irasceretur, correpta secure Pistillum in duas partes disseco. At utraq; pars amphoram sumens hauriebat aquam, iamq; unius loco duo mihi ministri esse cœperunt. Interea Pancrates superauit, ac re intelle

cta illas

cta illas quidem in ligna rursus, quemadmodum ante carmen erant, mutauit. At ipse me clanculum relicto, nescio quò clanculum se subducens abijt. At possis istud etiam nunc inquit Dinomachus, hominem ex Pistillo facere? Per Iouem inquit ille, dimidia ex parte scio, nam in priorem formam nũquam à me restitui potest, postquam semel aquarius esse cœperit. Sed deserenda nobis domus esset aquæ iam impleta. Non desistitis inquam ego huiusmodi monstrosa narrare uiri senes? Alioquin horum saltem adolescentium gratia incredibiles istas, ac terribiles fabulas aliud in tempus omittite, ne clanculum terroribus, ac prodigiosis fabulamentis impleantur. parcere ergo eis oportet, ne talia consuescant audire, quæ eos per totam uitam comitata perturbabunt, atq; ad omnem strepitum meticulosos reddent, posteaquam eos omnigena superstitione impleuerint. Recte admonuisti me inquit Eucrates, cum superstitionem dixisti. Nam quid tibi Tychiade de rebus huiusmodi uidetur, de oraculis loquor, ac uaticinijs, & quæcunq; quidam numine afflati proclamant, quæ'ue ex adytis audiuntur? aut quæ uirgo numeris eloquens futura prædicat? an uidelicet nec talia credis? At ego quod annulũ quendam sacrum habeo, Pythij Apollini imaginem exprimente sigillo, qui'q; hic Apollo mecum loquitur, non dico, ne tibi uidear ad gloriam meam res incredibiles narrare. Cæterum quæ apud Amphilochum audiui in Mallo heroe mecum diu disserente, deũq; meis de rebus consulente, tum quæ ipse

uidi, uolo uobis narrare. Deinde ex ordine & quæ uidi in Pergamo, & quæ audiui in Pataris. Itaq; cum ex Aegypto redirem domum, audiremq; illud in Mallo uaticinium, apertissimum, simulac uerissimum esse, tamen sic oracula dare, ut ad rem respondeat iis, quæcunq; prophetæ quispiam in schedulã inscripta tradiderit, recte me facturum putaui, si dum præternauigarem, experirer oraculum, deumq; de futuris quippiam consulerem. Hæc adhuc Eucrate dicente, cum uiderem quàm longe res esset processura, quodq; non breuem incœpisset de oraculo tragœdiam, ratus non expedire, uti solus contra dicerem omnibus, relinquens eum ex Aegypto adhuc in Mallum nauigantem (Nam & intelligebam molestam illis esse præsentiam meam, utpote qui dissentirem, refelleremq; eorum mendacia) Atqui ego abeo inquã, quæsiturus Leontichũ, nam opus habeo cum eo congredi. At uos, quandoquidem parum sufficere uobis res humanas putatis, ipsos etiã deos deniq; in fabularum uobis partem uocate. Atq; hæc simulac dixi discessi. Illi uero alacres iam libertatem nacti, ut est uerisimile, mutuo sese epulis accipiebant, ac mendaciis ingurgitabant. Talibus ó Philocles apud Eucratem auditis, uenio per Iouem inflato uentre, non aliter quàm ii, qui musto poti sunt, opus habens uomitu. Tum libenter alicunde magno emerim pharmacum aliqđ, qđ mihi obliuionem induceret eorum, quæ audiui, ne me non nihil earum rerum lædat inhærens memoria. Nempe monstra, dæmones, atq; Hecates mihi

uidere uideor. Phi. Quin mihi quoq; ô Tychia de tale quiddam hic sermo tuus attulit. Aiunt et enim non solum in rabiem uerti, atq; aquam formidare, quoscunq; rabidi canes mordeant, uerum etiam si quem mordicus homo morsus momorderit, illum morsum quoque non minus canino ualiturum, atq; eum & etiam eodem modo formidaturum. Quin tu ergo uideris, cum sis ipse apud Eucratem à multis mendacijs morsus, mihi quoq; morsum illum communicasse, adeo mihi mentem dæmonibus impleuisti. Tychi. At bono animo simus amice, cum magnum aduersus huiusmodi res remedium habeamus, ueritatem, rectam'q; omnibus in rebus rationem, quo si utamur, nullis huiusmodi uanis, stultis'q; mendacijs turbabimur.

EIVSDEM LVCIANI DECLAMATIO PRO TYRANNICIDA EODEM MORO INTERPRETE.

Argumentum declamationis.

Scendit quidam in arcem, ut Tyrannum occideret, at ipsum quidem non inuenit, filium autem eius cum peremisset, gladium reliquit in corpore, tyrannus ingressus, ac filium iam conspicatus mortuum, eodē gladio se transfixit. is, q̄ ascenderat, ac tyranni filium interemerat, tanquam tyrannicida præmium petit.

Declamatio.

Vm duos tyrānos iudices uno die peremerim, alterum quidem iam ætate defectum, alterum uero florentem, eoq; ad scelerum successionem idoneum, adsum tamen unicum ob utrunq; præmium petiturus. idq; cum solus omnium, qui unquam fuere tyrannicidæ, sceleratos duos uno ictu sustulerim, atq; mactauerim, filiū quidem gladio, patrē uero nimio illo, quo in filiū ferebatur, affectu. Tyrannus igitur ob ea, quæ gessit, satis nobis supplicij dedit. quippe qui & uiuens filiū spectauit occisum, &

tandē (quod maxime præter oēm spem fuit) ipse sui coactus est tyrānicida fieri. Filius igitur à me per emptus est, inseruiuit autem mihi ēt mortuus, ad aliam mortem, nam qui uiuens iniurias unà cum patre fecit, mortuus patrem ut potuit interfecit. Qui tyrannidem ergo sustuli ego sum, ensisq́; qui peregit omnia, meus est, ordinem tantum immutaui cædium, ac perimendi sceleratos nouaui modum, illū qui fortior erat, & qui ulcisci poterat, amolitus ipse, senem uero soli relinquens gladio. Ego igitur ob ista etiam amplius aliquid à uobis expectabā, sperabamq́; me præmia pro peremptorum numero suscepturum, ut quos non præsentibus tantum malis eripuerim, sed futurorum quoq; metu liberauerim, ac certam uobis libertatem præstiterim, nullo hærede scelerum relicto. At interim tot rebus à me præclare editis in periculum uenio, ne à uobis nullo præmio donatus abeā, solusq́; mercede fraudier, quā leges à me seruatæ statuerunt. Hic itaq; meus aduersarius, nullo Reipublicæ studio istud agere uidetur, sed eorum cæde commotus, ut in eū, qui mortis eis causa fuit, ulciscatur. Sed uos iudices auscultate paulisper, dum tyrannidis mala (quam quam ipsi probe sciatis) expono. Nam & hoc pacto melius beneficij mei magnitudinem cognoueritis, et magis ijdem gaudebitis, reputantes quibus estis malis liberati. Neq; enim, quemadmodum alijs plerisq; iam sæpe accidit, ita nos quoq; simplicem tyrannidem, & unicam seruitutem sustinuimus, neq; unius domini libidinem pertulimus, sed soli omniū

quos unquam similis pressit infelicitas, duos unius loco tyrannos habuimus, & in duplices miseri iniurias distracti sumus. At moderatior admodum senex erat, et in ira mitior, et ad supplicia segnior, & ad libidines tardior, utpote ætate iam impetus eius uehementiã cohibente, & uoluptatum appetitiones refrenante. Et ad causas quidem facinorum inuitus à filio dicebatur impelli, cum ipse non admodum tyrannicus esset, nisi quod illi parebat. nã in filium (ut iam ostendit) propensus supra modũ fuit. Omnia illi filius erat, illi obtemperabat, & iniuste fecit, quicqd ille iubebat. et puniebat, quos ille uolebat. in omnibus illi morẽ gerebat. ac deniq; sub illius tyrannide uiuebat, & ultroneus filij cupiditatum satelles erat. At iuuenis uero honore ætatis gratia patri esset, & solo imperij nomine abstinuit, cæterum re ipsa tyrannidis caput ipse fuit. Firmitas quoq; ac tutamentum principatus ab illo pendebat. quoniam & quod ex iniurijs prouenit solus ipse fruebatur. Ille erat, qui satellites ducebat, qui custodias regebat, qui subditos feriebat, qui insidiatores terrebat. Ille erat, qui ephebos rapuit, qui nuptias temerauit. Cui uirgines adductæ sunt, & siquæ cædes erant, siqua exilia, siquæ pecuniarum expilationes, tormenta, contumeliæ, hæc oĩa iuuenis fiebant audacia. Nam senex ipse obsequebatur, & comes in malis erat, & tantum filij scelera comprobabat. Et res quidem nobis intolerabilis facta est. nam cum animi libidines ab imperio sumunt licentiam, nullum iniuriarum finem faci

unt. At illud tamen nos urebat maxime, diuturnam, immo æternam potius futuram hanc seruitutem sciebamus, & tradendam per succeßionem esse Rempublicam, populumq; alij post alium domino, ac scelerato hæreditatem cessuram. Alijs profecto non paruam spem hæc res facit, quod perpendere possunt, ac secum dicere. At iam cohibebitur, at iam morietur, ac paulopost erimus liberi. De illis uero nihil tale sperabatur. Sed iam nunc paratum imperij cernebamus hæredem. Quamobrem nec suscipere negotium audebat fortium qsquam, qui tamen eadem mecum cupiebãt. Sed desperabatur oino libertas, et inexpugnabilis uidebatur tyrãnis, cum necesse esset tam multos aggredi. At me nihil ista deterruerũt. Neq; perpensa negotij difficultate detractaui. Neq; periculum expaui. Solus qdem solus, aduersus tam fortẽ, ac multiplicem tyrannidẽ, imo uero non solus, sed cum gladio auxiliari conscendi. Sortẽ etiã tyrãnicidæ mortem præ oculis habẽs, sed propriã tñ cædẽ cõi libertate compensans. Cũ in primã ergo custodiã incidissem, ac satellites haud facile amouissem, obuium quenq; perimens, et quicquid obsisteret conficiens, in ipsum negotij caput ferebar, in ipsum unicum tyrannidis robur, in ipsam nostrarum calamitatum materiam, & in summa arcis custodia sistens, cum illum conspexissem sese generose defendentem, atq; resistentem, uulneribus multis tamen interfeci. ac iam quidem sublata tyrannus erat, facinus cõfectum erat, atq; exinde protinus omnes liberi

Senex relictus est ille, solus, inermis, custodibus exutus, magno illo satellite suo adempto, nec amplius ulla generosa manu dignus. Ibi ego mecum iudices talia cogitabam. Totum negotium meũ bene se habet. Omnia peracta sunt, omnia strenue perfecta sunt. Quonam ergo iste, qui superest, plectetur modo? Me siqdem ac dextera mea indignus est. Praecipue uero facinore tam splendido, ac iuuenili & generoso confecto. Cuius gloriam addita hac tam inerte caede minuerem. Dignũ autem quaerere carnificem quẽpiam oportet, uerum post erũnam tum ne & hanc lucrifaciat, uideat, puniatur, appositum tantum ensem habeat, huic ego reliqua committo. Haec ubi statuissem, illinc amolior. Ille uero, sicuti ego ante diuinauerã, fecit, ac tyrannum interfecit, fabulaeq; meae supremũ actum addidit. Adsum ergo popularẽ uobis gubernationẽ afferẽs, & oibus securitatem denuntians, ac libertatem feliciter annuntians. Nũc igitur factis meis fruimini. Sceleratis enim (uti uidetis) arx uacat, imperat autẽ nemo, sed et honores tribuere licet, et iudicare, & ex legibus contradicere, atq; haec nobis ex me, atq; hoc facinore meo profecta sunt, atq; ex illa una caede, postquam pater haud amplius uiuere potuit. Dignum igitur ob ista censeo debitum à uobis mihi praemiũ dari, non quod studiosus lucri sim, aut ꝗ parua magnipendã. neq; quod ob mercedẽ de patria bene mereri in animum induxerim, sed quod mea officia cupiã uestro praemio esse comprobata, ne despectus sit, néue inglorius fiat meus conatus.

tanquã à uobis mancus, et præmio iudicetur indignus. At iste contradicit, & me præter æquum ait facere, qui honorari uelim, ac præmium referre. Non enim esse me tyrannicidam, neq; factum à me quicquã secundum legem esse, sed facto meo quiddam ad præmiũ petendum deesse. Rogo igitur eũ, quid reliquũ à me desyderas? non uolui? non ascendi? non peremi? non liberaui? num imperat quisquam? num iubet quisquam? num dominus minatur quisquam? num me maleficorum effugit q̃squam? non dixeris. Sed omnia pacis plena, & leges omnes redditæ, & manifesta libertas, & popularis gubernatio firma, et coniugia inuiolata, et pueri extra periculum, & uirgines tutæ, et festas agens ferias ob cõmunem felicitatem ciuitas. Quis est igitur horum omniũ causa? quis illa sustulit? ista præbuit? Etenim si me quisquam est hoc honore dignior, illi hac mercede cedo, ac præmio istoc abstineo. Sin uero solus ego cuncta peregi, audens, periclitans, adoriens, occidens, puniens alterum in altero, ulciscens, quid mea calumniaris officia? quid ingratum erga me populum facis? At ipsum non occidisti tyrannum, lex autem tyrannicidæ præmium statuit. Interest ergo quicquam, dic mihi, an ipsum perimas, an mortis ei causam præbeas? Ego certe nihil puto nempe hoc solum legis lator spectauit, libertatem, & popularem statum, ac sceleratorum amolitionem. istud honorauit, istud gratia dignũ censuit, quod factum à me non esse, non queas dicere. Si enim illum occidi, quo occiso, iste non potuit

uiuere, ipſe nimirum mactaui. Cædes mea, manus
illius erat. Ne nimium ergo curioſe de mortis modo
diſputes, neq; examines quomodo iterijt. Sed an am
plius non ſit, an per me eſt, quod amplius ille non
eſt. Quandoqdem hoc quoq; mihi uideris excuſſu
rus, et ſycophantam in bene merentes acturus, ſi=
qs non enſe, ſed lapide, lignóue, aut alio quopiá
modo peremiſſet. Quid uero ſi tyrannum fame ob
ſeſſum ad mortis neceſſitatē adegiſſem? etiá ne tum
reqreres meamet manu peractă cædē? alioqn deeſſe
adhuc aliqd mihi ad legem implendá diceres? atq;
id grauiore ſupplicio interfecto malefico? unū ſo=
lū examina, iſtud interroga, in hoc curioſus ingre,
quis facinoroſorum ſupereſt? quis iniuriæ metus im
minet? quæ ueſtigia calamitatum? ſin uero purgata
ſunt, ac pacata oia, ſycophantæ eſt, modū rerū ca–
lūniantem, uelle præmio ipſis factis debito frauda
re. Ego ſiqdem hoc quoq; in legibus declaratum me
mini (niſi forſan ob longă ſeruitutem ſim quæ in il
lis dicuntur oblitus) cauſas mortis duas eſſe, ſiue qs
ipſæ occiderit, ſeu ſi qs ipſe qdem non occiderit, neq;
manu rĕ geſſerit, coēgit tamen, atq; occaſionem necis
dedit, æqualiter húc etiá lex plectendū cenſet. atq;
admodū qdem iuſte, ná præbitam interitus cauſam
nihilo iudicauit ipſo facto minorē. ac reliqua iam
de modo necis quæſtio ſuperuacua eſt. Illū ergo, q
ſic occiderit, puniēdū tanq̃ homicidă æquū cenſeas,
abſoluiq; nullo pacto uelis, q uero eodē, quo ille, mo
do, ciuitati benefecerit, indignum bene meritis præ
mio duces? Neq; enim iſtud poſſis dicere, me uideli=

cet id fecisse tantum, bonū autem exitum quēdam te mere non me id destinātē consecutū. Quid ergo per timuissem amplius, eo, qui fortior erat, interempto? Quid in uulnere gladiū reliqssem, nisi id ipsum oīno, quod erat futurū, prædiuinassem? Nisi hoc for tasse dixeris, quod qui peremptus est tyrannus non erat, neq; hoc nomen obtinebat, neq; multa uos ob id libēter, si necaretur, præmia dedissetis, sed hoc nū quam dices. Ergo interēpto tyrāno, illi, q necis cau sam præbuit, non reddes præmiū? ó curiositatem quomodo necatus est curas, cū libertate fruaris. Ab eo uero, q Remp. reddidit, amplius quicq̄ desyderas. Atq lex (ut dicis) ipsum rerum caput exami nat, media autē omnia ualere sinit, neq; ultra curio sius inqrit. Quid enim, q in exiliū tyrannum com pulisset, non honorem iam tyrannicidæ tulisset? Immo, ac ualde qdem iuste. Nā et ille libertatem pro seruitute præstitit. At quod à me factum est non exilium nec redintegrandæ rebellionis metus, sed omnino perfecta sublatio est, & generis illius uniuersi internitio, ac totius mali radicatus exci sio. Ac nunc per deos omnia mihi ab initio in finem usque (si uidetur) excutite, an prætermissum quicquam ad implendam legem fuerit, & an qc quam mihi defuit, quod adesse tyrannicidæ debu it. Ante omnia igitur animum adesse generosum decet, atque Reip. studiosum, paratumq; pericula pro communi commodo subire, ac propria mor te multorum salutem redimere. Ergo ad id mi hi quicquam defuit? An animo fractus sum? An

pericula prospiciens, per quæ mihi uadendum erat, detractaui? Non id dixeris. Mane ergo in hoc solo, ac me finge ex eo solo, quod uolui, atq; isto consilio fui, etiam si nihil inde boni prouenisset, tamen ob mentem ipsam assurgentem præmium tanquam bene merentem petere, cum tamen ego non potuerim, sed alius me secutus tyrãnum occiderit. absonum (dic mihi) aut absurdum esset, tribuere, maximéq; si dicerem. O' uiri, uolui, cupiui, aggressus sum, atq; animi mei signa dedi. Solus honore dignus sum. quid tum? Nunc uero non id dico, sed & ascendi, & periclitatus sum, atq; innumerabilia prius quàm adolescentem peremeram feci, neq; enim rem usqueadeo facilem esse suspicemini, custodiam superare, ac satellites opprimere, unumq́; tot uiros auertere, sed fermè maximum in tyrannicidio, atq; ipsum rei caput istud est. Nam ipse quidẽ tyrannus, non magnum opus est, neq; magno negotio conficiendum, neq; expugnatu difficile. Sed ea potius, quæ muniunt, ac tuentur tyrannidem, quæ qui uicerit, is omnia peregerit. nam reliquum quidem parum est. Siquidem istud ad tyrannum usq; penetrare, nequaquam licuisset mihi, nisi custodũ, qui eos cingunt, ac satellitum omnium uictori, ac nisi eos omnes prius deuicissem. Nihil amplius adijcio. Sed ijs rursus immoror, custodias superaui, satellites inquam, tyrannum incustoditum, inermem, nudum reddidi. ob hæc ne honore tibi dignus uideor? An adhuc à me cædem postulas? Atqui si cædem etiam quæris, nec istud quidem deest.

Neq; enim incruentus sum, sed perpetraui magnã, ac nobilẽ necem iuuenis florentis, atq; omnibus me tuendi, per quem etiam ille tutus ab insidijs erat, quo solo confidebat, qui multorum loco satellitum sufficit. Quid tum ergo? num præmio dignus sum? num tantarum rerum honore fraudabor? Quid enim si satellitem unum, si ministrum quẽpiam tyranni peremissem? quid si seruum honoratiorem? annon magnum etiam hoc tibi uideretur, ascende re, atq; in media arce, in medijs armis, aliquem ex amicis tyranni conficere? Nũc autem etiam illum, qui peremptus est, consydera. filius erat tyranni, immo tyrannus grauior, ac dominus inclementior, et tortor crudelior, extortor uiolentior. Tum (quod maximum fuit) hæres omnium, atq; successor. Postremo qui in longum poterat nostras calamitates extendere. Vis'ne hoc me solum fecisse. tyrannum autem ipsum adhuc ereptum fuga uiuere? Munus ob ista peto quid dicitis? non dabitis? Non illũ quoq; suspexistis? non dominus?, non grauis? non intolerãdus erat? Nunc uero etiam caput ipsum intelligite. Quod enim iste a' me flagitat, id quamoptime fieri potuit, peregi, ac tyrannum alterius nece necaui. non uulgariter, neq; uno ictu, quod illi post tot scelera maxime fuit optandum. Sed dolore multo prius exagitans, & in oculis ostendẽs misere prostrata, quæ illi fuerant carissima, filium quãquam malum, tamen ætate florentem, ac patri similem, sanguine ac tabo plenum. Hæc sunt patrum uulnera, hi legitimorum tyrannicidarũ gladij, Hæc tyran-

nis crudelibus digna mors. Hoc supplicium sceleribus tantis debitum. Nã ilico mori, ilico nescire, nullum tale spectaculum cernere, nihil habet tyrãnica pœna dignum. Nõ enim ignorabam (te appello) nõ inquam ignorabam, immo nec alius quisq̃ quantũ ille erga filium gerebat affectum, & quod post illum uiuere ne paululum quidem dignaretur. Atq; oẽs fortasse patres sunt in filios eiusmodi. At hic certe aliquid supra cæteros habebat, id'q; merito, quippe qui illum solum uidebat ducem, seruatorem'q; tyrannidis, solum'q; pericula patris præoccupãtem, ac firmitatem imperio præstantem. Vnde etiam q̃q̃ non ob amorem, at ob desperationem saltem statim illum sciebam moriturum, cum cogitaret, inutilem sibi uitam futuram, securitate, quam illi filius præbebat, ablata. Omnibus igitur illum simul circũsepsi, natura, dolore, desperatione, terrore, ac temporum etiã futurorum metu. His in illum cõmilitonibus usus sum, & ad ultimum illud consiliũ coegi. Interijt nobis orbus, afflictus, dolens, lachrymans, luctum lugens, breuẽ q̃dem, sed q̃ patri sufficiat, & q̃d grauissimũ est, ipse à seipso, quod mortis genus omniũ est miserrimũ, multo'q; acerbius, q̃ si inferatur ab alio. Vbi mihi gladius est? num q̃s illum agnoscat alius? num cuiusq̃ alterius telum est? Quis illum in arcem duxit? Ante tyrannum quis usus est? q̃s illum tyranno misit? ó ensis meum communicatns, rerum à me bene gestarum successor, post tot discrimina, post tot mortes despicimur, & indigni præmio uidemur. Si enim ob istud solũ

hunc à uobis honorem peterem, si dicerem, O uiri tyranno mortem cupienti, ac tum inermi forte deprehenso, meus iste subseruiuit gladius, atq; operã suam ad consequendã libertatem commodauit omnibus, honore, ac præmio indignum putassetis? dominum tam popularis rei non rettaliassetis, non inter benefactores inscripsissetis? nõ inter sacra gladium ipsum reposuissetis? non secundũ deos illum coluissetis? Nunc mecum cogitate, qualia tyrãnum ipsum ante mortem & fecisse, & dixisse sit uerisimile, cũ filium perimerem, ac uulneribus multis in parte corporis conspicua perfoderem, quo uidelicet genitor ureretur, atque aspectu primo stupesceret, miserabiliter exclamauit, atque inclamauit patrem, non ut auxiliator esset, aut commilito, quippe qui iam senex erat, atque inualidus, sed domesticorum malorum spectator. Ego illinc digredior, totius quidem Tragœdiæ author. Reliqui uero histrioni cadauer, & scænam, & ensem, ac cætera, quæ fabulæ supererant. At ille cum adesset, ac uideret filium, quem habebat unicum, uix respirantem, lacerum, ac morte plenum, uulnera quoque illa densa, ac multa, & letalia gerentem, sic exclamauit, O nate, sublati sumus, interempti sumus, tyranni cæsi sumus, ubi iste interfector est? ad quid mihi parcit? cui me reseruat malo, per te iam fili præmortuum? nisi me forte, ut pote senem, contemnit, & lente me perimere decreuit, ac mortem mihi producit, ut necem mihi faciat longiorem. Et simul ista dicens, ensem quærebat, ipse

autem erat innermis, ut qui omnem in filio ſpem repoſuerat. At ne is quidem defuit, iandudum enim à me ante præparatus erat, atq; ad facinus futurum relictus. ergo ex corpore euellens, & ex uulnere gladium eximens iandudum me occidiſti, peremiſti, nunc uero mihi finem facito. ó enſis inquit, patri lugenti conſolator ueni, atq; infelicem ſenis manum adiuua. iugula tyrannum, perime, ac luctu ſolue. Vtinam in te prior incidiſſem. utinam ordinem cædis incepiſſem, cecidiſſem quidem, at ut tyrannus tantum, at ultorem ſperans, nunc uero ut orbus, nunc uero ut etiam carnificis egens. & hæc ſimul dicens, uulnus intulit tremulus, impotens, cupiens quidem, inualidus tamen ad facinoris miniſterium. quot ſunt iſta ſupplicia? quot uulnera? quot mortes? quot tyrannicidia, quot præmia? Et tandem uidiſtis omnes iacentem iuuenem, opus neq; paruum, neq; facile. Senem uero illi circunfuſum, cruorem utriuſq; inhærentem, atq; illam libertatis, & uictoriæ parentem libitinam & noſtri enſis operam. Enſem uero ipſum inter utrunq; monſtratum, declarantem quàm non indignus domino ſit, teſtantem'q; quod mihi ſit fideliter obſecutus. Hoc ſi ergo feciſſem, obſcurius fuiſſet, nunc uero redditur ipſa nouitate ſplendidius. Qui tyrannidem ergo omnem ſuſtuli, ego ſum. opus autem in multos diſtributum eſt. quemadmodum in fabula. Atq; egi primas quidem partes ego, ſecundas uero filius. Tertias tyrannus ipſe, enſis autem ſubſeruiuit omnibus.

Declamatio

DECLAMATIO THOMAE MORI, QVA SVPERIORI DECLAMATIONI RESPONDET.

NOn putaueram iudices ei, q̃ (id quod ego nunc facio) publicam causam suscepisset agendam, opus fore, ut cur id facere instituerit, rationem reddat. neq; enim ullum fore periculũ, ne id malitia potius aggressus, quàm pietate uideatur, cum hoc certissimum præbeat magnæ integritatis argumentum, quod aliorum omnium commodis elegerit suo priuato labore consulere. Quod quàquam omnes istiusmodi causarum patronos merito posse existimem ab omni calumniæ suspicione defendere, me tamen omnium meritissime, qui ut omnibus prosim. non solum hũc mihi laborem desumpsi, sed inimicitias etiam cum eo uiro contraxi, qui se tyrannos quoq; iactat occidisse. Sed quoniam nihil tam recte cœptum esse uideo, quod non improborum uellicet, ac deprauet iniquitas, et quosdam iam nunc mussitantes audio, qui istius oratione persuasi, hoc meum officium in peiorem partem rapiunt. Statui iudices uobis huius actionis meæ causas exponere, nequis industriæ meæ malignus interpres, eam dolori, odio, uel inuidiæ conetur ascribere. Ac primum, quid est, cur tyranni mortem dolere puter? nam id iste mihi nuper obiecit, probationem uero nullam attulit dixisse tantum contentus, & credi sibi sine argumento, sine teste postu

lat. Immo (inquit) nisi doleres, nisi tyrãni mortem ulcisci cuperes, mecum non contenderes. Ergo eo solo lugere me tyranni mortem probas, quod tibi ob eius necem præmium iniuste petenti ego me iuste opposui? Vis uidere quàm nihil dicas? Si te tyrannum occidisse probes, ego tecum litigare, nec si uelim possem, nec si possem, uelim. Nunc uero quid aliud contra te dicturus sum, quàm quod illum non occidisti? Si tu interfecisses, nihil quererer, immo laudarem, admirarer, ac præmium primus decernerem. nunc uero ideo tibi contradico, ideo tibi honorem denego, ideo aduersor, ideo queror, quia tyrannum non occidisti. Num igitur occisum protinus dolere uideor? Ostendisse potius iudices debuit me tyranno fuisse uel sanguine coniunctum, uel affinitate propinquum, uel beneficijs deuinctum, uel scelerum communione fœderatum. At istorum quicquam ne fingere quidem potuit. Ergo si neque cognatus illi, neque affinis fui, si mea opera nunquam in cuiusquam iniuriã usus est, si me ab illo beneficij nihil in me collatum est, si me acerba seruitute cum cæteris simul oppressit, si me illius interitus libertati uobiscum unà restituit, quid causæ est, ut illius mortem meæ salutis, ac libertatis auspicium doleam? At o' dij certe tantundem causæ est. Nam quid egit, quod odium in illum prouocaret meum? Primo tyranni filium interfecit. Postea uero tyranno sibi manus inferente iste præmium tanquam tyrannicida petijt. Quorum alterum puta, quod iuuenem peremit, quã-

quam idipsum parum consulte, parumq; ex communi commodo fecerat, nisi dij nobis fuissent propitij, fecit ille tamen animo (quantum ego certe suspicor) non male. Alterum uero, nempe quod præmium postulat, cum non meruerit, ut nunc sunt hominum ingenia, non miror, & ignosco certe, modo possit auferre. Neutrum istorum odium in illum meum cócitat. Extra hæc nihil unquam fecit, quod ad me ullo modo pertineat. Ergo tam iniquus sim, ut hominem uix tandem satis aut de facie, aut fama notum, qui me nec re offenderat, nec uerbo læserat, gratis odio persequerer? Restat inuidiæ diluenda suspicio, quæ talis est, ut nullo malo carere uelim libentius. Nam cum omnia uitia sint suapte natura pernitiosa, nullum tamen est liuore pestilentius, quod'q; pectus, cui semel insederit, grauioribus tormentis exagitet. Nempe alterius fortunam suum infortunium ducere, secundis aliorum rebus æstuare, alienis laudibus uri, aliena felicitate torqueri, an non summa miseria, non extrema dementia est? Itaq; si à quoquam alio uitio iudices absum, ab hoc certe longissime absum. Cuius unquam fortunas impetij? Cuius res bene gestas eleuaui? Cuius laudibus unquam detraxi? Cuius famam labe respersi? Certe ab huius uitij suspicione si me mediocris ista fortuna mea non asserit, quæ non tam inops est, ut aliorum opibus, ac præmijs inuideam. Si me anteacta uita nõ uindicat, quæ non usqueadeo est rerum bene gestarum indiga, ut aliena debeam laude tabescere,

At ipsa me hercle causa prorsus absoluit, quæ talis est, ut potius omnium ueniam, quàm cuiusquam mereatur inuidiam. Quæso iudices, quod tandem odij signum, quod inuidiæ documentum præ me fero? Non prouoco, non irascor, non accuso, urbem tantum in ius uocatam ab illo defendo. Sed cur sedentibus ergo cæteris, ac tacentibus uniuersis, atq; in his multis, & clarissimis uiris, & authoritate præstantibus, & multo ad dicendum instructioribus, ego potissimum surgo, & petenti præmia contradico? Illi ipsi profecto quin mecum sentiant non dubito, & quin ex iis plerique sint, qui hoc ipsum officium, nisi ego iam suscepissem, libenter fuerint obituri. Neque tamen ideo culpandus sum, quod me pro patria primus obtulerim. Quicquid est, alieni silentij causas non debeo. Me certe ad dicendum cum Reip. causa, tum deorum immortalium respectus incitabat. Nempe cum uiderem satis tenues ærarij nostri prouentus, & præsentem pecuniam nimis exiguam, tum instare multas necessarij sumptus occasiones, non ferebam uti ciuitas hoc insuper non necessario sumptu multaretur. Tyrannicidij præmium quantum sit non ignoratis, ac merito quidem. Quod enim pretium satis grande sit, quo agri, foca, fortunæ, liberi, coniuges, salus ac libertas omnium, postremo ipsæ deorum aræ, atque templa rediumuntur? Quod quo maius, atque urbi onerosius est, eo magis à nobis prospiciendum est, ne temere collocetur. Satis iudices, satis impensæ, ac sumptus imminet. sa

tis effundendum est, ut ærariũ nostrum tam profunde, non iste etiam, cui nihil debemus, exhauriat. Præterea cum hoc tyranniadium sola deorum clementia prouenerit, qui toties inclamati calamitatum tandem nostrarum miserti, crudelissimi nos iugo tyranni soluere, ac libertati reddere uoluerunt. non ferendum putaui, ut ciuitas honorem, gratiam'q; dijs benemerentibus ablatam homini non merenti tribueret. Totum autem hoc negotij fortunæ, deorum'q; benignitati deberi, huic nihil gratiæ, apertissimis argumentis docebo. quod dum facio, quæso iudices diligenter attendite. Tria sunt, quorum iste quodlibet sufficere sibi ad hunc honorem consequendum putat, uel quod tyranni peremit filium, uel quod tyrannum tentauit occidere, uel quod pater filij nece commotus ense, quem iste reliquerat, mortem sibi consciuit. Ergo illius adolescentis cædes tyranniadium uidetur? Quid ni? nempe & ille (inquit) tyrannus erat. Quis id credat iudices, urbem unam duobus suffecisse tyrannis? duos tyrannos inuicem concordes eadem incoluisse mœnia? unius urbis ambitu potuisse contineri? quorum alterutri uix uel orbis uniuersus suffecerit? Quisquis id credendum duxerit, is mihi parum uidetur tyrannicam considerare naturam. Nam legitimæ quoque potestates, ac non solum legibus gubernantes, sed etiam legibus obtemperantes, & tyrannide tanto interuallo mitiores, ambitione tamen ita uincuntur, ut nec uel intimorum amicorum uitæ par-

cant potius quàm eos habeant imperij sui consortes. Quis tyrannum credat natura ferum, ac uiolentum, cum imperij sui cuius ardore hominum leges protriuerit, deorum contempserit, uitam neglexerit, socium quenquam admittere? Quin brutorum quoque plerunque formæ, quæ (quod tyrannorum proprium est) rapto uiuet, quibus solius pabuli cura impressit aliqua tyrannicæ naturæ uestigia, in proprios fœtus sæuiunt potius, quàm socios illos uenationis accipiant. Et hominem tyrannum putamus, quem fastus inflat, ambitio stimulat, cupiditas urget, gloria solicitat, suã cum quoq̃ posse communicare tyrannidem? At iste non solum duos tyrãnos facit, uerumetiam adolescentem plus quàm tyrannum uult uideri. Nam ciuibus atroces (inquit) iniurias fecit, cæde, rapina, stupro, omnibus denique scelerum formis insignis. Nomine quidem abstinuit, cæterum re ipsa tyrannidis caput erat, ac parente plus potuit, eum ut uolebat, rexit. At longe contra se res habet iudices. Nimirum impotens semper, ac formidolosa res tyrannis est. Neque filius profecto patrem tulisset, si posset, neque filio tantum permisisset pater, ut posset. Nemo tyrannis est hærede suspectior, qui eo maiorem parenti metum incutit, quo magis ferocem eius indolem, ac tyrannicos mores expresserit. Continebat ergo filij sui cupiditates, atque adolescenti stringebat potius, quàm laxabat habenas, ne uiribus nimium inualescens iuuenis, imperij auidus, atque opibus insolens, nec sibi iam impe-

rans, tandem ne parenti quidem parceret, quin iam Saturno superi Iouem præferrent. Nam si iniurias interdum fecit, quid aliud quàm se parenti satellitem præbuit, ex quibus quotus quisq; est, qui non grassetur, nuptias uiolet, domos compilet, fana dispoliet, obuios cædat, atque optimum quenq; trucidet? Sed quoniam unus est, cuius potentia, atque umbra freti, tam scelerata grassantur audacia, pœnas alioquin facinorum suorum, uel illi, uel publicis legibus daturi, ipsi quidem latrones, homicidæ, fures, adulteri. Solus autem unus ille scelerum princeps sub cuius nomine omnes impune delitescunt, tyrannus est. At ille adolescens siquando patrabat aliquid atrocius, patrem semper sic imperasse dicebat, neque ego quin imperarit, dubito. Nam filius quãquam ea indole fuit, ut parentem aliquando uideretur (si ad tantam peruenisset ætatem) flagitijs, ac sceleribus æquaturus, tamen in hac adolescentia præ illius crudelitate, ac sæuitia, quibus iam à puero semper assuetus insenuerat, rudis adhuc miles, ac uix tiro fuit, neque ferè magnum quicquam nisi à patre iussus, atque edoctus agebat. Sed siue non nisi iussus illa faciebat, siue ipse etiam iniussus audebat, tamen cum tanquam iussus egerit, cum neq; tyranni nomen usurparit, neq; se pro tyranno gesserit, sed patri se parêre significarit, & ausorum suorum causas in illum retulerit, cum alium se potentiorem esse confessus sit, cuius uiribus fideret, à quo omnis eius penderet impunitas, furem siue

lis, aut sacrilegum, uel siquod aliud nomen ma-
nis, appelles, at is profecto non est, in quo fieri ty
rannicidium potest. Quod si illum omnia solum po
tuisse, ac re ipsa tyrannũ fuisse contendas (& quod
paulo ante iactabas) ilico eius morte liberam fuis-
se Remp. Fingamus obsecro adhuc parentem uiue
re, sed non fugatum tamen, quod nescio cur ipse
finxisti, quippe quem nec ipse fugaueras, neque
cur ei fugiendum esset, effeceras. Filio enim tantum
per insidias adempto, reliquis uiribus integris,
non uideor cur patri magis desperandum, aut fu-
giendum fuerit, quàm si aut filius ei natus non fu-
isset, aut peste correptus obijsset. Patrem ergo finga
mus (ut dixi) uiuentem, ac filio quidem unico orba
tum, sed satellitum tamen caterua cinctum, cædem
filij lachrymantem, sed interfectori minantem, atq;
omnia suppliciorum genera destinantem. in forum
uultu tristi quidem, sed tamen cruci procurrere,
& prolato, quem tu reliquisti, gladio, ingentia polli
ceri præmia, siquis eius ensis dominum prodide-
rit, hic tum foro iam ab illo, atq; eius satellitibus oc
cupato, & in caput tuum quæstione iam haberi cœ
pta, in publicum fortis tyrannicida procurre, &
in medios globos irruens tyrãnum te occidisse pro
clamita, libertatem omnibus denuntia, ac tyran-
nicidij præmium postula. Quid fugis? Quid la-
tebras quæris? Quid tyrannicida metuis? An non
libera est Respublica? An non tyrannus occisus
est? Neque ergo, is quem peremisti, tyrannus erat.
Sed quidam potius tyranni satelles, neq; eius morte

ciuitas libertati restituta est, quod solum pauloante dicebas huius legis spectasse latorem. At hæredem, inquit, occidi. Quid mihi hæredes nominat? Quid in tyrannide leges memorat? Legum ista nomina sunt. Iuris est ista successio. An piratæ filiũ si demortui patris locum impleuerit, hæredem qsquam dixerit? Intestatus semper tyrannus moritur, quippe legibus ab illo captiuis, quæ solo ratum facere testamentum possunt. Proinde qui defuncti locum tyranni subit, hæres non est, sed nouus tyrannus. Nõ enim succedit, sed inuadit, at illi nũc peruissemus. Istud qui constat? Ego contra, tyranno mortuo populum ilico liberũ esse dico. Alioqn frustra lex tyrannicidæ præmium statuit, si alterius morte in alterius potestatem recidimus. Sed longe secus iudices, defuncto enim quolibet casu tyrãno, populus iam tum liber, dum amici luctu occupantur, dum stupent eius morte satellites, ilico sese in libertatem asseruisset, neq; plus filius aduersus populi uires tum ualuisset, quàm nunc potest quisquam uel ex amicis tyranni potentissimus, aut genere qsquis ei fuit post filium proximus, ad quẽ, si successionis nomen, atq; hæreditatis audiendum est, tam nunc tyrannis pertinet, quàm ad filium pertinuisset. Qui satellitem igitur, qui amicum, qui cognatum, qui filium tyranni peremerit, frustra tyrannicidium iactauerit. Tyrannus ipse solus est, cuius necem tanto præmio Respublica mercatur. Sed uolui (inquit) pertẽtaui, periclitatus sum, quod negari ne possit. Filio tyranni perempto, spe futu-

ræ tyrannidis extincta, præclarum animi mei documentum reliqui, uel hoc solum sufficere mihi ad hunc honorem puto. Hic uide obsecro quàm nihil maleuole, quàm simpliciter agam tecum omnia, q̃ ex re tua totum hoc negotium minime suspiciosus interpreter. Nam si alius hanc ageret causam, nec tamen ex inimicis tuis, sed ex acrioribus istis actoribus quispiam, qui locos omnes excutiunt, & suspicionibus urgent, ac moleste nimium premunt, sic hercules hunc tractaret locum, ut te nec id tentasse unquam, nec destinasse contenderet. Quod si tu uociferareris mirari te, quenquam, tam insigni esse impudentia, ut talia dicere ociso in ipso conatu tyranni filio audeat, hic ille protinus quasi fieri non potuerit, inquiet, ut non patriam liberaturus, quod non præstitisti, non tyrannum ocisurus, quẽ non attigisti, sed ipsum potius iuuenem, quem trucidasti, pеrempturus ascenderis. Illatam tibi priuatim aliquam ulturus, ac retaliaturus iniuriã. Hic si instaret, urgeret, premeret, ac certas aliquas probationes illius animi tui, ac propositi flagitaret, uides (ut opinor) in quantas traheteris angustias. Sed ego tecum hoc pacto non agam, quippe qui in rebus (cuiusmodi ista est) uehementer obscuris assueui semper in meliorem partem esse procliuior. Permitto itaq; tibi, ut ista fecisse animo in Rẽp. propenso uidearis. Voluisti ergo, ac tentasti prorsus auferre tyrannidem. Hocine tibi uidetur isto præmio compensandum? Primum quod uoluisti, quis non uidet quàm sit exiguum? Nam hac ratione omnes

tyranniadij præmium peteremus. Quis enim tam frigido in Remp. animo fuerit, ut tyrannum crudelissimum non libenter auferre uoluerit? Tentando uero quid aliud declarasti, quàm quod esse tyranniada uoluisti? Quod te præterea periculis exposuisti, an id præmium meruerit ullum, postea uidebimus. Quod autem istud non meruit, spero uobis iudices esse uel sola legis recitatione perspicuum. Quæ cum præmium nisi tyranniadæ non statuat, qui uero tyrannum non ceciderit, esse tyranniada non possit, quantumlibet quispiam tentauerit, quantiscunq; sese periculis exposuerit, frustra tyranniadij præmium (nisi cæso tyranno) petierit. Nam ei, qui dum conatur occidere, in exilium compulerit, præmium quidem, sed neq; tantum, neque tanquam tyranniadæ decernam. Etenim si morbo quopiam laborans denuntiem, quicunq; me sanauerit, ei recuperata ualetudine tria me talenta daturum, ueniat aliquis spe mercedis inductus, qui mei curam suscipiat, deinde medicamentis quibusdam adhibitis, ubi frustra se conari senserit, artem suam morbo uictam confessus, me iam deploratum relinquat, aliqua tamen molestiæ parte leuatum, sanitatis illi mercedem, quia non sanauit, non debeo, rursus quia profuit, inanem prorsus à me dimittere haud æquũ est. At si post mille pharmaca, nihilo tamen melius habentem destituat, præmij nihil meretur, qui nihil iuuit. gratiæ uero tantundem ferè, qui quod mederi tentauit, sui gratia, non mei fecit. Quod

si insigniter medicæ artis ignarus, rem tamen aggredi fuerit ausus, atq; aliquantisper misere uenenis adfectum, postea dimittat, cum iam non modo nihil opis tulit, sed plurimum doloris addidit, etiam si sese gratis obtulerit, utrum amore dignus est, quod me suo labore tandiu nulla præmij spe tam officiose uexauit, an summo potius odio, quod temere sese meo periculo, ei negotio, cuius erat imperitus, immiscuit? Huic rei iudices haud multum mihi uidetur præsens causa dissimilis. Lex etenim tyrannicidam conducere uehementer alicunde studet, eiq; præmium certum tyranno cæso, pollicetur. sed tyrannicidam cum dicat iudices, hominem quærit artificem, non manu tantum fortem, sed pectore quoq; multo magis ualentem, consilio potius quàm uiribus præstantem, qui insidias tendere, laqueos abscondere, occasiones captare nouerit. Ergo hanc prouinciam siquis huiusmodi susceperit, qui tyrannum ipsum arte ex insidijs adoriatur, adorsum opprimat, oppressum interimat, nec re cœpta semel, nisi perfecta, desistat, hic tyrannicidij præmium audacter postulet. Sin id quidem non potuerit, quod autem proximum est, & confine fecerit, tyrannum uidelicet uel in exilium abegerit, uel ad deditionem condonata uita coëgerit, uel ad deponendam tyrannidem certa conditione compulerit, hunc ego præmio dignum neq; nullo quidem, neq; tamen tyrannicidæ iudico. At si quis manu potens, mentis inops, illarũ penitus ignarus artium, quibus instructum esse tyrannicidam

oportet, qui rem uiribus egere tantum, ac non consilio putet, qui deniq; Aiaci multo sit quàm Vlyssi similior. Sed Aiaci tamen iam abiudicatis armis insanienti, armenta hominum loco trucidanti. Si huiusmodi inquam quispiam rem tantam conficiendam sibi desumpserit, tum nec insidias collocans, nec tempus eligens, nec occasionem expectans, impetu quodam proruat, nec ab ipso tamen tyranno incipiat, sed in satellites eius insiliat, dato interim illi sibi cauendi loco, tum subducto tyranno, re temere cœpta, stulte gesta, per ignauiam relicta, ac penitus infecta, sola sibi fuga abiecto etiam gladio, consulat. Postea uero uel defuncto, uel interfecto tyranno, in publicum prodeat, præmium tanquam tyrannicida postulet, atq; huiusmodi utatur oratione. Volui iudices, ausus sum, tentaui, periclitatus sum. Vtrum iudices illi tyrannicidij præmium decerneretis, quia tyrannum tentauit occidere. an malam potius gratiam haberetis, ac dignum etiam supplicio duceretis, quod sua temeritate non se solum frustra periculis obiecerat, sed urbem etiam uniuersam in summum discrimen unà præcipitauerat, utpote qui tyrannum stulte irritando fecerit & ciuibus infestiorem, & aduersus insidias cautiorem? Videtis ergo iudices quemadmodum id, quod iste uel solum satis esse confidebat, usqueadeo nihil adiuuat, ut etiam non nihil officiat. Quamobrem si neq; is, quem peremit, tyrannus fuit, nec satis tyranni filium occidisse fuit, tentasse uero temere, plus quàm frustra fuit. Reliquum est, ut ultimum il

lud, tyranni uidelicet ipsius mortem excutiamus, quam iste sibi nos debere disputat. Hoc totius negotij caput est, hoc si uobis iste persuaserit, causæ nihil est, quin uicerit. Contrá'q;, si ego hanc partem euicero, atque sacram hanc (quod aiunt) anchorã illi præcidero, non'ne ilico necesse est fluctuet, ac naufragio pereat? Idarco iudices hic etiam, atq; etiam obsecro, ut quammaxime sitis attenti, dum tyranni cædem doceo, ex qua tota ista pendet controuersia, nihil ad istum quicquam pertinere. Totum ergo hunc locum iudices, sic ab isto tractatum esse meministis, ut qui uobis persuadere cuperet, uti crederetis eum iam tum, cum filium perimeret, parentem, quod postea fecit, præscisse facturũ. Sciebam (inquit) satis esse filium occidere, sciebam patrem ilico sese post mortem filij perempturum. Immo sciebas certe, cum sic hanc causam ageres, opus esse tibi, ut illa præscisse uidereris, alioquin frustra te præmium tyranniadij petiturum. Si neq; ipse tyrannum peremisses, neq; id saltem fecisses, unde illi scires exitium imminere. Eam ob rem iudices exitum eius facti tam certum uideri uoluit, ut uobis etiam audientibus dixerit, ob id ipsum sese à tyranno manum abstinuisse, eumq; sibiipsi pariter & istius gladio reliquisse, quem alioquin (ut ait) facile potuisset occidere, fecisset'q;, nisi de exitu securus scilicet, tunc de industria pepercisset, ut paulopost miserius interiret. Hic igitur quid faciam? quò me potissimum uertam? unde argumenta conquirã, quibus hunc probem non esse rerum futurarum

præſcium? Quin illum percontemur potius, ac rationes aliquas exigamus, quibus ille nobis fidẽ rei tam longe ſupra fidem faciat, unde tam hanc mirabilem diuinandi peritiam nactus ſit, utrumne homine quopiam docente didicerit, an numine potius inſpirante conceperit. dic igitur nobis Tireſia, quonam probamento facies uti conſtet, comprehenſam eſſe tibi rerum futurarum ſcientiam? defoſſum alicubi theſaurum effode, cogitationes noſtras euolue, abſtruſum aliquid, atque occultatum erue, q̃d miremur omnes. nempe eiuſdem artis eſſe puto, & quæ præſentia latent edicere, & quæ ſunt futura prædicere. Aut ſi tu futuris dũtaxat uales, aliqua nunc ediſſere, aliquot poſthac annis, aut (ſi libet) ſeculis potius euentura, quæ cum ex tuo præſcripto ceciderint omnia, tum demum reddito, & futura te præſciſſe dicito. Interim profecto ægre (q̃tum ſuſpicor) obtinebis, ut quod te neſciente fiebat, id præſciſſe credaris ante q̃ fieret. quod ſi tum cum filiũ interimeres, ignorabas patrẽ ſeſe (quod poſtea fecit) occiſurum, cur tu nunc eius cædis præmium poſtulas, quam (niſi uelis impudenter eſſe mendax) fatea re neceſſe eſt, te ignorante, atque adeo ne cogitante quidem perpetratam eſſe? Sed ideo ſe fortaſſe putat huius etiam necis authorem, quoniam illa cædes quã fecit, iſtius quoq; (tametſi præter ſpem) cauſa tamen aliquo modo fuit. Qua in re uos longe alia iudices opinor eſſe ſententia. Neque enim ſi tyrannum caſu quiſquam, aut mente captus occidiſſet, ei tyrannicidij præmium decerne-

retis, quid ita? Nempe, quod inscius uterq; atq; imprudens occidisset, quanquã istius causa est aliquãto (ut mihi uidetur) inferior. Nam si alteruter illorum præmium peteret, tametsi peteret, qui peremisset ignarus, atq; ideo frustra peteret, peteret tamẽ, qui peremisset. nunc uero & isto nesciente, et non ab ipso peremptus est. At nihil ego (inquit) neque casu, neq; imprudens feci, sed filium consulto trucidaui, atq; ita patri uolens, ac prudens mortis causam præbui, qui (ni ego filium occidissem) adhuc tyrannus uiueret. Age accedam etiam propius. Si tu tyrannum aggressus, ut perimeres, deinde uictus ab eo, proiecto etiam gladio, fugeres, atq; is equo te persecutus, equo collapso præceps in gladium tuum tam opportune caderet, ut eodem transfigeretur, an non hic posses eadem omnia dicere, uoluisse te uidelicet, ac uolentem aggressum esse, uolentem igitur, prudentemq; causas ei mortis attulisse? nam nisi tu illum fuisses adortus, ille non fuisset occisus. Sed nonne uides, ut eadem opera, uel magis fuga tua gloriari liceat, & ignauiæ tuæ præmium petere? nam nisi tu fugisses, ille non cecidisset, nisi tu gladium turpiter abiecisses, nec transfixus ille fuisset. Postremo hac ratione ignauos etiam tyrannicidas esse liceat. Quemadmodum licet uolens adortus esses, ut interimeres, tamen postquam re infecta fugisses, quod postea factum esset, tuum non iudicaretur, licet id factum non fuisset, nisi tu aliquid ante fecisses. Ita etiã si tyrannum perempturus ascendisti, filiumq;, dum patrem quæris, occidisti, tamen

cum pergere

cum pergere, ac perficere quod inceperas uel timore non ausussis, uel negligentia nolueris, uel casu non potueris, sed re prorsus infecta redieris, quicquid inde postea te inscio, atq; insperante prouenerit, id à te profectum esse ne dixeris. Siquidẽ quicquid tuum dici potest, ibi desijt, ubi tu destitisti. At nec istud fortassis ei, quod ipse fecit, simile esse concedet. Sed mihi hoc pacto, rursus opponet. Is, quem tu proponis, non ea mente tyrannum aggressus est, ut se postea uicto, ac fugiente, ille uictor dũ persequeretur, occumberet. Ideóq; quod non proposuit, merito suum uocare non potest. At ego eo proposito peremi filium, ut pater sese dolore commotus occideret, atq; id facturum animo meo praecepi. uidetis iudices, ut nobis illa diuinatione sua rursus occurrit? Quaeremus igitur ab eo quonam pacto praesenserit? praesciuerit'ne? an coniecerit? si se praesciuisse respondeat, neminem credo ei crediturum. Sin coniecisse, interim nesciisse se fatetur. sed opinatum esse tantum, hoc est dubitasse incertum fuisse. Postremo quid aliud quàm ignorasse? Sed uideamus tamen quibus signis, quàm perspicuis argumentis rem tam inopinabilem ita collegerit euenturam, ut qđ alius nemo sperare potuisset, id ille sibi tanquam certum, atq; ineuitabile proposuerit. Noueram (inquit) quàm misere deperibat filium. Ita'ne id tandem adeo te certum, ac securum reddidit, ut necem eius non tanquam forte secuturã, sed necessario futurã destinares? Scio iudices haud mediocres illos affectus esse, quos erga liberos pa-

ventum pectoribus inseuit natura, neq; tamen aut tantos, aut cuiquã tam exploratos esse crediderim, ut promittere sibi, ac spondere audeat (id quod iste se fecisse narrat) interempto filio patrem ultroneum ei comitem futurum. Nam quotusquisq; ex ijs, quorum filij et unici, et carissimi quotidie uel morbo cadunt, uel dolo pereunt, uel bello occumbunt, uel casu intereunt usqueadeo mœrore consternatur, ut sibi mortem sua sponte consciscat? Sed amori (inquit) etiam desperatio non minor occasio desyderādæ mortis accessit. Quamobrem obsecro? An tu, cum filium perimeres, reliquos unà satellites omnes occidisti? non dices, opinor, stragem te tantam fecisse. Cæteros igitur adhuc retinebat, opum satis, uirium satis habebat. Quapropter uno adempto, cum tot adhuc essent incolumes, quorum omniũ intererat maxime hunc incolumem esse, cur ei usque adeo desperandum fuit, ut non ab urbe, sed ex orbe festinaret effugere? An usquam gentium uiuere quẽquam hodie suspicemur, qui id fecisset, quod tyrannus iste fecit? Quid de alijs quærimus, quin te potius interrogemus, quem uerisimile est de te coniecturam hanc fecisse, & tyrannum ex animo tuo spectasse. Si tibi ergo filius perimeretur, atq; insuper imminere uideretur nonnullum & fortunæ simul, & uitæ periculum, num potius eligeres te comitem filio dare, quàm mortem illius ulcisci? An te metipse ne ab alijs occidereris occideres? Certe (ut pro te quoq; respondeamus) non faceres. Quomodo ergo in mentem tibi uenire potuit, ut quod nec

aliĳ fecerunt, nec quisquam fecisset, nec tute facturus esses, id tyrannum cogitares facturum? At plane (inquit) cogitabam. Alioquin cur ibi gladium meum reliquissem? Recte nimirũ ignauiæ tuæ nos admones. Nam cum hoc dicat iudices, nonne id uobis uidetur dicere, præsensi certe, alioquin cur inde fugissem? quid enim aliud est, alioquin cur gladiũ ibi reliquissem, quàm alioquin cur inde abiecto gladio turpiter me in pedes dedissem? Nam qd opus fuit gladium tyranno relinquere? Ne deesset ei scilicet, quo periret? Itáne qui omnium gladios timet, ipse gladio caret? Qui quicquid habet gladio pepit, gladio possidet, gladio tuetur, ei gladius unquam absuerit? O' nouum prodigium iudices, tyrannus sine gladio. Neq; illi gladius defuit, nec iste gladium ei reliquit, sed abiecit, nec futurum, quod euenit, uel leuissima coniectura præuidit. Sed posteaquam in arcem temere (nescio quo modo) perrepsisset, atq; ibi adolescentem (ut est iuuenta semper incautior) solum, securum, ac nihil minus expectantem, de improuiso adortus oppressisset, ac potuisset fortasse progressus ulterius eadem opera tyrannum sustulisse, ilico hominem timor inuasit, intuentem ne uoce, uel gemitu morientis audito, iam tum proditus concurrentibus tyranni satellitibus caperetur. Iam ante oculos eius obuersabantur uincula, carcer, tormenta, ac mortes mille, mille supplicia, quorum imaginatione uana perterritus, iam strepitum omnem, omnem sonitum, ac postremo suam ipsius umbram expauescens. tam

nunc repente timidus, quàm ante temerarius, ex arce se proripuit, nec secum gladium saltem tollere ausus est, seu ne esset fugæ tardior, seu ne cum ense deprehensus insidiatus fuisse tyranno diceretur, quo nunc perempto recurrit insolens, & , tanquam ipse occiderit, tyrannicidij præmium postulat. Age ergo tyrannum ipsum non quæro an peremeris, hoc tantum quæro, an peremisse potueris. Si non potueris, ergo occasionem non expectasti, locũ idoneũ non elegisti, tẽpus opportunũ nõ captasti, sed temere, sine cõsilio, sine ratione, præceps incepisti, quod ꝑficere non ualuisti. Nec illũ ergo te iactes occidisse, quem te fateris nec potuisse. Sin potueris magnæ profecto uel inertiæ, uel ignauiæ fuit, quod non feceris. Immo (inquit) potui sed de industria supersedi. Satis iam fecerã, filium occideram, patrẽ dolori suo, et gladio meo reliqui, quo eum sese perempturum præuidi. O' inuerecundum, si ista mentiris. O' insanum, si non mentiris, si tam incredibilia finxisti, miramur impudentiam, si tam absurda cogitasti, miramur amentiam. Tú ne adeo eras insanus, ut cum uno ictu potueris & uitam tuam, & Reip. salutem in tuto collocare, malueris omnia dubijs fortunæ casibus exponere, & tibi futurũ promittere, quod sanus auderet nemo sperare? quod si tyrãnus id uoluisset, quod tute haud dubie fecisses, et quod illũ quoq; facturũ longe uerisimilius q̃ quod fecit fuit, conclamasset satellites, coëgisset sicarios, armasset carnifices, ac prolato filij cadauere, et natura crudelis, et tã atroci spectaculo irritatus,

iram, ac furorem illum effudisset, primum in te, per quem filius occisus, deinde in urbem uniuersam, propter quam occisus est, quæ si contigissent (ut tua dementia propemodum contigerant) neq; tu miser hodie uiueres, qui hoc præmium peteres, neque nos Remp. ullam, à qua peti posset, haberemus. Sed dij immortales, iudices, uota, precesq; nostras recordati sunt, dij seruitutis nostræ mala misarati sunt, dij nobis in summis, atq; extremis periculis auxiliati sunt. Qui cum semper huic urbi succurrere statuissent, id potissimum tempus elegerunt, quo maxime nobis beneficium suum commendare possent. Nam tyrannus quãquam semper erat molestus, uiuente filio, tamen eo nomine minus grauis incumbebat ciuibus, ne miseram penitus, atq; exhaustam urbem filio relinqueret. At eo trucidato propter quod ante pepercerat, cui dubium esse potest, quin funditus omnia direpturus fuerit. Postquam ergo Resp. istius primum temeritate, deinde ignauia in extremum illud periculum corruisset, superi tempus iam uenisse rati, quo perpetuam nobis insculperent fauoris sui memoriam, omnia mala, quæ tam propè ceruicibus nostris imminebant, subito in ipsum tyranni caput auerterunt. id'q; tam celeriter, ut citius nos periculo liberatos esse, quàm in periculo fuisse cognouerimus, ne nos interim saltem potuisset discriminis tanti metus urgente. Quis tyrannum putasset, iudices, reperto filij sui cadauere in sese potius, quàm in hanc urbem gladium fuisse uersurum, nisi nostri studio superi in propri-

am illum perniciem, immissis ei furijs agitassent? Itaq; iam nunc uidere mihi uideor micantes latronis oculos, obducta supercilia, contractam frontem, genas pallentes, dentes stridentes, labra tumentia. Denique qualem Pentheum describunt poëtæ toto ore, toto uultu suæ prodentem mentis insaniam. Cum primum ingressus filium reperiret occisum, quid illum fecisse, quid clamasse suspicemur? quid aliud quàm ut impium, atque dementem, spurcissimo rictu insana in superos euomuisse conuitia? O' deorum iram, ó numinum inuidiam. Video cœlites odij uestri signa, uideo liuoris atri uestigia. Nihil uobis uiuit iniquius, nihil ambitiosius, nihil inuidentius. Soli imperare, soli regnare uultis, nec satis propria felicitate contenti, semper aliena tabe scitis, cur non mecum in certamen descenditis? Cur ignauum insidiatorem filio summisistis? Ille quisquis erat, cum tyranno in certamen etiam ingredi non ausus est. hoc certe saltem gaudeo, quod nemo se poterit tyrannicidam dicere. Nemo tyrannicidij præmium petere. Nemo enim tyrannum occidet hodie, nisi tyrannus. Tyrannus ego hodie uel dijs inuitis moriar. Huiusmodi ergo deliria cum blaterasset, in gladium tandem amens, ac furiosus incubuit. Tyrannus igitur iudices istius gladio, immo nec istius quippe, quem ante abiecerat manu quidem suapte, sed sola deorum opera perfossus iacet. At nunc iste sibi, cuius ibi nullæ partes erant, primas uendicat. Itaq; qui me sycophantam uocabas, uide obsecro uter nostrum huic uitio propior

est, egóne, qui tecum hodie pro Rep. superisq; dimicans præmium tamen nec uictor postulo, an tu potius, qui desertor, ac fugitiuus contendis tamen alijs, atque his quidem dijs, uincentibus ipse trium phare? Desine desine aliena uirtute partam tibi ar rogare uictoriam. Desine deorum in hanc urbem tam clarum obscurare beneficium. Desine deorum laudibus obsistere, & ab hac temeraria petitione desiste. quod si iste iudices molestus esse perrexerit, uos tamen ipsam rem æquis lancibus expendite. Nam iste quid aliud, quàm tyrannum ut sibi ca= ueret admonuit? Dij ne cauere sibi posset, ne insi dijs amplius opus esset effecerunt. Iste quid aliud, quàm gladio suo tyrannum in nos omnes arma- uit? Dij gladium illum à nobis in tyranni iugu lum retorserunt. Iste quid aliud deniq;, quàm uni uersam urbem in summum periculum dementia sua coniecit? Dij corrigentes istius insaniam, discri men illud subito in prosperrimam securitatem con uerterunt. Vos ergo iudices per deos immortales obtestor, per deos huius carissimæ libertatis, huius insperatæ felicitatis authores, ne (quod nobis deo- rum omnium consilio, ac uirtute successit) id uos unius hominis amentiæ referri sinatis acceptum, né ue hanc urbem unquam in deos liberatores tam ingratam esse, né ue patiamini ut salutem suam debere se potius humanæ temeritati, quàm deorum benignitati fateatur, quos ita demum sperare licet futuros semper huic urbi propitios, si nos eorũ, quæ contulere, memores, eos (uti æquum est) beneficiorũ

suorum recognoscamus authores. Alioquin si nos (quod absit) ingrati quæ ab illis profecta sunt, in alios rreferamus, gratiamq; superis debitam impẽdamus hominibus, uicissim hercle metuendũ est, ne dij quoq; suũ erga nos fauorẽ imminuant, ac Reip. nostræ curã, ut indigne quæ ab illis curetur, abijciant. Quamobrẽ ut aliquando finem dicendi faciam, quandoquidem iste peccauit officio, & bono animo male fecit, dij uero eius peccatum in commoda nostra uerterunt, ac dij quidem coëgerunt, sed se tamen tyrannus interfecit, tum præmium qui coëgere non petunt, petere autem qui peremit non potest, uos sententijs uestris iudices, et huic ueniam, & superis gratiã decernite, & urbem ab huius præmij debito, quo eam liberam esse dij uoluerunt, absoluite. DIXI.

a b c d e f g h i k l m n o p q
r s t u x y z aa bb cc
dd ee ff gg

Omnes ſunt quaterniones præter gg,
qui eſt ternio.

VENETIIS IN AEDIBVS ALDI,
ET ANDREAE SOCERI
MENSE MAIO.
M. D. XVI.

AL
DVS

